ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טארונטע
JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO

דר. חיים זשיטלאָווסקי

געזאַמעלטע שריפטען

נייַנטער באַנד

דר. ח. זשיטלאָווסקי פּערלאַג געזעלשאַפט

ניו יאָרק

Copyright 1919
by
Dr. Ch. Zhitlowsky, N. Y.

All rights reserved

אינהאלט:

אייניגע שעה מיט דיר. טחעאטער הערצל — — — — — 7
הערצל־קולט — — — — — — — — — — — — — — — — 41
סבוני כדבורים !... — — — — — — — — — — — — — 47
דער דריטער חורבן — — — — — — — — — — — — — 54
פאקטען און געפיהלען — — — — — — — — — — — 63
בעלגיע און ארץ ישראל — — — — — — — — — — — 68
דער ציוניזם און דער „נייער ישוב" אין ארץ ישראל — — — 73
פארשיידענע ציוניזם'ען — — — — — — — — — — — 79
די קלײן קאלאניזאציע אין ארץ ישראל און איהר פאליטישע בעדייטונג — — — — — — — — — — — — — 85
שפאלטונגען — — — — — — — — — — — — — — — 91
זייער טעות — — — — — — — — — — — — — — — 98
דער קאנגרעס און די אמעריקאן דזשואיש קאמיטע — — — 105
דער בעפעהל פון דער צייט — — — — — — — — — — 111
א נייער קעמפער פאר אידישער בעפרייאונג — — — — — 118
א בעפאלמעכטיגטע אידישע פערטרעטערשאפט — — — — 124
אונזער עהרענפליכט — — — — — — — — — — — — 129
דער פעלקער טריבונאל און דער אידען־שטאאט — — — — 135
ציוניזם און ארץ ישראל — — — — — — — — — — — 142
דאס רעכט אויף ארץ ישראל — — — — — — — — — — 149
דער ארבייטער און זיין פאלק — — — — — — — — — 155
דער אידישער קאנגרעס און די ארבייטער — — — — — 161
דאס פראגראם פון דעם נאציאנאלען ארבייטער קאמיטעט — 166
„קאנפערענץ" אדער „קאנגרעס" ? — — — — — — — — 172
א פאנטאסטישער חלום — — — — — — — — — — — 178
אלערלי טענות — — — — — — — — — — — — — — 184
דער אינטערנאציאנאל נאכ'ן קריעג — — — — — — — 190

אונזער וועגרונג צו דעם אינטערנאציאנאל — — — — — 196
א אידישע סעקציע אינ'ם אינטערנאציאנאל — — — — — 201
מיינע אויסגעמישטע פראגראמען — — — — — — — — 207
העניתים און היסטעריקע — — — — — — — — — — 214
אונמענליכקייטען — — — — — — — — — — — — 220
צו פארשטארקען די אבגעשוואכטע הענד — — — — — — 227

איניגע שעה מיט דר. טהעאָדאָר הערצל.

1.

מיין בעקאַנטשאפט מיט דר. טהעאָדאָר הערצל, דעם פיהרער פון דעם פאָליטישען ציוניזם, האָט געדויערט איין טאָג, פון אין דער פריה ביז פאר נאכט, מיט גרויסע איבערריסונגען. ניט פ א ר יענעם טאָג, ניט נ א ך איהם האָב איך ניט נעהאט צו דר. הערצלען קיין שום דירעקטע אָדער אינדירעקטע שיכות. די ספערען פון אונזער ביידענם טהעטיגקייט זענען גאָלגען צו ווייט איינע פון דער אנדערער, אונזערע וועגען זאָלען זיך ווען עס איז האָבען גע־קאָנט בענגענען אין איין געמיינזאמען פונקט.

נאָר יענער טאָג איז געווען אן אויסנאהם. אונזער צונויס־קונפט איז ארויסגערופען געוואָרען דורך אויסערארדענטליכע אום־שטענדען, וואָס האָבען, לויט דר. הערצל'ס מיינונג, בעראַרפט פיה־רען צו וויכטיגע פאָליטישע פאסירונגען אין דעם לעבען פון דעם אידישען פאָלק. יענע אויסערארדענטליכע אומשטענדען איז אבער ניט בעשערט געווען קיין לענגערער היסטאָרישער לעבען, ווי נאָר א פערטעל שעה. נאָך דעם פערטעל שעה זענען זיי געווען טויט. זיי האָבען מיר אָבער נענעבען די מעגליכקייט צו פערברענגען כמעט א גאנצען טאָג אין דער געזעלשאפט פון דר. הערצל אין אן אינטימען „טעט־אטעט".

איך האָב יעמאָלט געגעבען דר. הערצלען א וואָרט, אז אונזער אונטערערדונג זאָל ניט אריינדרינגען אין דער עפענטליכקייט. כל־זמן די פערעפענטליכונג האָט געקאָנט האָבען א וועלכע עס איז פראקטישע ממשות, האָב איך נעהאלטען וואָרט. איצטער זענען שוין אריבער מעהר ווי גאנצע עלף יאָהר. דער ענין, וועגען וועלכען מיר האָבען גערעדט, האָט שוין מעהר קיין שום פראקטישע בע־דייטונג ניט. אבער די גאנצע אונטערערדונג, ווי שוין דער פאקט

אליין, וואָס זי האָט נעקאָנט האָבען פאָסירט, איז כאראקטעריסטיש סאי פאר דער יעמאָלטריגער לאָגע, סאי פאר דער פערזאָן פון דעם ציוניסטישען פיהרער.

פון דעם שטאַנדפונקט נעזעהען, איז די אונטערערונג א וויכטיגער היסטאָרישער דאָקומענט, וואָס טאָר ניט פעהלען אין דעם ארכיוו פון אונזער נעשיכטע. ווי אין יערער היסטאָרישער פאָסי־רונג קאָן אויך אין איהם אייננעווויקעלט זיין א מוסר השכל „היס־טאָריא דאָצעט". אט פאר וואָס איך פערעפענטליך איהם.

נעווען איז דאָס אין דעם זומער 1903, אין דעם זומער פון „קישינעוו" און „אוגאנדא".

פאר מיר איז יענער זומער נעווען דער שווערסטער אין מיין לעבען. א פאָר נוט נעציעלטע קלעפ פון דער מוטער־נאטור, — זי קאָן א מאָל גוט ציעלען, די מוטער־נאטור, — האָט מיך פלוצלונג ארויסגעשלייודערט פון מיין פסיכישען גלייכנעוויכט און אוועקגע־שטעלט פאר א פינסטערען אבגרונד. וועז ניט די צוגעהעריגקייט צו דער פאַרטיי סאציאליסטען־רעוואָליוציאָנערען, וואָס האָט גראָד יעמאָלט פאָנאנדערגעווויקעלט איהר גראנדיעזען קאמף מיט דער רו־סישער רעגיערונג; וועז ניט דער קישינעווער פאָגראָם, וואָס האָט מיך געצוואונגען צו רעווידירען מיין אידישען פראָגראם, אוז וועז ניט די באמת בריידערליכע, ליעבעפולע הילף פון מיין פרייגד אוז חבר ש. ראפאפאָרט (אנ־סקי), וואָס איז ארומגענגען ארום מיר, ווי ארום א קראנקען קינד, וואָלט איך מיך אסור ארויסגעדרעהט פון דער מאכט פון דעם שוואַרצען תהום.

א גוטער פסיכאָלאָג, אינסטינקטיוו א פסיכיטאר, האָט אנ־סקי זיין גאנצע טאקטיק אנגעוועגדט דערויף, איך זאָל ניט בלייבען אליין, אוז איך זאָל לאָגג ניט בלייבען אויף איין פלאץ. פלעגען מיר זיך ארום טראָגען איבער די וואונדערשעהנע ערטער ארום בערן, אין דער שווייץ.

אין יענע שווערע טעג, וועז איך האָב שוין אָבער מיט מיין גאנצען עצם דערשפירט, אז דאָס שרעקליכסטע אין אריבער, אז די קאטאסטראָפע אין מיין פערזענליכען לעבען וועט מיך ניט צו־ברעכען, אוז אז מיין צוגעבוגדענקייט צו די אויפגאבען, וואָס איך האָב מיר נעשטעלט, איז נאָך געווָארען שטארקער, איידער וועז עס

איז פריהער, האָב איך בעקומען א בריעף פון מיין פרײנד דר. דוד פּאַרבשטיין פון ציוריך, — א בריעף, אויף וועלכען איך האָב מיך קיינמאָל אין מיין לעבען ניט גערוכט.

דר. דוד פּאַרבשטיין, א סאָציאל־דעמאָקראַט פּאַר די ציורי־כער אַרבייטער, וואָס האָבען איהם אויסגעוועהלט אין קאָנטאָנס־ראַט (ער איז איצטער אַן „אָבער־ריכטער", אויסדערוועהלט ווי א קאַנדידאַט פון דער ציוריכער סאָציאל־דעמאָקראַטישער פּאַרטיי), אין א ציוניסט פּאַר דאָס אידישע פּאָלק (ער איז יעמאָלט נעווען א מיטגליעד פון דעם ציוניסטישען אַקציאָנס־קאָמיטעט) איז מיר תמיד געווען סימפּאַטיש פּאַר זיין אָפענקייט, עהרליכקייט און דעם אייגענעם קאָפּ אויף די אַקסלען; נאָר ווי א א י ד י ש ע ר פּאָ־ליטישער טהעאָריע איז ער געווען א פּרינציפּיעלער געגנער פון מיינע אידיש־סאָציאליסטישע שטרעבונגען.

זיין טהעאָריע איז יעמאָלט געווען, אז א סאָציאליסט דאַרף מען זיין נאָר פּאַר די גוים, ווייל מען איז א סאָציאליסט און די גרעם נויטיגען זיך שוין אין סאָציאליזם. דעם אידישען פּאָלק קאָן אָבער דער סאָציאליזם אין גלות ניט ברענגען קיין ברעקעל נוצען. דעריבער האָבען מיר, אידען, נאָר איין אייניגען פּראָגראַם: די נאַציאָנאַלע וויעדערבעלעבונג אין ארץ־ישראל. פון נאַציאָנאַלע גלות־ארבייט, פון „בונדיזם" און פון דעם, וואָס מען רופט איצטער „אידישיזם" האָט ער ניט געוואָלט הערען א וואָרט.

אָבער עפּענטליך פּלעגט ער זעלטען־ווען, אָדער כמעט נאָרניט, ארויסטרעטען אנטקעגען אונז. ער איז געווען אין גאנצען אריינגע־טהאָן אין דער שווייצאַרישער סאָציאל־דעמאָקראַטישער בעווענונג און אין דעם ציוניזם און האָט זיך אין אונזערע „רוטישע" אנגעלע־גענהייטען ניט געמישט.

איך, צוריק, האָב געבויט אַלע מיינע אידישע האָפענונגען אויף דער נאַציאָנאַלער וויעדערגעבורט פון דעם אידישען פּאָלק אין גלות און אויף אונזער אַנטוויקלונגסמען אין דער רוסישער סאָציאל־רעוואָלוציאָנערער בעווענונג.

דר. פּאַרבשטיין האָט גוט געוואוסט, אז איך בין א פּערבי־טערטער געגנער פון דעם ציוניזם, דער עיקר דערפּאַר, וואָס ער, דער קאָזאַק, לייקענט די נאַציאָנאַלע ארבייט אין גלות און וואָס ער

מעמפט אנטקעגען אונזער אנטיילנעהמען אין דער רוסישער רעווא־
לוציע. זיין בריעף האָט מיר דעריבער נאָך מעהר פער׳חדוש׳ט.

אין דעם בריעף האָט מיר דר. פּארבשטיין גע׳לאָזט וויסען, אז
דר. הערצל האָט איהם געבעטען, ער זאָל ביי מיר אָנפרעגען, צי
קאָן אִיך ניט קומען צו איהם, דר. הערצל׳ען, קיין באזעל: ער דאַרף
זיך מיט מיר זעהען אין זעהר א נויטיגען און וויכטיגען ענין. (וועל־
גען דעם ענין גופא איז א וואָרט ניט געווען אין בריעף).

ערשט לייענענדיג דעם בריעף, האָב איך מיך דערמאָנט, אז
אין באזעל דאַרף די טעג פּאַרקומען דער יעהרליכער ציוניסטישער
קאָנגרעס. אָבער — אויף וואָסער פייער קאָן מיך דאַרפען דר.
הערצל? וואָס פאר עסקים קאָן ער האָבען צו מיר?

אמת, איך בין נאָך דעם קישיניאָווער פּאָגראָם געוואָרען א
טעריטאָריאליסט. איך האָב מעהר דערשפּירט מיט׳ן האַרצען, אייי־
דער איינגעזעהען מיט׳ן שכל די נויטיגקייט פון אן איינען לאַנד
פאר אונזער פאָלק, ניט אויפגעבענדיג א ברעקל פון מיינע פריהער־
דיגע אידעאָלען און פּאַדערונגען. אבער דר. פּארבשטיין האָט נאָך
דערפון ניט געקאָנט וויסען, און דר. הערצל אודאי ניט. און אפילו
וועז דר. הערצל וואָלט זיך שוין יע אינטערעסירט מיט מיינע אנ־
שויאונגען אויף די אידישע פראָבלעמען, איז דאָך פון טעריטאָריא־
ליזם ביז ציוניזם נאָך א נאנץ ווייטער מהלך, און אויף אָלע פעלע
האָט דר. הערצל נאָר נישט ניט, וואָס צו זוכען ביי מיר. און איך
ביי איהם — אודאי ניט.

איז ביי מיר געבליבען, איך זאָל נעבען א נעגאַטיווע
תשובה אויף דעם בריעף: פשוט אן עבירה ארויסווארפען צייט,
בעת איך מוז יעדע ארבייטס־פעהיגע שעה (זיי זענען נעווען ביי
מיר, ברוך השם, ניט פיעל אין יענעם צושטאַנד מיינעם) אוועקגע־
בען פאר נויטיגערע זאכען.

אָבער דער פאקט, וואָס דער בריעף איז געשריבען פון דר.
פּארבשטיין׳ען האָט מיך נעצווואונגען, בעציהען זיך ערנסטער צו
דעם פּאַרשלאָג, און נאָך א ישוב־הדעת מיט אנ־סקי׳ן, האָב איך
נעענטפערט. אז איך בין שטאַרק בערנומען און איך וויים ניט, צי
איך וועל קאָנען פאָהרען. אבער אויב דער ענין איז באמת זעהר א

וויכטיגער, זאל ער מיר תיכף שרייבען, וועל איך אנוועגדען אלע מיינע מענליכקייטען.

אין א פאר טעג ארום בעקום איך א דעפעשע פון באזעל: „זעהר וויכטיג. אונבעדינגט קומען".

אויף מארגען אין דער פריה זענען מיר, איך און אנ־סקי, שוין נעווען אין באזעל, אין דעם זאל פון דעם קאנגרעס.

איך האב גלאזט ארויסרופען דר. פארבשטיין'ען, און ער האט מיך גלייך צוגעפיהרט און פארגעשטעלט פאר דר. הערצ'לען. דר. הערצל האט מיך געבעטען אריינגעהן מיט איהם אין זיין „פרע־זידענטען־צימער" און האט פארזיכטיג פארמאכט די טהיר הינטער זיך.

הערצל'ס פינגר איז נוט בעקאנט פון די בעשרייבונגען און די פאטארגראפישע בילדער, איך זאל זיך דארפען אבשטעלען אויף איהר שילדערונג. איך וויל נאר בעמערקען, אז איך האב אין אנ־הויב אויך געשפירט א ברעקעל פון יענער „יראת הרוממות", וואס א סך מענשען האבען דורכגעפיהלט, בעת זיי זענען צום ערשטען מאל געשטאנען פנים לפנים מיט יענעם גרויסן, גרויסען מאן.

א הויכער, שהנער, א י ד י ש שהנער מאן, און זיין יעדער קעהר איז נעווען פול מיט גראציע און ענערגיע. א שמץ פון לא־סאל'ן האט ער זיך נעהאט אין זיך. נעשטערט האבען נאר זיי־נע ליפען: בלוט־רויטע, אויפגעריסענע, אביסל פערקאשערטע; נשמיות'דיגע, תאוה'דיגע, הנאה'דיגע. זיי האבען שטארק קאנ־טראסטירט מיט דער שוואַרצער רעהם פון זיינע באַרד און וואנצען און מיט דעם רוחניות'דיגען אויסדרוק פון זיין נעזיכט.

די ערשטע פראגע זיינע, מיט וועלכער ער האט מיך בענע־נענט, איז נעווען:

— איך האב דאך די עהרע צו רעדען מיט דעם פיהרער פון דעם „בונד"?

— ניין, — ענטפער איך — איך נעהער ניט צו דעם „בונד". א רגע זענען מיר ביידע נשתומם. אבער דר. הערצל נעפינט זיך באלד.

— דאס מאכט ניט אויס! איהר זענט דאך דער פיהרער פון די אידישע רעוואלויציאנערען?

— ניין, אויך דאָס ניט. איך געהער ניט צו קיין שום אידישער פּאַרטיי. איך בעלאַנג צו דער רוסישער פּאַרטיי סאָציאַליסטען־רעוואָלוציאָנערען. אָבער איך בין אַ איד, און די אינטערעסען פון אונזער פּאָלק זענען מיר טייער.

וויעדער זענען מיר ביידע נשתומם: ער — וואָס ער האָט זיך, משמעות, געוועדט ניט אויף דעם ריכטיגען אַדרעס, און איך: וואָס פאַר עיסקים האָט ער פאַר די אידישע רעוואָלוציאָנערען?

— אָבער איהר קענט מיך צונויפּפיהרען מיט דעם „בונד“?— פרעגט ער שוין מיט אַ ניערריגערען טאָן.

— גאַנץ געווים, זאָג איך. איך מוז אָבער פּריהער וויסען, וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך.

— איז — הערט! („אַלזאָ, הערען זי!“)

דאָס, וואָס דר. הערצל האָט מיר מיטגעטיילט, און וואָס איך נעה איצטער פערעפענטליכען, קלינגט אַווי סענסאַציאָנעל, אַווי „שונד־ראָמאַניש“, אז אויב איך וואָלט איצטער נעשריבען אַ „העכסט־אינטערעסאַנטען“ ראָמאַן, וואָלט איך גאַנץ געווים נעהאט אַ רעכט צו פערענדיגען דעם קאַפּיטעל מיט „אַלזאָ. הערען זי“ און אַוועקשטעלען: „פּאַרטזעצונג פאָלגט“. וואָס איך דערצעהל דאָ, זענען אָבער פּאַקטען און איך בין אַליין פעראינטערעסירט, צו פערעפענטליכען זיי.

מיר האָבען זיך אַוועקגעזעצט. און דר. הערצל האָט מיר מיטגעטיילט טרוקען און געשעפטס־מעסיג.

— איך קום איצטער פון פּאַן־פּלעווען. איך האָב דעם פּאָזיטיוון פערבינדליכען צוזאָג פון אים, אז ער וועט אין מאַקסימום פופצעהן יאָהר אויסווירקען פאר אונז אַ טשארטער אויף פאָלעסטינא. דאָס איז אָבער פערבונדען מיט איין תנאי: די אידישע רעוואָלוציאָנערען זאָלען אָבשטעלען זייער קאַמף אַנטגעגען דער רוסישער רעגיערונג. באַם אין פופצעהן יאָהר פון דעם אָבמאַך, וועט פאַן־פּלעווע ניט אויסווירקען דעם טשארטער, זענען זיי וויעדער פריי צו טהאָן, וואָס זיי געפינען פאר נויטיג.

2.

דער לעזער, וועלכער נעדענקט. אין וואס פאר א צושטאנד איך בין נעווען, בעת איך בין נעפאהרען צו דר. הערצ'לען, וועט נעווייס זיך קאנען לייכט אויסמאלען, ווי עס האט אויף מיר נעמוזט ווירקען זיין מיטטיילונג, אז פאן־פלעהווע נעהמט זיך אונטער צו בעקומען פאר אונז א טשארטער אויף ארץ־ישראל, באם מיר וועלען אבשטעלען די אידישע רעוואלויוציאנערע בעווענונג אויף פופצעהן יאהר.

דער אויסדרוק: „עס איז מיר פינסטער נעווארען אין די אויגען", וואלט נעווען די פאסענדסטע בעשרייבונג פאר יענעם רושם, וועלכען זיין מיטטיילונג האט אויף מיר נעמאכט. אין מיין פאל וואלט ער ניט בעטייט קיין איין ברעקעל גוזמא.

א שטראם פון שווערע נעפיהלען האט פלוצלינג ארומגענומען מיין הארץ; דער נעפיהל פון א סכנה, וואס שוועבט איבער אונזערע כעפ, איז נעווען דער הערשענדער נעפיהל אין יענעם שטראם. איך קאן איצטער ניט זאנען אויף נעווייס, אין וואס איך האב דערשפירט די סכנה. עס קאן זיין, אז דאס איז פשוט נעווען אן אבנארמאלער אנגסט־נעפיהל, — א פראדוקט פון מיינע צורודערטע נערוון אין יענער צייט. אבער פון דעם אנגסט־נעפיהל איז תיכף ארויס־נעוואקסען א נעפיהל פון קאלטער שנאה צו דעם מאן, וואס איז נעזעסען אנטקעגען מיר. איך האב איהם פלוצלינג נענומען חושד זיין אין עפעס אזוינס, וואס איך ווייל נאר איצטער ניט ארויסברענגען אויף די ליפען. און נאך אנדערע, גלייך שווערע און קאלטע נעפיהלען האבען מיך יעמאלט טיף נעפייניגט.

עס האט מיך נעקאסט די נרעסטע אנשטרענגונג פון מיין ווילען, איך זאל גובר זיין דעם ים פון קאלטען חושך, וואס האט מיך ארומגענומען, און רוהיג, מיט א קלארען קאפ אויסהערען זיינע רעד.

די הענד, צונויפגעשרענקט צוויישען די קניע, דעם קאפ אראבגעלאזט אויף דער ברוסט, האט ער נאך עפעס נעזעדט וועגען דער וויכטיגקייט פון דעם מאמענט, וואס מיר לעבען איצטער דורך, און וועגען אונזער חוב ניט דורכצולאזען אזא זעלטען־גייסטיגע געלע־נעהייט.

— וועלט איהר מיר העלפען אין דעם? — האָט ער מיך צום סוף נעפרעגט און האָט אויפגעהויבען די אויגען אויף מיר.

אין דעם בליק פון זיינע שהנע, גרויסע אויגען איז געלעגען אזוי פיעל ערנסט, אזוי פיעל צער, אז ער האָט ארויסגערופען א נאנצע איבערקעהרעניש אין מיין שטימונג. דער קאלטער חושך איז פלוצלינג פערשוואונדען פון מיר. אמת, איין רגע איז אין מוח דורכגעפלויגען דער נקמה־נעדאנק, איך זאל איהם צונויפפיהרען מיט דעם „בונד". חברה וואלט שוין נעוואוסט, ווי אויסצוקאכען דערפון א סם־המות פאר דעם ציוניזם און פאר דעם רוסישען מי־ניסטער. אבער דר. הערצל'ס ערנסט־טרויערינער בליק האָט תיכף פערטריבען דעם נעדאנק, איך זאל איהם צונויפפיהרען, און ער פלייגן איז ערשיענען פאר מיר אין א נאנץ אנדער שיין: פאר מיר איז נעזעסען א — קינד! א גרויס, עהרליך און גרענצענלאָז־נאיוו קינד, אין וועמעס הענד די נעשיכטע האָט שיער ניט אוועקגעלענט דעם נאנצען גורל פון אונזער פאלק.

א נעפיהל פון רחמנות האָט זיך דערוועקט אין מיר, און איך האָב דערשפירט, אז איך קאן איהם ניט „איבערליפערען אין די הענד" פון דעם „בונד". איך האָב איהם נעענטפערט, אז איך מוז מיך נאנץ פאזיטיוו אבזאגען פון דער מיסיע.

— און ווילט איהר אננעהמען מיין עצה, הערד דאקטאר? — האָב איך צוגענעבען: זוכט ניט קיין צונויפקונפט מיט דעם „בונד". וואַרפט איבערהויפט ארויס פון זינען יעדען נעדאנק וועגען דעם ענין.

— פאר וואס?

איך האָב איהם נעמוזט דערקלעהרען די נאנצע אויסזיכטס־לאזיגקייט פון זיין שריט.

פודם, איז די מאיאריטעט פון די אידישע רעוואלוציאנערען מיט נעשטימט אידיש־נאציאנאל. אביעקטיוו איז נעווים אמת, אז די נרויסע צאהל אידען אין דער רוסישער רעוואלוציע דערקלעהרט זיך דורך דער אידישער לאגע, אבער סוביעקטיוו קעמפט ניט דער אידישער רעוואלוציאנער פאר די אינטערעסען פון זיין פאלק. דאס [illegible] ווי [illegible] ר ו ס ע ן, וואס גיבען אוועק זיי־[illegible] פאר דער נעפרייאונג פון רוסלאנד. אפילו ווען זיי

וואלטען נעגלויבט אז ארץ־ישראל איז אן ענטפער אויף דער אי־דישער פראגע און אז פאן־פלעווע קאן אויסווירקען א טשארטער, וואלטען זיי אויך ניט געקאנט פועל'ן ביי זיך, צו פערראטען די אינטערעסען פון זייער קאמף צוליעב א זייטיגען, פרעמדען ענין.

אט די מאיאריטעט פון די אידישע רעוואלוציאנערען געהערט ניט צו דעם „בונד". וועז אפילו דער „בונד" זאל זיך צוריקציהען פון דעם רעוואלוציאנערען קאמף, וועט דאס ניט האבען די ווירקונג, אויף וועלכען פלעווע האפט; עס וועלען בלייבען נעניג אידען אין דער רעוואלוציע, וואס וועלען אויפהאלטען זיין אילוזיע, אז זי „ווערט געמאכט" פון אידען.

אבער אויך דער „בונד", וואס איז נאנץ זיכער דורכנעדרונגען מיט אידישע נויטען און אינטערעסען, אויב ניט מיט א נאנץ קלאר־רען נאציאנאלען בעוואוסטזיין, וועט בשום אופן ניט אננעהמען פלעהוועה'ס פארשלאג; מיר, אידישע רעוואלוציאנערען, אפילו די נאציאנאלסטע פון אונז, זענען ניט קיין ציוניסטען און גלויבען ניט, אז דער ציוניזם זאל קענען פערענטפערען אונזער פראגע. אריבערפיהרען דאס אידישע פאלק פון רוסלאנד קיין ארץ־ישראל איז אין אונזערע אויגען אן אוטאפיע, און צוליעב אן אוטאפיע וועלען מיר זיך ניט אבזאגען פון יענעם וועג, אויף וועלכען מיר זענען ארויפגעטרעטען, — דעם וועג פון דעם רעוואלוציאנערען קאמף אנטקעגען דער רוסישער רעגיערונג וואס דארף פיהרען אויך צו דער בעפרייאונג פון דעם אידישען פאלק. זאלען די איצטיגע פיהרער פון דעם „בונד" אננעהמען דעם פארשלאג און זאלען אפילו זיינע מא־כען צושטעהן צו איהם, וואלט דאס אפשר אויף א וויילע א ביסעל כטושטש געמאכט די מוחות, אבער עס וואלט ניט לאנג געדויערט, און אן אנדערע אידיש־רעוואלוציאנערע ארגאניזאציע, מיט דיזעל־ביגע אויפנאבען, ווי דער „בונד", וואלט ארויסגעשפרונגען פון אונ־טער דער ערד.

א חוץ דעם איז פאן־פלעהוועה, ווי די רוסישע רעגיערונג בכלל, ניט דער צד, אויף וועמעם ווערטער און הבטחות טען קאן וואס עס איז בויען. איך ווייס, פערשטעהט זיך ניט, אויף וויפיעל פאן־פלעווע אין געווען ערנסט, וועז ער האט געמאכט אזא קאטעגא־רישען צוזאג און פון וואנען ער שעפט די זיכערקייט, אז ער קאן

מקיים זיין זיין הבטחה. אָבער איין זאַך איז פֿאר מיר ריין פון יעדען ספק: פּאָן־פּלעווע ק א ן צוזאָגען עפּעס אַזוינס, וואָס ער אַליין וויס אויף זיכער, אַז ער וועט דאָס קיין מאָל נאָר ניט פֿרובען מקיים זיין. וואָס ער וויל, איז אַריינברענגען א ד ע מ א ר א ל י־ז א צ י ע אין די אידישע רעוואָלוציאָנערע קרייזען, מאכען קאמף־אונפּעהיג א געווּיסען טייל פון דער רעוואָלוציאָנערער ארמיע.

דאָס לייגט צו קלאָהר אויף דער האַנד, דער „בונד" זאָל עס ניט זעהען, און אויב ער וועט פונדעסטוועגען זיך אַריינלאָזען אין אונטערדרוקונג וועגען דעם ענין, קאָן מען לכתחילה זיין זיכער, אַז דאָס פיהרט ער איינעם אין חדר, אַז ער וויל פון דעם נאָנצען געשעפט אַרויסשלאָגען פּאָליטישען קאָפּיטאָל פֿאר זיין קאמף אַנטי־נעגען דעם ציוניזם און דער רעגיערונג. איבערהויפּט אנטגעגען דעם ציוניזם. די גאנצע אידישע ליבעראָלע געזעלשאפט וואָלט זיך מיט א פערדאָפּעלטער ענערגיע אַריינגעוואָרפען אין קאמף אנטגעגען יענער בעוועגונג. די לאָגע פון דעם ציוניזם איז שוין אַזוי אויף נעניג צוויייפעלהאפט, וועלן ער האָלט זיך פון דער ווייטענס צו דער רעוואָלוציע. זיין לאָגע וואָלט געוואָרען אַן אונמעגליכע אין דעם אידישען לעבען, וועלן מען וואָלט איהם געקאָנט בעווייזען, אַז ער אונטערנעהמט פּאָזיטיווע שריט, ווי אַזוי דירעקט צו שאדען דעם אידישען רעוואָלוציאָנערען קאמף.

אָט די אַלע ארגומענטען, וואָס איך גיעב דאָ איבער בקיצור און אין א מעהר אָדער וועניגער לאָגישער אָרדענונג, האָב איך יעמאָלט ענטוויקעלט אין א האַסטיגען, נערוועזען געשפּרעך, מיט פּראָגען און ענטפערס, וואָס האָבען קלאָר געמאכט דר. הערצל'ען מיין שטאַנדפּונקט.

צום סוף האָב איך איהם געזאָגט:

— עס איז ניט מיין עסק אַריינצומישען זיך אין אייערע פּאָליטישע חשבונות. אָבער מיר היכט, עס וואָלט געווען א סך גליכער פֿאר אייך, וועלן איהר זאָלט מיט דער רוסישער רעגיערונג אויפֿהערט ניט האָבען קיין ברעקעל מגע ומשא. ובפרט מיט דעם מיניסטער פּאָן־פּלעווע. איך הָאב געזוכ וואָגיגע טעמים צו גלויבען, אז אזויב ניט די טעג פון דעם מיניסטער'ס לעבען, זיינע חדשים זענען געווּיס געצעהלטע...

דר. הערצל האָט פערשטאַנען אויף וואָס איך בין מרמז. ער האָט זיך פערטראַכט. איך ווייס ניט, וועלכער פון מיינע ארגומענטען האָט געווירקט אויף איהם מעהר פון אַלע, אָבער אין א ווייל ארום האָט ער זיך צו מיר אָבגערופען:

— איהר זיינט גערעכט. לאָמיר דאָס לאָזען פאַלען.

— אָבער נאָר ניט טראַכטען וועגען דעם!...

— זייט זיכער, פון מיין זייט איז די זאַך אבסאָלוט בענראָבען. איך וואָלט וועלען, אויך איהר זאָלט מיר צוזאָגען, אז אונזער הייַנטיגער געשפּרעך וועט בלייבען צוויישען אונז.

איך האָב איהם פערזיכערט, אז פון מיין צד וועט די זאַך ניט אריינדרינגען אין דער עפענטליכקייט.

מיר זענען אויפגעשטאַנען, און איך האָב מיך שוין געוואָלט פאַנאַנדערזעצען מיט איהם.

— איהר פאַהרט דאָך נאָך ניט אוועק? — האָט ער זיך געוענדעט צו מיר. בלייבט שוין דעם טאָג אין באזעל. איך וואָלט גרייַלַך געוואָלט זיך דורכרעדען מיט אייך וועגען נאָך א פאָר ענינים. לייַדער קאָן איך ניט אַבריסען פאַר אייך דעם גאַנצען טאָג. אָבער אויב דאָס איז מעגליך, וואָלט איך אייך נעבעטען צו בלייבען דאָ ביי מיר אין צימער, און יעדע פרייַע מינוט, וואָס איך וועל האָבען, וועל איך קומען צו אייך.

איך האָב אָננענומען זיין אייַנלאַדונג, און תיכף דערויף האָט ער זיך ענטשולדיגט, וואָס ער מוז מיך שוין פערלאָזען.

איך בין געבליבען אַליין.

3.

וועז דר. הערצל איז ארויסגענאַנגען פון צימער, האָט איך לייכטער אָבגעאָטעמט, ווי א קאשמאַר וואָלט אראָבגעפאַלען פון דער ברוסט. עס איז ביי מיר קיין ספק ניט געווען, אז זיין אוואַנטיורע מיט דעם רוסישען מיניסטער פאַן־פלעווע האָט געפלאַצט און אז ער וועט ניט זוכען צו בענייען זי אין א וואָסער עס איז פאָרם. אָבער דער פאַקט אַליין פון דער אוואַנטיורע האָט געמוזט ארויסרופען אין מיר א גאַנצען קנויל פראַגען, אין וועלכע איך האָב מיך געוואָלט פאַנאַנדערקלייבען, וועז איך בין געבליבען אַליין.

פון וועמען שטאמט דער געניאלער פלאן, אבצושטעלען די אי־דישע רעוואלוציאנערע בעוועגונג פאר דעם פרייז פון א טשארטער אויף ארץ ישראל? איז דאס פלעוע׳ס א שמד־שטיק אדער דר. הערצל׳ס אן ערנסט געמיינטער פאליטישער שריט?

איך האב געוואוסט פון די צייטונגען, אז דר. הערצל איז נאך דעם קישינאווער פאגראם געפאהרען צו פאן־פלעווען קיין פעטער־בורג. איך האב אויך געוואוסט, אז דאס האט אין אלע בעסערע אידישע קרייזען ארויסגערופען א פערוואונדערונג איבער דר. הערצל׳ס טאקטלאזיגקייט, צו פיהרען אונטערהענדלען מיט דעם גרעסטען שונא פון אידישען פאלק. האט איהם אפשר פלעווע ארויסגערופען צו זיך, כדי מיט דעם ציוניזם צו בעקעמפען די רעוואלוציע?

ניין, דאס לעגט זיך ניט אויפ׳ן שכל. פלעווע, דער גרויסער בקי אין די רעוואלוציאנערע אנגעלעגענהייטען, — מען האט דאך איהם די גרעסטע שטעלע געגעבען דערפאר, וואס ער איז תמיד געווען א גרויסער בקי אין פערפאלגען רעוואלוציאנערען, — פלעהוו האט געמוזט וויסען צו גוט, אז די אידישע רעוואלוציע און דער ציוניזם האבען צוויישען זיך קיין ברעקעל מגע ומשא ניט, אז זיי זיי־נען ווי פייער און וואסער און אז גיכער וועט דער פייער פון דער רעוואלוציע אויסטריקענען דאס וואסער פון דעם ציוניזם, איידער די ציוניסטישע וואסערען זאלען קאנען אויסלעשען דעם רעוואלו־ציאנערען בראנד. ער האט קיין רעכט ניט געהאט א טראכט צו טהאן, אז הערצל און דער ציוניזם קאנען איהם ווי עס איז העלפען אין דעם קאמף אנטקעגען דער רעוואלוציאנערער בעוועגונג.

איז, הייסט עס, הערצל פון זיך אוים געפאהרען צו פלעהווען מיט דעם דאזיגען פלאן? אויף איהם וואלט איך דאס געגלויבט.

אן אויסלענדישער איד, וואס האט קיין שום השגה ניט פון דער רוסישער רעוואלוציאנערער בעוועגונג, האט ער געקענט מיינען, אז די אידישע רעוואלוציאנערען זיינען די אייניציגע פיהרער און מאכער פון דער רוסישער פרייהייטס־בעוועגונג. א וואלעם אידיש הארץ מיט א געזונטען נאציאנאל געפיהל, וואס שטעלט די אינ־טערעסען פון דעם אידישען פאלק העכער פאר אלץ אין דער וועלט, האט זיך איהם געקאנט דוכטען, אז אויך די אידישע רעוואלוציא־

נערען קעמפען קודם כל פאר דער בעפרייאונג פון דעם אייגענעם פאלק. זיי זיינען ניט קיין ציוניסטען דערפאר, ווייל זיי זיינען צו פראקטישע מענשען און קאנען ניט גלויבען, אז טערקיי וועט — מיר־נישט, דיר־נישט — אוועקגעבען די אידען איינע פון איהרע פראווינצען. זאל מען אבער קומען מיט א פארטיגער זאך, — א טשארטער, אדער א זיכערען צוזאג אויף א טשארטער, — וועלען זיי זיך געווים אנכאפען דערפאר מיט ביידע הענד.

אבער וועלכע רעגיערונג קאן זיין פעראינטערעסירט אין דעם, אז די אידען זאלען די רוסישע רעוואלוציע אויסבייטען אויף א מערקישען טשארטער? עס איז קלאר, אז דאס דארף זיין די רוסישע רעגיערונג. איז — זאל די רוסישע רעגיערונג גאראנטירען דעם טשארטער, וועט זי פטור ווערען פון דער אידישער רעוואלוציע. עס איז א גלייכער שדוך, וואס לוינט פאר ביידע צדדים. בלייבט נאר — צונויפפיהרען די מחותנים...

און אפשר איז הערצל׳ס געפאהרען קיין פעטערבורג אהן א בערקעל נעדאנק וועגען דער אידישער רעוואלוציע און וועגען דער שטעלונג פון די רעוואלוציאנערען צו דעם ציוניזם. מיר דוכט, אז דאס איז וואהרשיינליכער. ער איז איבערהויפט נעווען צו „לאיאל" צו די הערשענדע מעכטע, — ווי עס שיקט זיך פאר א דיפלאמאט, וואס האט צו טהאן מיט די „מלכיות", — ער זאל זיך וועז עס איז אינטערעסירען מיט רעוואלוציאנערען, און אריינציהען זיי אין זיין חשבון. ערשט אין פעטערבורג, בעת דער אונטעררעדונג מיט פלעהווע׳ן, האט געמוזט נעבוירען ווערען דער נעדאנק וועגען דעם גלייכען שדוך.

געפאהרען איז ער, פערשטעהט זיך, נים, כדי משתדל צו זיין זיך פאר דאס פאלק ישראל און אויפצוואוועקען רחמנות צו אונז אין פלעהווע׳ס הארץ. ער איז נעפאהרען, ווי א פאליטיקער, וואס קוקט ניט אויף סענטימענטען, נאר אויף א י נ ט ע ר ע ס ע ן. „רוסלאנד" האט קלאר ארויסגעווייזען אין דעם קישינאווער פאגראם, אז עס וויל פטור ווערען פון זיינע אידען. זאל „רוסלאנד" העלפען דעם אידישען פאלק בעקומען דעם טשארטער.

אבער — ווער איז רוסלאנד?

הערצל׳ס „פאליטיק" איז נעבויט אויף ריינער דיפלאמאטיע.

וואָס גלויבט ערנסט, אז די פּאָליטישע געשיכטע פון דער מענש־
הייט ווערט געמאַכט פון א פּאָר מענשען, א פּאָר פיהרער, און אז
וואָס זיי מאַכען אָב צווישען זיך, ווערט דער אינהאַלט פון דער
פּאָליטישער געשיכטע.

רוסלאַנד, — דאָס איז איצטער פּאָן פּלעהווע. דאָס אידישע
פּאָלק, — דאָס איז איצטער דר. הערצל, — צוויי פערזענפּטיגע
מענשען, וואָס דאַרפען קאָנען געפינען אַן אויסווג, וועלכער זאָל
בעפריעדיגען ביידענס אינטערעסען. ערשט די אונטערדרוקונג מיט
פּאָן פּלעהווע'ן האָט נעמוזט ארויסבריינגען די נויטיגקייט —
אריינצוציהען אין דעם עסק נאָך א דריטען פאַקטאָר: די אידישע
רעוואָלוציע.

איך שטעל מיר פּאָר א טייל פון יענעם געשפּרעך, וואָס האָט
געקאָסט פּאַרקומען צווישען דעם אידישען דיפּלאָמאַט און דעם רו־
סישען אויבער־פּאָליציי־שפּיצעל, וועמעס נאָכצער שכל איז אריינ־
געטהאָן אין איין אייניגען רעזון: „וויי אזוי „אויסצואוואַרצלען
די קראָמאָלע".

— „אייער עקסעלענץ מיז וויסען זיין, אז מיר ציוניסטען בע־
מאַכטען דעם אנטיסעמיטיזם פּאָר אַן אונפערמיידליכע ערשיינונג,
כל זמן אידען וועלען זיין אין גלות. מיר האָבען דעריבער קיין ברע־
קעל האָפענונג ניט, אז אייער עקסעלענץ זאָל געבען אידען גלייכע
רעכט, אָדער אז די גלייכע רעכט זאָלען קאָנען אָבשאַפען און פער־
עמטפערען די אידישע פראָגע. דער אייניגער עמטפער דערוויך איז
—פּאָלעמטינא, און אויב איהר וואָלט אונז געקאָנט העלפען דורכ־
פיהרען אונזער פּלאַן, וואָלט די רוסישע רעגיערונג פּטור געווארען
בון די אידען, פון דער אידישער פראָגע און דעם אנטיסעמיטיזם".

— „אנטיסעמיטיזם? איהר האָט א טעות, הערר דאָקטאָר,
אויב איהר מיינט, אז די רוסישע רעגיערונג איז אנטיסעמיטיש.
אדרבה, מיר רעכענען, אז אונטער געווייסע בעדינגונגען וואָלט דאָס
אידישע פּאָלק נאָך גוט געקאָנט בלייבען וואוינען אין רוסלאַנד
און זיין איהר ניצליך אין א סך וויכטיגע פּרטים. די צרה איז אָבער
מיט די אידען, דערהויפט מיט דער אידישער יוגענד. אונזער גוט
אין עהרליך פּאָלק קאָן שוין מעהר ניט אריבערטראָגען, ווי די אי־
דישע יוגענד גראָבט אונטער מיט איהר רעוואָלוציאָנערער טהע־

טינקייט אונזערע הייליגסטע היסטאָרישע טראדיציעס, די יסודות פון אונזער מאָנארכישען רעזשים. די עלטערען האָבען אזוי פאָנאָדערגעלאָזען דעם יונגען דור, אז פון זיין חוצפה איז ניט אויסצוהאלטען".

— „עס קאָן זיין, עקסעלענץ. אָבער זעהט איהר איין, אז מיר בעווענען זיך דאָ אין א פער'כשופ'טען קריזיז? מען פערפאָלגט די אידען, ווייל זיי זיינען רעוואָלוציאָנערען, און זיי זיינען רעוואָלוציאָנערען, ווייל מען פערפאָלגט זיי. איז שוין ניט גלייכער ראַ דיקאל אָבצושאפען דעם פער'כשופ'טען קריזיז דורך דעם, וואָס די אידען וועלען פרייוויליג פערלאָזען דאָס לאַנד".

— „פון מיין זייט זאָל דערצו קיין מניעה ניט זיין און מיט וואָס איך וועל קאָנען, וועל איך העלפען. אָבער די אידען דארפען די ערשטע בעווייזען, אז זיי ווילען דאָס: זאָלען זיי אָבשטעלען די רעוואָלוציאָנערע בעווענונג".

— „איך בין זיכער, עקסעלענץ, אז זיי וועלען דאָס טהאָן. זאָל נאָר אייער עקסעלענץ געבען אונז די פעסטע פארזיכערונג, אז איהר וועט אונז העלפען אין אונזערע פערהאַנדלונגען מיט דער טערקיי, און איך גלויב, אז עס וועט פערשווינדען יעדער גרונד צו א אידישער רעוואָלוציאָנערער בעווענונג".

— „איהר גלויבט אזוי? איז דאָך אודאי רעכט, הערר דאָקטאָר. אדרבה, רעדט זיך דורך מיט די אידישע רעוואָלוציאָנערען, איהר קענט זיי אין מיין נאָמען אבסאָלוט פערזיכערען, אז..."

און דער פאָליציי־פוקס רייבט זיך פון פערגעניגען די הענד. וואָס דערפון זאָל ניט ארויסקומען, א צוטומלונג פון די אידישע רעוואָלוציאָנערע רייהען קאָן אודאי זיין דער רעזולטאט דערפון. דאָס אליין איז שוין א געווינס.

און דער נאָאיוואר דיפלאָמאט האָט פאר זיך איצטער א נייע אויפנאבע: געווינען די אידישע רעוואָלוציע מיט דער הילף פון פלעווע'ס צוזאָג.

„ו ע ר" איז די אידישע רעוואָלוציע? — דאָס וועט ער שוין אויסגעפינען אין באלד, ביי דר. פארבשטיין'ען.

איך בין יעמאָלט געווען דער אייניגער עמיגראַנט, וואָס האָט ניט געדארפט מורא האָבען, עפענטליך ארויסצוטרעטען, ווי א אי־

רישער רעוואָלוציאָנער: האָט פּאַרבשטיין נעגעבען איהם מיין נאָמען און איהם צונויפגעפיהרט מיט מיר.

איך ווייל דאָ איצט בעמערקען, אז בנוגע צו מיין פּערזאָן איז די מעשה גאָר ניט אזוי. דר. פּאַרבשטיין האָט מיר ערשט היינטיגען זומער (1913), בעת איך האָב איהם בעזוכט אין ציוריך, אבסאָלוט דערקלעהרט, אז דר. הערצל האָט גלייך נעפּרעגט ביי איהם צו ער קאָן איהם ניט צונויפּפיהרען מיט דר. זשיטלאָווסקי, און צווייטענס, אז ער, דר. פּאַרבשטיין, האָט פון קיין פּוּנקט חלום ניט געוואוסט, וועגען וואָס הערצל וויל מיט מיר רעדען. וואָלט ער געוואוסט, וואָלט ער, פּערשטעהט זיך, ניט דערלאָזט איהם צו אזא שריט. דעם בריף און דעם דעפּעש האָט ער געשריעבען אונטער הערצל'ס דיקטאַט. יעמאָלט אבער בין איך געווען זיכער, אז דער איינציגער מקור פון וואָנען דר. הערצל האָט זיך געקאָנט דערוויסען וועגען מיר און מיין ראָליע אין דער רעוואָלוציאָנערער וועלט, איז געווען דר. פּאַרבשטיין.

אזוי האָב איך מיר דערקלעהרט דעם גאַנצען צוזאַמענהאַנג. איינס איז נאָך אבער געבליבען קשה: וואָס האָט הערצל'ען אָנגעשפּאַרט צו זעהען זיך מיט מיר דוקא אין דער צייט פון דעם קאָנגרעס? האָט ער דאָס ניט געקאָנט אבלענען אויף א פּאָר טעג שפּעטער, אין א פּרייוערער צייט פּאר איהם? איז דאָ עפּעס א שיכות צווישען אונזער אונטערדעדונג און די ארבייטען פון דעם קאָנגרעס?

4.

דר. הערצל איז אריין אין צימער און האָט זיך ענטשולדיגט, וואָס ער האָט מיך אזוי לאַנג געלאָזט וואַרטען. ער איז געווען בלייך און האָט אויסגעזעהען זעהר ליידענד.

ער האָט גלייך פּערפיהרט א שמועס וועגען דעם ציוניזם, וועגען זיין רייזע קיין ארץ־ישראל, נאָר איך האָב געזעהן, אז ער איז זעהר צוטראָגען און אז זיינע גערַאַנקען זענען ערנעץ־וואו אַנדערש, אבער נאָנץ געווים ניט ביי מיר און ביי דער טהעמע, וועגען וועלכער ער האָט נערעדט.

מען האָט וויעדער אָנגעקלאָפּט אין טיהר, און אזוי ווי עס איז שוין א בלויז ניט לאַנג געבליבען צו דער מיטאָגס־פּויזע, — איך

האָב צוגעזאָגט אנ־סקי'ן צו זיין מיטאנ־צייט מיט איהם, — איז ביי אונז געבליבען, אז נאָכמיטאָגס זאָל איך זיין אין קאָנגרעס־זאָל און ווארטען דאָרטען, ביז ער וועט מיך אָרויסרופען.

צו מיטאָג האָב איך געשפייזט מיט אנ־סקי'ן און מיט נאָך א געמיינזאמען פרייַנד, א ציוניסטיש נעזינטער סטודענטין, וואָס איז אויך געקומען צום קאָנגרעס. אין דער צייט בין איך נעהענטער בעקאַנט געווארען מיט דעם אונאנדא־פראָיעקט, מיט די אלע פער־עפענטליכטע דאָקומענטען וואָס האָבען געהאט א שיכות צו איהם, ווי אויך מיט דער לאָגע פון די פערהאנדלונגען וועגען איהם אויף דעם צונויפקאָמער.

דאָס רוב ציוניסטען האָבען דערשפירט אין דעם פראָיעקט א נעפאָהר פאר זייער ענד־ציעל און האָבען בשום אופן ניט נעווילט אָננעהמען הערצל'ס פארשלאג — ארויסשיקען אן עקספעדיציע, וואָס זאָל אויספארשען דאָס לאנד.

די גרעסטע און הארטנעקינסטע אָפּאָזיציע האָבען געמאכט די דעלענאטען פון רוסלאנד. אומזיסט האָט הערצל מיט זיי גע'טענה'ט, אז אָננעהמען אונאנדא הייסט ניט אבזאָגען זיך פון ארץ ישראל. אומזיסט האָט ער אָנגעוויזען אין איינעם מיט נארדוי אויף דער פערצווייפעלטער לאָגע פון די אידען אין רוסלאנד נאָך דעם קי־שינאָווער פאָגראָם; אומזיסט האָט ער אין דער זיצונג פון דער רו־סישער דעלענאציע פאנאנדער געדעקט אלע זיינע דיפלאָמאטישע קארטען און האָט אין דעם גרעסטען יאוש זיך מודה געווען, אז אונטער די איצטיגע אומשטענדען זעהט ער ניט אין די מעגליכ־קייט צו קריגען א טשארטער; אומזיסט האָט ער אפעלירט צו דעם חיב־געפיהל פון די רוסישע אידען — בעשאפען „א נאכט־אויל", וואו דאָס גע'רודף'טע פאלק זאָל זיך קענען איבערווארטען די שלעכטע צייט, ביז עס וועלען זיך בעווייזען גינסטיגערע מעגליכ־קייטען פאר די דורכפיהרונג פון דעם ציוניסטישען אידעאל: דאָס רוב פון דער רוסישער דעלענאציע האָט נאָר ניט געווילט וויסען דערפון.

דא איז מיר קלאָר געווארען, פאר וואָס דר. הערצל'ען איז אזוי נויטיג געווען צו זעהען זיך מיט מיר וואָס גיכער. די וויכטיגקייט פון דעם אונאנדא־פראָיעקט איז פאר איהם געווען אומגעקעהרט

פראָפּאָרציאָנעל צו די אויסזיכטען אויף פּאָלעסטינא. וואָס וועניגער האָפענונג עס איז געבליבען אויף א טשארטער, אלץ מעהר קראפט האָט ער געמוזט אָנווענדען, מען זאָל וועניגסטענס די אונאַנדא־מעג־ליכקייט ניט ארויסלאָזען פון די הענד. און צוריק: וואָס מעהר האָפּ־נונג אויף ארץ ישראל, אלץ וועניגער האָט ער געקענט זיין פּראַקטישער אין אונאנדא.

די איינציגע האָפענונג אויף א טשארטער איז אָבער אין דעם מאָמענט געווען פערבונדען מיט פּאָן־פּלעווע'ס בעשטימטען צוזאָג, פערשאפען דעם טשארטער, אויב די אידישע רעוואָלוציאָנערען וועלען אָבשטימען זייער קאמף. וואָלט זיך ארויסגעוויזען, אז איך בין דער „פיהרער" פון דעם „בונד" אָדער פון דער אידישער רעוואָלוציע בכלל, און אז אויך איך בין מסכים אויפ'ן גלייכען שידוך, וועלכען ער שלאָגט פאָר, אָדער וועז איך וואָלט איהם פערזיכערט, אז דער שידוך קאָן וויי עס איז אויסגעפיהרט ווערען, וואָלט זיין לאָ־גיק אין דעם קאמף מיט דער רוסישער רעלעגאציע געווען א גאנץ אנדערע.

ער וואָלט ניט געדארפט קומען צו איהר, ווי א שולדינער, וואָס האָט באנקראָטירט, און וואָס שלאָגט פאָר דעם בעל־חוב א „שוה־כסף", א שטיקעל גרונד־בעזיץ אין אפריקע. ער וואָלט געקומען א שטאָלצער, א האָפערדיגער, מיט דעם ערנסטען און זיכערען גלוי־בען, אז ער האָט ענדליך דורכגעברָאכען א וועג צו דעם טשארטער, און וואָלט זיך אפשר גאָר ניט אזוי גע'עקשן'ט וועגען אונאנדא.

וועז איך בין צוריק פון מיטאָג־עסען געקומען אין קאָנגרעס־זאל, איז שוין דאָרטען פאָרגעקומען די נאָמענטליכע אבשטימונג וועגען אונאנדא. (אזוי געדענקט זיך מיר איצטער) די שטימונג פון דעם קאָנגרעס איז געווען א געדריקטע. אין דער טויטער שטילקייט האָבען זיך נאָר געהערט די נעמען פון די אויסגעפענע דעלעגאטען און זייערע ענטפערס: „יע!" „ניין!" דאָס האָט בעטייט: שיקען אָדער ניט שיקען אן עקספעדיציע אויסצופאָרשען אונאנדא. אין א ווייל ארום איז בעקאנט געווארען דער רעזולטאט: די מאיאריטעט האָט בעשלאָסען שיקען. שוואכע אפלאָדיסמענטען האָבען בעגריסט

דעם בעשלוס. די מאיאָריטעט איז משמעות אלײן ניט נעווען גלײק־לײך מיט איהר זיעג.

דער עולם האָט נענומען ארויסגעהן אין די קולוארען. איך בין אויך ארויס אהין, און ערשט דאָ, ארומוואַנדלענדיג איינער אליין איבער די לאַנגע קאָרידאָרען, האָב איך געקאָנט בעמערקען, וואָס פאר א חורבן דער בעשלוס פון דער מאיאָריטעט האָט אריינגע־בראכט אין דער שטימונג פון די ציוניסטישע דעלעגאַטען.

דער עולם איז נעווען דערשלאָגען און איז נאָך ניט געקומען צו זיך. מען האָט נערעדט מיט א פערשטיקטען קול, ווי אין דעם צי־מער פון א מת. שטומע רעדלעך זענען געשטאַנען וואו ניט וואו און אין א סך אויגען זענען נעשטאַנען טרערהרען.

אט געהט אנטקענען מיר פון יענעם קאָרידאָר עפעס א איד מיט א גראָהליכער באָרד. ער האָט דערזעהן מיך, דעם ערשטען מענשען, וואָס נעהט אנטקענען איהם און זיי אונטערשטע לײפ מיט דער באָרד האָט פלוצלונג נענומען משונה'דיג טריימלען זיך, און פון מויל האָט זיך ביי איהם ארויסגעריסען מיט א כליפ:

— דערלעבט? הא?

אָבער בעגעגענדיג מיין קאלטען בליק, האָט ער אויף א רגע אנגעשטעלט אויף מיר זיינע פערוואונדערטע, מיט טרערהרען אָנגע־פילטע אויגען, און איז אוועק ווייטער.

אט נעהן אראָב פון די טרעפ א פאָר מיר בעקאָנטע בונדיס־טען. זיי זענען נעווען אויף דער נאלערייע, וואָס פאר דעם פובלי־קום. וואָס איז ד א ס? אויך אין זייערע אויגען שטעהען טרערהרען

איך נעה צו זיי צו.

— בונדיסטען! א קלאָג צו אונזערע שונאים'ס קעפ! אויף וועמען חורבן וויינט א י ה ר?

איינער האָט אבגעוויישט די טרערהרען און דערביי שעמעוודיג געשמייכעלט:

— נעשטאַרבען א שעהנער חלום...

— א ו נ ז צו לאַנגע יאָהר, — ענטפער איך איהם און נעה צוריק אריין אין זאל.

נעשטאַרבען אן א לטע ר חלום! און ביי מיר אין האר־

צען האָט געזומען אויפבליהען א נייער חלום, א יונגער, דער אנדאס־חלום.

אין א ווילע אַרום האָט מען מיך אַריינגערופען צו דר. הערצל'ען אין זיין צימער.

דאָס מאָל איז ער געווען א סך רוהיגער, אויפגעלעגטער און צופריעדענער, ער האָט תיכף וויעדער אָנגעהויבען זיין געשפּרעך וועגען ארץ ישראל. ער קען ניט פערשטעהן, פאר וואָס מיר, אידישע רעוואָלוציאָנערען, שטעהען נאָך גלייכגילטיג און אפילו פיינדליך צו דער ציוניסטישער בעוועגונג. וואָלטען מיר נאָר א ברעקעל השגה נעהאט, וואָס פאר א שעהן לאַנד דאָס איז, ארץ ישראל! איך קען דאָך מסתמא די שווייץ. אין דעם פונקט פון אַרויפּגעלעגער שעהנקייט און פאַרבען־רייכטהום קאָן די שווייץ זיך נאָר ניט אָנהויבען צו פערגלייכען מיט איהר.

אין גליהענדע, פערליעבטע ווערטער האָט ער געזומען שילדערן איין בילדעל נאָך דעם אַנדערען פון די, וואָס ער האָט געזעהען.

— און וואָס איז מכח די ע ק א נ א מ י ש ע אויסזיכטען פאר אונזער פאָלק? — האָב איך איהם אַוועקגעשטעלט די קאָלטע שאלה.

— עקאָנאָמיש? אומבענרעניצטע פערספעקטיוון? — האָט ער אַרויסגערעדט מיט ענטהוזיאזם. נעהמט די האָטעל אינדוסטריע! איהר דאָ, אין שווייצאריע, וויסט דאָך, וואָס פאר א וויכטיגער צווייג פון פאָלקס־ווירטשאפט דאָס איז. די האָטעל אינדוסטריע אַליין, מיט אלץ וואָס זי נויטיגט זיך, קען שפייזען א דריטעל פון דער צוקונפטיגער בעפעלקערונג אין ארץ־ישראל. שטעלט אייך פאָר ווילעם און האָטעלען אויף דעם נאָנצען ברעג ים, פון פאָרט־סאיד ביז ביירוט, — וויינטער־רעזאָרטס פאר נאָר דער וועלט...

א לאנגע צייט האָב איך איהם רוהיג אויסגעהערט. איך האָב געזעהען, אז ער איז פול מיט ענטהוזיאסטישע פערליעבטקייט צו ארץ ישראל, און אז דער פראָפאָגאנדיסט אין איהם ווילל א פאָר טראָפען פון זיין בעגייסטערונג אַריין טריעפען אויך אין מיין אפיקורסישער ברוסט.

איך האָב אַלץ געוואַרט, טאָמער וועט ער אַליין ארויסקומען אויף א מעהר ממשות'דיגען ענין. לסוף האָב איך איהם נעזאָגט:

— שוועריִך צו גלויבען, אז ארץ־ישראל זאָל אפילו מיט די פערספעקטיוון וואָס איהר מאָלט, וועמען עס איז פון אונז ערנסט פעראינטערעסירען. א נאנץ אנדער זאַך איז אונאנדא. אויב דאָ איז פאַרהאַן א וואָסער עס איז אויסזיכט, וואָלטען אפשר א סך פון אונז גרייליִך...

אָבער דאָ האָט הערצל האַסטיג איבערגעשלאָגען מיינע רעה.

— אונאנדא? אָבער אונאנדא איז ג א ר נ י ש ט, הערר דאָקטאָר! אבסאָלוט נאָרנישט!

— ווי הייסט? און וואָס בעטייט די אָבשטימונג פאר וועלכער איהר האָט אזוי פיעל נעקעמפט?

— איך האָב געקעמפט פאר דער עקספעדיציע און איך בין זיכער צופריעדען מיט דעם, וואָס איך האָב אויסגעקעמפט דעם בשלום. אָבער — הערט כיך אויס, הערר דאָקטאָר! קיינער פון אונז, וואָס האָבען געקעמפט פאר אונאנדא, גלויבט ניט א מינוט אין דעם אויספיהרבארקייט פון דעם פראיעקט. אונזער קאמף פאר אונאנדא איז ניט מעהר ווי א דיפלאָמאטישער שריט אין אונזער קאמף פאר ארץ ישראל. די לאגע איז אזא: צום ערשטען מאָל אין דער גנישיכטע פון דעם אידישען פאָלק, שלאָגט אונז פאר אזא רעגיערונג ווי ענגלאנד אן אייגען לאנד אויף אויטאָנאָמע יסודות. מאכען אזא פאַרשלאָג בעטייט ניט קיין קלענערע זאַך, ווי די אפיציעלע אנערקענונג פון דעם ציוניסטישען פרינציפ און דער ציוניסטישער ארגאניזאציע, און דערצו נאָך פון אזא אויטאָריטאטיוועך זייט, ווי עס לאנד. מיר טאָרפן דעריבער ענגלאנד ניט ארויסלאָזען פון האנד. מיר וועלען שיקען אן עקספעדיציע. זי וועט, פערשטעהט זיך, קומען צוריק מיט א נעגאטיוון רעזולטאט, וועלען מיר זיך נאָך אמאָל וועגדען צו ענגלאנד, עס זאָל אונז אָנווייזען אן אנדער לאנד. דאָס וועט וויעדער פיהרען צו דעם זעלביגען נעגאטיוון רעזולטאט.

— און דערנאָך?

— און דערנאָך וועלען מיר ארוים מיט קלאָרע רעה: „דו זעהסט, ניטא פאר אונז קיין פאסענדע לענדער, א חוץ פאלעסטי־

נא. העלף אונז, אז דו ביזט שוין דערין, אין אונזערע אונטער־רעדונגען מיט דער טערקיי"...

זיין פּנים איז וויעדער בערעקט געוואָרען מיט טונקעלע וואָלקנס.

— אין מיינע פערהאַנדלונגען מיט דער רוסישער דעלעגאַציע האָב איך, פערשטעהט זיך, דאָס אלץ ניט געקאָנט אַרויסזאָגען, ווי קען מען דאָס? אָבער פּאר וואָס האָבען זיי דאָס ניט פערשטאַנען? און דאָ האָט מען מיך שיער ניט בעשולדיגט, אז... נייַן, ליעבער הערר דאָקטאָר, אוגאַנדא איז ניט אונזער צוקונפּטס־לאַנד! פּאַלעסטינא און נאָר פּאַלעסטינא!

5.

דר. הערצל'ס שטעלונג צו דעם אוגאַנדא־פּראָיעקט איז נאָך עד היום ניט געגנג אויפגעקלעהרט אין דער געשיכטע פון דער ציוניסטישער בעוועגונג. אויף דעם סמך פון זיינע אייגענע רעדע, וז ער בעטראכט די פערהאַנדלונגען מיט ענגלאַנד מכוח אוגאַנדא ניט מעהר, ווי א דיפּלאָמאַטישען שריט, כדי צו פּראַיעקטערעסירען די ענגלישע רעגיערונג מיט דער אידישער פּראָגע אין דער־נאָך אויסנוצען זי פּאר ריין ציוניסטישע צוועקען, — טאָט די קאָטאַגראָפישע פערזיכערונגען זיינע, וועלכע ער האָט מיר אלין געמאַכט, איז פּאר מיר אלע מאל געווען א בעוויז, אז דר. הערצל האָט וועגען דעם ענין קיינמאל אַנדערש ניט געטראכט.

אָבער גראד דעם פּאר־יא־יאָהריגען זומער, וועו איך בין געווען „פון יענער זייט ים", האָט מיך דער שיקואל צוגויפּגעפיהרט מיט א מענשען, וואָס איז אין זיין לעבען זעהר נאָהענט געשטאַנען צו דר. הערצל'ען און וואָס האָט מיר מיטגעטיילט דאָטען, וועלכע וואַרפען אביסעל אן אַנדער בעליכטונג אויף דער שטעלונג צו דעם אוגאַנדא־פּראָיעקט. הערצל, סאי מצד דעם גאַנצען אקציאָנס־קאָמיטעט פון דער ציוניסטישער פּאַרטיי.

ער האָט מיר געשילדערט א כאַראַקטערזילע קליינע סצענע, וואָס האָט זיך אָבגעשפּיעלט אויף דער זיצונג פון דעם אקציאָנס־קאָמיטעט אין יענעם מאָמענט, וועו דר. הערצל האָט צום ערשטען מאל געמאַכט זיין מיטטיילונג וועגען אוגאַנדא.

דר. הערצל האָט אָבגענעבען א בעריכט וועגען זייַנע אונטערע־דונגען מיט דער ענגלישער רעגיערונג און האָט זיך אריינגעלאָזען אין די פּרטים פון ענגלאנד׳ס פּאָרשלאָג. אלע זענען געזעסען שטום און געשלונגען יעדעם וואָרט. פלוצלונג רייסט איהם איבער זייַנע רעד איינער, זעהר א בעקאַנטער רוסישער מיטגליעד פון׳ם קאָמי־טעט:

— ענטשולדיגט, הערר דאָקטאָר! די ענגלישע רעגיערונג האָט זיך געוועגדט צו אונז אפיציעל אדער נ י ט־אפיציעל?

— אפיציעל, — ענטפערט דר. הערצל קורץ און לייענט וויי־טער זיין בעריכט. אין א וויילע ארום שפרינגט יענער וויעדער ארויס:

— ענטשולדיגט, הערר דאָקטאָר! — האָט זי זיך געוועגדעט צו אונז מינדליך אדער שריפטליך?

— שריפטליך, — לאָזט וויעדער דר. הערצל א קאלט וואָרט און טהוט זיך זיינס.

נאָך אין׳א וויילע ארום:

— ענטשולדיגט, הערר דאָקטאָר! קאָן מען אפשר זעהען דעם דאָקומענט?

— הערר זאָ־אין־זאָ, וועגדעט זיך דר. הערצל צו זיין סעקרע־טאר: זייט אזוי גוט און גיט אהער די מאַפּע מיט די דאָקומענטען.

דער סעקרעטאר האָט דערלאַנגט די מאַפּע, דר. הערצל האָט אריסגענומען דעם דאָקומענט, האָט איהם איבערגענעבען צו דעם רוסישען קאָמיטעט־מיטגליעד און האָט וויטער פאָרטגעזעצט זיין מיטטיילונג.

דער קאָמיטעט־מיטגליעד האָט אריינגעבליקט אין דעם דאָקו־מענט און האָט זיך וויעדער געוועגדט צו דר. הערצל׳ען:

— ציהט אויף א וויי, הערר דאָקטאָר!

ער איז אריסגענאַנגען אין דעם נעקסטען צימער, האָט דער־טען גענומען זיין הוט, איז אריין צוריק, האָט בעדעקט דעם קאָפּ מיט דעם הוט און האָט הויך אויפ׳ן קול געמאכט „שהחינו וקימנו" טרעהרען פון פרייד האָבען געשטיקט זיין שטים.

דא ערשט האָט זיך אריסגעריסען דער ענטהוזיאזם פון דער בערזאמלונג. א לענגערע וויילע איז דער גאנצער עולם געווען ווי

שכור פון גליק, אקוראט ווי אונאנדא וואלט נעווען די דערגרייכונג פון דעם ציוניסטישען ענד־ציעל.

ערשט שפעטער האָט מען זיך א כאפ געטהאן: און וואס וועט זיין מיט ארץ־ישראל? אויב אננעהמען אונאנדא, איז דאָך אוים מיט פאלעסטינא! — און די גאנצע שמחה איז פערפלויגען.

איך האָב קיין ברעקעל אורזאך ניט צו בעצוויפלען די דאזיגע דערצעהלונג. זי אילוסטרירט יענעם אנטאגאניזם, וואס האָט תמיד געהערשט אין די ציוניסטישע קרייזען, — בפרט פאר דעם אונאנדא־קאנגרעס, דער אנטאגאניזם צווישען דעם סאציאל־עקאנאמישען און פאליטישען געדאנק פון אייגען איידיש לאנד און דעם נאציאנאל־פאעטישען חלום, — רופט דאס: „האפענונג", — וועגען ארץ־ישראל.

דער אנטאגאניזם האָט גלעבט ניט נאר פערטיפלט אויף פערשיידענע אנהענגער פון דעם ציוניסטישען אידעאל. ער האָט נאר ווירקט אין דער ברוסט פון א סך איינצעלנע און דוקא זעהר פראמינענטע ציוניסטען. און מיר דוכט, אז מעהר פאר אלעמען האָט נעפיהלט דעם „ויתרוצצו" אין דער אייגענער ברוסט דער פיהרער און פארם־געבער פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, דר. הערצל אליין. האבען דער „אונאנדא"־קאנגרעס, די אבשפליטערונג פון דעם „אחד העם'איזם" אין גאנצען דערוואָרגען דעם טערריטאריאליסטישען גרונד־געדאנק פון דעם ציוניזם? אויף אייביג דערוואָרגען? — וואר וויים!

אבער — וועגען דעם אנטאגאניזם וועל איך נאָך רעדען, וועז איך וועל קומען צו די „מוסר־השכל'ס" פון מיינע עראינערונגען. על־כל־פנים, אין דעם מאמענט, וועז דר. הערצל האָט געפונען פאר מענליך אויסצוגיעסען פאר מיר זיין הארץ אין אויפצודעקען זיינע פלענער בנוגע אונאנדא אין ארץ־ישראל, האבען זיינע רעד ניט גע־קאנט איבערלאזען קיין ברעקעל ספק אין מיר, אז ער איז מיט יעדען אטאם פון זיין נשמה א „ציוני"־ציוניסט, — ווי מען האָט דאס שפעטער גערופען, — וואס וועט זיך אבזאגען, ניט פיעל געטראכט.

פון יעדען טערריטאריאליסטישען גן־עדן אויף דער וועלט, אויב דער גן־עדן וועט ניט ליענען אין ארץ־ישראל: אזוי היים און שעהן האָט ער נעריעדט וועגען יענעם לאנד, אזוי שארף אבגעשניטען האָט ער יעדען געדאנק פון א וועלכען עס איז אנדער לאנד.

פאר מיר האָט דאָס בעטייט, אז איך האָב פון אונזער געשפרעך ניט צו דערוואַרטען אפילו ניט קיין שאָטען פון א וועלכען עס איז פראקטישען נוצען. איך האָב איהם צוגעהערט מיט דעם גרעסטען אינטערעס, האָב פון צייט צו צייט געשטעלט קורצע פראגען, ניט צו פאַלמיזירען אנטקעגען איהם, נאָר כדי ער זאָל קלאָרער ארויס־ברענגען זיין נעדאנק, אויס רייניער נייגיער — צו זעהען, ווי אזוי פערשיידענע פראבלעמען מאָלען זיך אויס אין זיין קאָפּ.

איך האָב גלייך געמערקט, אז מיט אלע זיינע דערצעהלונגען און בעטראכטונגען טרייבט ער צו איין אייגציגען ציעל: צו בע־ווייזען אזוי בולט, ווי נאָר א קינסטלער קאָן, פאר וואָס די אידישע סאציאליסטען און רעוואָלוציאָנערען, זאָלען אין די אינטערעסען פון דעם סאציאליזם צו־שטעהען צו דער ציוניסטישער בעוועגונג.

ליידער איז ער אין זיינע ארגומענטען געווען מעהר קינסטלער, איידער דענקער און זיינע בעטראכטונגען זענען א סך מעהר בע־שטאנען פון שעהנע פאראדאקסען פון טיעפע פסיכאָלאָגישע אויס־צעל־בעמערקונגען, איידער פון ערנסט דורכגעטראכטע לאָגישע טעמים.

— גלויבט איהר דען באמת, — האָט ער מיך געפרעגט: אז אין אייראָפּא קאָן וועט עס איז מקוים ווערען דער סאציאליזם?

און ניט לאָזענדיג מיך ענטפערען אויף דער שאלה, האָט ער שוין אליין געגעבען זיין תשובה אויף איהר:

— זייט זיכער, אין איראָפּא בשום אופן ניט. אייר־אָפּא וועט אפשר צושטעהן צו דעם סאציאליסטישען אידעאל שוין גאָר־נאָר צולעצט, וועט די גאנצע וועלט וועט זיין סאציאליסטיש. און וויסט איהר, פאר וואָס? ווייל עס קאָן ניט זיין קיין סאציאליזם ראָרטען, וואו עס האָט נאָך אזוי ניט לאנג געהערשט דער פעאדא־לער רעזשים. ביי די פעלקער און לענדער, וואָס האָבען ארויסגעבראכט די

אריסטאָקראַטישע פּסיכאָלאָגיע אין זייער לעבען און געלעמט מיט איהר אזוי לאנג, איז די נשמה פערגיפטעט אויף הונדערטער און הונדערטער פון יאָהרען, אויב ניט אויף אייביג. זיי פעהלט דער פּסיכאָלאָגישער פונדאַמענט פון דעם סאָציאָליזם: דער געפיהל פון גלייכקייט און ברידערליכקייט. אין אייראָפּא איז די נשמה פון יעדען איינעם נאָך ער היום אָדער א הארען־נשמה אָדער א שקלאַ־ווען־נשמה און אזוי מוז דאָס בלייבען.

— פאַרהאן נאָר איין פּאָלק אויף דער וועלט, — האָט ער וויטער גערעדט: וואָס האָט אין זיין נשמה די יסודות פון גלייכ־קייט און ברידערליכקייט און וואָס קאָן דערפאר דורכפיהרען דעם סאָציאָליזם. דאָס איז דאָס אידישע פּאָלק. און דורכפיהרען קאָן עס נאָר יעמאַלט, וועז עס וועט זיין ביי זיך אין דערהיים, אין ארץ־ישראל, אין דער אטמאָספערע, וואָס איז דורכגעזאָפּט מיט די סאָ־ציאָלע טראדיציעס פון אונזערע נביאים.

— איך בין אליין אויך א סאָציאָליסט, — האָט ער מיר פער־זיכערט: אָדער אויב איהר ווילט פינקטליכער פאַרמוילירען, וועל איך זאָגען, אז איך שטעה אויף א שטאַנדפונקט, וואָס שיידט זיך זעהר וועניג אָב פון דעם סאָציאָליסטישען און, גלויבט מיר, ניט קיין קליינעם חלק אין מיין קאמף פערנעהמט מיין שטרעבען צו בעסערע און גערעכטערע פאַרמען פון דעם סאָציאָלען לעבען, וואָס האָבען קיין ברעקעל אויסזיכט ניט, וועז עס איז מקוים צו וועלען אין אייר־דאָפּא.

— דאָס הויבען שוין אָן איצטער צו פערשטעהן א סך אידישע סאָציאָליסטען אין זיי שטעהען צו מיר צו. זעהט: דר. פאַרבשטיין, דר. סירקין, דר. אָפּענהיימער, — זיי אלע ארבייטען מיט מיר אין פערבינדען זייערע סאָציאָליסטישע האָפּענונגען מיט דעם גלויבען אין דעם אידישען פּאָלק אין ארץ־ישראל.

אז ביי די דריי אויבען דערמאָהנטע אידישע סאָציאָליסטען איז זייער ציוניזם געווען ענג צוזוויפגעבונדען מיט זייער סאָציאָליסטי־שען אידעאל, האָב איך נאָך גוט געוואוסט אָבער אז זיי אלע דריי זאָלען האָבען אויפגעגעבען זייערע האָפּנונגען אויף דעם סאָציאָליזם אין אייראָפּא, איז פאר מיר געווען א נייעס, וועלכע איך האָב אויפ־געמומען ניט נאָר מיט דעם גרעסטען סקעפּטיציזם, נאָר — אָפּען

נערעדט — ווי א נאאיוועג קאנסטרוקציע פון דר. הערצל'ען, וועלכע האט מיר בעוויעזען, ווי וועניג ער איז בעקאנט מיט זיינע אייגענע מיט־ארבייטער, ווי וועניג ער האט זיך געאינטערעסירט מיט זייערע א י ד י ש־סאציאליסטישע אנשויאונגען.

דר. פארבשטיין איז שוין צו יענער צייט געווען אן אויסנע־שפראכענער א י ר א פ ע א י ש ע ר סאציאל־דעמאקראט, מיט א שטארקער מארקסיסטישער אדער. איך וויים ניט, צי ער איז געווען גאנץ שוה בשוה מיט אלע פונקטען פון קארל מארקס'ס וועלט־אנשויאונג, אבער אויף דעם עקאנאמישען אויסטייטש פון דער פאליטישער און סאציאלער געשיכטע פון דער מענשהייט האט ער שוין יעמאלט געלעגט די גרעסטע טעארעטישע וואג. עס איז פשוט אויסגעשלאסען, ער זאל האבען געוואהן וועלכע עס איז מניעות פאר דעם סאציאליזם אין אייראפא, אין די פסיכאלאגישע שוריים פון דעם אריסטאקראטישען פעריאד. ער האט צו גוט געוואוסט, אז די פסיכאלאגיע פון די מאסען ווערען צום גרעסטען טייל דיקטירט פון די עקאנאמישע און סאציאלע אומשטענדען, אין וועלכע זיי לע־בען, און אז דער איבערבייט אין דעם סאציאלען בנין פון א געזעל־שאפט שפרינגט ארויס קודם כל פון דעם איבערבייט אין די עקא־נאמישע נויטוועניגקייטען, וואס פאסען שוין דערנאך צו זיך צו די נעדאנקען און די נעפיהלען פון די מאסען.

דר. נ. סירקין איז, אויף וויפיעל מיר נעדענקט זיך, גראד אלע מאל נעווען געבאפט אין אנטי־מארקסיסטישע אפיקורסות. ער האט קיין מאל ניט ארויסגעלאזען פון אויג די אידעאליסטישע פאקטארען פון דער נעשיכטע, דערהויפט דעם עטישען פאקטאר, דאס שטרע־בען פון די מענשען און דער מענשליכער נעזעלשאפט צו רעכט און נערעכטיגקייט. ער איז נעווען איינער פון די ערשטע, — און אפשר גאר דער ערשטער, — וואס האט צונויפגעבונדען דעם ציוניזם מיט דעם סאציאליסטישען אידעאל, און — אויב איך האב ניט קיין טעות, — איז דוקא די עטיק, — דער הייסער גלויבען אין דעם מענשליכען יושר, — נעווען דער צעמענט, וואס האט צונויפגע־האלטען ביי איהם דעם אלגעמיין מענשליכען אידעאל מיט דעם אי־דיש־נאציאנאלען. אויך פאר איהם האט די אריסטאקראטישע פסי־כאלאגיע, ווי שטארק זי זאל נאך ניט לעבען אין די מאסען, ניט

נעקאָנט זיין קיין שטאהר אין אייראָפּא פּאר דעם שטרעבען צו סאָציאָליסטישע נערעכטיגקייט.

מיט דר. פראנץ אָפּפּענהיימערן בין איך יעמאָלט שוין אויך נעווען בעקאנט פּערזענליך. מיט א פּאָר יאָהר, איידער מיין הערצל־אונטערערונג, האָב איך ארויסגענעבען זיין בוך וועגן מאָלטוס'עס טעאָריע, — די גלענצענדסטע קריטיק פון יענעם בורזשואָזען דענקער, — אין דעם „אָקאָדעמישען פּערלאָג פיר סאָציאָלע וויסענשאפט", (דר. דזשאהן עדעלהיים עט קא.) פון וועלכען איך בין אגב, געווען דער אייניציגער שותף און דער אייניציגער רעדאקטאָר. איך האָב גהאט די גלענענהייט טיפער אריינצוטראכטען זיך אין דעם נערָאנקענגאנג פון יענעם אָריגינעלען סאָציאָליסטישען, — עס וואָלט אפשר ריכטיגער געווען צו זאָגען: א נ א ר כ י ס ט י ש ע ן דענקער, א דאנק דעם שטודיום פון זיינע ווערק און א דאנק א פּערזענליכען געשפּרעך, וואָס איך האָב מיט איהם גהאט. ניט קיין שאָטען פון א שפּור האָב איך נעקאָנט גענינען אין זיינע נעדאנקען, וואָס זאָל דערמאָהנען אָן דר. הערצל'ס סאָציאָלען פּעסימיזם בנוגע צו אייראָפּא.

זיי אַלע דריי, — ווי פערשיידען זייערע וועלט־אנשויאונגען און זייער סאָציאָליזם זאָל ניט זיין, — זענען א י י ר א פּ ע א י ש ע סאָציאָליסטען, וואָס האָבען אין דער פּלאָנץ־ערד פון דעם אייראָפּאישען סאָציאָליזם אריינגעוואָרצעלט זייער אידיש־נאָציאָנאָלען אידעאל.

בלייבט נאָר איין אייניציגער אידישער סאָציאָליסט, מיט וועמעס אנשויאונגען דר. הערצל האָט געמוזט זיין בעקאנט. — אייגער, וואָס איז נאָך א סך פריהער איידער הערצל'ס אגיטאציע, ארויסגעטראָטען אָפּען ווי א ציוניסט און א סאָציאָליסט, און דוקא ווי א נביאים'שער סאָציאָליסט, ווי א ישעיהו־סאָציאָליסט: דר. נתן בירנבוים.

אָבער גראד זיין נאָמען האָט דר. הערצל קיין מאָל ניט דערמאהנט אין דעם געשפּרעך.

ספריה עממית בטורונטו
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
פאראנטע

6.

דאָס בילד פון דר. הערצל, ווי ער מאָלט זיך אויס אין מיינע אראינערונגען, איז, — איך מוז דאָס מודה זיין, — זעהר ניט קיין שמייכעלהאפטער פאר יענעם מאן, וואָס איז בלי ספק געווען די שטארקסטע און אָריגינעלסטע פיגור אין דער ציוניסטישער בע־וועגונג.

עס קאָן זיין, אז דער אָדער יענער פון זיינע אָנהענגער וועט זיך פיהלען מעהר אָדער וועניגער געקרענקט און אפשר בעליידיגט פון דעם ניט גאָר סימפאטישען טאָן, אין וועלכען איך רעד וועגען אייניעם פון די בעדייטענדסטע העלדען אין דער מאָדערנער אידי־שער געשיכטע, און מען וועט אפשר ארויפוואָרפען די שולד, סאי פאר דעם טאָן, סאי פאר דאָס בילד, אויף דעם מחבר פון די עראי־נערונגען, אויף זיין פּארטייאישקייט און אומגערעכטיגקייט צו א פאָליטישען גענגער.

איך מוז אָבער דאָ דערמאָהנען, אז מיינע זכרונות האָבען ניט אין קענען ניט האָבען די פּרעטענזיע אויסצומאָלען דר. הערצל'ען אין זיין גאנצער גרויס, אָדער איבערהויפט צו געבען א פאָרשטע־לונג וועגען זיין מענשלִיכען מהות און וועגען זיין בעדייטונג און ווערטה, ווי אן עפענטלִיכער טהוער.

וואָלט איך געשריבען דר. הערצל'ס ביאָגראפיע, אָדער גע־פרובט מאכען א כאראקטעריסטיק פון זיין שטרעבען און שאפען, יעמאָלט וואָלט איך נעמוזט אָנוועגדען גאנץ אנדערע פאַרבען און לִיניען, כדי ארויסצובריננען זיין געשטאָלט און אוועקשטעלען זי אין דער ריכטיגער בעלייכטונג.

מיינע אראינערונגען זענען אָבער, — דאָס בעט איך צו ג־דענקען, — ניט מעהר ווי א מאָמענט־פאָטאָגראפיע, אראָבגענומען אפשר פון ניט גאָר קיין שארפען „אפּאראט", א מאָמענט־פאָטאָגרא־פיע, וואָס ווייזט אונז דר. הערצל'ען אין אזא בעלייכטונג, וועלכע זענען געווען זעהר ניט גינסטיג פאר איהם. אָבער די פאָזע און די בעלויכטונג, — ניט איך האָב זי אויסגעקלִיבען: מיין „קאמערא אָבסקוראָ" האָט געקענט אויפנעהמען נאָר יענעם בילד, וואָס איז געשטאנען פאר'ן „אָביעקטיוו", און מיר דוכט, קיינער וועט ניט

לייקענען, אז מיין מאמענט־בילד איז א וויכטיגער מאטעריאל פאר דעם ביאגראפישען אויפבוי פון דר. הערצל'ס געשטאלט.

ס'איז אמת, א מענשענס אויג און פארשענדער בליק זענען ניט אין נאנצען צו פערנלייכען מיט א פאטאגראפישען אפאראט: דאָ האבען מיר צו טהאָן ניט אזוי מיט אן „אביעקטיוו", ווי גיכער מיט א „סוביעקטיוו". ס'איז נעווים מעגליך, אז איך האָב אויף דר. הערצל'ען נעקוקט מיט אויגען פון חשד, אנטיפאטיע און שוין נאָר ניט קיין נרויסען נראד פון רעספעקט, ווייל איך האָב יעמאלט צו דעם נאנצען ציוניזם ניט נעהאט קיין אנדערע נעפיהלען, ווי חשד, אנטיפאטיע און קלייניעם רעספעקט.

מען קען דעריבער זיך פרענען: וואָס שפיענלען מיינע עראי־נערונגען מעהר אָב: דר. הערצל'ען, ווי ער איז אין יענעם טאָג נע־וען, אדער דר. הערצל'ען, ווי ער האָט אויסגעזעהן אין די פייגדלי־כע אויגען פון א אידישען רעוואלוציאָנער? אָבער דערויף וועל איך ענטפערען צוריק מיט א פראגע: און וואָס וועט איהר טהאָן מיט די פאקטען? זיינע רעד האָבען מיינע אויערען נעהערט. ניט אלץ, וואָס ער האָט נעזאָגט, האָב איך איבערנענעבען וועלטליך, אָבער איך בין אלע מאל נעבליבען נעטרייו צו זייער זין, און אייניגע נאָר וויכטיגע שטעלען, ווי די מיטטיילונג וועגען פלעהווע'ס באָרשאָג, זענען איבערנענעבען וואָרט פאר וואָרט. דר. הערצל'ס אייגענע רעד האָבען בעשאפען יענע פאָזע און יענע בעלייכטונג, וואָס זענען ארויס אויף מיין בילד.

וואָס וועט איהר טהאָן אויך מיט דעם פאקט, וואָס איך נעה איך איצטער דערצעהלען? ווידער דר. הערצל'ס אן אויסערונג, וואָס איך גיב ווידער איבער וואָרט פאר וואָרט, ווייל איך נעדענק נאנץ גוט דעם רושם, וואָס די וועלטער האָבען אויף מיר נעמאכט, ווייל איך נעדענק נאנץ גוט, ווי די הענד האָבען זיך ביי מיר ארָאבנעלאָזען, וועו איך האָב אויסגעהערט יענע רעד.

שמועסענדיג וועגען דעם סאציאליזם, וועגען די אורזאכען, פאר וואָס ער קען ניט מקוים וועלען אין אייראָפּא, וועגען די אידי־שע סאציאליסטען, וואָס זענען צוגעשטאנען צו איהם, דר. הערצל'ען, האָט ער מיר נעזאָגט:

— און זיי פערשטעהען נאָך א זאך.

ער האָט זיך אַ ביסעל פערטראכט, ווי זוכענדיג די פאסענדסטע ווערטער, כדי פינקטליך איבערצוגעבען זיין געדאנק, און דערנאָך לאנגזאם ארויסגערעדט:

— דאָס פאלק גלויבט, אז איך בין משיח. איך ווייס דאָס נישט, איך בין נישט קיין טהעאלאג. אָבער איינס איז זיכער: אין דער ערשטער צייט וועל איך שפּיעלען די ערשטע פיעדעל. דערנאָך וועט מען מיך מסתמא אראָבווארפען. אָבער גראָד אין אָנהויב, אין די וויכטיגסטע מאָמענטען וועט די מאכט ליגען אין מיינע הענד. און זיי ווייסען דאָס, און זיי זענען זיכער, אז ביי מיר וועלען זיי געפינען די שטאַרקסטע און איבערגענעבענסטע הילף.

איך בעט אייך: וואָס דאַרף פיהלען איינער, וועמען ער זעהט פאר זיך א מאָדערנעם מענשען, א געביל־דעטען און קלוגען, און הערט פון איהם אזעלכע גרענצלאָזע נאַיווע דבורים? וואָס דאַרף פיהלען איינער, וועמען ער זעהט פאר זיך א פאלקאָמענעם אויפּראָפּעער, א פיהרער פון א פאָליטישער פּארטיי, ווי ער זיצט און קוקט מיט גרויסע, שעהנע, פערטראכטע אויגען אין דער ווייט און בעשעפטיגט זיך בעשיינפערליך מיט דער פראגע: „בין איך משיח אדער ניט?" און קען ניט געפינען קיין ענטפער אויף איהר, און לאָזט זי איבער צו די „טהעאלאָגען"? וואָלט איך געווען זיינער אַן אינטימער גוטער פרייִנד, מיט א סך וואַרעמע ליבע אין הארצען צו איהם, וואָלט איך נעדארפט גלעטענדיג די האָר פון זיין קאָפּ, צערטליך־טרויעריג ארויסזאָגען: „אי, דו קינד!"....

איך בין אָבער געווען א ווילד־פרעמדער מענש, מיט א ווילד־פרעמדען הארצען, און איך האָב נעשפּירט, ווי מיינע הענד לאָזען זיך ביי מיר אראָב, ווי דער לעצטער פונק פון אַן ערנסטער בעציהונג צו איהם און צו דער בעווענונג, וועלכע ער פיהרט אָן, ווערט אין נאנצען פערלאָשען אין מיר.

איצטער, וען איך בין פון דער ליטעראטור בעקאנט נעווארען מיט דר. הערצל'ס לעבען, לייִדען און שאפען, קוק איך אויף דעם „משיח", עפּיזאָד אנדערש, א סך טיעפער און, ווי מיר דוכט, גערעכטער.

דר. הערצל האָט נאָנץ נעווויס נעהערט צו די מענשען פון דעם

הערַאישען ווילען, צו דעמזעלביגען טיפ, וואם האָט זיך אזוי גלענצענד פערווירקליכט אין די געשטאלטען פון אלעקסאנדער מוקדון, פון א נאפאלעאן דעם ערשטען, פון א פערדינאנד לאסאל. ער איז געווים ניט געווען אזוי גרויס, ווי יענע גיגאנטען, ער האָט אבער בעלאנגט צו דעמזעלביגען מין.

ביי א סך פון יענע מענשען בעמערקען מיר אבער, אז די קאָלאסאלע מאסען פון דער אויפגאבע, וועלכע זיי שטעלען זיך אליין אוועק, די איבערמענשליכע ענערגיע, וואם ברויזט אין זייערע אדערען, טהוט זיי א הויב אין א פסיכישער אטמאספערע, וואם איז ניט גלייך צו דער געוועהנליכער, ריין מענשליכער, ס'איז אקוראט ווי ביי זיי וואלט, צו דעם גאנג געוועהנליכע נערוון, וואם א מענש פערמאגט, געווען נאָך אן אנדער גאנג נערוון, פון א זונדערליכען געבוי, וואם בעשאפט אין זיי שפירונגען און שטימונגען, וועלכע לאָזען זיך ניט אריינשטעלען אפילו אין דער געהויבענסטער מענשליכער ערפאהרונג.

זיי האָבען א טונקעלע שפירונג, אקוראט ווי די אונענדליכקייט פון זייער ציעל און די אונענדליכע אנשטרענגונג פון זייער קראפט, וואלט, דורך דעם גאנג נייע נערוון זייערע, געווען אריינגעוויבירט אין זייער נשמה דירעקט פון דעם מיסטישען אבגרונט פון דער וועלט, פון דעם פאר אלע מענשען פערבאָרגענעם אין־סוף, און אז זייער גאנצער לעבען שטעהט אונטער זיין ספעציעלער השגחה און שליטה.

אלעקסאנדער מוקדון, דער תלמיד פון אריסטאטעלס, — דעם גרעסטען נאטוראליסט פון יענער צייט, וואם האָט געמאכט א תל פון דער גריכישער געטער־וועלט, — האָט געגלויבט, אז ער איז דער זוהן פון דעם הויפט־גאָט, זעוס, און האָט פערלאנגט, מען זאל איהם פערעהרען, ווי גאָט'ס א זוהן.

נאפאלעאן דער ערשטער, דער רעאלסטער קאָפ און דאָס ניכטערסטע הארץ פון זיין דור, האָט ערנסט געגלויבט אין זיין „שטערן", און אויף פערדינאנד לאסאל, וואם האָט געזאגט אויף זיך, אז ער שרייבט יעדע שורה, וואם ער שרייבט, בעוואפענט מיט דער גאנצער וויסענשאפט פון זיין יאהר־הונדערט, האָט זיך ניט געקענט

פערהיטען פון דעמזעלבינען גלויבען אין אן אייגענעם שטערן אויפ'ן הימעל.

אויסערגעוועהנליכע, ביז צו איבערנאטירליכקייט זעלטזאמע איבערלעבונגען רופען אין אלע אזעלבע מענשען ארויס מיסטישע שפירונגען, מיט וועלבע קיין קלאָרער שכל קען ניט פארטיג ווערען. אין די עלטערע צייטען פלעגען דערפון ארויסוואקסען נביאים, משיחים, און נאָט'ס־זיהן. איצטער — שטאמען דערפון האלבע און גאנצע מיסטיקער און, — וועו שוואכערע נאטורען, — פשוט'ע משוגעים.

עס איז פאר מיר קיין ספק ניט, אז דר. הערצל האָט געהאט מיסטישע איבערלעבונגען, וועלכע ער האָט ניט געקאָנט דערקלערען אויף א געווענליכען אופן. זיין אידישקייט און דער געדאנק פון אן אייגענער אידישער מדינה זענען געקומען אויף איהם, דעם ערץ־אסימילאטאָר, אזוי פלוצלונג און אומגעריכט, מיט אזא איבערשטורמערישער געוואלט, אז ער איז, — ווי מיר ווייסען דאָס איצטער, — ניט געווען זיכער מיט זיין קלאָרען פערשטאנד און איז נאָנגען זיך לאָזען אונטערזוכען פון א פסיכיאטאָר.

דאָס שנעלע אויפפלאקערען פון דער ציוניסטישער בעוועגונג, וועלכע ע ר האָט פאנאנדערגעבלאָזען; דער ענטהוזיאזם און די התלהבות פון זייגע אנהענגער; אייניגע דיפלאמאטישע ערפאלגען, וואס האבען איהם, דעם פשוט'ן פעליטאניסט, אוועקגעשטעלט פנים לפנים מיט שרים און מלכים; ענגלאנדס פארשלאג; די אויריגע מיט וועלהעלם דעם צווייטען אין ארץ־ישראל; די קלאנגען, אז דאָס פאלק גלויבט, ער איז משיח, — דאָס אלע האָט נעמוזט נאָך מעהר אויפרודערען זיין געמיטה, און די זונדערליכע „אויבערנערוועז" האבען נעמוזט אנהויבען פראדוצירען נאָך מעהר מיסטישע שטימונגען אין זיין נשמה.

נאָר צו עהרליך צו זיך אלייז און אפשר צו נארמאל געבויט, זיין קלאָרער פערשטאנד זאל אין נאנצען ארומגענומען ווערען מיט א מיסטישען נעפעל, האָט ער א מאָך געטהאָן מיט'ן האנד אויף דעם טונקעלען נערודער אין זיין נשמה און האָט איבערגעלאָזען די שאלה... צו די טהעאלאגען. אין דעם לעצטען יאָהר פון זיין לעבען

האָבען מיר אפשר פאר זיך די טראָגעדיע פון לעצטען אידישען משיח...

יעמאָלט אָבער, וועו איך בין נעזעסען אנטקעגען איהם, האָט מיר אין זינען אפילו ניט געקאָנט אַרויפקומען, צו בעטראכטען דר. הערצל'ען פון אזא שטאנדפונקט. א געפיהל פון פאנאנדערגעשרויפטקייט און מיערקייט איז אָנגעפאלען אויף מיר. איך האָב קוים געהערט, וואס ער רעדט, איך האָב מיך דעריבער באמת דערפרעהט, וועו עס האָט אָנגעהויבען טונקעל וועדען אין צימער, און איך האָב מיך געקאָנט פאנאנדערזעגעגען מיט איהם.

אין א וויילע ארום, בין איך שוין מיט אנ־סקי'ן נעזעסען אין וואָגאָן און האָב איהם איבערגעגעבען די וויכטיגסטע שטעלען פון אונזער נעשפרעך. אויך אנ־סקי האָט מסכים געווען, אז איך האָב ניט געטאָרט „אויסלייפערען" דר. הערצל אין די הענד פון דעם „בונד".

א לאנגע צייט זיינען מיר ביידע נעזעסען פערטראכט און נעקוקט דורכ'ן פענסטער אין דעם נאכטליכען פייזאזש.

— אן אוואנטוריסט? — האָט זיך פלוצלונג אנ־סקי נעוענדט צו מיר.

— ניין, א קינד, — האָב איך פארמולירט דעם סך־הכל פון מיין אייגדרוק. א נאיוו קינד אין פאליטיק, אין נאציאָנאל־עקאָנאָמיע, אין זיין בליק אויף זיך אליין.

31טען יאנואר ביז 20טען פעברואר, 1915.

הערצל־קולט.

אויסער איך וועל פערלאָזען דאָס טהעמא: „דר. הערצל", וויל איך נאָך אַרויסבריינגען אייניגע „מוסר השכל'ס", וואָס ליגען אין די עראינערונגען וועגען איהם, וועלכע איך האָב מיטגעטיילט.

קודם, פערשטעהט זיך, אינטערעסירט אונז די פערזאָן אליין פון יענעם העלד פון דער אינגסטער אידישער געשיכטע. וועגען דעם האָב איך שוין גערעדט אין מיינע עראינערונגען גופא. איך האָב דערמאָנט דעם לעזער, אז זיי, — די עראינערונגען מיינע, — קאָנען בשום אופן ניט בעטראַכט ווערען ווי א מאַטעריאל פון אן אויסשפּענדע כאַראַקטעריסטיק.

עס איז דר. הערצל'ען געווען בעשערט, אז אן אומפּריינדליך אויג זאָל איהם דערזעהן אין אזא פּאָזע און אין אזא בעלייכטונג, אין וועלכער עס איז פערשוואונדען יעדער שטריך פון אמת'ער גרויס. נעווים קאָן אזא בילד ניט איבערגעבען דאָס גאַנצע גע־שטאַלט פון דעם מאן. וואָלט דר. הערצל פערמאָגט נאָר דאָס, וואָס ער האָט געהאַט צו געבען מיר אין יענעם טאָג, וואָלט ער ניט געווען קיין דר. הערצל. נאָר צונויפגעשטעלט מיט אלע אנדערע בילדער פון דעמזעלבינען מאן סאי די, וואָס מאָלען זיך אויס אין פערזענליכע עראינערונגען פון אנדערע מענשען, וועלכע האָבען איהם געקאָנט זעהן אין אלערליי מאָמענטען פון זיין לעבען, און סאי די, וואָס דאַרפען אויסגעאַרבייט ווערען אויף דעם סמך פון זיינע שריפטען, זיינע טהאטען און זיין קאָרעספּאָנדענץ, — נאָר אין צו־נויפשטעלונג מיט די אלע בילדער, זאָג איך, קאָן אויך מיין בילד העלפען ארויסבריינגען די ריכטיגע אבשאַצונג פון זיין מהות.

וואָלט איך שפּעטער ניט בעקאָנט געווארען מיט דר. הערצל'ען אויס אנדערע קוועלען, — דאָס רוב ליטעראַריש, — וואָלט מיר אסור ווען אריינגעפאלען אין זין צו־צורעכענען איהם צו די אידישע

גדולים פון אונזער דור. דאָס, וואָס ער איז געווען דער פיהרער פון די ציוניסטען, וואָלט אזוי וועניג געדרעט וועגען זיין מענשלי־כער גרויס, ווי וועניג מען קען אָבשעצען דעם מענשליכען וועדטה פון א חסידישען רבי'ן, לויט די התלהבות'דיגע שבחים פון זיינע חסידים. צווישען אזעלכע חסידים געפינט איהר אָפט א סך עהר־ליכע און קלוגע מענשען, וואָס שטעהען אין אָלע פרטים העבער מיט א קאָפּ פאר זייער אייגענעם רבי'ן, אָבער וואָס זיינען אויך אזוי פערבלענדט פון דעם מאגישען צויבער, ווי די גאנצע איבערינע מאסע.

ערשט די ליטעראריש קוואלען האָבען ענטפלעקט פאר מיר אונצוויייפעלהאפטע סימנים פון דר. הערצל'ס גרויס און אויך דעם סמך פון יענע סימנים בין איך געקומען צו דעם בעשלוס, אז ער געהערט צו יענעם מין העלדען פון דער מענשהייט, וועמעס גרויס עם בעשטעהט אין דעם הערָאישען ווילען, אין דעם ווילען צו בע־שאפען עפעס גרויסעס. פאר וואָס עס זאָל זיך לוינען אריינצושטעלען דאָס לעבען אין קאָן. דאָס איז דער שעהנסטער און גלענצענדסטער טיפ צווישען די העלדען פון דער מענשהייט.

מעהר קאָן איך דערווייל וועגען הערצל'ס פערזאָן נאָר נישט זאָגען. איך וואָלט איבערהויפט ניט אויפגעמישט נאָך א מאָל די סוגיא, וועז ניט א נאָטיץ אין דעם אָפיציעלען אָרגאָן פון דעם היגען ציוניזם, „דאָס אידישע פאָלק", וואָס שטעלט זיך אָב אויף מיינע עראינערונגען און אויף דער בעדייטונג פון דר. הערצל.

די נאָטיץ איז צו כאראקטעריסטיש פאר געוויסע קרייזען פון דעם אלגעמיינעם ציוניזם, מען זאָל זי קאָנען דורכלאָזען אָהן א קרי־טישען קאָמענטאר.

דער רעדאקטאָר פון „דאָס אידישע פאָלק" אין זיינע נאָטיצען „אויפ'ן שפיץ פעדער", פונ'ס 12טען פעברואר, איז שטאַרק אויפ־געבּרוגז'ט אויף מיר פאר מיין וועניג רעספעקטפולען טאָן, אין וועלכען איך רעד וועגען זיין ליעבלינגס־העלד.

„פאָמילויטע, דאָקטאָר", — וועגדט ער זיך צו מיר „אויף רום", — „א ביסעלע ענווות שאדט דאָך קיינעם ניט. איהר שרייבט דאָך דא סוף־כל־סוף וועגען איינעם, וואָס דאָס פאָלק בעקרוינט שוין איצט מיט לעגענדען־קרוינען, וואָס די עראינערונגען פון זיין נאָמען

אלײן ברענט אן ענטציקונגס־טרעהר אין די אויגען פון טויזענדער איבערגעבענע קינדער פון אונזער פאָלק. הײַנט ווארום דער פּאני־בראטישער טאָן און די מגושם'דיגע שילדערונג וועגען ליפּען, וואָס זײַערע ווערטער זײַנען הײַנט די ביבעל פון דעם אויפגעלעבטען אי־דענטום"?

מײַן ענטפער איז: וועגען וועלכען אויפגעלעבטען אידענטום רעדט איהר דאָ? אויב וועגען דעם רעליגיעזען, איז דר. הערצל באַר איהר עד היום אן אפיקורס, וועמעס ווערטער עס קאָנען ניט ווערען קיין „ביבעל", און די אַרטאַדאָקסישע וועלט האָט דערצו נאָך ערגער ניט ערנסטלעך אויפגעלעבט. פּאַר דעם רעפּאַרמירטען אידענטום ווידער, אויף וועמען עס פּאַסט אויך ניט די בעצייכנונג „אויפגעלעבט", איז דר. הערצל עד היום א טרוימער און א פּאַנטאַסט, אָבער בשום אופן ניט קיין נביא, צו וועמעס רייד מען דאַרף זיך צוהערען מיט „יראת הרוממית". בלײַבט דער באמת אויפגעלעבטער אידענטום פון אן אחד־העם, א דר. נתן בירנבוים, א סטאַלפּנער. איך וויים ניט, וואָס הערר סטאַלפּנער דענקט וועגען דר. הערצל'ען. איך ראטה אָבער דעם הערר'ן רעדאַקטאָר פון „דאָס אידישע פאָלק", ער זאָל זיך וועגדען צו דר. בירנבוים און אחד־העם'ן נאָך אן אבשאצונג פון זיין אבגאָט, און ער וועט געפינען, אז מיין שטעלונג צו דר. הערצל'ען, ווי צו איינעם פון אונזערע גדולים, איז נאָך אפשר לפנים משורת הדין.

נאָר אפשר מיינט ער מיט דעם „אויפגעלעבטען אידענטום" די נאציאנאל־אויפגעלעבטע אידישע אינטעליגענץ און די אידישע מאסען? איז — טאקע פּאראן נישט מעהר ווי א פּאָר טויזענט, ביי וועמען „די ער־אינערונגען פון זיין נאָמען אלײן ברייגט" א. א. וו. די איבעריגע גרויסע, נ י ט־ציוניסטישע נאציאנאל־אויפגעלעבטע מאסע וויים פון דר. הערצל'ען נאָר דעם נאָמען, און דער נאָמען רופט ניט ארויס ביי זיי קיין ברעקעל התלהבות, ווי אויך די אידעע, וועלכער ער האָט געדיענט, לאזט זיי אינגאנצען קאלט. מיט וואָס באַר א רעכט אידענטיפיצירט „דאָס אידישע פאָלק" יענע ציוניסטישע פּאָר טויזענטער מיט דעם גאנצען „אויפגעלעבטען אידענטום"?

איך פרעג ווייטער: קאָנט איהר מיר אפשר ציטירען א פּאָר

ווערטער פון דר. הערצל'ס לידער, וואס זיינען היינט געוואָרען א ביבל פאר יענע טויזענטער? איך מיין, פערשטעהט זיך, ד ר . ה ע ר צ ל־ס ווערטער און ניט די ווערטער זיינע, וואס ער האָט געהאט בשותפות מיט אלע ציוניסטען און נאציאנאליסטען פון זיין דור. דער טשארטער? די נויטיגקייט ניט נאָר פון א אידישען לאנד, נאָר אויך פון א אידישען שטאאט? די לאיאליטעט צו די הערשענדע מלכיות? — ווי וויכטיג די דאזיגע פרינציפען זאלען אפשר ניט זיין, וועט קיינער ניט, אפילו א ציוניסט, ניט צורעכענען זיי צו די הייליגע געבאָטען, וואס דארפען איינעם זיין אקוראט אזוי טייער, ווי די ביבל.

מיר געדענקט זיך נאָר איין אינציגער אפאָריזם דר. הערצל'ס, וואס קאָן אפשר בעטראכט ווערען ווי זיינער א הייליגער געבאָט און זיינע א צואה. און אויך אין איהם איז ריין הערצליאניש נאָר די שעהנע פרעציזע פאָרם: דער אינהאלט איז זעהר א צווייפעלהאפטער און דערצו דריקט ער אוים א שטרעבען, פון וועלכען ניט הערצל איז געווען דער איניציאטאָר. איך מיין דאָ דעם בעריהמט נעוואָרענע מאפאָריזם, אז „דער ציוניזם איז דער צוריקקעהר צום יודענטום, פאר'ן צוריקקעהרען אין דאָס אידישע לאנד". דער זין פון דעם אפאָריזם איז א צווייפעלהאפטער דערפאר, ווייל מיר האבען גאנץ זיכער געהאט א ציוניזם, וואס האָט ניט געוואָלט האבען „קיין ברעקעל מגע ומשא מיט דער טהעאָלאָגיע" (דר. מאקס נארדוי), און אפשר זיינען עד היום פערבליבען קלאָרע קעפ אין איהם, וואס זיינען נאָך ניט שיכור געוואָרען פונ'ם „יודאיזם".

על־כל־פנים, איז דער ג י י ס ט י ג ע ר ב א ג א ש, מיט וועלכען דר. הערצל איז געקומען צו דעם אידישען פאלק א צו ארעמער, מען זאל קאָנען אין אונזער ביבל אריינשטעלען נאָך א בוך: „דברי הערצל".

און ווייטער!

קאָן אונז אפשר „דאָס אידישע פאלק" הערצעהלען, לאז זיין א י י נ ע פון יענע לעגענדען, מיט וועלכער „דאָס פאלק" האָט „שוין איצט בעקרוינט" הערצל'ס קאָפ? (א חוץ, נאטירליך, יענעם נאאיוועז גלויבען, אז ער איז געווען משיח, — א גלויבען, וואס איז, ווי מיר דוכט, איננאנצען פערשוואונדען מיט זיין טויט).

איך וויים נאָר איין לענענדע אזא, מיט וועלכער „דאָס אידישע פאָלק" (איך מיין דאָס ב ל א ט) וויל „שוין איצט בעקרוינען" דר. הערצל'ען און דאָס איז ד י ל ע ג ע נ ד ע, אז הערצל איז געוואָרען א לענענדאַרישער העלד ביי אונזער פאָלק...

און וועו אפילו די אלע גוזמאות, מיט וועלכע „דאָס אידישע פאָלק" „בעקרוינט" דר. הערצלען, וואָלטען געווען א האָר ניט אויסגעטראכט, וואָלט אויך דעמאָלט געווען א פשוט'ע קינדעריי, — אויב ניט נאָך עפעס ערגערעס, — צו פערלאנגען פון וועמען עס איז, ער זאָל צוגעהן מיט ענייות צו דער אבשעצונג פון הערצל'ס בעדייטונג און גרויס. עס איז בכלל א קינדערשער, ישיבה־בחור'שער נעדאנק, אז נאָר א גדול האָט א רעכט צו קריטיקירען א גדול און אז אנדערע מענשען דארפען שטעהן פאר איהם מיט אן אויסנעבוי־גענעם קאָפּ, אָדער קוקען אויף איהם פון אונטען ארויף, שטעהענדיג אויף די קניע.

און נאָך א קלייניע בעמערקונג צום סוף:

אויב עס זיינען פאראן ביי אונז מענשען, וואָס גלויבען באמונה שלמה, אז הר. הערצל פערדיענט א בעזאָנדערס בכבוד'ען פלאץ אין דעם פאנטהעאָן פון דער אידישער געשיכטע, — איך וויל אננעהמען, אז דער רעדאקטאָר פון „דאָס אידישע פאָלק" נעהערט צו זיי, — דארפען זיי געדענקען, אז ניט מיט חוצפה און מארק־שריירישע רעקלאמע קאָן מען דערצווינגען רעספעקט צו דעם העלד פון זייער קולט.

דערצו איז נאָר דא איין מיטל: בעקאנט מאכען דעם עולם מיט די גרויסקייטען און די מעשים פון דעם העלד, פאר וועמען כבוד זיי שטעלען זיך איין. די ארויסגאבע פון הערצל'ס ביאגראפיע און פון זיין ווערק „אלט־נייאנד" איז ניט genug. ניט מיט דעם „אלט־נייאנד" האָט הערצל צוגעצויגען צו זיך די נשמות פון דעם יונגען ציוניסטישען דור, און ניט מיט דער אוטאָפיע האָט ער זיך אונטערבליק געמאכט. אויך די ביאגראפיע דר. הערצל'ס קאָן נאָך ניט גערעכטפערטיגען א הערצל־קולט.

אויב די מענער פון יענעם קולט ווילען, אז די פערעהרונג, וואָס זיי פאָדערען פאר זייער העלד, זאָל ניט זיין קיין בלינדע, דאר־פען זיי קודם כל זעהן, אז דער אידישער עולם זאָל קאָנען בעקאנט

ווערען מיט אלע דאָקומענטען, וואָס האָבען א שיבות צו דר. הערצל'ס לעבען און שאפען: אין דער ערשטער ליניע דארפען זיי ארויס־געבען אין אידיש זיינע רעדען און שריפטען, — דערנאָך אויך די וויכטיגסטע אראינערונגען, וואָס זענען פערעפענטליכט געוואָרען וועגען איהם.

ערשט דעמאָלט, וען מיר וועלען דאָס אלץ האָבען אין אונזער שפראָך, וועלען מיר קאָנען ריכטיג אָבשעצען זיין ווערטה און זיין בעדייטונג און אויסטיילען איהם יענעם כבוד, וואָס איהם קומט.

4טען פעברואר, 1914.

סבוני כדבורים!...

אן ענטפער צו מיינע קריטיקער.

סבוני כדבורים, זיי האָבען מיך געטהאָן טהאָן ארומרינגלעז,
ווי די ביענען... איך מיין דאָ, נאטירלעך, מיינע קריטיקער.
דער לעזער פערשטעהט געווים אליין, אז ניט אלע יענע העררען,
וואָס האָבען מיך בעאהרט מיט זייער קריטיק אויף מיינע עראינע־
רונגען, פערדיענען דעם נאָמען „ביענען". אייניגע פון זיי האָבען,
לויט זייער טבע, געביסען אויף א גאנץ אנדער ארט...

אָבער צוויישען די, וואָס זענען שארף ארויסגעטראָטען אנט־
קעגען מיר פאר מיינע „הערצל ערזינערונגען", געפינען זיך הערר
דר. ש. לעווין, און הערר בארוכאָוו, און הערר א. ליובארסקי, וואָס
ביי דעם לייענען פון זייערע ביטערע בעמערקונגען האָב איך נעמוזט
א פאָר מאל אָבזיפצען: „נאמנים פצעי אוהם!"...

ניט אויף אלע אינצעלהייטען פון זייער קריטיק וועל איך מיך
אבשטעלען. הער עיקר, וואָס איך וויל זיי זאגען, איז אָט וואָס:
— מיינע לייבע פרייגד און פערעהרטע געגנער! זארגט ניט
וועגען מיין רעפוטאציע און לעגט אייך ניט קיין פויגעלעך אין
בוזעם: מיינע ערזינערונגען זענען א הי סטאָרי־
שער דאָקומענט. יעדער ציוניסטישער היסטאָריקער, וואָס
וועט פערדיענען ערנסט דעם נאָמען היסטאָריקער, וועט, ביי דער
בעאורטיילונג פון דר. הערצל'ס פערזאָן און טהעטיגקייט, זיך מוזען
רעכענען מיט די פאלגענדע פאקטען, וועלכע איך האָב מיטגעטיילט:

ערשטענס, אז דר. הערצל האָט אין דעם נאָמען פון
פאָן פלעהוועג געוואלט פיהרען אונטערהאנדלונגען מיט דעם „בונד",
כדי אבצושטעלען אויף א משך פון מאקסימום פופצעהן יאָהר די
אידישע רעוואלוציאנערע בעוועגונג, אין וועלכער צייט פאָן פלעהוועג
נעהמט זיך אונטער צו קריגען פאר די אידען א טשארטער אויף
פאלעסטינא.

צ ו ו י ט ע נ ס, אז דר. הערצל האָט די אונטערעדונג וועגען אונאנדאַ געפיהרט נאָר מיט דעם איינציגען אויסקום, אריינצוציהען די ענגלישע רעגיערונג אין דער ציוניסטישער פאָליטיק.

ד ר י ט ע נ ס, אז דר. הערצל האָט זיך בעטראכט, ווי א מענש, וואָס שטעהט נאָהענט צום סאָציאָליזם און האָט צוגעזאָגט צו שטיצען די סאָציאָליסטישע פּלענער אין פּאָלעסטינא, וועלן ער וועט האָבען די אויבערמאכט אין די הענד.

פ ע ר ט ע נ ס, אז דר. הערצל איז ניט געווען זיכער, צי ער איז דער אידישער משיח, וויל ער האָט זיך ניט בעטראכט פאר א מומחה אין טהעאָלאָגישע פראגען.

(איך נעהם, פערשטעהט זיך, אָן, אז אלץ, וואָס דר. הערצל האָט מיטגעטיילט, איז געווען אמת).

אויף וואָס זעהענדיג וועט דער צוקונפטיגער היסטאָריקער זיין זיכער אין די דאָזיגע פאקטען? ביי דער אונטערעדונג צווישען דר. זשיטלאָווסקי און דר. הערצל איז דאָך קיינער אין ציימער ניט געווען?

ער וועט זיך שטיצען, מיינע פערעהרטע העררען, אויף די כללים פון דער געשיכטס־פאָרשונג, און ספעציעל אויף יענע, וואָס ווערען גע׳ערענט אין דער „קוועלען־קונדע".

עס איז ניט קיין נייעס פאר דעם היסטאָריקער און דעם ביאָגראָף זיך צו בעגענענען מיט דאָקומענטען, מיט עראָינערונגען וועגען פערשיעדענע פערזאָנען, וואו א ל ץ העננט אָב פון יענעם גלאָד צוטרוי, וועלכע די מיטלייענדע פערזאָן פערדינט. ער מוז יעמאָלט זאמלען מאטעריאל, כדי צו קומען צו א גאנץ קלאָרען בעשייד, אויף וויפיעל ער קאָן זיך פערלאָזען אויף יענער פערזאָנ׳ס מיטטיילונג.

ער וועט דאָס מוזען טהאָן אויך בנוגע צו מיר, אוז — דערמיט איז די פראגע פערענטפערט.

אויף העררן ליובארסקי׳ס בריעף אין „טאג" וועל איך מיך אבטשעלען א ביסעל לענגער.

איך גלויב באמונה שלמה, אז הערר ליובארסקי איז מיך ניט חושד אין קיין שום שלעכטס. ער זעהט נאָר, אז איך האָב בעגאנגען עולה, ווילט זיך איהם ניט גלויבען, אז איך זאל דאָס האָבען ג׳ען־

טהאָן אָהן שום היתר פון א וועלכען עס איז מאָראַלישען דין. פרעגט ער די שאלה: „למדינו רבינו, ווי אזוי האָט איהר דאָ געהאַנדעלט? אדרבה, זאָגט, תורה היא וללמוד אני צריך!"

די עולה, וואָס איך האָב בענאַנגען, בעשטעהט אין דעם, וואָס איך האָב צוגעזאָגט דר. הערצל'ען, אז אונזערע רעד זאָלען בלייבען א סוד צווישען אונז, און לסוף נעהם איך און דערצעהל די גאַנצע מעשה נאָך אין יענעם טאָג מיין פרייַנד אַנ־סקי און אין א משך פון א צייט ארום נעפין איך פאר מענליך צו פערעפענטליכען דעם „סוד" אין דער פרעסע.

די שאלה וועלט פערענטפערט דורך דעם פשוט'ען דין, וועלכע אלע מענשען וווייסען פון לאַנג. דער דין איז: דער וואָס גיט א וואָרט, איז נעבונדען צו האלטען זיין וואָרט אין די גרעניצען פון זיינע ריידן און לויט דעם זין פון דעם אָבמאָך. די צוויי בעדינונגען מוזען אָבגעהיט ווערען. אָבער נאָך וויכטיגער, איידער די אויסערע גרעניצען פון דעם וואָרט, איז דער אינוועניגסטער זין פון דעם אָבמאָך.

א קליין ביישפיעל וועט איינאַנצען קלאָר מאכען דעם ענין. אין דזשעק לאַנדאַנ'ס ראָמאַן דער „ים־וואלף" גיט קאַפיטאַן לאַרסען אייניעם א תקיעת קף, אז ער וועט זיך מיט א פינגער ניט צו־ריהרען צו די צוויי מאַטראָסען, וואָס האָבען מורד געווען אין איהם. ער האָט זיך טאקי מיט א פינגער ניט אַנגעריהרט, האָט אָבער דער־לאָזען, זיי זאָלען דערטרונקען ווערען אין ים. ער האָט זיך גע־האלטען בלויז אין די גרעניצען פון זיין וואָרט, האָט אָבער גע־האַנדעלט להיפך צו דעם זין פון זיין אָבמאָך.

לאָמיר איצטער זעהן, וואָס איך האָב דר. הערצל'ען צוגעזאָגט און אין וועלכען זין האָבען מיר ביידע דעם צוזאָג פערשטאַנען.

הערר ליובארסקי מאכט א פאקטישען טעות, וועז ער מיינט, אז דר. הערצל האָט פערלאַנגט פון מיר, נאָך אידער ער האָט מיר דערצעהלט זיין „סוד", אז איך זאָל צוזאָגען וועיטער קיינעם עס ניט צו דערצעהלען. לאָז הערר ליובארסקי נאָך אמאל איבערלייענען דעם ערשטען קאפיטעל פון מיינע עראינערונגען, וועט ער געפינען, אז דר. הערצל האָט מיר דערצעהלט דעם סוד

בפירוש כדי איך זאָל דאָס דערצעהלען וויטער: ער האָט געוואָלט איך זאָל איהם צוגעפיהרען מיט דעם „בונד". ערשט אז איך האָב איהם בעוויזען, אז דאָס וועט איהם ניט לויגען, האָט ער פערלאָנגט, אז דאָס זאָל בלייבען צווישען אונז, און איך האָב איהם דערויף צוגעזאָגט, אז „דאָס וועט ניט אריינדרינגען אין דער עפענטליכקייט".

הערצל האָט ניט געקאָנט פאָדערען פון מיר און קיין פאָליטיקער וואָלט ניט געקאָנט פערלאָנגען פון מיר, איך זאָל דאָס „קיינעם ניט דערצעהלען." דער פאקט, אז פלעהווע וויל פיהרען אונטערהאנדלונגען מיט די אידישע רעוואָלוציאָנערען, איז א צוגעבייטענדער פאקט, אז די רעוואָלוציאָנערען זאָלען איהם ניט אויסנוצען, אויב זיי געפינען דאָס פאָר נויטיג. און אויך פלעהווע האָט געוואוסט, אז די רעוואָלוציאָנערען וועלען זיין אין דעם בעזיץ פון דעם פאקט, און ער האָט אפשר געהאָפט, אז זיין פאָרשלאָג וועט אריינדרינגען אין וואָס טיעפערע קרייזען פון דער אידישער רעוואָלוציאָנערער וועלט, כדי זי דורך דעם צו פערטומלען.

הערצל האָט דעריבער פון מיין עטנפער געמוזט פערשטעהן, אז פרינסיפיעלע קאָנדיציאָנעל וועלען מיר, רעוואָלוציאָנערען, אויסנוצען זיין מיטטיילונג, ווי דאָס וועט אונז אָם בעסטען פאסען. ער האָט אבער געוואָלט האָבען די זיכערקייט, אז די עפענטליכקיט זאָל דערפון גאָר נישט וויסען, מחמת טעמים, וואָס איך וועל באלד ערקלערען.

דיזעלביגע זאך איז מיט זיין מיטטיילונג וועגען זיין שטעלונג צו אוגאנדא און צו דעם סאציאליזם. עס איז, אדרבא, גלעגען אין זיינע אינטערעסען, אז די אידישע סאציאליסטען זאָלען פרינסיפיעל קאָנדעסצענדיל וויסען, ווי אזוי ער שטעלט זיך צו די ביידע ענינים. דורך מיר האָט ער גערעדט צו די אידישע סאציאליסטען, זיי זאָלען איינזעהן, אז דער סאציאליזם קאָן מקוים ווערען נאָר אין ארץ ישראל און אז אויף זיין הילף דערצו קאָנען מיר רעכענען.

וואָס איך האָב דערנאָך ניט געוואָלט איבערנעהמען אויף זיך, צו זיין דער אפאסטאל אט פון נעם נייעם בליק אויף דעם סאציאליזם, — דאָס איז שוין מיין זאך.

דערפון איז קלאָר, אז איך האָב, לויט די ג ר ע נ י צ ע ן און דעם זין פון מיין געגעבענעם וואָרט, געהאט א רעכט צו דער־ צאהלען הערצל'ס „סודות" ניט נאָר אַן־סקי'ן, נאָר אויך אלע אַנ־ דערע חברים מיינע, וואָס האָבען זיך געקאָנט אינטערעסירען דער־ מיט, בתנאי, עס זאל אָבגעהיט ווערען דער אָבמאך און דערפון זאל נאָר נישט ניט אריינדרינגן אין דער עפענטליכקייט.

פּארוואָס האָט דאָס אָבער ניט געטאָרט אריינדרינגען אין דער עפענטליכקייט?

דר. הערצל האָט געוואָלט, דאָס זאל בלייבען „אנטר־נו", פּארשטעהט זיך ניט דערפּאר, ווייל ער האָט געריכטעט, אז דאָס קאָן שאדען איהם, ו ו י א פ ע ר ז א ן, אין וועמעס עס איז אויגען, ווייל איך דערצעהל זאכען, פּאר וועלכע ער זאל זיך דאַרפען פּאר וועמען עס איז ש ע ה מ ע ן. ער איז געווען איבערצייגט אין זיין ר ע כ ט צו האַנדלען, ווי ער האָט געהאַנדעלט, און האָט געווים ניט געריכטעט, אז ער ערשיינט דא אין א ניט־נינסטינגער בעלייכטונג פּאר זיך. ער האָט אָבער נעמיינט, אז מ י ר זענען די נאַיוועט קינדער, וואָס פערשטעהען ניט ווי אויסצונוצען א גינ־ סטיגען מאָמענט פּאר די אינטערעסען פון אונזער פּאלק.

וואָס הערצל'ען האָט געאָרט איז נאָר, אז די מיטגעטיילטע פּאקטען זאלען ניט אנטהאלטען שאדען זיין פ א ל י ט י ק. און א שאדען וואלטען זיי נעקאָנט אנטהאלטען א גוואלדינעם!

זיי וואלטען אויפגערעקט די אויגען פון דער אלטער טערקי־ שער רעגיערונג אויף די אינטריגעס, וואָס די ציוניסטען פּירען מיט דער רוסישער דיפּלאָמאטיע, כדי א ר ו י פ צ ו ו י נ נ ע ן אויף דעם סולטאן דעם ווילען פון די ציוניסטען.

זיי וואלטען פערשטימט די ענגלישע רעגיערונג, וועלכע זיך דערוואלסט, אז מען וויל זי דורך דעם אוגאנדא־פּראיעקט אריינ־ ציהען אין די ציוניסטישע פּלענער.

זיי וואלטען אויפגעהויבען דעם פּראטעסט פון דער ר ו ס י־ ש ע ר פ ל י ב ע ר א ל ע ר ג ע ז ל ש א פ ט, אנטקעגען די ציוניסטען און אנטקעגען דער רוסישער רעגיערונג, וואָס וויל־ען פערווירקלאָכן רוסלאנד אין א פּאליטישען פּלאָנטער מיט דער טערקי־

צולייעב אידיש־נאציאנאלע און ביוראקראטיש־רעאקציאנערע צוועקען.

און נאך א סך אנדערע ניט נעשמאקע זאכען וואלטען פון דעם עפיזאד נעקאנט ארויסווואקסען פאר דער ציוניסטישער בעוועגונג פון יענער זייט, ווען איך וואלט, צו"ב, אין דער „רעוואלוציאנאיא ראסיא", דעם צענטראל ארגאן פון מיין פארטיי, ארויסנעטראטען מיט דער פערעפענטליכונג פון דר. הערצל'ס אונטערהערונג מיט מיר.

דר. הערצל האט דעריבער נעוואלט האבען א גראנטיע, אז אונזער אונטערערהונג זאל בלייבען קאנפידענציעל. פאדערן די גראנטיע האט ער ניט נעהאט קיין רעכט, ווייל איך האב נעקאנט זאגען:

איך נעפין פאר נויטיג, הערר דאקטאר, איבערצוגעבען אייער מיטטיילונג דעם „בונד" און איבערלאזען אויף זיינע אחריות, צי ער ווייל מיט אייך פיהרען אונטערהאנדלונגען, אדער ניט.

אוים רחמנות צו דר. הערצל'ען און צו דעם ציוניזם האב איך דאס ניט נעטהאן, און עס בלייבט מיר איצטער נאר פאטעטיש אויסצושרייען:

— א, ציוניסטישע קריטיק! אונדארקבארקייט איז דיין נאמען!...

עס פערשטעהט זיך, אז ווען איך האב דר. הערצל'ען צוגעזאגט, אז זיינע מיטטיילונגען וועלען ניט ארייגדרינגען אין דער עפענטליכקייט, האט ער נעקאנט זיין זיכער, אז פון מיין זייט וועט פאר אים ניט ארויסוואקסען קיין ברעקעל שאדען.

דאס איז נעווען דער זין פון אונזער אבמאך, און כל זמן דער אבמאך האט נעהאפט א זין, האב איך נעהאלטען פאר מיין זעלבסטפערשטענדליכען חוב עפענטליך אפילו ניט צו רעדען וועגען דעם. ערשט ווען די אלטע טערקישע רעגיערונג איז נעפאלען, ווען דער אונגארא־פראיעקט איז בענראבען נעווארען, ווען דער פרסישער אבסאלוטיזם איז וועניגסטענס לפנים אראב פון מארק, ווען דער דיפלאמאטישער טשארטעריזם האט באנקראטירט, — ערשט יעמאלט בין איך נעווארען פריי פון דעם ווארט, וואס איך האב נענעבען צו דר. הערצל'ען.

איך וויל, צום סוף, בעריהרען נאָך איין פראָגע: איז איצטער געווען די פּאָסענדע צוויט ארויסצוטרעטען מיט אזעל־כע עראינערונגען?

דערויף מוז איך ענטפערען, אז איך קאָן ליידער קייענם ניט איבערלאָזען קיין ברעקעל רעכט צו בעשטימען פאר מיר וואָס, וועו און וואו איך זאָל פערעפענטליכען פון מיינע עראינערונגען.

5טען מערץ, 1915.

דער דריטער חורבן.

די „טיימז" האָט געבראכט אין א דעפעשע פון אלעקסאנדריע, פון דעם 18טן יאנואר, די איוב־בשורה, וועגן דעם חורבן פון דער אידישער קאלאָניזאציע אין ארץ־ישראל.

„די ארבעבר האָבען בעקומען דעם בעפעהל צו פערנעהמען די אידישע לענדערייען; טשערקעסען ווערען בעזעצט אין יעדער קאלאָניע; דזשעמאל פאשא האָט בעפוילען, אז אלע אידישע קאָלאָניזאציאָנס־דאָקומענטען זאָלען, אונטער טויט שטראָף, פערניכטעט ווערען אין פערצעהן טעג".

לאקאָניש, שארף און צום פונקט, ווי די בשורה, וועלכע איוב האָט בעקומען וועגן דעם גורל פון זיינע זיהן און טעכטער: „דאָס פיה האָט נעאקערט און די אייזעלינס האָבען זיך נעפיטערט ביי זייער זייט, איז אָנגעפאלען סעבא און האָט זיי צונעמומען, און די יונגען דער'הרג'ט מיט'ן שווערד": „דיינע זיהן און טעכטער האָבען געגעסען און געטרונקען ווין, איז א גרויסערווינד נעקומען פון דער מדבר־זייט, האָט א ריהר־נעטהאָן די פיער ווינקלען פון הויז, איז עס איינגעפאלען אויף די יונגען און זיי זיינען נעשטאָרבען".

מיר קאָנען אָבער ניט אויפנעהמען די בשורה מיט דעם זעלבען פרומען מוטה, ווי דער אלטער פרומער איוב. מיר קאָנען ניט מצדיק זיין דעם דין אויף אונזערע זיהן און טעכטער, וועמעס נאנצע זינד איז דאָס רוב בעשטאנען אין דעם, וואָס דאָס פיה האָט נעאקערט און די אייזעלינס האָבען זיך נעפיטערט ביי זייער זייט און דערפון האָבען זיי נעגעסען און נעטרונקען.

ציוניסט אָדער ניט ציוניסט, — און אפילו דער פערביטערסטער נעגנער פון דעם ציוניסטישען נעדאנק, — אלע מוזען דערפיהלען דעם טיעפען צער איבער דעם בראָך, וואָס האָט פלוצלונג נעטראָפען אומשולדיגע מענשען, איבער דעם אומגליק, וואָס האָט

זיך פּלוצלונג אַרײַנגעריסען אין דעם לעבען פון אונזערע זיהן און טעכטער.

אָבער איך בין שטאַרק מסופק, אויב ביי אײַנעם קאָן דער צער זײַן אַזוי טיף און אַזוי ברענענד, ווי ביי דעם, וועלכער איז אַליין, לאָז זײַן אויף א ווײַלע, געווען אין ארץ ישראל, ארומגע־גאַנגען איבער די קאָלאָניעס, זיך געלאָזט ארומוועהען פון די שטיל־ווינטען, וואָס האָבען כשופּ׳דיג גע׳סור׳עט אין אויער ווער־טער פון גרויסער טרייסט און גרויסער האָפענונג; וועלכער האָט געהאט דאָס גליק בעקאַנט צו ווערען מיט די אמת׳ע טרייע בויער פון דעם ציוניסטישען אידעאל, — איך מיין די אידישע ארבייטער און די אינטעליגענץ, — און אייניגע פון זיי ליעב געווינען מיט׳ן גאַנצען האַרצען.

וואָס פאַר שטראָמען פון פרייד, פון מענשליכע ענטציקונג מיט דעם מ ע נ ש ע ן, פלענען ארומנעהמען אייך, בעת פאַר אייך פלעגט זיך פלוצלונג אויפעפענען זייער גאַנצע נשמה, וואָס איז געווארען אַזוי גרויס און אַזוי ליכטיג, א דאַנק דער גרויסער טרייסט אין דער ליכטיגער האָפענונג, וואָס האָבען געגומען לעבען אין איהר!

נאָר לעבענדיג מיט די אידישע ארבייטער אין ארץ ישראל, — בפרט אין גליל, — קאָן איינער, לאָז זיין מאַמענטען־ווייז, דורכגעציטערט ווערען פון די כוואליעס פרייד. וואָס ער בעמערקט ביי די, וועלכע זעהען, ווי זייער אידעאל, דער העכסטער טרוים פון זייער לעבען, ווערט פאַר זיערע אויגען אויפגעבויט, א שטיין נאָך א שטיין, און ניט נאָר באַר זיערע אויגען, נאָר אויך מיט דער הילף פון זיערע אייגענע הענד.

יעדער בויער פון א גרויסער צוקונפט לעבט איבער ניט נאָר יסורים, נאָר אויך מאַמענטען פון אמת׳ער פרייד. עס איז א שמחה אויף אונז סאציאליסטען, צ. ב., וען מיר דערוויסען זיך, אז אָט אין ד ע ם פונקט איז שוואַכער געוואָרען די פאָזיציע פון אונזער געגנער, אָט דא האָבען מיר פערשטארקט אונזער אָרט און קיינער וועט אונז ניט קאָנען פערטרייבען פון איהם; אָט דא איז געפאַלען א וואַנד, וואָס האָט אונז אָבגעטיילט פון פאַלק: מיר וועלען קאָנען איצטער רעדען צו איהם, רופען איהם צו אונז; און אז

ער וועט אונז דערהערען און וועט אריינטרעטען אין אונזערע באַ־
מאַלידענען, וועלען מיר מיט נעאיניגטע כחות א וואַרף טהאָן זיך
אויף דער צענטראַל־פעסטונג פון דעם פיינד. און אז מיר וועלען
איינענהמען די פעסטונג און פערטרייבען דעם שונא, וועט זיך
ערשט יעמאַלט עפענען א ו ו ע ג אין דאָס אידעאַלע לאַנד פון
אונזער צוקונפט.

אָבער — ווי קאָן מען פערגלייכען די דאָזיגע פרייד, וואָס
זעהט ניט קיין שטיינדעלע פון דעם צוקונפטס־בנין אין דעם
חושך'ען הייגט; וואָס דאַרף אָנשטרענגען דעם כח הדמיון, כדי
מיט נייסטינע אויגען צו דערבליקען ניט מעהר ווי דעם אָנהויב
פון דעם ו ו ע ג, וואָס דאַרף פיהרען צו דער פערווירקליכונג
פון דעם אידעאַל, — ווי קאָן מען, זאָג איך, פערגלייכען זי מיט
יענער נדולה, מיט יענער רחבת הלב, וואָס וועט געבוירען, ווען
איך זעה, אז מיין אידעאַל הויבט שוין אָן צו ווערען ממשות'דיגע
ווירקליכקייט פאַר מיינע אויגען; אז ער וואקסט, ווי אָן אייגע־
פלאַנצט בוימעלע, וואָס האָט שוין געלאָזען וואַרצלען אין דער
קרקע, און ווען איך פיהל, אז איך אליין, מיט מיין גאַנצען לעבען
און טהאָן, בין א בלעטעל אין יענעם בוימעלע, אָן אטאָם פון דעם
אידעאַל, וואָס וועט פערווירקליכט אין לעבען.

אָט דאָס איז דער געפיהל־באזים פון יענער געהויבענער און
לויטערער שטימונג, וועלכע איך האָב אומעטום אָנגעטראָפען ביי
דעם איבערגעבענעם אידעאַליסט אין ארץ־ישראל.

מאָמענטען־וויז פלעגט אויך מיין נשמה, — נאָט זאָל זי ניט
שטראָפען פאַר דער צולאָזענקייט! — אריינשפרינגען אין דעם
דערקוויקענדען ים פון יענער שטימונג און פלעגט זיך לוסטיג
ארומפלעטשערן אין זייגע וואלען, ביז... ביז דער שוואַרצער דעמאָן
פון ספיקות פלעגט זי וויעדער ארויסשלעפען און א וואַרף טהאָן
זי אויף דעם טרוקענעם זאמד.

און דערפאַר וויים איך, ווי גוט עס איז זיך צו פלעטשערן אין
יענעם ים, ווי וועה עס טהוט, ווען מען וועט ארויסגעריסען פון
איהם. און דערפאַר פלעג איך, אפילו אין די מאָמענטען פון דעם
שניידענד־קאַלטען פעסימיזם, וואָס איך האָב דורכגעלעבט אין
ארץ־ישראל, — ווען מיין נשמה האָט ממש זיך געטרייסלט פאַר

קעלט און ניט געקאָנט קומען צו זיך אויף דעם טרוקענעם זאמד,— ניט אראָבלאָזען מיין אויג פון דעם זוניגען שיין וואָס האָט גע־לויכטען און געווארעמט אין די נשמות פון מיינע פרוינד.

און פלוצלונג — „זעה, א גרויסער ווינד איז געקומען פון מדבר־זייט, האָט אָנגעריהרט די פיער וועגט פון דעם הויז, און ער איז איינגעפאלען אויף די יונגען"...

ווי טראָגען זיי אריבער דעם צער פון דעם נייעם חורבן? וואָס טהוט זיך אין די הערצער פון יענע לעבע און טייערע? דאָס האַרץ ווערט פערקלעמט, ווי מיט צוואנגען, און ס'איז שוואר אויס־צוהאלטען די טרעהרען, וועלכע וואָקסן אין דעם.

און איינינע בילדלעך שוויסען ארויף אויפ'ן זכרון, וואָס האָ־בען א שיכות צו דעם איצטיגען חורבן אין ארץ ישראל.

א הייסער זומערדיגער פריה מאָרגען. איך שטעה מיט א חבר, א יונגען ארבייטער, אויף דער סטאנציע „אפולע", וואָס איז לעבען מרחביה. מיר וואַרטען אויף א צוג. די קליינינקע, שטע־כיגע גלילי־פלייגעלעך, וואָס האָבען מיך מיט א פאָר טעג צוריק אזוי אומברהמנות'דיג געפלאָגט אויף דעמזעלביגען פלאַץ, זיינען ערגעץ־וואו פערשוואונדען, און מיין אויג קאָן זיך ניט אָבריסען פון דעם עמק יזרעאל, פון די ווייטע בלאָהע בערג, צווישען וועלכע עס לויפט נצרת. ווי אלע מאל, וועט איך פלעג שטעהן אויף א היסטאָרישען פלאַץ אין ארץ־ישראל, איז אויך איצטער מיין נשמה אויפגערודערט: עס קלינגען אין איהר בענקענדע שטימען, — דער רוף פון די אבות. איך האָפער מיך מיט זיי. זיי האָבען טענות צו מיר, די אבות, און איך האָב טענות צו זיי. שטארק פערטהאָן אין דעם דאָזיגען עסק. הער איך ניט דעם געשפרעך פון א גרופע אידען, וואָס שטעהט נאָהענט לעבען אונז, ביז דער בע־זונדערס לוסטיגער טאָן פון א יונגען אידעל וועקט מיך אויף פון מיין פערטראכטקייט.

— געטומען, געטומען די מיהל! — שרייט לוסטיג ארויס אין א אידיש־פויליישער אויסשפראך א יונג געל אידעל, אָנגעטהאָן אין א לאָנגער גראָהער קאפאָטע, מיט אן אָפענער ברוסט, און זיין גאנצער אויסזעהן, זיין טאָן און דער עסק, וועגען וועלכען ער רעדט,

פערטרייבען פלוצלונג די גייסטער פון די אבות און פערזעצען מיך ערגעץ־וואו אין א קליין שטעדטל אין דער היים.

— געגומען די מיהל און ניט טייער אויך, — בעריהמט זיך דאָס אידל מיט נצחון. און בעזעצען וועל איך מיך טאקי אין מרחביה. עס וועט ביי אונז אוועקגעהן גאָר אַן אנדער סדר! איך האָב געהערט זאָגענדיג, אז חברה רויבערט דאָרטען פאפיראסלעך אום שבת. איך האָב דאָס נ י ט געזעהן און חושר זיין אומזיסט אידישע קינדער ווי איך ניט. אָבער — וואַרט!... איין ספר־תורה'לע איז שוין דאָרטען דא, איך קום מיט מ י י ן ספר־תורה'לע: מיר וועלען עפענען א מנין, און עס וועט זיין חי — געלעבט!... וואָס דען? — פרעגט ער און טהוט א בליק מיט זיינע גוטע בלאָהע אויגען אויף מיך מיט מיין חבר, און אין דעם בליק זיינען אויסגעמישט פריינדליכקייט, קינדערשע שטיפערייי און טיפער פרומער ערנסט. וואָס דען? ארויסטרייבען פון לאנד? צום ד ר י ט ע ן מאל ארויסטרייבען פון לאנד? ניין, דאָס וועט ניט געהן! זיינען מיר שוין דא, וועלען מיר זיך ניט לאָזען!

— דום וועט ניט גאין! — חזר'ט ער איבער נאָך א מאל און לאכט זיך פרעהליך פאנאנדער.

און פאר וואָס זאל ער ניט זיין פרעהליך? די מיהל האָט ער געדונגען ניט טייער און פאר'ן ארויסטרייבען פון לאנד איז ער אויך בעוואָרענט: ער האָט „ספר־תורה'לעך". חברה מיט די פאפירלעך זאל נאָר ניט שטערען זיין סטראטגישען פלאן, איז דער ישוב געזיכערט. האָפט ער אָבער, אז מיט זיין קומען קיין מרחביה וועט „אוועקגעהן א נייער סדר"... איך האָב ליעב געקראָגען דעם יונגען פרומען מילנער.

וואר האָט זיך יעמאָלט געקאָנט ריכטען, אז דער דריטער חורבן וועט קומען אזוי גיך?

און נאָך אן עראינערונג.

איך זיץ אין חיפה אין האָטעל. עס שמיקט די שלעכטע שטאָדט־לופט, כאָטש איך בין אויף דער וועראנדא ניט וויט פון ים, און מיין בליק טראָגט זיך איבער זיין אָפענער, בלאָהער וויט. לעבען מיר זיצט א יונגער־מאן, א גאסט פון האָטעל. אָנגעשרויפט פון דער קלינגענדער רעקלאָמע, וואָס די אידישע צייטונגען אין

רוסלאנד האבען אין דער לעצטער צייט געמאכט פאר ארץ־ישראל, איז ער געקומען אהער מיט א פאר טויזענט רובעל, — זיין נאנצען פערמעגען, — מיט דער האפנונג, אז ער וועט דא ווי עס איז זיך קאנען אינאנדערנעמען. עס האט זיך אויסגעלאזט „א בוידעם". מיט א פאר טויזענט קערבלעך קאן מען ניט אינבייסען ארץ־ישראל. ער פאהרט אהיים, א פערביטערטער; שיט פעך און שוועבעל אויף אלץ, וואס ער האט געזוכן אין לאנד.

— לאם איך נאר קומען א היים! — שרעקט ער עמיצען. איך וועל זיי שוין דערצעהלען, וואס דא טהוט זיך! זיי וועלען וויסען, ווי צו גלויבען די צייטונגען און די קינעמאטאגראפען!...

איך בין מיעד. איינגעמאטערט קערפערלעך און נאך מעהר גייסטיג. די נאנצע צייט אין ארץ־ישראל ווערט מיט מיין נשמה געשפיעלט גומי־באל. א מלאך און א שד וואנדערען זיך מיט איהר דורך. באלד איז זי ביי דעם מלאך אין זיינע גלעטענדע, סאמעטענע הענד און — ווי לייבט איז איהר, ווי ליכטיג! און באלד וויערער א פליה — און שוין האלט זי דער שד אין זיינע שוואכצע פינגער און לאזט אין איהר ארויין די נעגעל ביז בלוט.

איך שפיהר, אז איך בין וויעדער ביי דעם שד אין די נעגעל. איך הער זיך צו צו דעם בייזען שטראם פון תרעומות, וואס טראגט זיך פון שכן'ס מויל, אבער איך קאן זיי ניט הערען לאנג: בין צו מיעד. מיין נשמה זוכט אלע ווייע רוה אין דער אפענער, בלאהער וויט פון דעם ים, און יעמאלט פערשטומט פאר מיר דעם שכן'ס בייזער קול. אבער דער שד פערגינט מיר ניט די רנע'ס רוח. מיט שרעק בעמערק איך וויעדער, אז מיין שכן רעדט, און הער זיך איין אין זיינע רייד.

— ...זאגט דער שוואגער צו מיר: „אז דו וואלסט פערשטאנען, וואס זיי האבען נעוואגט!"

— ווער? — פרעג איך.

— אט די יונגע אראבער, וואס זענען געגאנגען פאר אונז.

איך האב מיך דערמאהנט, אז ער דערצעהלט און קריטיקירט די „חגיגה" אין תל־אביב און הערן סאקאלאוו'ס רעדע אויף יענער „חגיגה". איך האב מיך דערמאהנט, אז ער האלט שוין אין געהן צוריק אהיים מיט זיין שוואגער, וואס וואוינט פון לאנג אן אין יפו.

פון וואַנען די יונגע אַראַבער האָבען זיך פֿלוצים געגומען, האָב איך פֿערהערט.

— איינער פֿרעגט: „סט׳גהערט וואָס סאָקאָלאָוו האָט גע־זאָגט? דאָרטען, אין גלות, לויפֿען מיר לערנען זיך ביי זיי, און דאָ קומען זיי לערנען זיך צו אונז". ענטפֿערט איהם דער צווייטער: „דיר א דאגה! לאָזען זיי זיך פֿרהען... ד ע ר ו י י ל ע!" מיין שוואָגער איז דוקא א מענש, וואָס...

זיין קול ווערט שוין וויעדער פֿערבאַלען פֿאַר מיר. וואָס ער האָט מיר דערצהלט וועגען זיין שוואָגער׳ס בליק אויף די אַראַ־בער, איז פֿאַר מיר קיין נייעס ניט געווען, און איך האָב מיך דערביי פֿערטראַכט וועגען דער אַראַבער־פֿראַגע און ארץ־ישראל בכלל.

איצטער, נאָכ׳ן דריטען חורבן, האָב איך מיך וויעדער דער־מאָהנט אָן דעם: „לאָזען זיי זיך פֿרהען... ד ע ר ו י י ל ע!" משמעות, די אַראַבער האָבען שוין יעמאָלט גוט געווואוסט, אז די אידישע שמחה איז נאָר אויף א קורצער צייט. און — ווער וויים? אפשר איז שוין ביי זיי יעמאָלט געווען קלאָר אויסגעאַרבייט, וואָס זיי האָבען צו טהאָן ביי דער ערשטער בעסטער געלעגנהייט? על־כל־פנים, האָבען זיך די אַראַבער שוין צו גוך דערוואַרט אויף דער געלעגנהייט, און עס איז געקומען דער גרויסער ווינט פון מדבר־זייט...

און נאָך אָן עראינערונג רינגעלט זיך ביי מיר־אָן אָן דעם דרי־טען חורבן.

שוין דאָ, אין ניו־יאָרק. א גרויסע ציוניסטישע פערזאַמלונג. אויף דער פֿלאַטפֿאָרמע שטעהט א בעוואוסטער ציוניסטישער טהוער, איינער פון די בעסטע זיהן פון אונזער פֿאָלק בכלל, איינער פון די סימפֿאַטישסטע פיהרער פון דעם אַלגעמיינעם ציוניזם בפרט. עס קומט אַרויף די רעד אויף א טהעמע, וואָס איז שוין בעריהרט געוואָרען יענעם אָוונד: „דער קריעג און דער ציוניזם".

טרויעריג קלינגט דער טאָן פון דעם רעדנער. ער ווערט ניט בעגייסטערט פון די נייע פערספעקטיוון, וואָס א פריהערדיגער רעדנער, א „פראָ־טריפעלדיגער", האָט אויסגעמאָהלט, און וואָס וועלען לויט זיין צוזאָג, גאנץ זיכער אריינטרעטען אין לעבען, אויב נאָר ארץ־ישראל וועט נאָכ׳ן קריעג געהערען, איך געדענק שוין

ניט וועמען: ענגלאַנד אַדער פראַנקרייך. איהם, דעם איצטיגען רעדנער, וואָלט זיך געוואָלט, עס זאָל אַלץ בלייבען ווי געווען.

— מיין געבעט צו דעם רבונו־של־עולם איז, וואָס אברהם אבינו האָט שוין אמאָל געבעטען ביי איהם: לו ישמעאל בני יחיה לפניך! לאָז כאָטש אונזער ברודער ישמעאל בלייבען לעבען ווי פריהער!...

גלויבט ער נאָך ער היום אין „אונזער ברודער ישמעאל"? אויך איצטער, נאָך דעם דריטען חורבן?

איך קאָן מיך דאָ ניט אריינלאָזען אין דער ערקלעהרונג פון יענער בעדייטונג, וואָס דער דריטער חורבן האָט פאַר דעם ציוניזם בכלל. דער ציוניזם איז א צו טיעפער, צו פערפלאָנטערטער פראַבלעם. וועניגסטענס איז ער צו פערפלאָנטערט פון אונזער פ ר א ג ר ע ס י ו נ ־ נאציאָנאלען שטאַנדפונקט, ער זאָל זיך לאָזען בעהאַנדלען אין קורצע צייטונגס־ארטיקלען.

אבער איינס קאָנען מיר דאָ זאָגען: וואָס עס זאָל ניט זיין דער גורל פון דעם ציוניזם אין דער צוקונפט, דער דריטער חורבן איז דער טראַגישער אבשלוס פון יענעם פעריאָד זיינעם, וועלכען ער לעבט דורך, זייט הערצל'ס טויט.

דאָס איז דער קאָמפלעטער צונויפברוך פון יענער, לאָזט מיך זאָגען, ניט נאָר שעהנער האָפענונג, אז מיר קאָנען זיך בשתיקא אַרייג'גנב'ענען אין לאַנד און פאַמעלעך ארויסציהען דאָס בעטל פון אונטער דעם אראַבער'ס גוף.

ער האָט זיך נאָר געמאַכט שלאָפענדיג, דער אראַבער. ער האָט אונז פערגונען די שמחה... אויף הערווייל!

— נו, — און אז אריך־ישראל זאָל, למשל, געהערען ענגלאַנד, זענען אונזערע אויסזיכטען געזיכערטער? און אז מיר זאָלען, לאָז זיין, דורך סאזאַנאָף'ס הילף, בעקומען א טשארטער, וועלט די אידישע פראַגע פערענטפערט? וועלט, לפחות, פערענטפערט דאָס ציוניסטישע פראַבלעם?

דאָס זענען שוין פראַגען, וואָס געהערען ניט צו אונזער הייג־טינען ענין. ווי איהר ווילט, אזוי דענקט וועגען זיי. איין זאָך דאַרף מען אבער האָבען אין זין, וואָס האָט א שיכות צו אונזער ענין.

דער דריטער חורבן איז ניט נלאט א טראנישער עפיזאד,— איינער פון יענע חורבנות, מיט וועלכע דער איצטיגער קריעג איז אזוי רייך. אויך ניט גלאט א טרויעריג בלעטל אין דער נעשיכטע פון אונזער פאלק, פאר וועלכען עס האבען זיך וויעדער נעעפענט די שלויזען פון טרעהרען אוז בלוט.

דער דריטער חורבן איז א צו שרעקליכע טראגעדיע, ביי אייגעם זאל זיך הויבען די האנד צו בויען א פערטען.

24טען—25טען יאנואר, 1915.

פאקטען און געפיהלען.

הערר דר. לעווין האט בעהרט מיינע צוויי ארטיקלען: „דער דריטער חורבן", מיט א שארפער קריטיק.

אויב די לעזער נעדענקען נאך דעם אינהאלט פון יענע צוויי ארטיקלען, קאן זייער תוך איבערנעגעבען ווערען אין די פאלגענדע בעהויפטונגען:

א) די ידיעה פון אלעקסאנדריע שילדערט א פאלשטענדיגען חורבן פון דעם נייעם אידישען ישוב אין ארץ ישראל.

ב) דער חורבן דארף בעטרויערט ווערען ניט נאר פון די ציוניסטען, נאר אפילו אויך פון די נעגנער פונ'ם ציוניסטישען אידעאל.

ג) דער ווייטערער שיקזאל פון דעם ציוניזם קאן דורך דעם דריטען חורבן אליין ניט אין נאנצען בעשטימט ווערען, און נביאות ווענען זיין דורכפיהרבארקייט בכלל קענען אויך דעם סמך נאך ניט ארויסנעזאגט ווערען: דער ציוניזם איז א צו פערווויקעלטער פראבלעם.

ד) איינס קאן מען אבער זאגען מיט זיכערקייט, אז דער איצטיגער פעריאד אין דער ציוניסטישער בעווענונג, וואס בויט זיינע האפענונגען אויף דער קלייַן־קאלאניזאציע, אהן וועלכע עס איז עפענטליך־רעכטליכע נאראנטיעס, איז פאלשטענדיג באנקראט.

ה) אויב עס זענען נאך דא וועלכע עס איז אויסזיכטען אויף דעם ציוניזם, קענען זיי ליענען נאר אין דעם פאליטישען טשארטער־ריזם. דערפון איז ממילא מובן, אז

ו) אויב עס זענען ניטא קיין אויסזיכטען אויף א פאליטישען טשארטער, דארף מען זיך בכלל אבזאגען פון יעדער ציוניסטישער האפענונג.

איך ווייל דא נלייך אויפ'ן ארט דערמאהנען דעם לעזער, אז

וועז איך רעד איצטער וועגען דעם ציוניזם, האָב איך אין זין דעם אמת'ען, אומפערפאלשטען ציוניסטישען אידעאל, וואָס בעשטרעבט צו בעשאפען אין ארץ־ישראל א געזונכערטע היים פאר דאָם אידישע פאלק און אויף אזא אופן פערענטפערען אונזער אנגעוועהטינטע נאציאנאלע פראגע. אלע אנדערע פסעודאָ־ציוניסטישע אויסביל־דונגען פון דער לעצטער צייט, ווי צום ביישפיעל, דעם „אחד־העם'יזם", גענהען דאָם מאל ניט אריין אין דעם חשבון.

מיינע אויבען אויסגעדרוקטע בעהויפטונגען גרייפט הערר דר. לעווין אָן אין דריי ארטיקלען אין דער „וואהרהייט": „צו אונזערע נייע מקוננים" (פונ'ם 26טען יאנואר); „די שבועה וואָס איז אריין אין אונזער פלייש און בלוט" (פונ'ם 27טען) און „דער נאציאנאלער קאפיטאל פון אידישען פאלק; די פרייהיט וואָס ליעבען אין די „פרייהיט" וואָס וואַרטען אויף א לויה" (פונ'ם 28טען).

דער תוך פון אָט די דריי ארטיקלען קען אויך איבערגעגעבען וועדען בקיצור אין די פאלגענדע בעהויפטונגען:

א) דער טרויער אויף דעם „דריטען חורבן" איז צוגאייליגט, ווייל די דעפעש פון אלעקסאנדריע איז נאָך ניט בעשטעטיגט גע־וואָרען.

ב) אויב די דעפעש איז ריכטיג, האָבען מיר דאָ פאר אונז א בעדויערליכען מלחמה־אינצידענט, וואָס האָט ניט צו טהאָן מיט דעם גורל פון דעם ציוניזם.

ג) זאָל זיך ארויסשטעלען, אז דאָם איז א ציוניסטישע קא־טאסטראָפע, האָבען יעמאָלט נאָר די ציוניסטען א רעכט זיי צו בע־קלאָגען. ערשט וועז זיי וועלען זיך גוט אויסווייגען. קענען אויך די ניט־ציוניסטען ארויסלאָזען א טרעהר, וועז מען וועט זיי דערצו אינלאדען. אומגעבעטענע טרעהרען וועדען מיט פאסענדער העפ־ליכקייט אָבגעשיקט צוריק.

ד) די קליין־קאָלאָניזאציע האָט אפילו „נאָכ'ן חורבן" ניט באַ־קראָטירט.

ה) באנקראָטירט האָט דער אלטער פאָליטישער טשארטעריזם, און די געשעהענישען פון דעם איצטיגען וועלט־קריעג בעווייזען זיין אונהאלטבארקייט.

ו) דער אידעאל פון דעם ציוניזם קאָן און וועט אויף קיין פאל

ניט אויפגענעבען ווערען, ווייל ער איז בעגרינדעט אויף א שבוע. וואם איז ארויס אין אונזער פלייש און בלוט.

אט די בעהויפטונגען וועלען מיר דורכנעהמען כסדר, פונקט פאר פונקט, און אבשעצען די קראפט פון יענע ארגומענטען, מיט וועלכע דר. לעווין ווייל זיי בעגרינדען.

דער טרויער אויף דעם „דריטען חורבן" איז נעווען צוגעאיילט, מיינט הערר דר. לעווין, דערפאר, ווייל יענע ידיעות פון ארץ־ישראל האבען ניט פערדיענט קיין פולען צוטרוי. „זיי זענען אבגעשטעמפעלט נעווארען, איידער זיי האבען אונז דערגרייכט מיט שווארצער ענגלישער חתימה". „עס איז א פארברעכען", שרייבט ער, „וועו מען נעהט ארויס מיט פארטיגע קינות, איידער מען האט נאך קאנטראלירט די ריכטיגקייט פון די אנגעקומענע ידיעות און נאך בפרט וועו מען ווייס, פון וואנען די ידיעות שטאמען" („מקוננים").

עס דארף דא דערמאהנט ווערען, אז דר. לעווין גיט אליין צו, אז די לעצטע ידיעות פון ארץ־ישראל זענען ניט קיין פרעהליכע, און אז פון זיי, „וועלען מען ווייס אפילו דעם מקור, פון וואנען זיי שטאמען", „ווערט דערציטערט אונזער נשמה; מיר פיהלען", זאגט ער, „אז אן אייזען, קאלט און שארף, מאכט א טיעפען שניט אין אונזערע בעסטע און הייליגסטע האפענונגען" (דארטען גופא).

היימט עס, גלויבען אין יענע ידיעות מעג מען, ווייל אז ניט, וואלט מען ניט געפיהלט דעם טיעפען שניט, וואם דאם קאלטע אייזען מאכט שוין אין די בעסטע האפענונגען. דער „פערבערעכטען" בעשטעהט נאר אין דעם, וואם מען נעהט ארויס מיט „פארטיגע קינות" (ווי מען קאן ארויסגעהן מיט ניט פארטיגע?), אייידער מען האט נאך קאנטראלירט די ריכטיגקייט פון די ידיעות.

הערר דר. לעווין האט גאנץ נעווים א רעכט צו בעגעגענען מיט חשד די בעריכטען פון דער אדער יענער קריעג־פיהרענדער פארטיי. אזא רעכט האבען אלע מענשען און אויך איך בתוכם. אויך איך האב, פערשטעהט זיך, שוין לאנג פערלאהרען דעם נאיוון בלינדען צוטרוי צו די דעפעשען, וואם שטאמען פון פארשיידענע פאליטישע אגענטורען. בנוגע צו זיי האט זיך ביי מיר, אין דעם משך פון דעם איצטיגען קריעג, אויסגעארבייט אזא מיינונג, וואם איז, ווי איך

גלויב, אמת ב ד ר ך כ ל ל: אלע ידיעות, וואָס שטאַמען פון רוסישע און עסטרייכישע קוועלען, זענען בחזקת שקר, ביז זיי ווערען ניט פער'אמת'ט פון אן אנדער אָרט, אָבער אלע ידיעות, וואָס שטאַמען פון דייטשע און ענגלישע קוועלען, דארפען נעהאלטען ווערען בחזקת אמת, ביז עס קומט ניט א הכחשה, אויף וועלכער מען קען זיך פערלאָזען.

דאָס הייסט, אז אויף רוסישע און עסטרייכישע ידיעות טאָר מען נאָר נישט בויען, ביז זיי ווערען ניט קאָנטראָלירט. דאָ מוז מען וואַרטען אויף דער קאָנטראָלע. מיט ענגלישע און דייטשע קאָן מען זיך בעגנהן, ווי מיט א פערלאָזליכען מאַטעריאל, און דערנאָך ערשט אריינטראָגען יענע קאָרעקטורען, וואָס וועלען אפשר ווערען נויטיג, אויב זיי זאלען אבגעלייקענט ווערען.

בפרט האָט יענע איובּ־דעפעשע פון אלעקסאַנדריע פערדינט אונזער פולסטען צוטרויען, וויל זי האָט נעבראַכט נעווייס איינצעלהייטען, וואָס עס לייגט זיך ניט אויפֿן שכל, עמיצער זאל זיי האָבען אויסגעווינען פון פינגער: טשערקעסען האָט מען בעזעצט אין יעדער אידישער קאָלאָניע, — פון וואַנען וויים דער קאָרעספּאַנדענט אין אלעקסאַנדריע, אז עס זענען דאָ טשערקעסען אין ארץ־ישראל? דושעמאל פּאַשא בעפעהלט די צושטערונג פון די אידישע קאָלאָניזאציאָנס־דאָקומענטען, — פון וואַנען וויים דער קאָרעספּאַנדענט, אז עס זענען דאָ אזעלכע דאָקומענטען און דערצו נאָך אזוינע, וואָס מען קען זיך צוביגדען צו זיי לפּי דעם טערקישען געזעץ? דער בעפעהל איז ארויסגענעבען געוואָרען דעם 8טען יאנואר, וואָס עפּעס גראָד אין יענעם דאָטום?

זאָגט, וואָס איהר ווילט, די איינצעלהייטען שמעקען ניט מיט „אויסגעטראכטקייט". דאָס שטאַמט פון אן ענגלישער קוועלע, אָבּגעשמפּעלט מיט א „שווארצער ענגלישער חתימה"... דאָס מוז זיין אמת, ביז עס וועט ניט קומען די הכחשה.

און איך קאָנסטאַטיר, אז די אבלייקענונג איז נאָך עד היום ניט געקומען, נאָך מעהר, איידער זיעבען וואָכען, זינט די „טיימז" האָט געבראכט די דעפעשע פון אלעקסאַנדריע. די ציוניסטען־פרייַנדליכע פּרעסע, האָט, אמת, אויפֿן שטעל נאָך מיין ארטיקעל געבראכט ידיעות, אז אין ארץ־ישראל זענען ניט געווען קיין פּ א־

ג ר א מ ע ן. עס האנדעלט זיך וועגען א ג ע ו צ ל י כ ע ר פערברעכען, וואס צושטערט דעם אידישען ישוב.

ביי מיין גאנצען ווילען מנצח צו זיין העררן דר. לעווין אויף אלע פונקטען פון אונזער פאלעמיק, וועל איך מיך דער ערשטער פרעהען, וועז אזא הכחשה וועט נאר קומען און אלע וועלען האבען א רעכט צו שרייען אויף מיר: „א הא! אי טאלד יו סא!" ביז צו יענער צייט אבער וועט די אלעקסאנדריע דעפעשע שטעהן ביי מיר בחזקת אמת.

1טער מערץ, 1915.

בעלגיע און ארץ־ישראל.

ווי הערר דר. לעווין מאלט זיך אוים דעם איצטיגען חורבן אין ארץ ישראל, אפילו וען די דעפעשע פון אלעקסאנדריא זאל פער־אמת'ט ווערען, איז דאס ניט מעהר, ווי א מלחמה־אינצידענט, וואס האט פרינציפיעל קיין ברעקעל שיכות ניט צו די ציוניסטישע האפענונגען און אידעאלען. אט דער געדאנק ווערט איבערגע'טענה'ט אין אלע זיינע ריי ארטיקלען, וואס ער האט געשריעבען אנטקעגען דעם „דריטען חורבן".

עס איז א מלחמה צייט „און דא איז געקומען, וואס עס האט נעמוזט קומען". „א מלחמה איז א שעת חירום": „איז חרוב נע־ווארען בעלגיען, איז חרוב געווארען גאליציען, פוילען". „עס איז אנצונעהמען, אז אויך ארץ ישראל בכלל און דער אידישער ישוב בפרט האט שטארק געליטען פון דער מלחמה". און בכלל דארף מען ניט פערגעסען, אז „אלץ, וואס עקזיסטירט קען חרוב ווערען, ניט נאר דער נייער ישוב, נאר אפילו בעלגיען און נאך נרעסערע מדינות".

אנטקעגען די דאזיגע אבסאלוטע אמת'ען איז זעהר שווער צו געפינען אן ענטפער. זיי זענען פשוט ניט אבצופרענגען. און פונ־דעסטוועגען פערשטעה איך ניט, ווי אזוי מען קען זיי ארויסרוקען אנטקענען מיינע ארטיקלען וועגען דעם „דריטען חורבן".

לאמיר ניט פערגעסען: איצטער האלטען מיר ביי דער פרא־נע: איז די פערווייסטענים, וואס איז פארגעקומען אין דעם אידי־שען ישוב, אזא פאקט, וואס בערעכטיגט איינעם „ארויסצוטרעטען מיט פארטיגע קינות", אויב ביי יענעם אידען איז נעריכטליך נאך ניט אבגענומען געווארען זיין טרעהרען־רעכט בנוגע צו געוויסע ענינים אויך א משך פון מען ווייסט ניט ווי־פיעל צייט?

מעג א גליכבערעכטיגטער, א פולבערעכטיגטער איד בעקלאגען דעם „דריטען חורבן", אפילו וען דער חורבן איז ניט גרעסער, איי־

דער אין בעלגיען? אפילו אויב דער חורבן האָט קיין ברעקעל שיכות ניט צו די ציוניסטישע האָפנונגען?

מיר דוכט, אז עס איז נענוג אוועקצושטעלען די פראגע, כדי יעדער אייגער, וועמעס מוח עס איז, שונאי ישראל, נאָך ניט פער־פינסטערט געוואָרען פון פערפאָלגונגס־וואָהן, זאָל ענטפערען אויף איהר קאָטעגאָריש און קלאָהר: יע, ער מעג! און אזוי ווי דער „מקונן" איז א איד און דער אלגעמיינער מלחמה־חורבן האָט אָנגע־ריהרט א אידישען ישוב, טאָהר מען אויף איהם קיין פאראיבעל ניט האָבען, וועו אין זיין צער רייסען זיך ביי איהם ארויס טענער, וואָס וואָלטען זיך אפשר ביי איהם ניט בעוויזען, וועו ער וואָלט גע־טרויערט אויף דעם חורבן בעלגיע.

אָבער — האָבען מיר דען באמת א רעכט אוועקצושטעלען דעב אומגליק אין בעלגיען אויף איין ליניע מיט דער קאטאסטראָפע וואָס האָט פאָסירט אין ארץ ישראל? זענען זיי בוידע פרינציפיעל ניט מעהר ווי א טראגישער עפיזאָד אין דער איצטינער מלחמה? האָט דאָס אידישע פאָלק פון דעם נייעם ישוב געטראָפען דעם זעל־ביגען פלאָג, וואָס דאָס בעלגישע אין בעלגיע?

איך רעד דאָ ניט, וועגען דעם סכום צושטערטען אייגענטהום און פערוויסטעטען לעבען. אפילו ניט וועגען דעם ים ריין מענש־ליכע פסיכישע ליידען, וואָס די קרבנות פון דעם חורבן האָבען גע־מוזט אויסשטעהן דאָ און דאָרטען. עס קאָן גרייליך זיין, אז אין דעם פרט זענען די צרות אין בעלגיע, סאי אין כמות, סאי אין איכות, פיעל מאָל גרעסער אויידער יענע יסורים, וואָס זענען אויסגעפאלען אויף דעם גורל פון דעם נייען ישוב אין ארץ־ישראל.

וואָס איך האָב דאָ אין זין, איז די נאציאנאלע בע־דייטונג פון דעם חורבן. קאָן מען זאָגען, אז אויך דעם בעלגיער'ס נשמה דאָרף דערציטערט ווערען פון דעם חורבן פון זיין לאנד, אז אויך דער בעלגיער דאָרף פיהלען, ווי „אייזען קאָלט און שארף מאכט א טיעפען שניט אין זיינע בעסטע און הייליגסטע האָפענונ־גען", אין דעם זעלביגען זין, ווי דאָס פיהלט הערר דר. לעווין פון די ידיעות וועגען די פאסירונגען אין ארץ ישראל?

געווים איז די פערוויסטענים פון בעלגיען אויך א נאציאנאלע קאטאסטראָפע. אָבער לאָמיר קודם ניט פערגעסען: וואָס איז דאָס

ע ר נ ס ט ע, וואָס בעלגיען קאָן פּאסירען נאָכ'ן קריעג? דאָס ערנסטע, וואָס בעלגיע קאָן ערווארטען איז — פערליערען איהר פּאָליטישע זעלבסטענדיגקייט. ס'איז אמת, אז די וואָס בעטראכטען די נאציאָנאלע פראגע פון יענעם עם־הארץ־ישען שטאנדפונקט, וועלכער הערשט אין דער מאָדערנער דיפּלאָמאַטיע און ביי די אידישע אסימילאַטאָרען, — א שטאנדפונקט, פון וועלכען א נאציע איז א שטיק לאנד מיט פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, — וועלען אפשר זאָגען, אז מיט דעם פערליערען פון איהר פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט, פערליערט בעלגיע אויך איהר נאציאָנאלע עקזיסטענץ.

איך רעכען אָבער, אז הערר דר. ש. לעווין איז ווייט פון יענעם עם־הארץ'ישען בליק אויף דעם מהות פון נאציאָנאליטעט. א נאציע איז א לעבעדיג וועזען, ווי אן ארגאניזם, און כל זמן דער ארגאניזם לעבט, עקזיסטירט די נאציע, אלץ איינס, צו דער ארגאניזם איז פריי אדער פערשקלאפט, צו ער וואוינט אין דער היים, אדער איז פערוואָגעלט אין דער פרעמד.

בעלגיע, — אויב ס'איז דאָ אן אינהייטליך בעלגיש פאָלק, — וועט נאָך דער מלחמה ניט נאָר ניט פערליערען איהר נאציאָנאלע עקזיסטענץ: זי וועט אפילו ניט פערטריבען ווערען פון דער אייגענער היים, אויב די רעאקציאָנערע בארבארייַ פון דער איצטיגער צייט זאָל ניט ערלויבען אראָבּ־א־בארג ביז צו דער קריענס־פּאָליטיק פון א סנהריב אדער נבוכדנצר.

דער העכסטער אומגליק, וואָס קאָן דאריבער פאסירען בעלגיע איז — פּאָליטיש אראָבגעזונקען ווערען צו דער מדרגה פון אן אונטערייַכטען לאנד, צו דעם מעמד פון פוילען.

דאָס איז א געוג ביטערער מעמד. לעבען מיט שטענדיגע קיי־טען אויף די הענד און די פיס, אין שטענדגער ציטערנים פאר דעם נורל פון דער אייגענער שפראך, פון דער אייגענער קולטור, פון יע־דעם פיצעלע לאנד, וואָס דאָס הערשענדע פאָלק, ווי ארויסרייסען פון אונטער די פיס; לעבען מיט דעם שטענדיג אנגעשטערנגטען געדאנק, ווי אזוי פטור צו ווערען פון דער פרעמדער הערשאפט; מיט דעם שטענדיג פערגיפטעטען געפיהל פון האס צו דעם ברוטא־לען אויבער־האַרר; לעבען אין יענער פערהויקערטער שאָוויניסטי־

שער פּסיכישער אטמאָספּערע, וואָס לאָזט ניט צו קיין אַנדערע העכערע אויפגאבען אין לעבען, ווי נאָר די אויפגאבע פון דער נאַציאָנאלער בעפרייאונג, — לאָמיר דאָס ניט ווינשען אפילו דעם איצטיגען ערגסטען שונא אונזערען, דעם פוילישען פּאָלק.

ווי שוידערליך די פוילישע פערספּעקטיווע זאָל ניט זיין פאר אזא פריי פּאָלק, ווי די בעלגיער, איינס קאָן דאָך ביי זיי ניט אוועקגענומען ווערען: זייער לאַנד, זייער היים. די פערבינדונג פון פּאָלק און לאַנד, — דאָס קאָן אפילו דער ברוטאַלסטער קריעג ניט צושטערען אין בעלגיע; דאָס בלייבט ניט איבערגעשניטען אויף נאָך דעם חורבן; דאָס איז אפשר דער איינציגער אוצר, וואָס די בעלגיער וועלען רעטען פון דער שריפה.

אָבער דאָס וואָס פאר דעם בעלגיער איז די אונטערשטע שורה פון דעם אומגליק, — די נערעטעטע ביסעל נאציאָנאלע אָרעמקייט, וואָס בעשטעהט אין דער פערבינדונג פון פּאָלק און לאַנד, דאָס איז דאָך פאר דעם ציוניסט דער שטאפּעל פון זיינע שטרעבונגען, יענע „בעסטע און הייליגסטע האָפענונגען", וועגען וועלכע הערר דר. לעווין רעדט!

איך מאָך דערפון קיין פאָרוואורף ניט העררן דר. לעווין און דעם ציוניזם און דערין ליגט ניט קיין ברעקעל קריטיק פון דעם ציוניסטישען אידעאל. אויך מיין אידעאל איז די פערבינדונג פון פּאָלק און לאַנד, די געפינונג און געווינונג פון אייגענער היים פאר אונזער פערוואָגלטע פּאָלק, צו וועלכער ער זאָל זיין צוגעבונדען ווי דער פויל צו זיין פוילען, ווי דער בעלגיער צו זיין בעלגיע. אויך מיין נאציאָנאלער אידעאל קאָן לעת עתה ניט געהן ווייטער, איידער יענם נאציאָנאלע שטיקעל טרוקען בלויז, וואָס דער ערגסטער קבצן צווישען די פעלקער פערמאָגט נאָך: אן אייגען ווינקעל, די אייגענע פיער וועגד, מען זאָל זיך ניט דארפען שלאָגען קאָפּ אן דער וואַנד אין דער פרעמד.

אט דער אייגענער ווינקעל קאָן ביי די בעלגיער ניט אוועקגענומען ווערען, בעת דער חורבן אין ארץ־ישראל בעריט אפשר, אז

די דאָרטיגע אידען וועלען זיך צו אזא אייגען ווינקעל קיינמאָל ניט דערשלאָגען.

האָט הערר דר. ש. לעווין פון ד ע ם שטאָנדפונקט, פון זיין אייגענעם ציוניסטישען שטאָנדפונקט, פערגליכען די קאָטאָסטראָפע אין בעלגיע מיט דעם „דריטען חורבן"? — אויב ער האָט דאָס געטהאָן, וואונדערט מיך באמת, ווי אזוי ער קען זיי ביידען צושרייבען אין און די זעלביגע נאציאָנאל פּאָליטישע בעדייטונג.

דער „דריטער חורבן" בעדייט ניט קיין אנדער זאך, ווי די איבערשניידונג פון יענער פערבינדונג צווישען פּאָלק און לאנד, וואָס די בויער פון דעם יונגען ישוב האָבען געוואָלט בעשאפען צווישען דעם אידישען פּאָלק און דעם אידישען לאנד. וואָס עס זאָל ניט זיין דער נורל פון די וויטערדיגע בעשטרעבונגען אין דערזעלביגער ציוניסטישער ליניע, — מיר וועלען נאָך רעדען וועגען דעם אין פערלויף פון אונזערע „חשבונות" מיט העררן דר. ש. לעווין, — ד ע ר ו ו י י ל ע אָבער האָט דער אידישער ישוב איבערגעלעבט א שניט אין זיינע „בעסטע און הייליגסטע האָפענונגען", ווייל עס איז איבערגעשניטען דער פּאָדים, וואָס פערבינדט באָלק און לאנד.

דעריבער איז דער „דריטער חורבן" א פיעל שיקזאָל־שוועערע קאָטאָסטראָפע פאר דעם ציוניזם, איידער די קאָטאָסטראָפע אין בעלגיע פאר דאָס בעלגישע פּאָלק, און אויב הערר דר. ש. לעווין וועט קיין פאראיבעל ניט האָבען אויף מיר, וועל איך וועל נעברוי־כען די זעלביגע שארפע רעד, וועלבע ער וועגדט אָן בנוגע צו מיר, וועל איך מיר נעהמען די העזה צו זאָגען:

— עס איז א פ א ר ב ר ע כ ע ן צו טרייבען אין אזא צייט, ווי אונזערע, די פּאָליטיק פון דעם שטרוים־פויגעל, — ארויינצוגראָבען דעם קאָפּ אין זאמד און מיינען, אז קיינער זעהט ניט דאָס, וואָס וואַרפט זיך אין די אויגען.

נאָך א מאָל: דער „דריטער חורבן" איז נאָך ניט דער באַנקראָט פון דעם ציוניזם. אָבער ער איז א קאָטאָסטראָפע אין דעם ציוניזם און ניט נאָר נלאָט אזוי זיך א מלחמה־אינצידענט, — א קאָטאָסטראָפע, וואָס איהר בעדייטונג מוז זעהר ע־נסט אונטערזוכט ווערען.

7טען מערץ, 1915.

דער ציוניזם און דער „נייער ישוב" אין ארץ־ישׂראל

די „טייכ" פון ס׳פּטען מערץ האָט געבראַכט א דעפּעשע פון וואַשינגטאָן, וואָס דאַרף בעהויפּטען אַלע די, וועלכע זענען געווען בערזאַרגט וועגען דער לאַגע פון די אידען אין ארץ ישׂראל.

די דעפּעשע גיט איבער אַן אָפּיציעלע ערקלעהרונג, וואָס דער דייטשער געזאַנדטער האָט געמאַכט וועגען דעם ענין. די דער־קלעהרונג לייקענט ניט אָב יענע טרויעריגע בעריכטען, וואָס זענען פּריהער געווען געדרוקט. אויך די דעפּעשע פון אַלעקסאַנדריע וועגען די בארבארישע גזירות, מיט וועלכע דושעמאַל פּאשא האָט צושטערט דעם גאַנצען נייען ישוב, וועט ניט דעמענטירט, און לויט דעם אינהאַלט פון דעל דערקלעהרונג קאָן מען אָננעהמען, אז אַלץ, וואָס עם איז געשטאַנען אין יענער דעפּעשע, איז געווען אמת.

די טרייסט לייגט אָבער אין דעם, וואָס יענע גזירות זענען, ווי דער דייטשער געזאַנדטער פערזיכערט, געווען דיקטירט ניט פון קאָנסטאַנטינאָפּאָל, נאָר „פון די לאָקאַלע מיליטעריש אויטאָריטעטען". דער שולדיגער בעאמטער איז שוין צוריקגערופען געוואָרען, א נייע אַנטי־אידישע אַניטאַציע אונמעגליך געמאַכט, און מען לאָזט דורכבליקען די האָפענונג, אז אַלץ, וואָס איז צושטערט געוואָרען, „קאָן וויעדער אין גאַנצען פערריכט ווערען".

אויך אזוי ווייט, קאָן מען אָננעהמען, אז דער פאקטישער אינ־צידענט פון דעם „דריטען חורבן" איז געענדיגט מיט א זיעג פון עלעמענטארער מענשלעכער גערעכטיגקייט איבער דער בארבארייַ אין דעם ווילד־ווילען פון די טערקישע בעאמטע.

דאָס האָט אָבער א ברעקעל ניט צו טהאָן מיט יענע פרינצי־פיעלע פראַגען, וואָס זענען אין אונזער פרעסע אויפגעהויבען גע־וואָרען אין ענגער שיכות מיט דעם „דריטען חורבן". זיי בלייבען בעשטעהן, אפילו וען די אלעקסאַנדריא־דעפּעשע, וואָס האָט זיי ארויסגערופען, וואָלט שפּעטער אָבגעלייקענט געוואָרען אויך דעם

קאטעגאָרישסטען אופן. עס איז דאריבער נאָך איצטער ניט פערשוואונדען די נויטוועגדיגקייט אריינצוברענגען קלאָרקייט אין זיי.

איך וועל מיך דאָ קודם אָבשטעלען אויף יענעם נעדאַנק, וועלכען הערר דר. ש. לעווין האָט אויסגעדריקט אין זיינע ארטיקלען אין דער „וואַרהייט", אז די ניט־ציוניסטען און די אנטי־ציוניסטען האָבען קיין רעכט ניט נעהאט ארויסצוטרעטען מיט „איכה׳ס" אויף דעם „דריטען חורבן", ווייל עס זענען דאָ נעהענטערע און בילכערע מענשען דאַרויף, — ער מיינט דערמיט די ציוניסטען.

ספעציעל אין מיין פאל לאָזט דער הערר דאָקטאָר דורכבלי־קען, אז מיינע „איכה׳ס" האָבען ניט געקאָנט זיין ערנסט ג ע־פ י ה ל ט, קשה איז איהם דער פאקט, וואָס איך האָב אזוי לאַנג געווארט מיט מיינע התפעלות פון דעם נייעם אידישען ישוב אין ארץ ישראל און האָב געפונען פאר מעגליך אזוי פארבענרייך צו בעזינגען איהם, וועו ער איז שוין געוואָרען צושטערט.

אָבער אָט דער חשד בנוגע צו מיר פערזעגליך איז אויסגעוואקסען פון א לגמרי פאלשער הנחה. הערר דר. לעווין האָט זיך א ו י ס ג ע ד ו כ ט, אז איך וואר נתפעל פון דעם אידישען ישוב און אז איך בעזינג דעם אידישען ישוב. לאָז ער אָבער נאָך אמאל אויפמערקזאם איבערלייענען מיינע ארטיקלען, און ער וועט גע־פינען, אז דאָרטען איז ניטאָ קיין איין וואָרט פון לויב פאר דעם נייען ישוב. נתפעל וואר איך דאָרטען ניט פון דעם, וואָס די מענ־שען האָבען אויפגעטהאָן, נאָר פון דעם טיף מענש. וואָס איז זיך מוסר נפש פאר זיין אידעאל, —א טיף מענש, וועלכען איך האָב אָנגעטראָפען ד ע ר ע י ק ר צווישען די סאציאליסטישע ארבייטער און דער סאציאליסטישער אינטעליגענץ. זייערע ליידען, דער חורבן אין זייער נ ש מ ה איז געשטאַנען פאר מיינע אויגען, בעת איך האָב נעשריבען מיין ארטיקל.

קאָנען אזעלכע געפיהלען פון צער דערוועקט ווערען אויך אין דעם הארצען פון אן אנטי־ציוניסט?

א קלייניער ביישפיעל וועט אפשר לייכטער מאכען צו פער־שטאהן דעם ענין.

שטעלט אייך פאָר א ראדיקאלען אטעאיסט, וואָס גליובט מיט'ן גאנצען הארצען, אז אלע רעליגיאָנען, מיט זייערע קירכען

און סינאגאגען זאָלען און מוזען וועז עס איז פערשווינדען; שטעלט אייך פאָר, אז א סך פריינד פון דעם אטעאיסט האָבען, ניט קוקענ־דיג אויף זיין פראָפאָנאנדא, נענומען מיט אלע אנדערע פרומע אי־דען מיט גרויס מסירת נפש בויען א שוהל; שטעלט אייך ווייטער פאָר, באַרבאַרען זענען אָנגעפאלען אויף איהר און האָבען זי אונ־טערגעצונדען.

וואָם דאַרף דער אטעאיסט פ י ה ל ע ן, בעת ער זעהט, ווי דער פייער נעהמט ארום פון אלע זייטען א שוהל, אין וועלכער עס נעפינען זיך היים־גלויבענדע מתפללים, וואָם האָבען אוועקגענע־בען זייער לעבען פאר איהר אויפבוי?

איך גלויב, אז דעם העררן דאָקטאָר לעווין וועט זיך ניט לענען אויפ'ן שכל, אז יענער אטעאיסט וועט זיך פריידיג רייבען די הענד פון דער שמחה, וואָם ער האָט דערלעבט: סטייטש, עס גענהט אוועק מיט רויך נאָך א צענטער פון רעאקציע!

אויב הערר דר. לעווין איז אליין ניט קיין ענגער פאנאטיקער אין זיין גלויבען, וועט ער צוגעבען, אז אזא ענג־פאנאטישער אטע־איסט וואלט געווען א פשוט'ער שוטה, און אז אזעלכע פאנאטיש־אטעאיסטישע שוטים זענען שוין מעהר אויף דער וועלט ניטא, אויב זיי זענען וועז עס איז געווען.

דער צער, וועלכען אזא שריפה מוז ארויסרופען, וואלט אפשר דעם אטעאיסט דורכגענומען א סך טיעפער, אויידער די שוהל־אידען גופא. און ניט דערויף וואלט ער געקאָנט, וואָם א שוהל וועלט צו־שטערט, נאָר וואָם וויילדע הענד האָבען זי אָהן א ברעקעל רעכט און ווישר אונטערגעצונדען און דורכדעם געבראכט אזוי פיעל אומפער־דיענטע לויידען צו אומשולדיגע מענשען בכלל; בפרט נאָך וועז פאר יענע אונשולדיגע מענשען האָט ער, ביי די גרעסטע חלוקי דעות מיט זיי, דעם גרעסטען רעספעקט פאר זייער טיעפען און רייגעם גלוי־בען, דעם גרעסטען רעספעקט פאר זייער הראָאישער איבערגע־בענקייט צו דעם אידעאל.

מען קאָן דעריבער זיין אקוראט אזא פרינציפיעלער נעגנער פון ציוניזם, ווי דער אטעאיסט איז א נעגנער פון דעם גאט־גלויבען, און פונדעסטוועגען זאָל אייגעמס נשמה אויפגעציטערט ווערען ביז צו איהרע לעצטע יסודות, וועז זי טראכט זיך אריין אין דעם חושך,

וועלכען דער חורבן האָט געמוזט אריינטראָגען אין די הערצער פון מענשען, וואָס זיינען איהם באמת ליעב.

און מוזען דען די אנטי־ציוניסטען זיין אקוראט אזעלכע געגנער פון א אידישען ישוב אין ארץ ישראל, ווי דער אטאאיסט איז א געגנער פון בויען א שוהל? אויך דאָס ניט! ציוניזם און דער נייער ישוב אין ארץ ישראל זיינען צוויי פערשיידענע זאכען, וואָס האָבען זיך נאָר אין דעם מאָדערנעם ציוניסטישען נעראנק צוזויפגענאָסען אין איינעם.

עס זיינען נאָך ער היום דאָ ציוניסטען, — כ׳לעבען, אקוראט אזעלכע ערנסטע, ווי דאָס רוב אנדערע, — וואָס גלויבען ניט אין דעם נייען ישוב און דערוואַרטען פון איהם גאָרנישט פאר דעם ציוניסטישען אידעאל. דאָס זענען די עקסטרעמע פאָליטיקער, די עקסטרעמע הערצל׳יאנער. צוריק זענען דאָ א סך אידען אין דעם נייען ישוב, וואָס זענען שארפע געגנער פון דעם ציוניסטישען נעראנק, ווייל זיי גלויבען בשום אופן ניט, אז דער ציוניזם זאָל וועט עס איז מקוים ווערען אין אזא מאָס, אז ער זאָל ברענגען א וועלכע עס איז ערנסטע הילף דעם גאנצען אידישען פאָלק. זיי וואויזען אין ארץ ישראל און ליעבען ארץ ישראל, ווי מיר וואויזען אין אמעריקא און ליעבען אמעריקא; אדער ווייל מיר זענען דאָ געבוירען געוואָרען, אדער ווייל דער עמיגראציאָנס־שטראָם האָט אונז אהער פערטראָגען.

א גרויסער טייל פון דעם נייען ישוב בעשטעהט (אדער ריכטיגער: איז בעשטאנען) פון יענע טראָפענס, וועלכע זענען פון דעם עמיגראציאָנס־שטראָם נאָר דערפאר פערשפריצט געוואָרען קיין ארץ ישראל, וואָס פון אדעם קיין יפו קאָסט ניט מעהר, ווי דרייצעהן רובעל. די ציוניסטען זענען מיט זיי זעהר צופריעדען און ניט איין מאל איז מיר אין ארץ ישראל אויסגעקומען צו הערען דעם אפאריזם, אז דער אידעאל וועט ערשט יעמאָלט מקוים ווערען, וועז די נ י ט־ציוניסטען וועלען אָנהויבען קומען אין מאסען אהין.

על כל פנים קאָן קיין אנטי־ציוניסט ניט אבלייקענען דעם פאקט, אז פאלעסטינא איז איינע פון די ג ל ו ת ־ ל ע נ ד ע ר, וואוהין א געוויסע, — דערווייל זעהר קלייגע, — צאהל אידען קאָנען פאָהרען זוכען זייער חיונה. און מיר דוכט, אז די וואָס קוקען

אויף ארץ ישראל, ווי אויף א גלות־לאנד, און אויף דעם נייעז ישוב, ווי אויף א נעוואוינליכען פאקט פון דער אידישער אימיגראציע, קאנען נאך מעהר זיין פעראינטערעסירט אין די טאג־טעגליכע אינטערעסען פון דעם דאזיגען אידישען לעבען, אויבער די, וואס זעהען אין איהם דעם אנהויב פון דער גאולה.

פאר דעם ציוניסט קאן א מאל אויסוואקסען דער נסיון, — און הלואי זאל ער ניט אויסוואקסען, ווי ער וואקסט אויס, — מקריב צו זיין די טאג־טעגליכע אינטערעסען פון דער אידישער בעפעלקערונג, — דער עיקר די אינטערעסען פון דער ארבייטערשאפט, — צוליעב דער גרויסער צוקונפט, וואס מען ערווארט פון דעם ישוב. אזעלכע קרבנות ווערען זעהר אפט פערלאנגט פון דער אידישער ארבייטערשאפט, און פון דעם המון איבערהויפט, סאי אין דעם סאציאלען, סאי אין דעם קולטורעלען פרט, ווייל פאר דעם ציוניסט איז דער איצטיגער ישוב ניט מעהר ווי א מיטעל צו דעם צוקונפטיגען צוועק.

פאר דעם גלות־נאציאנאליסט איז אבער דער ישוב אין ארץ־ישראל א זעלבסט־צוועק,—אין דעמזעלביגען זין, א זעלבסט־צוועק ווי „דער נייער ישוב" אין קאפענהאגען און אין באזעל. אומעטום וואו אידען זיינען געצוואונגען צו וואוינען, דארף דער גלות־נאציאנאליסט זעהן, אז זיי זאלען פיהרען א וואס בעסערען, חשוב'ערען אידיש־מענשליכען לעבען, אז זיי זאלען וואס פולער קאנען בעפריעדיגען זייערע עקאנאמישע, נאציאנאלע און קולטורעלע אינטערעסען: אין ירושלים אזוי גוט ווי אין קאפענהאגען, אין יפו אזוי גוט ווי אין ראטערדאם.

דער פועל־יוצא פון די אלע רייד איז, אז מיר קאנען ניט אוועקגעבען ארץ־ישראל אין פריוואט־אייגענטום צו די ציוניסטען. ארץ ישראל איז אקוראט אזוי אונזער לאנד, ווי זייערס, — אין דער אמת'ן, דערווייל: ניט אונזערס און ניט זייערס, — און אין אונזער שטעלונג צו די שיקזאלען פון דער אידישער בעפעלקערונג אין ארץ־ישראל זיינען מיר ניט מחויב צו רעכענען זיך מיט זייערע בליקען.

און נאך וועניגער דארפען מיר ביי וועמען עס איז פרעגען א הסכמה, וועז אונז ווילט זיך אויסדריקען די אדער יענע געפיהלען אונזערע, בנוגע צו דעם לאנד אדער בנוגע צו אונזערע בריידער, וואס וואוינען דארטען.

13טען מארט, 1915.

פאַרשיידענע ציוניזם'ען.

זינט דר. הערצל'ס טויט און זינט דער טשארטער־געדאנק האָט פערלאָרען יעדע בעדייטונג פאר דער אונמיטעלבארער פראקטישער ארבייט, איז דער ציוניסט זיך טעאָרעטיש פאנאנדערגענאנגען אין פארשיידענע ריכטונגען, וואָס האָבען א גאנץ פערשיידענעם וועדטה אין אונזער עפענטליכען לעבען און וואָס מוזען לפי דעם ארויס־רופען א גאנץ פערשיידענע שטעלונג צו זיך.

ניט אלע יענע ריכטונגען האָבען געפונען זייער קלאָרען אויס־דרוק און טעאָרעטישע בעגרינדונגען אין דער ציוניסטישער לי־טעראטור. מיט מאנכע פון זיי קאָן מען בעקאנט ווערען נאָר אויס פערזענליכע אונטערערדונגען מיט זייערע טרעגער.

עס איז מיר אויסגעקומען צונויפצושטויסען זיך אין לעבען מיט א פאָר פערטרעטער פון א ציוניסטישער ריכטונג, וועלכע איך וואָלט א נאָמען געגעבען „אינדיווידואליסטישע חבת ציון".

מיט איינעם אזא אינדיווידואליסטישען פאלעסטינאָפיל האָב איך א מאל געהאט א לענגערען געשפרעך, אין וועלכען איך האָב ארויסגעזאָגט א סך פון יענע ארגומענטען, וועלכע מיר שטעלען ארויס אנטקעגען דעם ציוניזם. נאָר אויף אלע מיינע ארגומענטען האָב איך צום סוף בעקומען אזא מין ענטפער, וואָס האָט ארויסגע־שלאָגען אלע כלי־זין פון מיינע הענד, וועניגסטענס, אין אונזער פערזענליכען ויכוח.

— עס קאָן זיין, — האָט מיר געזאָגט מיין געגנער, — אז איהר זענט אין אלע פונקטען נערעכט. אָבער צו מ י ר האָט דאָס קיין ברעקעל שיכות ניט. איך לעב ארץ־ישראל און האָב ליעב העברעאיש; וואוין איך אין ירושלים און זעה, איך זאל קאָנען רעדען א שפהנעם העברעאיש.

וואָס קאָן מען האָבען צו אזא „ציוניזם"? וואר קאָן האָבען די חוצפה איינעם אויפצוואווייזען, וואָס פאר א לאנד מען ז א ל

לעבען און אין וואָס פאר א שפראך זיין נשמה ז א ל זיך פיהלען אין דער היים?

דאָס זענען אינדיווידועלע, אינטימע איבערלעבונגען, ריינע פריוואט־זאכען, אין וועלכע קיין מענש פון דער פרעמד האָט קיין רעכט ניט אריינצומישען זיך. א קאמף אנטקעגען אזא ציוניזם וואָלט ערשטענס געווען א בערבערכען, ווייל ער וואָלט אָנגעגריפען די הייליגסטע רעכט פון דעם אינדיווידואום, אלײן אויסצוקלייבען זיך זיין געליעבטע; צווייטענס, וואָלט דער קאמף געווען פרוכטלאָז, ווייל אלע אייערע פיילען וואָלטען זיך אראָבגענליטשט פון דעם שטאָלענעם פאנצער: „איך ליעב!" — און דריטענס, וואָלט ער געווען לחלוטין איבערפליסיג, ווייל וועמען קאָן א פריוואט־ליעבע צו א בעשטימטען לאנד און צו א בעשטימטער שפראך אנטהאָן דעם מינדעסטען שאָדען?

און וועז אזא אינדיווידואליסטישע „חבת ציון ועברית", פערבונדען, — ווי דאָס דארף על פי שכל זיין ביי איהרע אייגענע פערטרעטער, — מיט אן אמת'ן געפיהל פון טאָלעראנץ צו די אנדערע, וואָס האָבען געשווּאָרען טרייהייט צו אנדערע „געליעבטע", איז יעמאָלט קאָן מען ניט נאָר נאָרנישט ניט האָבען צו איהר, נאָר זי קאָן איינעם נאָך ערשיינען אין א נאָנץ סימפאטישען ליכט.

אן אינדיווידואליסטישער פאָלעסטינאָפיל האָט איבערהויפט ניט קיין פרעטענזיעס צו כערענטפערען וועלכע עס איז כלל־פראָגען פון דעם אידישען לעבען. ער פערענטפערט זיין איינענע אידישע פראָגע, לויט די פאָדערונגען פון זיין איינענעם הארצענס־בעגעהר, און לאָזט איבער פאר די פאָליטיקער און כלל־טהוערס, זיי זאָלען זיך זאָרגען, ווי זיי פערשטעהען, פאר דער טובה פון דעם כלל. זיין אייגענער פריוואט־ציוניזם דיקטירט איהם ניט קיין שום שטעלונג צו די גרויסע צוקונפטס־פראָבלעמען פון יענע אידען, וואָס קאָנען ניט אָדער ווילען ניט לעבען אין ארץ־ישראל, וואָס קאָנען ניט אָדער ווילען ניט בעטראכטען העברעאיש פאר זייער שפראך. ער קאָן שענקען זיין סימפאטיע דעם אסימילאטאָר אָדער דעם אידישיסטי־שען גלות־נאציאנאליסט, אָדער אפילו דעם טעריטאריאליסט.

עס פערשטעהט זיך, אז אין לעבען איז זעהר זעלטען אָנצוטרעפען אזא „פריוואט ציוניסט" אין זיין גאנצער עקסטרעמער

אויסנעהאלטענקייט. ריינער אינדיווידואליזם, פערבונדען מיט דער קאנסערוואטיוער טאלעראנץ, איז א מדה, וואם איז א יקר המצאות ביי דעם אידישען פאלק. אונזער כאראקטער איז צו פאנאטיש און צו סאציאל, מיר גלויבען צו טיף אין דעם אבסאלוטען אמת פון אונזערע געדאנקען, מיר זאלען זיך קאנען פארשטעלען, אז דער אנדערער מעג על פי שכל און אויך על פי יושר קומען צו רעזולטאטען, וואם זיינען פונקט קאפויר פון אונזערע. און מיר זיינען צו פראינטערעסירט אין דעם אנדערען, אין זיין לעבען און אין זיין גלויבען, מיר זאלען איהם מתיר זיין, צו זוכען זיין ישועה אויף זיין אייגענעם פאסאן.

דאם רוב פון די פריוואט־ציוניסטען וועט דעריבער פאנ־ טאזירען וועגען דעם, ווי אזוי אלע אידען זאלען ענטדעקען אין זיך דיזעלביגע ליעבע צו ארץ־ישראל און העברעאיש, און וועלען שקוראט אזוי ווי זיי, יעדערער פאר זיך אדער אין פריוואטע פער־ איינען פון גלייך געשטימטע ציונאפילען, זהען צו בעזעצען זיך אין דעם זיי טייערען לאנד, און זיך ארומרינגלען מיט דערזעלביגער קולטור־אטמאספערע אין העברעאיש, און דערפון וועט ממילא אויס־ וואקסען די ישועה פאר'ן נאנצען פאלק.

דער פריוואט־ציוניסט וועט אבער, ביי אלע זיינע פארבונ־ רייכסטע באנטאזיעס, ניט אוועקשטעלען דעם ציוניזם, ווי אן עפענטליכע אידישע אנגעלעגנהייט, ווי א חוב פאר יעדען אידען, אדער לפחות פאר יעדען נאציאנאל־נעזינטען אידען, וואם זוכט אן אויסוועג פאר דער נאנצער אומה. העכסטענס, וועט ער זיך צו די גלות־אידען און זייערע פראבלעמען פערהאלטען אינדיפערענט אדער פיינדליך נייטראל.

— ווייסט איהר, וואם איך וועל אייך זאגען? — האט נע־ זאגט צו מיר א יונגער ארבייטער אין ארץ־ישראל, אין א נעשפרעך וועגען די פראבלעמען פון אונזער גלות־לעבען: פון מיינטוועגען מענען זיי אלע דארטען פערברענט וועל־ ן. אט די אלע, וואם ווילען ניט קומען אהער.

און אט דער ארבייטער איז בעוואוסטערהייד נעווען א „פרי־ וואט־ציוניסט", וואם האט אויך, ווי יענער בעקאנטער מיינער פון ירושלים, אויף אלע אנטי־ציוניסטישע טענות נעהאט איין ענטפער:

דאָס קעהר זיך ניט אָן מיט מיר. איך פערענטפער פאַר מיר פער־ זענלעך מיין אייגענע „יודען־פראָגע", און זאָלען זיך די אַנדערע שלאָגען קאָפּ־אָן־דער־וואַנד.

עס איז אַן אונגעהויער גרויסער מהלך צווישען אָט דעם „פרי־ וואַט־ציוניזם", ווי מען קאָן איהם אָנרופען, ביז צו יענעם „אמת'ן" ציוניזם, וואָס שטעלט אַוועק זיין אידעאל אין דעם צענטער פון אַלע אונזערע קהל'שע ענינים, וואָס וויל פערענהמען דעם אָרט פון אַלע אַנדערע ענטפערס אויף אונזער נאַציאָנאַלען פראָבלעם, אָדער, צום וועניגסטען, פערענהמען צווישען זיי דעם אויבען אָן. דער גרויסער מהלך וועלכן אויסגעפילט פון אַלערליי אַרטען ציוניס־ טישען נעדאַנק, אָנגעהויבען מיט דעם פריוואַט־ציוניסטישען אמא־ טאָרען־ספּאָרט פון אַן אמעריקאַנער מיליאָנער ביז צו דעם קבוץ־ גליות־ציוניזם, וואָס האָפט, אז אַלע אידען וועלען זיך ווען עס איז פעראייניגען אין זייער אַלטער היסטאָרישער היים.

ווי פערשיידען די אַלע ריכטונגען זאָלען ניט זיין, וועלען זיי אָבער איצטער אַלע ארומגענומען מיט איין אייניצינען פ ר א ק ־ ט י ש ע ן פראָגראָם, וואָס קאָן אויסגעדריקט וועלען מיט איין וואָרט: „ב ו י ע ן ד ע ם י ש ו ב", — קאָלאָניזירען ארץ־ ישראל, ניט וואַרטענדיג אויף קיין טשאַרטערס און זיך ניט אָב־ שרעקען פאַר דער טערקישער הערשאַפט, און קיינער קאָן ניט לייג־ קענען, אז די באמת קאָלאָסאַלע ערפאָלגען, וואָס דער ציוניזם האָט געהאַט אין די לעצטע פאָר יאָהר אין דעם עפענטליכען בעוואוסט־ זיין פון אונזער פאָלק, — דער עיקר ביי די קליין־בירגערליכע עלע־ מענטען, — האָט ער געהאַט צו פערדאַנקען דעם פאַקט, וואָס דער ישוב אין ארץ־ישראל האָט געהאַלטען אין איין וואַקסען.

עס מאַכט ניט אויס, וואָס זיין וואַקסען דארף געמאַסטען ווע־ דען מיט דער מאָס פון א פינגער־בריים; עס מאַכט ניט אויס, וואָס זיין סאָציאָל־עקאָנאָמישער שטח איז נאָך ער היום א שפּאַן אויף א שפּאַן; וואָס פיעלעם אין דעם שטח האָט נאָך דעם וועלט פון אן ערשטען עקספּערימענט, וועמעס גורל עס קאָן נאָך מיט זיכערקייט ניט בעשטימט וועלען: דער פאַקט אליין, אז ס'איז דא א מא־ דערנער אידישער ישוב אין ארץ־ישראל, אז ער וועלט פון יאָהר צו יאָהר ניט קלענער, נאָר גרעסער, האָט בעפריעדיגט אויב ניט אַלע

ריכטונגען אין דעם ציוניזם, איז די מעהרסטע און די וויכטיגסטע פון זיי. מחוץ למחנה פון די אָפּטימיסטען איז געבליבען נאָך א קליין־הייפּעלע הערצל'יאַנער, ריינע פּאָליטיקער, וואָס האָבען בשום אופן ניט געקענט אייגנזען, ווי אזוי מען קאָן דעם גראַנדיעזען אי־דעאל פון דער אידישער נאַציאָנאל־פּאָליטישער אויפלעבונג אייג־פונדעוועו אויף דעם וואקעלדיגען שטח פון א שפּאַן אויף א שפּאַן.

אָבער א חוץ אָט דעם קליינעם הייפּעלע אומצופריעדענע, האָט דער גאַנצער ציוניסטישער עולם ניט געקאָנט האָבען קיין אַנדערע געפיהלען צו דעם נייעם ישוב, ווי נאָר די געפיהלען פון דעם העכ־סטען ענטוזיאזם.

פון דעם אינדיווידואַליסטישען פּריוואַט־ציוניסט איז דאָך אָבגענערדט: מיט יערען נייי־צוגעקומענעם מאָדערנעם אידען קומט פאר איהם צו אן „אח לחדוה", וואָס מאכט לייכטער דעם אויפלעבען זיך פון דער אידישער נשמה. דער אחד־העם'יסט, פאר וועמען עס איז געניג א פּאָר צענדליג טויזענד אידישע פריצים („בועזים") אין ארץ־ישראל, זיין „קולטור־צענטר" זאָל האָבען דעם נויטיגען סאָציאל־עקאָנאָמישען באזיס אונטער זיך, דאַרף אויך ניט שטאַרק אָנשטרענגען זיין פאַנטאזיע, כדי צו דערבליקען אין דער נאָהענטער צוקונפט די פערווירקליכונג פון זיין אידעאל. און אפילו דער נא־ציאָנאל פּאָליטישער ציוניסט, וואָס וויל נאָר ניט אָנהויבען צו רע־כענען מיט וועניגער, איידער מיט א פּאָר מיליאָן אידען אין ארץ־ישראל, — אפילו ער, זאָג איך, קאָן איך, — לכל הפחות, אין דעם לאָנישען חשבון, — לייכט אויפבויען א בריק צווישען דעם איצ־טיגען שפּאַן־אויף־א־שפּאַן ישוב און דעם צוקונפטיגען אידישען מי־ליאָנען־פּאָלק אין ארץ־ישראל.

ביז צו דעם קריעג האָט אָט די אלנעמיינע קליין־קאָלאָניזא־ציאָנס־אידילי פון קיין זייט ניט געקאָנט זיין געשטערט, — סיידען פון דעם נעגנער. אָבער ווער איז דאָס באמת מחויב צו צוהערען זיך צו די רעד פון א נעגנער?

דער איצטיגער קריעג, מיט דזשעמאַל־פּאַשא'ס אנטי־ציוניס־טישע עקספּערימענטען, — אפילו וועו אלץ, וואָס ער האָט צו־שטערט, זאָל וויעדער גוט געמאכט ווערען, — וועט אָבער מוזען

אריינטראגען א דיסהארמאניע אין דער שטעלונג פון דעם ציוניס־טישען נעראנק צו דעם וועג פון קליין־קאלאניזאציע.

פאר די „פריוואט־ציוניסטען" אזן די אחד־העם'יסטען, פאר וועמען א העברעאיש לעבען אין ארץ־ישראל, — עס מאכט ניט אויס פאר וויפיעל אידען, — איז דער עיקר אין די פערעניגפערונג פון דער אידען־פראגע — א מהיכא־תיתי־זאך, איז די קאטאסטראפע פון דעם „דריטען חורבן" ניט מעהר וויי א צייטווייליגער אומגליק. נאך א ביסעל מעהר מסירת־נפש, אזן מען וועט וויעדער האבען די פאר מניינים אידען, וואס זיינען גויטיג פאר דער פערווירקליכונג פון דעם אידעאל.

נאנץ אנדערש איז דאס אבער מיט די נאציאנאל־פאליטישע ציוניסטען, וואס טרויימען וועגען א אידישער פאר־מילימאנען בע־פעלקערונג. זיי האבען איצטער די פליכט, זיך ערנסט אוועקצור־שטעלען די פראגע, צי איז זייער לאגישער חשבון ניט אין נאנצען צושטערט נעוואָרען, א דאנק די לעצטע פאסירונגען אין דעם אי־דישען ישוב.

13טען מערץ, 1915.

די קליין־קאָלאָניזאַציע אין ארץ ישראל און איהר פּאָליטישע בעדיוטונג.

ווי דאָס רוב ציוניסטען, גלויבט אויך הערר דר. ש. לעווין, אז די קליין־קאָלאָניזאַציע אין ארץ־ישראל אונטער דער טערקישער אויבערהערשאפט וועט פיהרען צו דער פערווירקליכונג פון דעם ציוניסטישער אידעאל.

דאָס הייסט: דר. לעווין זאָגט זיך ניט אָב אין גאַנצען פון דעם טשאַרטער־געדאַנק. ער גיט צו, אז כדי ארץ־ישראל זאָל ווערען אונזער „עבענטליך־רעכטליך" גאראַנטירטע היים, דארף מען דערצו האָבען דעם הסכם פון יענע מדינות, וואָס האָבען א רעכט צרייניצוזאָגען א דעה וועגען דעם. ער פרעגט נאָר: אויף וואָס קוקענדיג וועט מען נעהמען און אוועקגעבען אידען פאַלעסטינא? וויל דאָס איז אמאָל נעווען אונזער לאַנד? אָבער היסטאָרישע רעכטען האָבען שוין לאַנג אויפגעהערט צו שפּיעלען א ראָליע אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליטיק.

הערר דר. לעווין איז דעריבער זעהר נערעכט, וועז ער פערלאַנגט אז דאָס אידישע פאָלק זאָל אויפווייזען ממשות'דיגערע זכיות, אידער היסטאָרישע מעמוארען, אויב מיר ווילען, אז ארץ־ישראל זאָל אומגעקעהרט ווערען צו אונז. אָט די „ממשות'דיגע זכיות" ניט אונז, מיינט הערר דר. לעווין, די קליין־קאָלאָניזאַציע. און ניט נאָר דארף דער נייער ישוב ערשט בעשאפען זיי: — ער האָט שוין אין דעם פרט אויפגעטהאָן אלץ וואָס מען דארף.

כדי די מדינות זאָלען קאָנען געבען אונז דעם הסכם מיר זאָלען וויעדער ווערען די באַלעבאַטים פון ארץ־ישראל, האָבען מיר נעדארפט טהאָן נאָך איין זאַך: אָבגעבען אן עקזאמען, בעווייזען, אז מיר קאָנען בויען א לאַנד. דעם עקזאמען האָט דער נייער אידישער ישוב גלענצענד אויסגעהאַלטען. די אי־

דישע פּיאָנערען־ארבייט האָט בעוויזען פּאַר דער גאַנצער וועלט, אז מיר „יכול'ן", און דעריבער זעהען מיר טאַקע, אז אין דער איצטי־גער צייט וועלט דער ציוניסטישער געדאַנק אַלץ מעהר און מעהר פּאָפּולער ביי די מדינות.

דאָס איז א גאַנץ אינטערעסאַנטע טעאָריע וועגען דער פּאָלי־טישער בעדייטונג פון דער קליין־קאָלאָניזאַציע, ליידער אָבער איז זי אַוועקגעשטעלט אויף א זעהר שוואַכען פונדאַמענט.

עס איז לייכט צו פערשטעהן, ווי אזוי הערר דר. לעווין איז געקומען צום שלום אז, כדי צו האָבען א רעכט אויף אן איינען לאַנד, דאַרפען מיר פריהער אויסהאַלטען א פּיאָנערען־עקזאַמען. מיר אַלע זיינען געוואָהנט געווען צו הערען פון אַלע זייטען, אז דאָס אידישע פּאָלק איז ניט א פּיאָנערען־פּאָלק, אז עס קאָן נאָר לעבען פונ'ם גרייי־טען, אז עס מוז תמיד זיצען אויף וועמעס עס איז אקסלען. אזא פּאָלק וועט מען ניט לייכט פערטרויען די אויפגאַבע אויפצובויען א לאַנד. מיר מוזען פריהער בעווייזען, אז מיר זענען מסוגל דאָס צו טהאָן מיט די אייגענע הענט.

דער טעות, וואָס הערר דר. לעווין מאַכט דערביי, בעשטעהט אין דעם, וואָס ער מיינט, אז אזוי דענקען אויף די פעלקער וועגען אונז. אין דער אמת'ען אָבער איז אָט דער געדאַנק ניט מעהר ווי א בלבול, אויסגעטראַכט פון אידען אויף אידען, — א בלבול, אין וועלכען די אומות העולם זענען אַ ברעקעל ניט שולדיג. אפילו די גיפּטיגסטע אַנטיסעמיטען טייטשען דאָ דעם „איני יכול" נאַנץ אַנדערש אוים. „איני יכול", זאָגען זיי, איז דאָ ניט דער טייטש: „ער קאָן ניט", נאָר: „ער ווילל ניט, דער צולאָזענער מענש!" דער איד וואָלט שוין מיט זיין ענערגיע, זיין איינגעהאַלט־טענקייט און זיין שכל זיך יע געקאָנט נעהמען פּאַר דער אנאר־ווירטשאַפט, דעם ערשטען בעדינג פּאַר קולטיווירען און אויפבויען א לאַנד. די צרה איז, וואָס איהם לייגט נאָר אין זינען דער שאכער־מאכער, דער לייכטער ריוח, דאָס שנעל נתעשר ווערען אויף דעם חשבון פון פרעמדע ארבייט.

די ניט אנטי־סעמיטען פערשטעהען דעריבער גאַנץ גוט, אז אויב קלוגע, ארבייטזאַמע און ניכטערע אידען נעהמען זיך אונטער צו בעבויען א ווילדערנים, קאָן מען זיך אויף זיי אפשר נאָך מעהר

פערלאָזן, איידער אויף די קינדער פון א וועלכען עס איז אנדער פּאָלק, וועמעס גאנצע גבורה עס בעשטעהט ניט מעהר ווי אין די דאָרף־טראדיציעס פון דער היים און אין די שטאַרקע מוסקולן. זיי פערשטעהען, אז אין דעם צוואַנציגסטען יאָהרהונדערט, וועו שכל׳דיגע וויסענשאפט און טעכניק דארפען פערנעהמען דעם פּלאַץ פון הוימישע דאָרף־טראדיציעס און די מטשין דארף טהאָן די אר־בייט פון מענשליכע מוסקולן, מ ו ז דער איד זיין א בעסערער פּיאָנער, איידער דער געזינטסטער פויער פון וועלכען פּאָלק איהר ווילט.

על־כל־פּנים קאָן קיינעם ניט ארויף אויפ׳ן זין, צו פערלאָנגען אן „עקזאמען" פון אונז. די בעסטע ראיה דערצו איז דער באָקט, וואָס ענגלאַנד האָט אונז פּארגעשלאָגען אונאנדא און שפּאניען האָט אונז געוואָלט אבטרעטען אנגאָלא. און ביידע רעגיערונגען האָבען פון אונז קיין עקזאמען ניט געפּאָדערט.

און וואָלטען די רעגיערונגען געפּאָדערט פון אונז אזא עקזאמען, וואָלטען מיר אויך אין דעם פּרט געקאָנט אויסקומען אָהן יענע גבורות, וואָס דער אידישער ישוב האָט בעוויזען אין ארץ־ישראל. כיר וואָלטען געקאָנט מיט א סך א בעסערען רעכט אנווייזען אויף אונזער אנריקולטור־טעטיגקייט אין רוסלאנד, ארגענטינע און אמע־ריקא, — וואו מיר האָבען מיט א סך וועניגער הוצאות דערגרייכט א סך וויכטיגערע רעזולטאטען.

אין יענע דריי לענדער בעשעפטיגען זיך פיעל מעהר אידען מיט לאנדווירטשאפט, זיי האָבען דאָרטען א פיעל גרעסערען שטח לאנד, און — וואָס פון דעם „עקזאמען־שטאנדפונקט" איז נאָך וויכטיגער פאר אלץ: די אגראר־ישובים אין יענע גלות־לענדער זענען אויפ־געבויט דאָס רוב מ י ט די א י י נ ע נ ע א י ד י ש ע ה נ ט, בעת דער אגראר־ישוב אין ארץ־ישראל איז אויסגעבוים ד א ס ר ו ב מיט די הענט פון די ארבעהר.

עס איז מערקווירדיג, וואָס הערר דר. לעווין האָט אין זיינע בעטראכטונגען וועגען דער פּאָליטישער בעדייטונג פון דער קליין־קאָלאָניזאַציע אוועקגעלאָזט אזוי פיעל וואָג אויף דעם אבסאָלוט פאלשען, נאָך מעהר: קינדיש־נאאיוון עקזאמען־נעראנק, בעת ער האָט מיט קיין וואָרט ניט דערמאָנט יענעם ערנסטען פונקט,

וואָס האָט באמת געשפּיעלט א ראָלע אין דער פּערטיידיגונג פון דעם נייעם וועג: די קלײן־קאָלאָניזאַציע האָט בעדאַרפט בײַ סלעך־וויז ארײַנפּלאַנען פּיין ארץ־ישׂראל א גרויסע אידישע בעפעלקערונג, וואָס זאָל פּריעדלעך איינגעהמען און בעבויען דאָס לאַנד. וואָלט זיך דאָס דעם אידישען פּאָלק איינגעגעבען, וואָלט זיך יעמאָלט אויף א גאַנץ פּשוט'ען און קלאָרען אופן געקענט פּערענטפּערען די שאלה ויעגען אונזערע „ממשות'דיגע זכויות". מיר וואָלטען יעמאָלט געהאט א רעכט אויף דאָס לאַנד, וויל מיר וואוינען דאָרטען, וויל מיר האָבען עס בעבויט מיט אונזערע הענט, וויל מיר זיינען דאָרטען די כּיאָריטעט.

די האָפענונג איז טאַקע בעשטאַנען אין דעם, וואָס א דריי־פּערטעל מיליאָן ביז א מיליאָן אידען קאָנען ש ו י ן פּערוואַנדלען די אַראַבער אין א מינאָריטעט און מאַכען אונז פּאַר די פּאַקטישע באַלעבאַטים און בעזיצער פון ארץ ישראל: און קוים זיינען מיר דעמאָלטס די בעזיצער פון דעם לאַנד, וואָלט שוין די ענערגישע פּאָליטישע טעטיגקייט געפּונען מיטלען, ווי אזוי ר ע כ ט ל י ך צו נאַראַנטירען דאָס, וואָס איז שוין פּערווירקליכט געוואָרען אין דעם לעבען. אָט דער מאָטיוו און ניט קיין אַנדערער האָט געקאָנט געבען דער קליין־קאָלאָניזאַציע א וויכטיגע פּאָליטישע בעדייטונג.

איך וועל מיר איצטער ניט אריינלאָזען אין דער פּראַגע, צי אזא עמיגראַציע קיין ארץ־ישׂראל, וואָס זאָל אונז מאַכען פּאַר א מאיאָריטעט אין דעם לאַנד, וואָלט בכלל געווען מעגליך אפילו וען אידען זאָלען וועלען פּאָהרען אהין. א י צ ט ע ר איז פּאַר אונז וויכטיג צו האָבען אין זינען, אז די קליין־קאָלאָניזאַציע קאָן נאָר יעמאָלט האָבען א פּאָליטישע בעדייטונג, וען אידען וועלען פּאָהרען אהין און וועלען זיך דאָרטען בעזעצען: און ניט דוקא אידען־ציוניסטען, אידען־ראַמאַנטיקער, אידען־העלדען, וואָס געהען אויף קידוש השם. די העלדען דארפען נאָר זיין דער אַוואַנגאַרד, די „חלוצים", די וואָס וועייזען דעם וועג, די הויפּט־אַרמיע — און דאָס טאָהר מען ניט אַרויסלאָזען פון אויג — דאַרף בעשטעהן פון דעם מיטעלערען מענשען, פון וועמען מען קאָן ניט בערלאַנגען קיין מסירות נפש, פון

יענע מאַסען וועלכע פּאָהרען, — לאָז זיין, אונטער דער שליטה פון דער ציוניסטישער אידעע, — אָבער דער עיקר, מיט יענעם ציעל אין זינען, אז זיי וועלען דאָרטען, אמת, קיין גרויסע גליקען ניט כאַפּען, אָבער דערפאַר וועלען זיי זיין פערזאָרגט מיט א ר ו ה י ג ע ן, ז י־ כ ע ר ע ן, חשוב'ען לעבען.

אָט אויף די מענשען האָט מען גערהאַפּט און נאָר אין דער האַ־ פענונג איז בעשטאַנען די פּאָליטישע בעדייטונג פון דער קליין־קאָ־ לאָניזאַציע. אָבער אָט די האָפענונג איז גראָד איבערגעשניטען גע־ ווארען דורך דעם איצטיגען קריעג, און דורך די עפיזאָדען, וואָס האַ־ בען זיך אין דער לעצטער צייט אָבגעשפּיעלט אין ארץ־ישראל.

ווער פון די, וואָס זוכען א ר ו ה י ג ע ן און ז י כ ע ר ע ן ל ע ב ע ן אין ארץ־ישראל, וועט זיך קאָנען פערטרויען צו פאַהרען אהין, אויב דער טערק וועט ווייטער בלייבען דער באַלעבאַס אין דעם לאַנד? וועלכע חניפות'דיגע מה־יפית־ליעדער די אָפּיציעלע ציונים־ טען־פיהרער זאָלען ניט זינגען דעם טערק, — די גאַנצע וועלט וויים גאַנץ גוט, אז ער איז נאָך א בארבאר, און אז זיין שטאַאט קאָן נאָך ניט גראַנטירען אפילו יענע זיכערקייט פון לעבען און אייגענס. וועלכע מיר געפינען אין רוסלאַנד.

די אינציגע שמירה אנטקעגען דעם טערקישען ווילד־ווילען איז געווען די מאַכט פון דעם אויסלענדערשען קאנסול. מיט דעם איצ־ טיגען קריעג האָט זיך דאָס איבערגעביטען: די טערקיי האָט אראָב־ געווארפען פון זיך די קאָנטראָלע פון די פרעמדע מדינות און פער־ לאַנגט פון די אידען, זיי זאָלען ווערען אָטאָמאַנישע אונטערטאַנען.

דאָס אליין גראַבט אונטער די האָפענונג אויף א לפי־ערך גרע־ סערע מאַסען־עמיגראַציע קיין ארץ־ישראל. עס קאָן זיך פּשוט ניט לענען אויפ'ן שכל, אז די, וואָס זוכען זיכערקייט און רוה, וועלען וועלען פערבייטען די אומגעוועלכקייטען פון דעם אייראָפּעאישען רוסלאַנד אויף דעם וויל־ווילען פון דער אזיאַטישער טערקיי. אין בפרט וען טערקיי שטעלט נאָך אַוועק די פאַדערונג, מען זאָל נעהמען אויף זיך דעם עול פון דעם טערקישען מיליטער־דינענסט. וואר וועט האָבען די העזה צו פערגלייכען דעם בארבארישען דינענסט אין דער טערקיי מיט דעם ווי־שווערען דינענסט אין רוסלאַנד?

און אויך דאָס דארף מען ניט פערגעסען:

די טערקיי לעבט דורך א פּאָליטישען קריזיס: די צייט פון רוה איז נאָך זעהר ווייט פון איהר. זאָל זי איצטער אפילו ארויס א לע־בעדיגע פון די שונאים'ס הענט, וועט זי נאָך אלץ פערבלייבען יענער אפּעטיט, יענער ביסען, אויף וועלכען די מדינות וועלען שארפען זיי־ערע צייהן. די טערקיי וועט שטענדיג שטעהן אין דער קריענס־געפאהר, די אידען וועלען שטענדיג שטעהן אין דער סכנה און אין דעם אומרוה פון דער קריענס־צייט, סיידען פאָלעסטינא זאָל אפּריה־ער אריבערגעהן אין זיכערערע הענט.

אונטער אזעלכע אומשטענדען, זאָג איך, איז א פשוט'ער אב־סורד צו גלויבען, אז די אידישע מאסען וועלען פון דעם רוסישען רעגען לויפען אין דעם טערקישען האָגעל. אָבער אָהן די אידישע מאסען קאָנט איהר אין ארץ־ישראל בויען גאנץ שעהנע זאכעלאָך פאר דעם פריוואט־ציוניסטישען ספּארט פון א פאָר רייכע באלע־באטים: אפשר אויך א העברעאישע לילי־פוטען־קולטור, וואָס איהר פּאָליטישער באזיס זאָל זיין דער טערקישער באקשיש. דעם צ ו נ י ז ם, יענעם ריזיגען אידעאל פון בעפריען דאָס אידישע פאָלק און געבען איהם א היים, קאָנט איהר דורך קליין־קאָלאָניזאציע אונטער דער טערקישער הערשאפט בשום אופן ניט פערווירקליכען.

אט פאר וואָס איך רעכען, אז דער ציוניסטישער געדאנק וועט זיך מוזען אומקעהרען צו זיין פּ א ל י ט י ש ע ן פעריאד און ארבעטריים־לען פון זיך יענע בערג לילי־פוטען־שפּינוועבס, מיט וועל־כע ער האָט געגומען ארומוואקסען זינט הערצל'ס טויט.

וועט דאָס איהם העלפען?

דאָס איז שוין וויעדער אן אנדער פראגע.

22טען מערט, 1915.

שפּאַלטונגען.

אין דעם פּאָליטישען לעבען פון דער אידישער ארבייטערשאפט אין ניו יאָרק איז אין די לעצטע טעג פּאָרגעקומען אַן עפּיזאָד, וואָס מוז אַרויסרופען די טרויעריגסטע געדאנקען.

נראָד יעמאָלט, ווען דער געשיכטליכער מאָמענט האָט פערלאָנגט פון איהר, אז זי זאָל אָנשטרענגען אַלע כחות, כדי אַרויסצוטרעטען, ווי א נעאייניגטע מאכט אין דעם קאמף פאר די עלעמענטארע לעבענס־רעכט פון איהר פאָלק, וואָס ווערען אזוי גערטאָטען מיט די פיס, און פאר זיין עהרע, וואָס ווערט אזוי ציניש בעשמוצט; אז נראָד יעמאָלט, ווען עס איז נאָך אזוי פיעל מיה פּאָרט געלונגען צו פעראייניגען די שטרייטענדע ברידער צו א געמיינזאמען שריט, דאַרף פּאָרקומען א שפּאָלטונג אין איהרע רייהען, דאַרף זיך אָבריי־סען יענער פּאָדים, וואָס האָט נעזאָלט צונויפבינדען אַלע איהרע טיילען אין איינעם! אויף דער ארבייטער־קאָנפערענץ וואָס איז אָב־געהאלטען געוואָרען דעם פּאָריגען 18טען אפּריל, האָבען צוויי־אָן זיעבעציג דעלעגאטען מיט א פּראָטעסט פערלאָזען דעם זאל.

ניט ווילענדיג שווימט ארויף אין גראנק דער פערגלייך צווישען דער האַלטונג פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט און יענער האַלטונג, וועלכע די פּראָלעטאריאטען פון אַלע אנדערע אין קריעג־צייטען פעלקער האָבען אָנגענומען אין דער איצטיגער בלוטיגער צייט.

אויב די דייטשע און עסטרייכישע ארבייטער האָבען געקענט פּועלען ביי זיך צו גאהן האָנט אין האָנט מיט דער דייטשער און עסטרייכישער רעגיערונג — אויף אייניצושלינגען סערביען און חרוב מאכען בעלגיען; אויב דער פראנצויזישער פּראָלעטאריאט האָט געפונען קראפט אין זיך צו־צושטעהן צו דער פראנצויזישער רעגיע־רונג צוליעב א פערבינדונג מיט דעם רוסישען צאריזם, — ניט שוין

דאַרף דער אידישער פראָלעטאַריאַט אָנווענדען נאָך גרעסערע כוחות, כדי אויף א ווייַלע צו פערגעסען יענע „אָבגרונד־טיעפע תהום“, וואָס לייגען צווישען זיינע פערשיידענע ריכטונגען, און כדי גאַנץ־ניגט צו קעמפען א קאַמף פאַר גערעכטיגקייט און מענשלעכקייט? ניט שוין איז דער פרינציפיעלער תהום, וואָס שיידט אָב א דייטשען סאָציאַליסט פון א ווילהעלם דעם צווייטען, א פראַנצויזישען רעוואָלוציאָנער פון א פּואַנקאַרע, א פערשוינענע קלענערער מרחק איידער דער, וואָס שיידט אָב דעם סאָציאַליסט־טערריטאָריאַליסט פון דעם פּועל־ציון, דעם נאַציאָנאַל־דאַדיקאַל פון דעם „אידישע־שפּרעכנדען“?

עס איז דאָ ניט די פראַגע, ווער איז געווען גערעכט אין דעם ככסוף און ווער אומגערעכט. די אַלע איינצעלע־פראַגען פון „גערעכט“ און „אומרעכט“ פערשווינדען לגמרי באַר דעם אייניגען פאַקט, וואָס איז בערעדעוודיגער, אייידער גאַנצע בענד, אז אין אָט ד ע ר אנגעלעגנהייט, אין אָט ד ע ם געשיכטליכען מאָמענט האָט דער אידישער פּראָלעטאַריאָט געפונען ענגוג גבורה אין זיך צו בלייבען טריי דער אַלטער־אַלטער אידישער טראַדיציע, וואָס שטעקט, הפנים, אין אונזער אידישען בלוט אין וואָס זאָגט: וועג עס קומט א ווייכטיגסטער לעבענס־מאָמענט, וואו אַלץ הענגט אפֿשר אָב פון יענעם גראַד אחדות, וועלכען מיר קאָנען ארויסווייזען, איז יעמאָלט אונזער אַלעמענט חוב, וואָס טיעפער צו בעלויידיגען אייניגער דעם אַנדערן, וואָס העפטיגער זיך צוזאַמטשען, און וואָס ווייטער זיך צו פאַנאַנדערשפּרינגען.

איך טראַכט אָפטמאָל: איז דאָס אפשר ניט א שלעכטע נעהענונג פון א נאַציאָנאַליסט, ארויפצואוארפען אַל־דאָס בייז אויף דעם חשבון פון דעם נאַציאָנאַלען טעמפּעראַמענט? קאָנען מיר אפשר ניט אין צוועלכע פעלען יעדעם מאָל אויסגעפינען, אז דאָס, וואָס האָט פאַסירט, האָט געמוזט פאַסירען א דאַנק געוויסע אומשטענדען אין א בעשטימטער לאַנג, וואָס האָבען א ברעקעל ניט צו טהאָן מיט אונזער בלוט?

גאַנץ געווים קאָנען מיר דאָס. די צרה איז נאָר, וואָס מיר דערפען דאָס טהאָן שוין צו אָפט, וואָס אַלע מאָל איז דער „דאָס

מאָל", ווי אַלע מאָל: אַן אייבינע אילוסטראַציע צו אונזער פּעה־לער: דעם מאַנגעל אין אחדות.

אונזער גאַנצע געשיכטע איז פּול־און־פּיעל מיט ביישפּיעלען פון שפּאַלטונגען און אינוועניגסטע רייסענישען, נראָד אין יענע מאָמענטען, וועו אחדות איז געווען נויטוועניג ווי דער לעבענס־אטעם, און די גרעסטע אומגליקען פון אונזער געשיכטליכען לעבען זענען ארויסגעוואקסען צום טייל דערפון, וואָס פּערזאָנען, גרופּען און פּארטייען האָבען ניט געקאָנט בויגען זייער קאָפּ אונטער דער פּאָדערונג פון אחדות, ווייל קיינער האָט קיינעם ניט געקאָנט נאָכ־געבען.

ווי אָפט ווייזט אונז די אידישע געשיכטע אין־אַן־דאָסזעל־בינע בילד: נאָר וואָס די קרעפטען פון דעם פּאָלק קאָנסאָלידירען זיך אין איינעם, נאָר וואָס עס הויבט אָן ארבייטען וויא א גאַנצעם, פּלוצלונג — א קראַך, אַן אינוועניגסטע עקספּלאָזיאָן: דאָס גאַנצע ווערט אויפגעריסען און צושפּרונגען אויף פּיצלעך.

אונזער פּאָלק ווייס און פּיהלט אומבעוואוסט די צרה פון זיין טעמפּעראַמענט, ווייס וואָס איהם קאָסטען אָב די אינוועניגסטע מחלקות. „וואָלטען די צדיקים שלום געמאַכט אויף איין טאָג", פּלענען די חסידים זאָגען, „וואָלטען זיי משיח'ן ארָאבגעבראַכט".

אונזער פּאָלק ווייס עס, אָבער עס האָט קיין מיטלען ניט, ווי צו האַלטען אין צוים זיין אייגענעם, ווילד אויפּברויזענדען טעמפּע־ראַמענט. און עס איז טאַקע שווער, זעהר שווער צו געפינען א מיטל אנטקעגען דעם, ווייל די אונבויגזאַמקייט, די אונבעצווינגבארקייט פון אונזער ווילען איז א טייל פון יענער אינוועניגסטער קראפט אינזערער, וואָס ברענגט ארויס סאי אונזערע מעלות, סאי אונזערע חסרונות.

יע, די צופּיצעלונגס־לוסט, וואָס מיר בעמערקען אין אונזער גע־שיכטע אָן אין אונזער לעבען, איז א חסרון, וואָס איז אינוועניגסט צענויפגעבונדען מיט א סך פון אונזערע מעלות, און וואַקסט מיט זיי ארויס פון איין־און־דעמזעלביגען וואָרצעל.

די וואָרצעל איז — דער שארפּסטער אינדיווידואַ־ליזם, פּערבונדען מיט'ן טיעפּסטען גלויבען אין דעם אייגענעם

וועלטה און דעם פאנאטישען האס צו אלץ און צו אלע וואס ווילען ניט אנערקענען יענעם וועלטה.

אט דער גרונד־שטריך פון אונזער פאלקס־כאראקטער, — וואס לאזט צו, פערשטעהט זיך, פערשיידענע אויסנאהמען, קאן ארויס־טרעטען סאי אין קדושה, סאי אין טומאה.

אין קדושה וועלט אונזער „איך" צונויפגענאסען מיט יענער גרויסער און הייליגער זאך, וואס איהר גיבען מיר אוועק אונזער נשמה, יעמאלט איז אונזער איינענער וועלטה—דער וועלטה פון דער זאך, און אונזער פאנאטישער האס וועגדט זיך אויף אלץ, וואס נעהט להיפך צו איהר. מיר קאנען יעמאלט פערגעסען אויף אונזער אייגענעם „איך". מיר טראכטען ניט וועגען איהם און אונז מאכט ניט אוים, וואס מיט אונז זאל ניט זיין. אבער אונזער „איך" לעבט אין דער זאך. זי וואקסט אוים אין אונזערע אויגען, צו דעם העכסטען, וואס די וועלט פערמאגט, און יעדער איינער, וואס האט די חוצפה ניט צו גלויבען אין איהר, איז אן אומווירדיגע בריאה, וועלכע מען האט א רעכט פאנאנדערצוריסען ווי א הערינג.

אין טומאה וועלט פון דעם פאנאטישען, אין זיך איינגענלויבטען אידישען אינדיווידואליזם, יענער עקעלהאפטער ענאאיזם, יענע וויסטע גאוה, יענער פאנאנדערגעשוואלענער „איך", וואס פילט אוים מיט זיך אלע וווינקעלעך פון דער נשמה, און ברעכט אויף יעדען נעראנק און געפיהל, וואס ווי זיך שטעלען אנטקענען איהם.

נאר לאמיר לאזען די טומאה אן א זייט. מיר רעדען דא וועגען דברים שבקדושה.

פון דעם אידישען, אין זיך פאנאטיש איינגעגלויבטען אינדיווידואליזם שטאמט איינע פון די שהנסטע מעלות פון דער מענשליכער נשמה: די איבערגעבענקייט צו דער אייגענער איבערצייגונג, די טרייקייט צו איהר ביז דעם עקסטרעם, די עקשנות'דינע פערטיידינונג פון דער אייגענער מיינונג, כל זמן איך גלויב אין איהר, און דאס מבטל זיין די נאנצע וועלט, אויב זי נעהט אנטקענען „מיר".

איך וועל קיינמאל ניט פערגעסען יענעם טיעפען איינדרוק, וואס אויף מיר האט נעמאכט א לענענדע אין דעם תלמוד, מיט וועלכער איך בין בעקאנט נעווארען שוין אין די מיטעלע יאהרען, וואס

מאָלט אויס אזוי שרייענד דעם שטאָלצען גלויבען פון דעם אידישען אינדיווידואַליזם אין זיין אייגענעם אמת.

ר׳ יהושוע האָט א פּלוגת מיט די רבנים. אַלע זענען זיי אנטקעגען איהם, נאָר ער אַליין האָלט זיך פעסט ביי זיינס. און ווען אַלע ארגומענטען פון זיינע געגנער שפּרינגען פון איהם אָב, ווי אן ארבעם פון וואַנט, פּרובען זיי איהם גובר זיין מיט איבערנאַטירליכע בעווייזען. „אויב מיר זענען גערעכט", זאָגען זיי, „זאָל דער בוים, וואָס שטעהט אנטקעגען פענסטער פערדאַרט ווערן", און דער בוים ווערט פּלוצלונג פערדאַרט. „זאָל דער טייך זאָגען עדות פאַר אונז", פּאַדערן וויטער די תנאים, און דער טייך הייבט אָן טרייבען זיינע וואַסערן אויף צוריק. דאָס האָט אָבער קיין ברעקעל ווירקונג ניט אויף ר׳ יהושוע.

„אויב מיר זענען גערעכט", זאָגען וויטער די תנאים, „זאָלען די וועגט פון בית־המדרש בעווייזען!" — און די וועגט הייבען אָן פאַנאַנדערצופאַלען: דאָס ברענגט שוין ארויס ר׳ יהושוען פון זיך. ער צוביזערט זיך אויף די וועגט: „וואָס האָט איהר זיך אריינצומישען אין דעם דיספּוט צווישען די חכמים?" — בלייבען די וועגט איינענעוויגט. זיי גלייבען זיך ניט אויס, כדי ניט צו בעליידינען די חכמים, זיי פאַלען ניט איין, אויס כבוד צו רבי יהושוע.

די חכמים פּרובען זיך פאר׳ן לעצטען מיטעל. זיי אפּעלירען צו דער העכסטער אינסטאַנץ, צו גאָט אַליין, וואָס וויים דאָך אודאי, ווער עס איז נערעכט. „זאָל א בת־קול פון הימעל עדות זאָגען", פערלאַנגען זיי, און א בת־קול פון הימעל קומט אראָב...

דעם מאַמענט האָב איך געלייענט מיט א פערכאַפּטען אטהעם, און אַלע מאָל ווען איך דערמאָהן מיך אָן איהם הויבט אָן א ביסעל קלאַפּען דאָס האַרץ. דער בת־קול! דער מקור פון דעם ריינעם אמת! וואָס וועט ר׳ יהושוע טהאָן, ווען דער בת־קול וועט זיך ארויסזאָגען אנטקעגען איהם?

און דער בת־קול האָט זיך ארויסגעזאָגט אנטקעגען איהם. ער האָט גענעבען רעכט די חכמים, נאָר אויך דאָס האָט ניט געקאָנט צוברעכען יהושוע׳ס גלויבען אין זיין אייגענעם אמת. שטאָלץ האָט ער, דער פרייער און אונבויגזאַמער, א שליידער געטהאָן צו הימעל די

ווערטער: „לא בשמים היא", ניט אין הימעל איז זי, די תורה; זי געהערט צו אונז, מענשען, און איך, דער מענש־יהושע, דער אינדי־ווידיאום־יהושוע, האָב ניט קיין אַנדער אויטאָריטעט, ווי טיין אייגענעם פערשטאַנד און יושר, און איך טייטש זי אויס ווי א י ך פערשטעה, אפילו ווען די גאַנצע וועלט און גאָט זאָלן זיין אַנטקעגען מיר!

די לעגענדע דערצעהלט ווייטער צום סוף, אז גאָט האָט זיך נע־בוינען פאַר יהושע'ן. „נצחוני, בני", — איהר האָט מיך מנצח נע־ווען, מיינע קינדער!" — איז ארויס געקומען א נייער בת־קול.

דאָס איז א פרעכטיגע לעגענדע, די שעהנסטע שירה פאַר דאָס רעכט פון דעם אינדיווידיאום אויף זיין אייגענעם אמת, וואָס אין איהר בלעגענדען שיין ווערט אין גאַנצען פערבלאָסט דער בעריהמ־טער אַנעקדאָט מיט גאָלדענע „און זי בעווענט זיך פאַרט!"

אין דער זעלביגער צייט אָבער גיט זי אויך א בולט'ע אילום־טראַציע צו דעם אין זיך פאַנאַטיש איינגענגלויבטען אידישען אינדי־ווידואָליזם. ווי קאָן אזא פאַנאַטישע איבערגעבענקייט צו דעם אייי־גענעם אמת אויף א רגע צולאָזען, אז אפשר איז גאָר דער געגנער גע־רעכט? ווי קאָן איך זיך רעכענען מיט איהם און מיט דעם, וואָס איהם קומט על פי יושר? וואָס קאָן איהם קומען על פי יושר, איהם, וואָס פערדרעהט דעם אמת און טייטשט איהם אויס קאַפויר? עוקר מן השורש זיין! צורייסען ווי א הערינג! לא יהיו לך אלהים אחרים על פני! שקץ תשקצנו — תעב תתעבנו! ובערת הרע מקרבך! (עם זאָלען ביי דיר ניט זיין קיין אַנדערע געטער, א חוץ מיר! פער'מאוס'ען זאָלסטו איהם! פעראומווירדיגען זאָלסטו איהם! און אויסראָמען זאָלסטו דאָס שלעכטס פון דיין מיט!)

דער איד, וואָס גיט זיך איבער אָט צו דעם אינפלוס פון זיין האַרצען, קאָן ניט זיין טאָלעראַנט, קאָן זיך ניט רעכענען מיט די רעכט פון דעם געגנער, סיידען דער שכל צווינגט איהם דערצו. אין די צייטען פון פריעדען, ווען אין קאָן שטעהט ניט דאָס העכסטע, ווען מען קאָן מיט קאָלטען בלוט בעטראַכטען די לאַגע, קאָן נאָך דער שכל ווי עס קומען צו זיין רעכט. אָבער גראָד אין די וויכטיגסטע מאָמענטען, ווען עס דערנעהנטערט זיך א יום־הדין אויף אלץ, וואָס איז אונז הייליג, — ווען דאָס אויפגעברויזטע בלוט שלאָגט אין קאָפּ,

— נראָד יעמאַלט, וועלן דאָס פאָלק נויטיגט זיך אזוי אין אחרות: ווערט דער קלאַרער פערשטאנד פערטומעלט, דאָס הארץ געווינט די אויבערהאנד, און דער פאַנאַטיש־אינדיווידועלער גלויבען עקספלאָדירט און צוריסט אויף פיצלעך די ביסעל אחדות, וואָס איז דאָ.

אזוי איז דאָס די מעשה! אזוי איז זי געווען, אזוי איז זי, און אזוי וועט זי מסתמא ווייטער זיין אין אונזער געשיכטע... זאָלען מיר זיך טרויסטען מיט דעם? נאָנץ געווים ניט, דאָס איז א דערקלעהרונג, ניט קיין טרויסט.

טרויסטען זיך קאָנען מיר נאָר מיט דעם, אז ניט קוקענדיג אויף די חסרונות פון אונזער טעמפּעראַמענט, — וואָס זענען פערבונדען מיט זייער מעלות און שטאַמען פון זיי אָב, — האָבען מיר אָבנעלעבט א געשיכטע, א לעננערע, איידער א וועלכער עס איז אנדער פאָלק פון דער אייראָפּעאישער וועלט, און מיר וועלען ווייטער לעבען און זי ווייטער פיהרען, באין ברירה, מיט שפּאַלטונגען...

8טען מאי, 1915.

זייער טעות.

דאָס איז געווען אויף דער בעריהמטער, שוין „היסטאָריש" נע־ווארענער זיצונג פון דער אידישער קהלה אין ניו יאָרק. דר. י. א. הורוויטש האָט נאָר ווען געענדיגט זיין רעדע פאָר דער צונויפ־רופונג פון א אידישען קאָנגרעס. „מיר האָבען גאָרנישט צו פער־לירען" — איז געווען דער גרונד־מאָטיוו פון זיינע ארגומענטען, און די קורצע שילדערונג פון אונזער לאָגע אין רוסלאַנד האָט עדות געזאָגט אויף דעם אמת פון זיינע רייד.

אויף דער טריבונע איז אַרויף הערר סירום סולצבערגער, אייר־נער פון סימפאָטישסטע אידישע כלל טהוערס, וועלכע די היגע דייטשע אידען האָבען ארויסגעוועלט אין דער לעצטער ציים.

דער תמצית פון זיינע רייד קאָן איבערגענעבען ווערען בקיצור אזוי:

„עס קאָן זיין אז א י ה ר, אריבערגעקומענע אידען פון רוסלאַנד, איהר, ווען איהר קוקט אזוי פון אויבען אראָב אויף אונ־זערע „פערלאָטענע" קאמף־מעטהאָדען, — עס קאָן זיין, אז איהר האָט מיט אייערע נייע „רעוואָלוציאָנערע" מעטהאָדען בעשאָפען פאָר זיך אזא לאָגע אין אייער אלטער הויים, אז איהר האָט שוין נאָר נישט מעהר ווען צו פערליירען. אָבער פערגעסט ניט: מיר זענען דאָ אין אמעריקא, און אין אמעריקא זענען אויף דאָ א מ ע ר י־ק א נ י ש ע אידען. מיר, אמעריקאנישע אידען, האָבען נראָד מיט די „פערלאָטענע" מעטהאָדען אויסגעקעמפט פאָר אונז א לאָגע פון פרייע בירגער אין א פרייען לאַנד, פון גלייכבערעכטיגטע קינדער פון אונזער דעמאָקראָטישען שטאָאט. אן אלנעמיינער אי־דישער קאָנגרעס, ווען קאָן בעקומען דעם פּנים פון א „שטאָאט אין א שטאָאט", איז פערבונדען מיט א סכנה פאָר אונזער לאָגע, מיר שטעלען דאָ אריין אין קאָן, אויב ניט אונזערע

ערשבערונגען, אין דעם צוטרוי פון דעם אמעריקאנער פאלק צו אונז, און דערפאר קאנען מיר ניט נעהן מיט אייך, דערפאר מוזען מיר קעמפען אנטקעגען אייך"...

דעם אמת נעזאגט, — ניט אזעלכע רייד האט איך ערוואַרט פון א סיירוס סולצבערגער. נעדוכט האט זיך מיר, בעת ער האט נענומען דאם וואָרט, אז ער וועט זיך צו אונז וועגדען אן ערך מיט אזא לשון:

„ברידער פון די קריעגס־לענדער, וואו עס טרינקט זיך אין בלוט אונזער פאלק! אויב איהר קאנט אונז בעווייזען, אז מיט דעם קאנגרעס, צו וועלכען איהר שטרעבט, קאן אויף א האר פער־בעסערט ווערען די לאגע פון אונזער פאלק, וואהאי, איהר האט זיך יעמאלט ניט וואס צו רעכענען מיט אונזער גורל. מיר זענען א צו קלייגער טהייל פון אונזער פאלק איבער דער גאנצער וועלט, אז אונ־זערע אינטערעסען זאלען קאנען וועז עס איז בעטראכט וועדען פאר א מניעה אין יענעם קאמף, וועלכען מיר אלע מוזען פיהרען, ניט נאר אין דעם נאמען פון אונזער פאלק, נאר אויך אין נאמען פון די פרימיטיווסטע פאדערונגען פון דעם פרימיטיווסטען יושר. וואהאי, איהר קאנט אלע מאל רעכענען אויף אונז. מיר וועלען זיין מיט אייך, מיר וועלען קעמפען אין איינעם, ווייל אין אזא לאגע און אין אזא אנגעלעגענהייט איז ניטא מעהר קיין „מיר" און קיין „איהר".

„אבער, ליעבע ברידער, זענט איהר זיכער, אז דער קאנגרעס קאן פערבעסערען אייער לאגע? זענט איהר זיכער, אז איהר האט שוין גאר ניט וואס צו פערליירען? אז די אכזריות, פון וועלכע איהר דערצעהלט, האט שוין דערגרייכט איהר ענד און קאן שוין ווייטער ניט נעהן? איז דען דא אן ענד צו יענע אכזריות? אונז דוכט, אז מיט דעם קאנגרעס קענט איהר נאך ערגער מאכען די לאגע, ווי שלעכט זי זאל שוין ניט זיין. אונז דוכט זיך אז..."

און עס וואלט אוועק נעגאנגען א לאנגער נוסח וועגען דער סכנה פאר'ן גאנצען אידישען פאלק „אין די קריעגס־לענדער" (נע־מיינט ווערט, פערשטעהט זיך, רוסלאנד), וועז אזא קאנגרעס פון אלע אמעריקאנער אידען זאל זיך צונויפקומען.

אנשטאט דעם — נלייך פון אנהויב די איינטיילונג פון „מיר"

און "איהר"; גלייך פון אנהויב די ארויסרוקונג פון „אונזערע" איבטערעסען אין פערגלייך מיט „אייערע" און די מורא, טאמער וועלען „מיר" וואס פערלירען!

באלד נאך הערן סולצבערגער'ס רעדע האב איך פערלאזען דעם זאל. איך האב געוואוסט, אז אנדערע רעדנער פון דעמזעלבען לאגער וועלען אבשוואכען דעם שווערען איינדרוק, וואס זיינע רייד האבען נעמוזט איבערלאזען אויף אלעמען, נון אז די קאנגרעספראגע וועט פערלאזען די ספערע פון „מיד" און „איהר" און אויפגעהויבען ווערען צו יענער הויך, אויף וועלכע זי דארף שטעהן: די אינטערעסען פון דעם אידישען פאלק.

אבער דאס ווארט איז געזאגט געווארען, דער תהום צווישען „אונז" און „זיי" איז אויפגעדעקט געווארען, און איך צווייפעל, צי די שפעטערדיגע רעדנער האבען אינם נעקענט צודעקען אין נאנצען.

איך האב מיך נעמוזט פרעגען: איז ד א ס ווירקליך דער „גרונד פון דעם אבגרונד", וואס לייגט צווישען אונז? ניט שוין איז עס ניט מעהר ווי דער נאקעטער גרופען־עגאיזם פון די איינגעבארענע אידען, וואס ציטערן, די איינגעוואנדערטע זאלען, דורך א וועלכען עס איז פאלשען שריט, חלילה ניט שאדען יענער גלענצענדער לאגע, אין וועלכער זיי, די איינגעבארענע, געפינען זיך דא אין לאנד? און — קאנען זיי באמת וואס עס איז פערלירען, ווען זיי זאלען צושטעהן צו אונז און קעמפען מיט אונז?

וואס מעהר איך האב נעטראכט וועגען די פראגע, אלץ מעהר איז מיר קלאר געווארען, אז דערקלעהרען די שטעלונג פון די אמעריקאנער איינגעבארענע אידען דורך נאקעטען גרופען־עגאיזם און ציטערן פאר דער אייגענער פעל וואלט נעווען צו אייניזייטיג, צו אויבערפלעכליך און ממילא שוין דערפאר אליין צו אומנערעכט.

איין פאקט ווארפט זיך אין די אויגען, וואס אין זיין שיין מוז דער סכסוך צווישען „אונז" און „זיי" בעקומען א גאנץ אנדער בעלייכטונג. דאס איז דער פאקט, וואס אין דער קאנגרעס־פראגע נעהן בדרך כלל פ א ר דעם קאנגרעס די נאציאנאל־פרומע און די נאציאנאל־פראגרעסיווע האנד־אין־האנד, בעת אנטקעגען זיי און אנטקעגען דער קאנגרעס־אידעע טרעטען ארויס בדרך כלל די רע־

פּאָרמער, די פּיהרער און קעמפער פון דעם אסימילאציאָנס־אידעאל.

בעטראכט מען דעם סכסוך אין דעם שיין פון אָט ד ע ם פאקט, ווערט איינעם קלאָר, אז אויף אויף דער „היסטאָרישער" זי־צונג פון דער קהלה־קאָנווענשאָן, האָבען זיך א מאָסט געטהאָן מיט די כחות יענע צוויי אַנטאָגאָניסטישע קרעפטען, וואָס קעמפען אין אלע גרויסע פּאסירונגען און אין אלע וויכטיגע ערשיינונגען פון אונזער געשיכטליכען לעבען אין דער לעצטער צייט: נאציאָנאלע וויעדער־ערוואכונג פון איין זייט, די אסימילאציע פון דער אַנדערער.

די פּסיכאָלאָגיע פון דעם אסימיליאטאָר איז אומעטום, און אויך דאָ אין אמעריקא, אזוי, אז ער מ ו ז אין יערען זעלבסט־שטענדיג־אידישען ארויסטרעטען זעהען א נעפּאהר ניט נאָר פּאר זיך און פּאר זיין גרופּע אין אָט דעם נענעבענעם לאנד, נאָר פּאר אלע אידען פון דער גאנצער וועלט, וואָס דאַרפען גערעטעט ווערען דורך אסימיליאציע.

מיר קאָנען זיך דאָ פערשפּאָרען די מיה, צו שילדערן די פּסי־כאָלאָגיע פון דעם אסימיליאטאָר אין אלע זיינע איינצעלהייטען. איך וויל נאָר דאָ אויפוויזען אויף איין פעהלער, וואָס ער מאכט.

ער האָט זיך איינגעשמועסט, אז מען האָט אונז די גאנצע צייט פערפאָלגט נאָר דערפאר, וואָס מיר האָבען גלעזבט איזאָלירט צווי־שען די אַנדערע פעלקער, ווי א „שטאָאט אין א שטאָאט". ער איז איינגעלויבט, אז אין׳ם גן־עדן פון גלייכע רעכט האָט מען אונז ארייננעלאָזען נאָר אויף דעם תנאי, אז מיר זאָגען זיך אָב פון אונ־זער אייגענער נאציאָנאלער עקזיסטענץ און פון אלע האָפּנונגען אויף א זעלבסטשטענדיגען נאציאָנאלען לעבען אין דער צוקונפט. און מיר ווערען מיט לייב און נשמה א טייל פון יענעם פאלק, צווי־שען וועלכען מיר לעבען.

און ער ציטערט, טאָמער וועט א זעלבסטשטענדיגע אידישע ארויסטרעטונג ארויסרופען ביי דעם הערשענדען פאלק א השד, אז מיר זענען ניט איבערגענעבען צ איהם מיט׳ן גאנצען הארצען, אז מיר זענען ניט אבסאָלוט טריי צו זיינע נאציאָנאלע אינטערעסען, אז מיר לעבען איהם ניט מיט׳ן גאנצען הארצען.

אָט פאר וואָס די אסימילירטע אידען פון דער „רעפּאָרם־סי־נאגאגע" זענען אומעטום „פּליו ראיאליסט קע ליע ראָא", נאָך קע־

ניג׳ס־טרייער, איידער דער קעניג אליין. זיי זענען דייטשער איידער די דייטשען, פראנצויזישער, איידער די פראנצויזן און אמעריקאַנישער, איידער די אמעריקאנער. און אָט פאר וואָס אויך הערר סולצבערגער איז נעווען אזוי אויפגערעגט, ווען ער האָט געהערט וועגען דעם קאָנגרעס, ווי א „שטאאט אין א שטאאט".

די אסימיליאַטאָרען בעמערקען אָבער ניט, אז מיט זייער „צו־פיעל־ליעבע" רופען זיי ניט־ווילענדיג ארויס א חשד, אז זייערע פאטריאָטישע געפיהלען זענען מעהר אויסגע׳פלפול׳ט מיט׳ן הארצען. בפרט רעכען איך, איז דאָס אמת בנוגע צו דער אמעריקאנער עפענטליכער מיינונג. זי איז גאָר ניט געוועהנט דערצו, אז עמיגראנטען וואָס קומען אהער, זאָלען אין גאנצען פערליערען זייער צוגעבונדענקייט צו די פעלקער, צו וועלכע זיי האָבען געהערט.

קיין פערנינפטיגער אמעריקאנער האָט ניט ערוואַרט און האָט ניט געהאט רעכט צו ערוואַרטען, אז די איירישע, צ. ב., וועלען אויפהערען צו זיין איירישע, וויבאלד זיי זענען אמעריקאנער, און וועלען אויפהערען צו קעמפען פאר דער פרייהייט און זעלבסטשטענדיגקייט פון זייער פאָלק און זייער לאנד. און דאָס איינענע איז אויך מיט אלע אנדערע פעלקער. קיין אמעריקאנער וועט דאָ ניט בעליידיגט אין זיינע נאציאָנאלע געפיהלען, ווען ער דערוויסט זיך, אז די פינלענדער און די פוילען און די ליטווינער, און די וועלשען, האָבען דאָ אין לאנד ניט אויפגעגעבען ניט זייער שפראך, ניט זייער קולטור, ניט זייער צוגעהעריגקייט צו יענע פ ע ל ־ ק ע ר, פון וועלכע זיי שטאמען.

עס איז נאָך איבערהויפט ניט אָבגעמאכט אויך אייביג, וואָס פאר א טיף פאָליטישע נאציע די שטאאטען וועלען פאָרשטעלען מיט זיך אין דער צוקונפט: א נאציע מיט אן אינהייטליכער שפראך און קולטור וויי פראנקרייך, איטאליע, ענגלאנד אדער א פ ע ל ק ע ר ־ פ ע ר ב א נ ד, וויי שווייצאריע, בעלגיע און עסטרייך; אלץ, וואָס דער אמעריקאָנער פערלאנגט איצטער איז נאָר די איבערגעבענקייט און טרייקייט צו די פרייהייטליכע אינסטיטוציעס פון זיין לאנד.

עס קומט איהם אָבער ניט ארויף אויפ׳ן זין צו פערלאָנגען פון די פעלקער, וואָס געהן אריין אין זיין פערבאנד, זיי זאָלען זיך

אבזאגען פון זייער אייגענער אינדיווידואליטעט, און נאך וועניגער קען ער קוקען קרום אויף די פעלקער, וואס נעהמען אזוי צום הארצען דעם גורל פון זייערע ברידער אויף יענער זייט ים.

אדרבה, ער מוז דאס בעטראכטען, ווי די נאטירליכסטע זאך אין דער וועלט, וואס די איירישע נוצען אויס אדער האבען אויסגענוצט זייער גינסטיגע לאגע אין אמעריקא, כדי צו העלפען דעם איירישען פאלק אין קאמף פאר נאציאנאלע אויטאנאמיע; וואס די פינלענדער, פוילען און ליטווינער טהוען דאס אייגענע אין די אינטערעסען פון זייער נאציאנאלען קאמף. און ער קאן אין דעם פרט ניט מאכען קיין אויסנאהם פאר דעם אידישען פאלק, ווייל ער, דער אמעריקאנער, ווייס ניט פון יענע פאנטאזיעס, מיט וועלכע דער אידישער אסימיליאטאר טראגט זיך ארום און וואס זאגען, אז דאס אידישע פאלק איז ניט קיין אידיש פאלק.

ער זעהט פאר זיך א טייל אידען, קינדער פון א בעשטימטען פאלק, וואס ווילען פון זייער פאלקס־הויט ארויסשפרינגען, כדי צו בעווייזען זייער שקלאפישע פערליעבמקייט אין דעם הערשענדען פאלק. און אט דאס וועלען פון־הויט־ארויסשפרינגען ווירקט א בי־סעל אבקיהלענד, און דערוועקט ניט־ווילענדיג א ביסעל חשד אין דער ערנסטקייט פון אזא ווילען אדער אין דער חשיבות פון אזא פאלק.

דער טעות, וואס די העררן פון דעם „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע" מאכען, ליענט, נאך מיין מיינונג נאך, אין דעם, ויאס זיי מיינען, אז די אמעריקאנער וועלען פאראיבעל האבען, וועלן זיי וועלען זיך צו אפען און צו שטארק סאלידאריזירען מיט דעם אידישען פאלק, ווי א פאלק. דער אמת אבער איז, אז נאר יעמאלט וועלען די אמעריקאנער אידען געוואונען דעם פולען רעספעקט פון דעם אמעריקאנער פאלק, וועלן זיי וועלען אנהויבען ליעבען אמעריקא מיט דער זעלביגער נאטירליכער ליעבע, ווי אלע אנדערע איינגע־וואנדערטע פעלקער; מיט דערזעלביגער און ניט מיט קיין גרע־סערער, ווייל א גרעסערע וועלט ניט פערלאנגט און ווירקט אביסעל צודרינגליך; מיט א נאטירליכער און ניט קיין היסטעריישער, ווייל א היסטעריש ליעבע ווירקט אביסעל אבשטויסענד....

די אמעריקאנער אידען האבען דעריבער ווירקליך ניט וואס

מורא צו האָבען פאר א אידישען קאָנגרעס, אפילו ווען אויף איהם זאָל קלאָר ארויסטרעטען אונזער איבערגעבענקייט צו די נאציאָנאלע אינטערעסען פון דעם אידישען פאָלק. זיי קענען נאָר ניט ניט פערלירען דערביי און געווינען קאָנען זיי עפּיס אזוינס, וואָס איז קיין מאָל ניט קיין איבעריגע זאך: דעם פולען רעספעקט פון יערען מענשען, וואָס ליעבט פרייהייט און גערעכטיגקייט, און סימפּאטיזירט מיט א פאָלק אין צער.

6טען מאי, 1915.

דער קאָנגרעס און די „אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע".

די קאָנגרעס־פראָגע איז איצטער געוואָרען א צענטראַלע אין דעם עפענטליכען לעבען פון אונזער פאָלק אין אמעריקא. וועט ער צונויפגערופען וועלן? פון וועמען העננט דאָס אָב? וואָס זאָל זיין זיין אויפנאבע?

די פארשפרייטסטע מיינונג איז, אז דער צונויפרוף פונ'ם קאָנגרעס העננט אָב פון דער „אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע", און א סך וואַרטען מיט אונגעדולדיגער שפּאַנונג אויף זיין בעשלום. דאָס איז אָבער א גרויסער טעות. די לעזונג פון דער פראגע העננט אָב ניט פון איהם, נאָר פון אונזער אייגענעם וויללען.

מיר זענען דאָ פרייע בירגער אין א פרייען לאַנד. מיר מענען טהאָן אלץ וואָס מיר ווילען און וואָס מיר קאָנען, אויב דאָס וואָס מיר טהוען געהט ניט להיפּך צו די געזעצען פונ'ם לאַנד און אויך ניט להיפּך צו יענע פרינציפּען פון פרייהייט און גערעכטיגקייט, וועלכע דער אמעריקאַנער פּראָגרעס פערווירקליכט בישלעבוויין אין דעם עפענטליכען לעבען. עס זענען ניטא קיין אַנדערע אויבער־האַרען איבער אונז, א חוץ די, וואָס מיר קלייבען אליין אוים און אין וועמעם האַנד מיר לעגען אליין אריין א געוויסע מאכט, וואָס זיי קומט לפּי דעם נעזעץ אָדער לפּי דעם פרייוויליגען אָבמאך מיט אונז.

די "אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע" האָט דורך קיין נעזעץ אינ'ם לאַנד אָדער אין דעם שטאַט ניט בעקומען די מאכט צו בעשטימען פאר אונז, וואָס מיר זאָלען טהאָן אָדער ניט טהאָן. אין קיין עפענטליכער פערזאַמלונג האָבען מיר איהם, דורך א פרייוויליגען אָבמאך און בעשלום, קיינמאל ניט בעפּאַלמעכטיגט ארויסצוטרעטען אין אונזער נאָמען אָדער צו אָרגאַניזירען אונזערע ארויסטרעטונגען.

זאגען, אז די „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע" האט א וועל־כעם עס איז רעכט צו בעשטימען אונזער ווילען, אז אונזערע אנד־לונגען דארפען אבהענגען פון זיין בעשלוס, וואלט הייסען צוגעבען, אז אין אונזער פרייען לאנד קאן איין גרופע מענשען אריף שפרינ־גען פון העלער הויט אויף דעם נאקען פון אן אנדער גרופע, ארויפ־לענען איהר א צוים אין מויל, און קירעווען זי, ווי א שקאפ, וואוהין איהר וועט זיך פערגלוסטען. דאם וואלט געהייסען בענעהמען זיך מעשה־גזלן מיט דעם פשוט'ען שבל הישר.

דאם וואלט געהייסען צוגעבען, אז אין אמעריקא קאן געשא־פען ווערען „א שטאאט אין א שטאאט„ — א געדאנק, פאר וועל־כען די „אמעריקאן דזשואיש קאמיטע" אליין האט נעניג גרונד צו ציטערן. און דערצו וואלט דאם נאך נעווען א טיראניש־אליגארכי־שער שטאאט אין א דעמאקראטיש־פרייען שטאאט, — אז אומגע־לומפערטער ווידערשפרוך, וואם קאן זיך על פי שבל ניט האלטען אפילו א רגע.

פארשטעלען די זאך אזוי, אקוראט ווי מיר וואלטען דארפען קעמפען מיט דעם „דזשואיש קאמיטע" פאר דער צוגויפרופונג פון דעם קאנגרעס, בעטען זיך ביי איהם אדער רוגן זיך מיט איהם אדער דראהען איהם אדער וועלען צ ו ו י נ ג ע ן איהם צו טהאן, אזוינס וואם עס ווילּ ניט, — „קעמפען פאר א קאנסטיטוציע", ווי דאם האט ניט לאנג פארמולירט אייניר פון אונזערע שא־פזי־ניגסטע און קלאהר־זעהענדסטע פובליציסטען, — וואלט געהייסען צושרייבען דער „א. דזש. ק." אזא ראליע אין דעם אידישען לעבען, פון וועלכער ער אליין דארף זיך אבטרייסלען מיט הענד און פיס.

די "אמעריקאן דזשואיש קאמיטע" איז א פרייווילינע פרי־וואטע גרופע פון אמעריקאנישע בירגער, וואם האט זיך, לויט דעם אייגענעם ווילען, פערשטאנר אין גוט הארץ, אוועקגעשטעלט די אויפנאבע צו ארבייטען לטובת דעם פאלק ישראל. און כל זמן ער פערשטעהט אליין, אז ער איז א פרייוואטע, פרייווילינע גרופע און כל זמן ער האלט זיך אנשטענדיג אין יענע גרעניצען, וואם א פרי־וואטע, פרייווילינע גרופע קאן האבען, טאר קיינער איהם ניט פער־וועהרען צו טהאן זיין ארבייט, אבער קיינער איז אויך ניט מחויב צו רעכענען זיך מיט זיין מיינונג.

די וויכטיגסטע ראָליע, וואָס דער „אַמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע" שפּיעלט אין אונזער לעבן, די שטאַרקע מאכט, וואָס ליענט אין זיינע הענד, איז אויסגעוואקסן פון יענעם מאָראַלישען רעסט פּעקט, וואָס ער האָט פערדיענט ביי אונז פאר א גרויסן טייל פון זיין אַרבייט. דאָס הייסט מיט אַנדערע וועלטער, אז זיין מאכט גרייכט ניט ווייטער, איידער אונזער מאָראַלישער רעספּעקט, אונזער שטיל־שווייגענדער הסכם צו דעם וואָס ער טהוט. אָבער אויב מיר זענען מסכים מיט איהם און עהרען איהם און דאַנקען איהם פאר געווּיסע אַרבייטען, וואָס ער האָט געטהאָן פאר אונז, האָבען מיר דורך דעם נאָך בשום אופן ניט אַרויסגעגעבען איהם קיין שטער־מכירה אויף אונזער ווילען און פרייהייט, אפילו ניט אויף אונזער מאָראַלישען רעספּעקט פאר זיין וווייטערדיגער אויפהרונג.

דאָס האָט בעראַרפט זיין קלאָר פאר יעדען איינעם פון אונז, ווי דאָס איז האָפענטליך קלאָר פאר יעדען איינעם פון דעם „אַמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע".

מיר ווילען נרייליך, גרייליך, מיט'ן גאַנצען האַרצען, ער זאָל קומען צו אונז און זיך מיט אונז בעטייליגען אין דער אַרגאַניזירונג פון דעם אידיש־אַמעריקאַנישען קאָנגרעס, און זאָל ער שפּיעלען אין איהם יענע ראָליע, וואָס איהם קומט פאר זיין אינטעליגטועלער אין עטישער קראפט, פאר דעם גראד פון איבערגעבענקייט, וואָס ער וועט אַרויסווייזען צו די אינטערעסען פון אונזער פאָלק.

אָבער אויב ער זאָגט, אז ער קאָן אין אזא קאָנגרעס ניט נעהמען קיין אַנטייל, וויל ער זעהט אין איהם מעהר שאָדען, איידער נוצען פאר אונזער פאָלק, קאָנען מיר נאָר בעדויערען זיין פאָליטישע בלינדקייט, אָבער קיין טענות צו איהם קאָנען מיר ניט האָבען, און מאָהנען פון איהם האָבען מיר גאָר נישט ניט, וואָס צו מאָהנען. ער וויל ניט גענהן צו אונז און מיט אונז, זאָל ער זיצען אין דער־הויים, און מיר וועלען טהאָן אונזערס.

דאָס געזאָגטע איז, דוכט מיר, אזוי קלאָר, אזוי פשוט, דער אמת דערפון איז אזוי בולט, אזוי לייכט אַנצוטאַפען מיט די פינגער, אז מען מוז זיך ווירקליך וואונדערן, ווי אזוי פרייע מענשען מיט קלאָרע קעפ קאָנען קוקען דאַרויף אַנדערש.

לייִדער איז עס שוין אָבער אזוי, אז דאָס איינפאַכע, פשוט'ע

און קלאָרע בעווייזט זיך ערשט זעהר שפעט בײַ אונזערע אויגען. א פריהער זעהען מיר דוקא דאָס פערדרעהטע און פערפלאָנטער־טע. און ווי מיר קוקען, אזוי לעבען מיר (אָדער: „ווי מיר לעבען, אזוי קוקען מיר?"). די איינפאכע, פשוט'ע און קלאָרע יסודות פון א געזונדען, נאָרמאלען פאָליטישען און סאָציאלען לעבען ווע־לען ערשט אריינגעפיהרט ווערען אין דער געזעלשאפט, נאָך דעם ווי דורות און דורות וועלען זיך האָבען געווארנעט און געשטיקט אין אומגעלומפערטע, נאַרישע און פערבראכטע פאָרמען פון אונזער סאָציאלען און פאָליטישען פיהר.

דאָס איז ליידער אויך אמת בנוגע צו די בעציהונגען, וואָס הערשען צווישען דער אידישער עפענטליכקייט און דעם "אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע".

עס איז אן אומגעלומפערטער ווידערשפרוך, אז עס זאָל איין רגע זיך קאָנען האַלטען א טיראניש־אָליגארכישע קהל־ווירטשאפט אין א פרייהייטליך־דעמאָקראטישען שטאאט. אָבער דוקא, ווייל עס איז אן אומגעלומפערטער ווידערשפרוך, האָט דאָס א סך שאַנ־טען פאַנאַנדערצולעגען זיך בהרחבה אין אונזער לעבען, ווי אין זיין פאָטערס ווייננאָרטען, און ווערגען אונז אין דריקען אונז אזוי לאַנג... ביז עס וועט פלוצלונג פערשוואונדען ווערען דער נעפעל פון אונזערע אויגען, און מיר וועלען פלוצלונג אויסזעהען, אז די אומגעלומפערטע פערזעהעניש האָט נאָך לכתחילה ניט געהאט קיין רעכט אריבערצוטרעטען דעם שוועל פון אונזער לעבען.

די „אמעריקאן דזשואיש קאָמיטע" פיהרט זיך אָפטמאָל אויף בנוגע צו אונז, אקוראט ווי מיר וואָלטען דאָ באמת געווען „א שטאאט אין א שטאאט", און ער איז דער געזאָלבטער הערשער אין איהם. און מיר ווייסדער מאכען אָפט מאָל אזעלכע מיאוסע קאָוואיעס פון אונטערטהעניגקייט און הכנעה צו איהם, אז דער דרויסענשטעהענדער מוז אן אנדערס מאָל מיינען, מיר האָבען דאָ אין לאַנד באמת אונזער אייגענע, א פערבעהאלטענע רעגיערונג, וואָס האָט א רעכט צו פיהרען א ממשלה איבער אונז.

די דאָזיגע אומגעלומפערטע לאָגע, איז ערשטענס אויפגע־בויט אויף א קאָלאָסאלען שקר: מיר זענען פאָליטיש אלע פרייע אמעריקאַנער בירגער, און קיינער פון אונז קאָן ניט זיין מעהר

יחסן, איידער דער אַנדערער. און צוויי־טענס, קאָן זיך חלילה פיהרען צו מיספֿערשטענדניסען, — אָדער ווי דער טייטש זאָגט: צו „מאוס'ע פערשטענדניסען" — אויף בויידע צדדים. מיר קאָנען זיך חלילה איינגעוועהנען צו קוקען אויף דער פרייוויליג־פֿרייוויליגטער גרופּע פון מענשען, וואָס רופט זיך די „אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע", ווי אויף אַן אינסטיטוט, וואָס האָט על פּי דין א רעכט צו זיין דער אויסדריקער און אויספֿיהרער פון אונזער עפֿענטלעכען וויללען. און יענע גרופּע מענשען קאָנען זיך חלילה איינשמועסען, אז אויף איהר איז אַרויפגעוואָרפֿען געוואָרען דער חוב האַלטען אין איין זאָרגען און טראַכטען, ווי אזוי צו טהאָן וואָס מעהר גוטס פאר די אמעריקאַנער אידען און פאר די אידען פון דער גאַנצער וועלט, און אז דערבייַ דאַרף זי אַכטונג געבען אויף אונזער יעדען טריט און שריט, מיר זאָלען, חס ושלום, ניט אָנטהאָן קיין שאָדען זיך אַליין.

אָבער עס איז דאָך שוין צייט, אז די נעפֿלען זאָלען פערשווינדען, אז די אומגעלומפֿערטקייט פון דער לאָגע זאָל זיך אָנהויבען וואַרפֿען יעדען איינעם אין די אויגען, אז די „מאוס'ע פערשטענדניסען" זאָלען איין מאָל פאר אַלע מאָל אָבגעשאפט ווערען פון לעבען.

און צולייב דעם אלייז איז שוין נויטיג א קאָנגרעס.

וואָס עס זאָלען ניט זיין זייער אויפגאבען אין דעם איצטיגען שוועריען מאָמענט, וואָס עס זאָלען ניט זיין די רעזולטאטען, צו וועלכע ער וועט קומען, צולייב איין זאַך איז ער געווויס נויטיג, ווי אין לעבען, און איין רעזולטאט מוז געווויס ארויסגעהן פון איהם אזוי קלאָהר, ווי דער טאָג: אז ניט מיר האָבען אויף יענער פרייוויליגער — פֿרייוואטער גרופּע מענשען ארויפגעוואָרפֿען דעם שווערען חוב צו זאָרגען פאר אונז און די אונגעהייער ערנסטע אהריות, וואָס איז פערבונדען מיט אזא חוב. און קוים וועט דאָס קלאָהר ווערען פאר אַלעמען, וועלען מיר יעמאָלט ווייסען, אז ניט מיר האָבען עפּעס, וואָס צו כאָהנען פון דער „אמעריקאַן דזשואיש קאָמיטע" אין ניט ער קען האָבען וועלכע עס איז טענות צו אונז.

אויב אָבער עס וועט זיך ארויסשטעלען, אז מ י ר דארפען

האָבען א אידיש־אַמעריקאַנישען קאָמיטעט, וואָס זאָל תמיד שטעהן אויף דער וואַך פון אונזערע אינטערעסען אומעטום, — און עס איז גאָר קיין ברעקעל ספק ניט, אז אזא נויטוועגדיגקייט איז דאָ, — וועלען מיר, דורך אונזערע פרייוויליג־געווארענטע פערטרעטער צו דעם קאָנגרעס פרייוויליג אזא קאָמיטעט אויסקלייבען און מיר וועלען דורך א פרייוויליגען אָבמאַך און בעשלוס אריינלעגען איז זיינע הענט יענע מאַכט, וועלכע מיר וועלען געפינען פאר נויטיג צו געבען איהם און אונטער אזעלכע בעדינגונגען, וואָס מיר וועלען אויסארבייטען, לויט אונזערע אינטערעסען.

אויב די זעהר חשוב'ע ברידער אונזערע, וואָס האָבען געביל־דעט דעם "אַמעריקאַן דזשואיש קאָמיטעט", וועלען נעהמען אויף זיך די גרויסע אחריות צו דיענען אין אזא אויסגעקליבענעם קאָ־מיטעט, — א גרויסע אחריות וואָס איז אָבער פערבונדען מיט דעם גרעסטען כבוד, וואָס די אַמעריקאַנער אידענשאַפט קאָן אָנטהאָן צו איהרע מיטגלידער, — אויב זיי וועלען זיין יענער אָפיציעלער קאָמיטעט, אויסגעקליבען און בעפאָלמעכטיגט פונ'ם קאָנגרעס,— וועט פאר זיי ניט בלייבען קיין אנדער וועג, ווי נאָר — אָנטיי־ל נעהמען אין דעם קאָנגרעס און ארויסשטעלען זייערע קאַנדידאַטען.

עס איז קוים דאָ א פלאַץ פאר א וועלכען עס איז ספק, אז די גרויסע פערדיענסטען, וואָס יענע ברידער אונזערע האָבען אויפ־צוואוויזען אין זייער פערגאַנגענער ארבייט, וועלען זיין א שטאַר־קער מליץ־יושר פאר זייער אויסוואהל אין דעם נייען „אידיש־אַמע־ריקאַנישען קאָמיטעט".

על־כל־פנים איז קלאָר, אז ניט פון דעם "אַמעריקאַן דזשואיש קאָמיטעט" דארף אָבהענגען די פראָגע, צי עס זאָל צונויפגעפופען ווערען א קאָנגרעס, אָדער ניט. אין דער אמת'ען הענגט דער ענט־פער אויף דער פראָגע אָב פון אונזערע איינעם ווילען. און עס בלייבט נאָר אָבצואוואַרטען און צוזוהען, צי האָט דער יונגער ארגאַניזם פון דער אַמעריקאַנער אידענשאַפט שוין דערגרייכט יענע יאָהרען, ווען אין א געזעלשאַפטליכען ארגא־ניזם וואקסט אוים אן אייגענער ווילען.

4טען מאי, 1915.

דער בעפעהל פון דער צייט.

די געשיכטע האָט איהרע וואכעדיגע פּערזאָדען, וועלן דאָס לעבען נעהמט זיך זיין געווענהנליכען נאַנג, לויט דעם אלגעמיינעם קלאַרען „שבל הישר", וועלכען מען האָט אריבערגענומען פון די טאטעס און די זיידעס; וועלן אלע פּאַרמען פון דעם לעבען, — די פּאָליטישע, סאָציאלע און נאציאָנאלע, — אלע בעציהונגען צווישען מענש און מענש, צווישען פּאָלק און פּאָלק זענען פערגליווערט, ווי פעלזענע בערג; וועלן די ארבייט פון דעם פּראָגרעס בעשטעהט אין איין האקען און קראצען, דעם פעלזענעם שטיין, כדי אביסעל ברייטער צו מאכען די לעבענס־פּאַרמען, וואָס ענגען אונז איין; וועלן אויך די ארבייט מוז געפיהרט ווערען אונטער א שטענדיגען קאמף אנטקעגען די, וואָס האָבען אויפגעבויט זייערע פעסטונגען אויף די פעלזענע בערג און ציטערן, מיר זאָלען ניט אונטערגראָבען דעם יסוד פון זייער זיין; וועלן דאָס רוב קאָן מאהר ניט, ווי לאַבען פון יענע משוגע'נע אידעאלִיסטען וואָס ווילען מיט זייערע קעפּ דורכבערענען די שטיינערנע וועגע אָדער אויף פּאנטאסטישע פלִיעגלען אריבערפליהען איבער זיי.

די וואכעדיגע פּערזאָדען זענען די אָפּטסטע אין דעם לעבען פון דער מענשהייט, אָבער פון צייט צו צייט טרייסעלט די געשיכטע אראָב פון זיך דעם שטויב פון דער טאָג־טעגליכקייט; עס טרעטען אריין יום־טוב'דיגע עפּאָכען, וועלן די פערבאָרגענע כוחות פון דעם מענשליכען פּראָגרעס האָבען אנגעזאמעלט א וואולקאנישע היץ אין דער טיפּ, וואָס רייסט אויף דעם פערגליווערטען איבערדעק פון דעם לעבען און שפּאַרט האסטיג ארויס אין פייער־שטראָמען פון צושמאלצענע מאסען; וועלן דאָס, וואָס איז פריהער געווען קאלטער, פערגליווערטער, טויטער פעלזען־שטיין ווערט צוגליהט און צופלאָסען אין א לעבעדיגען, ברענענדיגען פלום, וואָס קאָן אריינגעגאָסען ווערען אין נ י י ע פּאַרמען און אומגעריכטער־

הייך פערווירקלעכען יענע חלומות פון דעם אידעאַליסט און דעם פאַנאַטיסט, אויף וועלכע דער „שכל הישר" האָט נאָר אַנדערש ניט געקאָנט קוקען, ווי נאָר אויף בעשיינפערלעך מישונג'נע אונמענלעכקייטען.

דאָס זענען די פעריאָדען פון נרויסע רעוואָלוציאָנען, וואָס אין זיי ווערען אומגענאָסען די פאַרמען פון דעם לעבען; די צייטען פון „אומבענרענטע מענלעכקייטען", וואָס האָבען נאָר איצטער א שאַנס צו ווערען א ווירקלעכקייט.

עס ווייזט אויס, אז דער איצטיגער וועלט־קריעג האָט א סך פון יענעם רעוואָלוציאָנערען, וואולקאַנישען פייער אין זיך, וואָס דארף צושמעלצען די אַלטע שטייגערנע בעזונען און אריין גיעסען זיי אין נייע פאָרמען; וואָס בעשאַפט אומבענרעניצטע מענלעכקייטען אויב ניט פאר נייע בעציהונגען צווישען מענש אין מענש, איז פאר נייע לעבענס־פאָרמען צווישען פאָלק און פאָלק; פאר דער פערווירקלעכונג פון יענע בענקשאַפטען, וואָס האָבען נעלאָדערט אין זייער טיעף.

עס קאָן זיין, פוילען וועט אויפשטעהן תחית־המתים; עס קאָן זיין, טשעביע וועט ווערען א זעלבסטשטענדיגע מדינה; עס קאָן זיין, איטאַליע וועט ווערען פעראייניגט; עס קאָן זיין, אז רומעניע וועט האָבען אַלע איהרע פראָווינצען ביי זיך אין דער היים; אז די ניט־אונגאַרישע פעלקער אין אונגאַרן וועלען אראָבשלייַדערען פון זיך דעם פרעמדען מאַדיאַרישען יאָך; אז טירקיי וועט זיך פעראייניגען מיט דייטשלאַנד; אז עסטרייך, — דאָס אומגעלומפערטע עסטרייך, — וועט פערשווינדען פון דער ערד.

עס איז קלאָר, אז צו אַזעלכע רעוואָלוציאָנערע צייטען פון שטורעמדיגען „ו ו ע ר ע ן" קאָן מען ניט צוטרעטען מיט דעם וואָבעדיגען מאַשטאַב פון דעם פריעדליכען זיין. מען מוז דעם אַלטען „שכל הישר", מיט זיין לאָגיש אבסאָלוט ריכטיגען חשבון, וואָס עס קאָן זיין און וואָס עס קאָן ניט זיין, פערפאַקען אין שובלאָד; מען מוז זיך צוהערען צו דער נ י י ע ר לאָגיק, וואָס ברויזט אין נייע „אונמענלעכע" פאַקטען.

דאָס איז אמת פאר אַלע פעלקער, וואָס זענען ארומגעכאפט מיט די פלאַמען פון קריעג; דאָס איז אויך אמת בנוגע צו אונזער

אייגענעם פאָלק, צו דעם פּראָבלעם פון זיין נאַנצער און פולער בע־פרייאונג, פון זיין נאַציאָנאלער וויערערבעלעבונג אין דעם לאַנד פון אונזערע אבות.

דער ציוניזם פ א ר דעם קריעג, דער וואָכעדיגער ציוניזם פון דער וואָכעדיגער צייט, איז אין זאַך, און דער אידישער קאמף פאר ארץ ישראל אין דער צייט פון „אומבענרעניצטע מעגליכקיי־טען" איז א נאַנץ אנדער זאַך.

די ציוניסטישע ארבייט, וואָס האָט זיך טראָפענווייז געטהאָן אין ארץ־ישראל פאר דעם קריעג, האָט ביי יעדען ניכטערען, פּראַג־רעסיוו־נאַציאָנאלען פּאָליטיקער ניט נאָר ניט געקאָנט ארויסרופען קיין התלהבות צו זיך. זי האָט נעמוזט, מחמת א סך טעמים, ווייר־קען אבשטויסענד, ווי א מעהר שעדליכע, אייערער ניצליכע זאַך.

דער, וואָס האָט יענע ארבייט בעטראכט מיט די ניכטערע אויגען פון א רעאל־פּאָליטיקער, פריי פון פאַנטאסטישער ראָמאַנ־טיק, ניט נעגלויבט אין יעדען „יע", אנטקעגען וועלכען מען קאָן ארויסשטעלען זיבען „ניין'ס" און נאָר אבנעוואויגען די ארבייט, וואָס וועט ווירקליך געטהאָן, און די שאנסען, וואָס זענען ווירקליך פאַרהאַן, — דער האָט נעמוזט בעקומען פון איהר אזא מין, שוין נאָר ניט קיין נעהויבענעם בילד:

א לפי ערך קלייניע נרופּע מענשען האָט זיך אוועקגעשטעלט פאר איהר ציעל, אויפצוויזן אין אָרעמען חרוב'ען לאַנד א נייע ארט מענשליכע קולטור, — א ה ע ב ר ע א י ש ע, — אין וועלכער די נרויסע מאסען פון אונזער פאָלק נויטיגען זיך ניט, אין וועלכער קיינער קאָן ניט זיין פּראַיניטערעסירט, א חוץ יענער קלייניער נרופּע מענשען אליין. זי האָפט דאָס צו דערגרייכען אויף דעם וועג פון א קלייניר קאָלאָניזאַציע מיט נרויסע קרבנות. אין שמיעדיגע שטרייטיגקייטען און רויבערייען מיט די דאָרטיגע אייג־וואוינער, די אראבער. אין א שטענדיג־בעוואפענטען צושטאנד אנטקעגען זיי; אהן א טשארטער, וואָס זאָל די אידען געבען בע־שטימטע, פערבריעפטע רעכט און וואָס זאָל פאַנאנדערגרעניצען די מאכט־ספערען און די רעכט־ספערען פון די אידען און די אָרא־בער; אונטער דעם שוץ פון די טערקישע נעזעצען, פון דער טערקי־שער אויבער־הערשאפט, וועמען עס קאָן לויגען צו האָבען א בע־

שטימטע צאָהל אידען אין לאָנד, ווי א בייטש אויף די אונטער־יאָכטע אראבישע שבטים.

אזא אידאָל קאָן מקוים ווערען אין לילי־פוטאנישע מאָסען; אידען קאָנען ווערען א בייטש אויף דעם אראבער אין די הענד פון דער טערקישער הערשאפט; די אָפּבער, וואָס ווערען פער־לאנגט פון דעם גאנצען אידישען פאָלק, קאָנען געבראכט ווערען. אָבער וואָס וואָלט דערפון געהאט דאָס אידישע פאָלק? דאָס אי־דישע פאָלק וואָלט דערפון געהאט נאָר דעם זיסען בעוואוסטזיין, אז ערגעץ־וואו אין א טערקישער פראָווינץ לעבען א האַלב־מיליאָן ביז א מיליאָן אידען, וואָס זאָגען „שור" אנשטאט „אָקס" און „זנב" אנשטאט „עק".

און אָט דער לילי־פוטאָנער אידאָל האָט געפונען אין זיך דעם קוראָזש אוועקצושטעלען זיך אין דעם צענטער פון דער אידישער נאציאָנאלער פאָליטיק, פאָדערן, אלץ זאָל געטהאָן ווערען פון זיינטוועגען, די פראָבלעמען פון'ם אידישען לעבען זאָלען זיך בויגען פאר די נויטען פון דעם העברעאישען שאפען, די מיליאָ־נען אין גלות זאָלען טאנצען נאָך דער פייפל פון די טוויזענטער אין ארץ ישראל.

ניט נאָר דער „שכל הישר" איז געווען אנטקעגען דעם אידאָל און אנטקעגען דער ארבייט צוליעב איהם. ער האָט געהאט נאָך אן ערגערען פיינד אנטקעגען זיך: די נויטען און בעדערפנישען פון די אידישע מיליאָנען, פאר וועלכע עס איז ניט געווען קיין פּלאַץ אין דער קליין־קאָלאָניזאציע, צווישען די בעוואָפענטע אראבישע באר־בארען, אונטער דעם „שוץ" פון דער בארבארישער טערקיי.

דער ציוניזם וואָלט געקענט זיך אויסגלייכען מיט זיין פיינד, ער וואָלט געקאָנט ווערען דער אידאָל פון'ם פאָלק, וועג ער וואָלט געהאט די מעגליכקייט, נעבויט צו ווערען אויף נאנץ אנ־דערע, בריטערע און זיכערע יסודות: אויף די יסודות פון א פאָ־ליטישען טשארטער אויף די וויטע, נאָך ניט בעזעצטע אָדער שוואָך בעזעצטע שטרעקעם לאנד אין „פאלעסטינא און די נאבבאר־לענ־דער" (ארץ ישראל, סיריע און מעסאפאטאמיע); אויף די יסודות פון א גערעגלטען אבמאך מיט די אראבער, וואָס זאָל פאנאנדער־גרעניצען און בעשטימען אונזערע ביידענס מאכט־ספערען אין רעכט־

ספערען; אויף די יסודות פון א פולער פאָליטישער זעלבסט־שטענדיקייט פאר דעם אידישען פאָלק; פון א גרויסער פאָלקס־עמינראציע, וואָס זאָל שוין געבען בעשעפטיגונג די גרויסע מאסען ביי די ארבייטען פון דער קולטורעלער ווידערבעלעבונג פון דעם לאנד, אָננעפיהרט אויף א קאָלאָסאָלען מאסשטאב מיט די קאָלאָסאָלע מיטלען, וואָס דאָס אידישע פאָלק פערמאָגט; אויף די יסודות פון א ריין דעמאָקראטישער פערוואָלטונג, וואָס זאָל גאראנטירען די פאָלקס־מאסען די מאכט, צו בויען אזא קולטור, אין אזא שפראך. און אזא עפענטליכען לעבען, אין וועלכע זיי, די פאָלקס־מאסען, נויטיגען זיך. סאי צוליעב דעם לעבען אויפ'ן אָרט, סאי צוליעב זייער ווירקונג אויף דאָס קולטורעלע לעבען פון אלע אידען אויף דער גאנצער וועלט.

אָבער אזעלכע מענליכקייטען האָט דער ציוניזם ניט געהאט; דער „שכל הישר" פון דער וואָכעדיגער, פרידליכער צייט האָט זיי ניט געקאָנט איינזעהען, און ער איז געווען גערעכט: די פעלזענע ניט איינצונעהמענדע בערג, וואָס זענען געשטאַנען אין וועג צו דעם אידעאל, האָט מען ניט געקאָנט דורכשלאָגען מיט די אייגענע קעפ, ווי היציג זיי זאָלען ניט זיין, ניט געקאָנט אריבערשפרייזען, סיידען אין דער פאַנטאזיע און אין דעם חלום.

— ס'איז א חלום! — פלעגען זיך מודה זיין די בעסטע פון די ציוניסטען. אָבער ווי גרויס איז ער! ווי ערהאבען! מיר קאָנען ניט לעבען אָהן איהם.

— חלום'ט געזונטערהייר! — פלעגען מיר ענטפערן דערויף. אָבער רעדט ניט צו הויך פון שלאָף: איהר שטערט אונז אין אונזער ארבייט. און זייט מוחל, נעהט ניט אום „צום חלום": איהר פלאָנטערט זיך אונז אין די פיס.

אזוי האָבען מיר ג ע מ ו ז ט יעמאָלט ענטפערן, אונטער דעם בעפעהל פון דעם שכל הישר, אונטער דעם בעפעהל פון די נויטען און ליידען פון אונזער פאָלק, וואָס האָט אונז פערוועהרט, מיר זאָלען קומען פער'חלום'טע צו איהם.

און מיר זענען געווען גערעכט — ביז צו דעם מאָמענט, ווען עס האָט נאָך געהערשט דאָס וואָכעדיגע לעבען, מיט דער וואָכעדי־

גער, פריעדליכער לאגיק, מיט איהרע אייזערנע געזעצען וועגען רעם, וואס מען קאן און וואס מען קאן ניט.

איצטער האט זיך די לאגע איבערגעביטען. ארץ־ישראל איז אריינגעצויגען אין דעם וואולקאנישען אויסברוך. דאס אידישע פאלק איז ארומגענומען מיט די פלאמען פון דעם קריעג. די פעלזען־בערג, וואס זענען געשטאנען אויף דעם וועג צו דעם אידעאל, זענען צושמאלצען. זיי זענען א טייל פון יענער ברענענדיגער לאווא, וואס דארף אריינגעגאסען ווערען אין נייע פארמען. אן אומבענרענ־טער הקריזאנט האט זיך געעפענט. וואס איז געווען אונמענליך, איז געוואָרען מעגליך, און שוין הערט מען פון אלע זייטען אלין בעשטימטערע און בעשטימטערע רייד, — רייד, וואס שטאמען פון אווטאָריטאטיווע קוועלען, פון שטאטס־מענער און אייגפלוס־רייכע דיפלאמאטען, אז די פראגע וועגען ארץ ישראל פאר דאס אידישע פאלק קאן ערנסט אוועקגעשטעלט ווערען אויף דעם סדרי היום אויף מארגען נאך דעם קריעג.

עס וואלט געווען אן אומדערקלערליכער וואונדער, ווען דאס אידישע פאלק וואלט אינסטינקטיוו ניט דערשפירט די ניי־געשא־פענע מעגליכקייט, יענע מעגליכקייט, וואס טראגט אין זיך גופא א בעפעהל פאר איהם, ער זאל אנוועגדען אלע זיינע קרעפ־טען כדי זי זאל ווערען א ווירקליכקייט.

צו דער צאהל מענשען, וואס האבען קלאָרער אויידער א סך ווגדערע, און טיעפער, אויידער א סך אנדערע, דערפיהלט אין זיך יענעם בעפעהל פון דער ציט, געהערט דער בעריהמטער רוסיש־אידישער רעוואלוציאָנער, פ. רוטענבערג, ווען־עם שרייבט עם דארף ערשיינען די טעג אונטער דעם נאמען: „די נא־ציאנאלע ווידערבאלעבונג פון דעם אידישען פאלק". פ. רוטענ־בערג טרעט ארויס דארטען מיט דער פאדערונג, אז דאס אידישע פאלק זאל זיך ארגאניזירען, ווי א געאיניגטער נאציאנאלער קערפער, און שוין איצטער אנהויבען אפיציעל צו פיהרען פער־האנדלונגען מיט די פעראינטערעסירטע צדדים. די פערהאנדלונ־גען דארפען האבען צו זייער ציעל די צוויי וויטאלסטע פונקטען פון אונזער נאציאנאלער ווידערבאלעבונג: די שאפונג פון א אידי־שען שטאאט אין ארץ־ישראל און די ערוועבונג פון פולע נאציא־

נאָלע גלייכבערעכטיגונג פאר אידען אין אָלע לענדער, וואו זיי וואוינען.

וועגען אָט דעם נייען קעמפער פאר אידישער פרייהייט און וועגען זיין שריפט, וואָס קאָן מיט רעכט אוועקגענעמען וועלט וועלן גלייך נאָך פינסקער „אויטאָ־עמאַנסיפאציע" און דר. הערצל'ס „אי־דען־שטאַאט", וועלען מיר רעדען אין דעם נעקסטען ארטיקעל.

20טען יון, 1915.

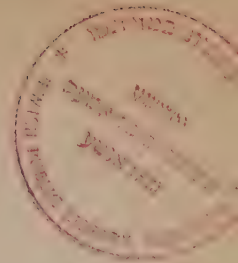

אַ נייער קעמפער פאַר אידישער בעפריאונג.

„די גרויסע נאַמענלאָזע לײַדענספּולע מאַסע פון אידישען פֿאָלק נויטיגט זיך ניט אין מיינע ראיות. מיט פּיעל האָבען פּיעלע פון אונז געזינדיגט נעגען איהר. איך פּערזענלײַך בויג איין טיף מיין קאָפּ פאַר איהר און טהו טשובה אויף מיינע זינד נעגען איהר. זי ווייס: „יעדער טאָג האָט זיין פּלאָג" און זי וועט מוחל זיין. אָבער פאַר די צווייפלענדע, זיך קווינקלענדע פון אונזערע אויבערשע שיכטען זאָל איך דיענען פאַר אַ כאַראַקטעריסטישען און בעלעהרענדען ביישפּיעל, פאַר אַ זיכערען עדות, וואָס האָט אַלץ אויף זיין רוקען אריבערגעטראָגען, אַלץ מיט זיין אייגענער נשמה אויסגעוועהטיגט".

אזוי שרייבט הערר פּ. רוטענבערג צו דעם סוף פון זיין שריפט: „די נאַציאָנאַלע ווידערלעבונג פון דעם אידישען פֿאָלק", — דער שריפט, וועגען וועלכען איך האָב גערעדט אין מיין פּריהעריגען אַרטיקעל: „דער בעפעהל פון דער צייט".

ווער איז הערר רוטענבערג? מיט וואָס האָט ער זיך פּערזיכדיגט פאַר אונזער פֿאָלק און אויף וואָס טהוט ער תשובה? וועגען וואָס זאָגט ער עדות און — מיט וואָס קומט ער צו אונז

פאַר די, וואָס זענען נעהענטער בעקאַנט מיט דער נעשיכטע פון דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג, קאָן דער נאַמען פּ. רוטענבערג'ס ניט קלינגען פרעמד.

אין דער רעוואָלוציאָנערער ליטעראַטור איז ער צום ערשטען מאָל דערמאָהנט געוואָרען אין פערבינדונג מיט דעם „רויטען זונטאָג", יענעם געשיכטליכען טאָג, אין וועלכען די רוסישע אַרבייטערשאפט האָט, אזוי צו זאָגען, אָפיציעל פּראָקלאַמירט די רוסישע רעוואָלוציע. אָנגעפיהרט פון דעם יונגען גלח, ג א פּ א ן, זענען אין יענעם טאָג, דעם 9-טען יאנואר, 1905, טויזענטער פון אַרבייטער נעגאַנגען מיט א פּריעדליכער פּעטיציע צו דעם „צאר-באַטיושקא", „בעטענדיג" פּאָליטישע פרייהייטען פאר'ן נאַנצען פֿאָלק. דער

„צאר" האט, ווי יעדער נעדענקט, געענטפערט אויף דער פריעדלי־כער דעמאנסטראציע מיט א שוידערליכער בלוט־באד, און האט מיט דעם גופא אריינגעטריבען די פעטערבורגער ארבייטערשאפט און איהר פיהרער, גאפאן, אין די רייהען פון דעם רעוואלוציאנערען קעמפענדען פראלעטאריאט.

פ. רוטענבערג, יעמאלט אן אינזשעניער אויף א רויסשער פאב־ריק, וואס האט געארבייט ווי א סאציאליסט־רעוואלוציאנער צווי־שען די ארבייטער, איז מיט א פאר טעג פאר דער דעמאנסטראציע בעקאנט געווארען מיט גאפאנען, איז געגאנגען אין איינעם מיט איהם אין דער שפיץ פון דער דעמאנסטראציע, איז אין איינעם מיט גאפאנען געלעגען אויפ'ן גאס אונטער די קוילען פון די קאנאנען און האט זיך גערעטעט אין איינעם מיט איהם אין א דערבייאיגען הויף. פון דארטען האבען זיי זיך אריבערגעקליבען אין א זיכערען אָרט, וואו רוטענבערג האט מיט זיין טאשען־שערעל „פאנאדערגעשאָרען" דעם גלח, פערוואנדעלט איהם פון א „פראוואסלאווענעם פאפ" אין א פרייהענקענדען רעוואלוציאנערען פיהרער. דער ג י י ס ט י ג ע ר פיהרער אבער פון גאפאנ'ס רעוואלוציאנערע ארויסטרעטונגען איז געווען פ. רוטענבערג. די ערשטע צוויי פראקלאמאציעס, וועלבע האבען געטראגען גאפאנ'ס אונטערשריפט, זענען פערפאסט געווא־רען פון רוטענבערג'ן, ער האט גהאט דערצו די פולע מאכט פון גא־פאנען, וואס האט איהם איבערגעגעבען בלאנקען, אונטערגעשרי־בענע מיט יענעמ'ס נאמען: „דער פריסטער געאָרגי גאפאן".

די רעוואלוציאנערע ארבייט האט ביידע פערבונדען אין ען ענגער ברידערליכער פריינדשאפט, און מען קאן זיך גוט פארשטע־לען, וואס הערר רוטענבערג האט געמוזט איבערלעבען, בעת ער האט זיך דערוואוסט, אז זיין פריינד, זיין חבר, דער סימבאל פון דער רו־סישער פאלקס־רעוואלוציע, געפינט זיך אין ענגע, נאָר ניט קיין צווייזייטיגע בעציהונגען צו דער רוסישער זשאנדארמעריע. און דערוואוסט האט ער זיך וועגען דעם פון א נאנץ זיכערע קוועלע: פון גאפאנען אליין, וואס האט, אונטער דער מאסקע פון טובת הכלל, אויף זיין פריינד געוואלט אריינשלעפען אין דעם זעלבען שמוציגען זומף.

רוטענבערג האט די גאנצע אנגעלענהייט איבערגעגעבען דעם

צענטראל־קאמיטעט פון דער פּארטיי סאציאליסטען־רעוואלוציאנערן, פון וועלכען ער האָט בעקומען דעם אויפטראג, צו בעשטראפען דעם פערראטער. אין אן אויסזאם־נעלעגענעם לאנד־הויז בעהאלט ער אין א צימער א צאהל רעוואלוציאנערע ארבייטער, פון גאפאנ'ס איבערגעבענע תלמידים און פערהערער. אין דעם צימער דערביי פיהרט ער די אונטערדערונגען מיט גאפאנען וועגען די בעדינגונגען פון דעם פערראט, און וועז פאר די פערבראכענע עדות האָט שוין קיין כפק ניט געקאנט זיין, פון דעם גלח'ס אייגענע רייד, ווי טיף ער איז געפאלען און וואס איז דער אמת'ער כאראקטער פון זיין איצטיגער טהעטיגקייט, האבען זיי זיך ארויסגעריסען פון זייער בעהעלטניש און האבען איהם — געטהאן זיין רעכט...

מיט דערזעלביגער טאשען שערפ, מיט וועלכער רוטענבערג האָט א מאל „פאנאדערגעשארען" דעם „פאפ", האָט ער דערנאך נעמוזט אבשניידען פון תליה דעם טויטען גוף פון זיין געוועזענעם פרייַנד און חבר...

אט דאס איז בקצור, וואס עס איז אפיציעל בעקאנט נעוואָרען פון הערן פ. רוטענבערג'ס טהעטיגקייט און דאס איז געווים נאר איין עפיזאד אין דער נעשיכטע פון זיין רעוואלוציאנערער ארבייט, וואס ער האָט געטהאן, ווי א מיטגליעד פון דער פּארטיי סאציאליס־כען־רעוואלוציאנערן. אבער שוין פון דעם עפיזאד אליין קאן מען זיך לייכט מאכען א בילד פון יענעם טיפ רעוואלוציאנערע קעמפער, צי וועלכע הערר רוטענבערג געהערט.

ער שטעלט מיט זיך פאר די פערקערפערונג פון יענעם גייסט, וואס האָט נעהערשט ביי די גלענצענדסטע פערטרעטער פון דער סא־ציאל־רעוואלוציאנערער פּארטיי,ביי די נערשוני'ס, קאלאיווי'ס און כאזאנאוו'ס, דעם גייסט פון ענטהוזיאסטישען פרייהייטס־קאמף, מיט וועלכען עס איז געווען דורכגעדרונגען דער גאנצער פראגראם פון יענער פּארטיי.

לאמיר זיך דערמאהנען אן א פאר וויכטיגסטע שטריכען פון יענעם גייסט. אלע רעוואלוציאנערע פּארטייען האבען נערופען צום פרייהייטס־קאמף, אבער נאר די פּארטיי סאציאליסטען־רעוואלוצי־אנערען האָט פערשטאנען דאס וואָרט „קאמף" אין זיין ווירקליכער היסטארישער און טראגישער בעדייטונג: א קאמף ניט דורך פע־

טיציעס, דעמאנסטראציעס און רעזאלוציעס, נאר א בלוטיגען קאמף מיט כלי־זין אין די הענד. צו דעם קאמף האבען זיי גערופען דאס גאנצע פאלק, דעם קאמף האט די פארטיי אליין געפירט, אויף וויפיל זי האט געקאנט: און געפארט האט די פארטיי, אז דער וואס געהט אין דעם קאמף, זאל דאס טהאן אין דעם בעוואוסטזיין פון אן אומבעדינגטען חוב, וואס ליגט אויף איהם, אין דעם בעוואוסטזיין, אז דעם חוב קאן ער בעצאהלען נאר מיט זיין לעבען, וועלכען ער דארף אוועקגעבען פול און גאנץ, אין מסירת נפש פאר דער פרייהייט.

אומבעדינגטער חוב, קאמף מיט כלי־זין אין די הענט, בלוטיגער קאמף און מסירת נפש, — אט דאס זענען די גרונד־שטריכען פון יענעם גייסט, וואס האט בעהערשט רוטעג־בערג'ן און זיינע חברים. וואר עס וויל דעריבער פערשטעהן רוטענבערג'ן, דעם אידען, דארף פריהער גיט אריינגעהמען אין זיך אט די גרונד־שטריכען פון רוטענבערג'ן, דעם רעוואלוציאנער.

אין דער צייט פון זיין רעוואלוציאנערער טהעטיגקייט האט רוטענבערג וועניג־וואס אדער גאר ניט געטראכט וועגען די יסורים און פלאגען פון זיין אייגענעם אידישען פאלק. ער איז געווען וויים פון איהם, פערפרעמדט פון איהם. און דאס בעטראכט ער, וויי א קינד אנטקעגען דעם פאלק, פאר וועלכער ער טהוט תשובה פון גאנצ־ען צען הארצען. ער וויים, אז דאס פאלק וועט איהם פערגעבען, וויל ער, רוטענבערג, איז געווען א פראדוקט פון יענע אוננארמאלע נא־ציאנאלע בעדינגונגען, אין וועלכע עס לעבט דאס גאנצע אידישע פאלק; וויל ער קעהרט זיך אום צוריק צו דעם פאלק מיט זיין גאנ־צען הארצען און זאגט מיט דעם גוטא עדות, סאי אויף זיך, סאי אויף די קינדער פון זיין דור, — אז דער היסטארישער הין־הער־פלעט, אין וועלכען אונזער פאלק איז געלעגען, איז שוין אריבער; אז דאס אי־דישע פאלק הויבט אן קומען צו זיך, אין דער פערזאן פון זיינע בעס־טע קינדער, וואס וועלען אויפהויבען די פאהן פון דער אייגענער נא־ציאנאלער בעפרייאונג מיט דעם בעוואוסטזיין פון דעמוזלביגען אומבעדינגטען חוב, פון דערזעלביגער אומבעדינגטער מסירת־נפש, מיט וועלכען זיי האבען זיך געווארפען אין קאמף פאר דער פרייהייט פון דעם רוסישען פאלק.

ווי א מאן פון אומבעדינגטען חוב און אָננעשטרענגטער טהאט, קומט הערר רוטענבערג מיט זיין שריפט ניט צו שלאָגען זיך אין הארצען על־חטא פאר די בעגאנגענע זינד, נאָר צו פאָדערען פון יעדען איינעם פון אונז דעם חוב, וואָס מיר זענען שולדיג אונזער פאָלק. איך האָב שוין אין מיין אויבען דערמאָהנטען אר־טיקעל אין קורצען איבערגענגעבען, אין וואָס דער דאָזיגער חוב בע־שטעהט, לויט די אנשויאונגען פון העררן רוטענבערג. ער גלויבט, אז גראָד אין דער איצטיגער צייט איז בעשאפען געוואָרען די מעג־ליכקייט פאר אונז, ראדיקאל צו פערענטפערען דאָס אידישע פראָב־לעם דורך דער גרינדונג פון אן איינענעם אידישען שטאאט אין ארץ־ישראל.

אין זיין שריפט מאבט אונז רוטענבערג בעקאנט מיט יענע איבערלעבונגען זייגע און יענע ארגומענטען, וואָס האָבען איהם געפיהרט אָט צו דעם רעזולטאט. ניט אלע ארגומענטען זייגע זענען דאָרטען ניי, און די פון אונז, וואָס זענען בעהאָוועגט אין דער לי־טעראטור פון אונזער פראָגרעסיוועז נאציאנאליזם פאר די לעצטע פינף־און־צוואנציג יאָהר, וועלכען אין רוטענבערג׳ס שריפט זעלטען געפינען א וועלכען עס איז אלגעמיינעם ארגומענט, וועלכען זיי האָבען שוין פריהער ניט געהאט בעגעגענט אין אונזער נאציאָנאל־פראָגרעסיווער פובליציסטיק. דער וועזטה פון זיין שריפט בע־שטעהט אבער דאָס רוב ניט נאָר אין דעם, ו ו א ס ש׳ זאָגט, נאָר אויך אין דעם, ו ו ע ר דאָס זאָגט און ו ו י דאָס וועזט געזאָגט. מען דארף אלייז דורכלייענען די שריפט, כדי דורכצע־פיהלט צו וועזען פון דעם ג ר ו י ס ע ן ג ל ו י ב ע ן, וואָס רעדט צו אונז פון די שילדערונגען און ארגומענטען.

עס איז כמעט איבעריג צו זאָגען, אז ניט מיט אלע אנשויאונ־גען רוטענבערג׳ס קאָנען מיר זיין אין גאנצען איינס. וואו קאָנט איהר, אין אונזער דיפערענציירטער צייט, געפינען צוויי מענשען, וואָס זאָלען זיין איינשטימיג אין אלע פרטים ?

וועגען די איינצעלנע פרטים פון זיין טעאָרעטישער שטעלונג און פון זיינע פראקטישע פאָרשלעגען קאָן מען זיך בילדען גאנץ פערשיידענע מיינונגען. אָבער אין פונקט, דער הויפט־פונקט פון זיין שריפט, — איז, ווי איך גלויב, אוועקגעשטעלט געוואָרען,

אזוי פעסט און זיכער, אז עס איז אונמעגליך צו בעשטרייטען איהם: דאָס איז זיין פאַרערונג, אז אלע נאציאָנאל־בעוואוסטע אידען, וואָס פערשטעהן דעם „בעפעהל פון דער צייט", זאלען זיך תיכף אַרגאניזירען און ארויסטרעטען, ווי אַן אָפיציעלע פעראיי־ניגטע קערפערשאפט, מיט דעם צוועק — צו טהאָן אלץ, וואָס איז נאָר מעגליך, כדי ניט דורכצולאָזען דעם איצטיגען גינסטיגען מאָ־מענט און צו פערענטפערען די אידישע פראגע.

„מיר דארפען זיך דערשלאָגען", זאגט ער, „אַן אָפיציעלע אנערקענונג פון א פאַרשטעהערשאפט פון אידישען פאָלק אום צו פערהאנדלען אין זיין נאָמען מיט די רעגירונגען פון די בעטרע־פענדע מלוכות און אום אָפיציעל צו פערטרעטען די אינטערעסען פון אידישען פאָלק אויף דעם פריעדען־קאָנגרעס... דאָס ציעל זאל זיין א אידישער שטאַט אין ארץ ישראל און א מענשליך־ווירדיגע עקזיסטענץ אומעטום, וואו די אידען לעבען אין גלות, — אין רום־לאַנד, רומענין, דייטשלאנד, א. אז. וו., — אויף די יסודות פון בירגערליכער, פאָליטישער און נאציאָנאלער גלייכבערעכטיגונג„.

דער איינציגער וועג דערצו איז — די אחדות צווישען די פער־שיידענע פארטייען, און דאָס אומבעדינגטע בויגען זיך אונטער דעם ווילען פון דעם גאנצען פאָלק.

„קיינער זאל ניט האנדלען אין זיין אייגענעם נאָמען. די אויפ־לעבונג פון אידישען פאָלק דארף זיין די ארבייט נאָר פון דער מאַסע פון אידישען פאָלק און ניט פון עטליכע שתדלנים און מליצי יושר".

די אַרגאניזירונג פון דעם אידישען נאציאָנאלען ווילען, די אָפענע און מוטיגע ארויסטרעטונג פון א אידישער פאַרשטעהער־שאפט, דאָס זיך ניט אבשרעקען פאר קיין זאך, וואָס ליעגט אין די אינטערעסען פון דער גאנצער אידישער בעפרייאונג, — דאָס איז די ארבייט, וואָס שטעהט איצטער אויפ'ן סדר היום, פאר וועל־כע הערר רוטענבערג שטעלט זיך איין אין זיין בעדייטענדער שריפט מיט אזוי פיעל אינוועניגסט גליהענדען געפיהל.

20טען יון, 1915.

אַ בעפֿאַלמעכטיגטע אידישע פּערטרעטערשאַפֿט.

אין פּ. רוטענבערג׳ס בראָשורע: „די נאַציאָנאַלע וויעדערגעבורט פון דעם אידישען פֿאָלק", זענען צונויפֿגעפֿלאָכטען צוויי נעדאַנקען, וואָס דוכטען זיך אויס, אַז זיי זענען אַזוי צונויפֿגעוואַקסען אין איינס, אַז זיי קאָנען ניט אָנגענומען ווערען אַיינער אָהן דעם אַנדערען.

איין גערַאַנק בעשטעהט אין דעם, אַז מיר, אידען, מוזען איצטער זיך עפּענטלעך דערקלערען פֿאר אַ נאַציע און פֿיהרען אונטערהאַנדלונגען מיט די מעכטע, וואָס זענען פֿערוויקלעט אינ׳ם קריעג, כדי צו דערשלאָגען זיך צו פֿולע נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג אין די לענדער, וואו מיר וואוינען, און צו אַן אונאַבהענגיגען שטאַט אין פּאַלעסטינאַ.

דער אנדער גערַאַנק בעשטעהט אין דעם, אַז מיר זאָלען צושטעהן צו די אַליאירטע, מיט וועלכע מיר זענען ׳שוין פֿאקטיש פֿערבונדען אין דעם איצטיגען קריעג, „לויט די צאָהל פון די קרבנות, וואָס מיר האָבען געבראכט אין דער איצטיגער מלחמה, און לויט דער צאָהל פון סאָלדאטען, וואָס מיר האָבען אַרויסגעשטעלט אין פעלד" (ז. 29). מיר דאַרפען צושטעהן צו די ענגלענדער, פראנצויזען, איטאַליענער און רוסען און פֿאַרשלאָגען זיי אַוועקשטעלען אין זייער דיענסט ניט נאָר אונזער מאַטעריעלען און גייסטיגען איינפלוס, וואָס מיר קאָנען האָבען אין די גלות־לענדער, נאָר אויך געבען זיי אַן אייגענע אידישע ארמעע, וואָס זאָל מיט געוועהר אין דער האנט, קעמפֿען אונטער דער אייגענער אידישער פֿאָהן, פֿאר אונזער פאטערלאנד אין ארץ־ישראל.

„דורך דיפּלאָמאַטישע אָבהאַנדלונגען און דורך שתדלנות קאָן מען קיין שטאַט ניט בעשאפען", שרייבט רוטענבערג. „בעזונדערס א אידישען שטאַט און צו לייזען אַזא פראגע, ווי די אידישע... אונזער אייגענעם גלויבען אין אונזער רעכט און אַז אנדערע זאָלען

אנערקענען אונזער רעכט אויף אן אונאבהענגיגער, נאציאָנאלער עקזיסטענץ, אויף אן אייגענעם שטאָאט — אָט דעם גלויבען און אָט די אנערקענונג קאָנען מיר בעקומען נאָר מיט וואָפען אין אידישע הענט; נאָר יעמאָלט, וען מיר וועלען פערגיעסען אונזער אידיש בלוט אויף יענעם לאַנד און פאר יענעם לאַנד, ווי קליין אונזער ארמעע זאָל ניט זיין, א אידישע זאָל זי זיין.„ (ז. 19).

אין די קרייזען, אין וועלכע הערען רוטענבערג'ס אידעען זענען בעקאַנט געוואָרען, נאָך איידער זיין שריפט איז ערשיענען, האָט גראד אָט דער גרעאַנק ארויסגערופען, אין אייניעם מיט צושטימונג, אויף א העפטיגע אָפּאָויציע פון אַלערלייי זייטען, און עס איז קיין חדוש ניט, פאר וואָס די אָפּאָויציע איז אזוי שטארק און אזוי אַלערלייי־זייטיג. דער גרעאַנק איז צו ניי, צו אָריגינעל און שלאָגט אין פנים דעם גאנצען ארט דעקאָן אונזערען ביז אהער.

עס איז דעריבער צו דערוואַרטען, אז אויף אין דעם גרעסערען עולם, וואָס ווערט איצטער בעקאַנט מיט רוטענבערג'ס שריפט, וועט אָט דער גרעאַנק אויף דער ערשטער צייט ווירקען בעפרעמדענד.

דער גרעאַנק וועט בעקעמפט ווערען פון פערשיידענע זייטען. עס וועלען ארויסטרעטען אנטקעגען איהם די פרינציפיעלע געגנער פון יעדער קריעגס־פיהרונג בכלל.

עס וועלען איהם בעקעמפען אויך די פון אונז, וואָס זענען ניט אזעלכע אבסאָלוטע כשר'ע פאציפיסטען פאר די אומות העולם, וואָס האלטען אָבער, אז גראד מיר, אידען, וועלען דאָ ווערען אונטרייי צו אונזער אייגענעם גייסטיגען „איך", צו אונזער נאציאָנאַלער מיסיע אין דער וועלט: זיין דער „נס לגוים" פאר דעם גרעאַנק פון דעם אייביגען וועלט־פריעדען.

און עס וועלען אויפגעציטערט ווערען אין זייער גרים־צאָרן אלע „מה־יפית"־אידען, וואָס וועלען ניט קאָנען אריבערטראָגען די „אידישע חוצפה" — צו רעדען מיט די „מלכיות", ווי א גלייכער מיט א גלייבען.

און מיט א כתריאַוווקער סקעפטיציזם וועט בעגעגענען אָט דעם גרעאַנק דער גרויסער עולם כתריאַוווקער באַאַבאָטים, וועמען עס האָט זיך ניט געגלויבט, אז מען קאָן דורכפיהרען א באהן קיין

כתריפאווקע. ווי פריהער, וועלען זיי אויך איצטער, וויסען לכתחילה, אז „אוא זאך" קאן ניט זיין, וויל „אוא זאך" איז קיין מאל, מאבות אבותינו אין כתריפאווקע ניט געשעהן — אידען זאלען מיט דעם אייגענעם ווילען אנטהאן זיך אין יונישע קליידער, נעהמען ביקסען אין די הענט און געהן פיהרען מלחמה.

איך וויל דאך אבער ניט אויסרעכענען אלע מינים געגנער פון רוטענבערג'ס נעדאנק, מיט וועלכע עס איז שוין מיר אויסגעקומען בעקאנט צו ווערען פון פריוואט־געשפרעכען. איך וויל אויך דאך ניט אנפיהרען אלע ארגומענטען, מיט וועלכע מען וואלט נעקאנט אבשלאגען אלע יענע ערנסטע און וועניגער ערנסטע טענות.

וואם איך וויל איצטער דערמאהנען, איז נאר איינס, — און דאס איז זעהר וויכטיג צו האבען אין זין:

רוטענבערג'ס מיינונג וועגען א אידישער ארמעע, וואם זאל זיך שלאגען אין ארץ־ישראל אויף דער זייט פון די אליאירטע, איז ניט דער איינציגער נעדאנק פון זיין שריפט, ניט דער הויפט־נעדאנק איהרער און ניט דער ע י ק ר פון זיינע בעשטרעבונגען.

ווי טייער דער פאן זאל ניט זיין רוטענבערג'ן אליין, ווי ענג ער זאל ניט זיין צונויפגעוואקסען מיט זיינע איבערינע נעדאנקען אין זיין גאנצער, אייניהייטליכער נאציאנאל־רעוואלוציאנערער וועלטאנשויאונג, וואלט עס אבסאלוט פאלש געווען צו בעהויפטען, אז די הויפט־זאך איז פאר איהם די בעשאפונג פון אידישע לעגיאגען, און אז אין דערינען ליעגט דער זין פון זיינע גאנצע בעשטרעבונגען.

דער פונדאמענטאלער נעדאנק פון זיין שריפט איז ניט די אידישע ארמעע, נאר די אידישע בעפאלמעכטיגטע פארשטעהערשאפט, דער אפיציעל־ארגאניזירטער אידישער באלקס־ווילען, וואם זאל שטאלץ אויפהויבען די פאהן פון דעם אייגענעם נאציאנאלען זיין און שטאלץ פערהאנדלען, ווי א גלייכער מיט גלייכע, וועגען דעם, וואם איהם קומט און אין וואם ער נויטיגט זיך, ווי אין'ם לעבען.

אט דער ארגאניזירטער אידישער באלקס־ווילען דארף זיין דער אויבערהאר איבער אלע איינצעלנע פלענער, וואם יעדער אייניצעל־איד קאן פארשלאגען, — דער אויבער־האר אויף איבער רו־

מענבערג'ס אייגענע פאליטישע קאמבינאציעס.

קלאר זאגט ער דאס ארויס אין דעם „פארווארט צו דער אמעריקאנער אידישער אויסגאבע" פון זיין שריפט: „מיינע מיינונגען האב איך איבערגענעבען אין דער פארליעגענדער בראשור. אבער איך רעכען זיך מיט די מיינונגען פון אנדערע אידען, — מיינונגען, וואס זענען געגענגעזעצט צו מיינע, און איך זאג: די בעדינגונגען, אונטער וועלכע מיר אידען לעבען, ווערען וואס א טאג מראגישער, שרעקליכער אומעטום. אונזער פאלק איז אין גרויס געפאהר... מיר דארפען גלייך נעהמען פעראייניגען אלע אר־גאניזירטע קרעפטען אונזערע — פון די עקסטרעם לינקע ביז די עקסטרעם רעכטע — אלע די וואס אנערקענען, אז דאס אידישע פאלק האט זיינע אייגענע נאציאנאלע נויטען און אינטערעסען. מיר דארפען גלייך אין אונגעזאמט ארויסטרעטען, מיט ווירדע, ווי עס פאסט פאר א פאלק, ניט דורך פריוואטע, וועג אפילו נאר בעריהמטע שתדלנים און מליצי יושר, נאר דורך אונזערע, פון פאלק־בעפאלמעכטיגטע פארשטעהער. נ י י ט ר א ל בנוגע צו ביידע קריעג־פיהרענדע צדדים."

„אט די פארשטעהער — וועלען... אויסהערען אלע מיינונגען, ווי ענטגעגענגעזעצט זיי זאלען ניט זיין, און זיי וועלען בעשליסען: ווי אזוי (עס) זאל זיין און וואס צו טהאן." (ז. 4)

דער גראנק פון א אידישער בעפאלמעכטיגטער פארשטעהערשאפט, וואס זאל אין דעם נאמען פון דעם פאלק קעמפען פאר אידישע רעכט און א אידישע אייגענע היים אין ארץ־ישראל טראגט זיך ארום אין דער לופט. ער איז דאס, וואס איך האב פריהער אמאל אנגערופען „דער בעפעהל פון דער צייט", און אין פערשיידענע פארמען איז ער שוין ארויסגעטרעטען אין דער עפענטליכקייט נאך איידער הערר רוטענבערג איז געקומען אהער.

אבער הער רוטענבערג האט, ווי מיר דוכט, פינקטליכער און ראציאנאלער פארמולירט די א ו י פ ג א ב ע ן פון אזא נאציאנאלער פארשטעהערשאפט אין דער איצטיגער צייט. פריהער האט מען גערעדט נאר וועגען דעם, אז מיר זאלען זיך וועגען צו דעם פ ר י ע ד ע נ ס ־ ק א נ ג ר ע ס, וועלן די מלחמה וועט שוין זיין געענדיגט.

הער רוטענבערג שלאָגט אָבער פאָר, און אין דרינען לויפט די גאנצע פאָליטישע וואָג און בעדייטונג פון זיין פאָרשלאָג, מיר זאָלען, שוין איצטער אין דער צייט פון דעם קריעג, זיך וועגדען צו אַלע קריעג־פיהרענדע צדדים מיט אונטערדרוקונגען וועגען אונזער ענדגילטיגער בעפרייאונג. אָנבאָטען זיי אלץ, וואָס אונזער נאציאָן קאָן אויפברענגען, און דערנאָך געהן מיט יענעם צד, וואָס וועט אונז קאָנען געבען מעהר, אייידער דער אנדערער, וועמען עס וועט זיך מעהר לוינען צו געהן מיט אונז און צו פערטייידיגען אונזערע אינטערעסען און מיט וועמען עס וועט זיך א ו נ ז בעסער לוינען צו געהן.

לויט אלע פריהערדיגע פראַיעקטען וואָלטען מיר נעקאָנט קומען צו די פעלקער אווי צו זאָגען „אחר המעשה" און די איינציגע זאך, וואָס מיר וואָלטען זיי געקענט ברענגען, איז א כעמאָראָנדום וועגען אונזער שרעקליכער לאָגע, א רשימה פון עולות, וואָס זענען בעגאנגען געוואָרען אָנטקעגען אונז, א צעטעל פון פאָרדערונגען, וואָס אונז קומט על פי יושר, און א צורוף צו דעם געפיהל פון אל־געמיין־מענשליכער נערעכטיגקייט.

לויט הערן רוטענבערג'ס פלאָן דארפען מיר איצטער, אין דער איצטיגער צייט, וועז באר יעדען פון די קעמפענדע צדדים איז אזוי וויכטיג די הילף פון א יעדען פאָלק, קומען מיט א ממשות'דינען אָנבאָט, פארשלאָגען אן א ל י א נ ס, וואָס זאָל זיין נענרינדעט אויף בשותפות'דיגע פ א ל י ט י ש ע א י נ ט ע ר ע ס ע ן.

ערשט נ א ך די אונטערדרוקונגען מיט די קריעג־פיהרענדע צדדים וועט די אידישע בעפאָלמעכטיגטע פארשטעהערשאפט דאר־פען בעשליסען, צי דאָס אידישע פאָלק קאָן איצטער צושטעהן צו א וועלכען עס איז צד, אדער מיר מוזען בלייבען נייטראל. און אויב זי וועט איינזעהן, אז מיר קאָנען און מוזען צושטעהן צו וועמען עס איז, וועט זי אויך בעשטימען, מיט וועלכען צד זיך צו אליאירען און אויך וועלכע בעדינגונגען.

אָט דאָס איז דער גרונד־געדאנק פון הערן רוטענבערג'ס שריפט, אָט דאָס איז די אויפגאבע, וואָס איז אוועק געשטעלט געוואָרען אויף דעם סדר־היום, אָט דאָס איז די פאָליטישע ארבייט, צו וועלכער הער רוטענבערג רופט אונז.

אונזער עהרענפליכט.

א האסטיגער לעבענס־שטראָם צוקט איצטער דורך דאָס גאנצע אמעריקאנער אידענשאפט, און נאָר די פערשלאָפענע, די פערגעניצטע, מיט די אָנגעדראָלענע אויגען פון צופיעל שלאָף, זיי און נאָר זיי שפירען ניט דעם אָנגעשטרענגטען ציטער, וואָס נעהט דורך דורך אלע אונזערע איבערים.

אָבגעשטאָרבענע טיילען פון אונזער פאָלק, וועלען ווידער לעבעדיג; ווייט פערשלייערטע, אומרוהיגע שטורעמער קומען ווידער צו אונז, מיט דעם רויטען, קאָכענדען בלוט אין זייערע אָדערן; זיי הויכען אין אונז אריין די נערוועזע אומגעדולד פון זייער טהאטען־דאָרשטיגען טעמפּעראַמענט; זיי שטייגערן די נאציאָנאלע ענערגיע, וואָס האָט געמוסען אויפּברויזען אין אונז.

אָבער ניט נאָר מענשען ערוואכען. אויך פרינציפּען און אייגענשאפטען, וואָס זענען גלעזעגען ביי אונז טויט, אָדער ביז צו טויטקייט פער'חלש'ט, האָבען אראָבגעטרייסעלט פון זיך דעם פער'כשוף'טען שלאָף פון יאָהר־הונדערטער און זענען אויפגעשטאָנען תחית המתים. מיט דעם ערוואכען פון דעם נאציאָנאלען בעוואוסטזיין, האָט אויסגעלויכטען זיין רוקען אויך דער נאציאָנאלער שטאָלץ, — "דער מענשליכער שטאָלץ פון דער אידישער נאציע",— און עס איז ערוואכט געוואָרען אונזער נאציאָנאלער עהר־גענפיהל.

אונזער עהר־גענפיהל ערוואכט? הייסט עס, ער איז פריהער געווען אייגנעשלאָפען? האָבען מיר, הייסט עס, פריהער גלעבט אָהן אן עהר־גענפיהל? גיט איהר צו אונזערע שונאים, אז מיר זענען געווען עהרלאָז?

— אך, לייענט א סך אמת אין דעם, וואָס די שונאים זאָגען אויף אונז, און לייזדער, מוזען מיר צוגעבען, אז אויך אין דעם פרט פון נאציאָנאלען עהר־גענפיהל איז ניט אלץ א שקר־בלבול, וואָס מען וואַרפט אונז אויף.

איך ווייס, ווי צאָרט מיר דאָרפען איצטער ארומגעהן ארום דעם ענין פון נאַציאָנאַלען עהר־גענפיהל; ווי אָבגעהיט מיר דאָרפען זיין, וועז מיר רעדען וועגען איהם גראָד איצטער, וועז ער איז ער־וואכט אוז אויפגערייצט.

אָבער וואָס קאָן מען העלפען? דעם אמת מוזען מיר ארויס־זאָגען קודם־כל אוז אונטער אלע אומשטענדען, אפילו וועז דאָס זאָל, חלילה, שטימען מיט די ערנסטע בעשולדיגונגען אנטקעגען אונז.

אוז דער אמת איז, אז צו די שמערצליכסטע נעבורטס־וועהען פון אונזער נאַציאָנאַלען וויידער־אויפלעבען געהערען אויך די חבלי־לידה פון אונזער נאַציאָנאַלען עהר־גענפיהל, וואָס איז נאָך ער־הויט ניט נאָרמאל, ער־הויט ניט אויסגעגליכען אין זיין גרויס אוז אין זיין קראפט מיט דעם עהר־גענפיהל פון די איבעריגע פעלקער.

קאָנען מיר דען לייקענען, אז דער גענפיהל פון אונזער פאָלקס־עהרע איז א לאַנגע צייט געווען פערקריפעלט ביי דער אלטער, פרום־אידישער וועלט? קאָן מען דען אויסמעקען פונ'ם געשיכטליכען זכרון די פאקטען, אז אויף אלע בעליידיגונגען, וואָס מען האָט אָנ־געטהאָן אונזער נאָמען, פלעגען מיר ענטפערן מיט תחנונים אוז בקשות, מיט א געווינזעל, ווי געשלאָגענע הינט, נאָר מיט דעם אונ־טערשייד, וואָס דער הונט איז ערנסט אין זיין געווינזעל אוז זיין גע־פיהל פון הכנעה צו דעם באַלעבאָס איז עהרליך אוז תמימות'דיג, בעת מיר האָבען אונטער די שמיץ פון די זלזלים געלעקט די האַנד פון דעם בעליידיגער, אָבער אין דערזעלביגער צייט נעקריצט מיט די צייהן בעהאלטענערהייד אוז געשאָלטען איהם אין דער שטיל מיט קלאָות נמרצות. קאָנען מיר דאָס פערלייקענען?

איך וויים גאָנץ גוט, וואָס מיר ענטפערן דערויף. איך האָב אלייז, — אין מיין בראָשורע: „די אסימילאציע, וואָס זי זאָגט צו אוז וואָס זי גיט", — פאַרגעשלאָגען א דערקלערונג צו דעם פאקט, וועלכען איך האָב ניט פון די פינגער אויסגעזויגען, נאָר פון דער גאַנ־צער פסיכאָלאָגיע פון דער אלטער פרום־נאציאָנאלער וועלט ארויס־געלייענט, — אוז א סך מענשען האָבען פער'אמת'ט די ריכטינקייט פון יענער דערקלערונג.

זי זאָגט:

דער עהר־גענפיהל פון דער אלטער פרום־נאציאָנאלער וועלט

האָט ניט געקאָנט ווערען אָנגעריהרט, ווייל זי האָט געוואָלט זיך כּאָר צו הויך און די ארומיגע וועלט פֿאר צו נידריג. ווי אויף וויל־דע ברואים האָט זי געקוקט אויף די אומות העולם, ווי אויף צורייצטע חיות, וועלכע מען דאַרף נאָר בערוהיגען, מיט וועלכע מען קאָן זיך ניט טיילען אין כּבוד. און נאָך אַנדערע דערקלערונגען האָב איך דאָרטען געגעבען, און נאָך אַנדערע וואָלט איך געקאָנט ברענגען איצ־טער, וואָס זאָלען אַראָבוואַשען פון אונזער נשמה די שמאָך, וועלכע מיר זענען אויסגעשטאַנען אין יענע פערשאָלטענע פינסטערע דורות.

אָבער — די האַנד אויפֿ'ן הארצען! קאָנען מיר דען באמת זאָגען, אז דאָס גאַנצע פאָלק האָט זיך געפיהלט אזוי הויך, אז די נשמה פון דעם גאַנצען פאָלק איז פון יענעם הינטישען לעבען ארוים אָהן א פלעק? און וואַר, — לאָזט מיך אייך פרעגען, — האָט בעשאָפען דאָס וואַרטעל, דאָס ביזי־בזיונ'ישע וואַר־טעל, וואָס שמייסט ווי מיט א בייטש אין פנים, וועגן מען דערמאָהנט זיך אויף עס,—דאָס פאָלקס־וואַרטעל: „בעסער א שאַנד אין פנים, איידער א קרענק אין בויך"?

דאָס פאָלק האָט דאָס דאָזיגע וואַרטעל בעשאָפען, ווי א סך־הכל פון זיין לעבענס־וועזנהייט, ווי אן אָבשפיגלונג פון יענעם מאָסשטאָב זיינעם אין געפיהל, מיט וועלכען ער האָט אָבגעשאַצט די וואַרטהען פון לעבען. דאָס איד ישע פאָלק האָט דאָס דאָזיגע וואַרטעל בעשאָפען, בעת די ארומיגע פֿעלקער האָבען גע־פיהלט און געלעבט לויט דעם כלל: בעסער א טויט, איידער א שאַנד אין פנים...

און וואָס איז דער חדוש, וואָס אונזער נאַציאָנאַלער עהר־גע־פיהל איז פערקריפּעלט געוואָרן? דאָס לעבען איז דער באַלאַבאָס אויף די געפיהלען און דאָרטען, וואו פאר א גאנץ פאָלק, איז טאָג־טעגליך געשטאַנען דאָס פראָבלעם: לעבען אין שאַנד, אדער פערשווינדען אין נדולה? — האָט דער לעבענס־אינסטינקט געמוזט גובר זיין, און מען האָט געלעבט אין שאַנד, און די נשמות האָבען זיך צוגעפאַסט צו אזא לעבען, — צוגעפאַסט זיך מיט די בייד־דע עקסטרעמען: מיט דעם עקסטרעם פון דעם „אתה־בחרתנו"־אידען, וואָס האָט זיך אוועקגעשטעלט העכער פאר דער בעלייד־דיגונג, און מיט דעם עקסטרעם פון דער הינטישער פעל, וואָס איז

אַראָבגעזונקען נידעריגער פֿאַר דער בעלײדיגונג און האָט שוין גע־
שפּירט אין זיך ניט קיין שׂאָנא, ניט קיין עהר־גענפיהל.

די פֿרום־נאַציאָנאַלע וועלט האָט אָבגעלעבט איהר צייט. איהר
געשיכטליכע ראָליע האָט זי געמוזט איבערגעבען צו איהר יורש, דער
פֿראָגרעסיווער אסימילאַציע. אָבער אויך אין דער ראַדיקאַל־אסי־
מילאַטאָרישער וועלט האָבען ניט אויפֿגעהערט צו ווירקען יענע ביידע
עקסטרעמען.

אויך דאָ האָבען מיר געהאט די עקסטרעמען פון דעם „אתה־
בחרתנו"־גענפיהל און דער הינטישער פּעל און די פּערשיידענע שטו־
פּען צווישען זיי, די צונויפמישונגען פון די צוויי פֿרינציפּען אין
פּערשיידענע פֿראָפֿאָרציעס. נאָר — דער „אתה בחרתנו" איז דאָ
געוואָרען אַן אנדערער. ניט קיין נאַציאָנאַלער, נאָר א סאָציאַל־רע־
וואָלוציאָנערער.

„נאַציאָנאַלע בעלײדיגונג? וואָס איז דאָס פֿאר א מין בריאה?
וואו האָט איהר נאַציאָנען? — עהרע? א בורזשואָזער פּאָראור־
טייל! קאָן אונז דאָס רעאַקציאָנערע געזינדעל בעלײדיגען?"

און אזוי האָט זיך אויך דער נייער „אתה־בחרתנו"־מענש גע־
לאָזט שפּיין אין פּנים אַריין. אָבער אנשטאָט צו שילטען בשתיקה
דעם בעלײדיגער, פֿלעגט ער גאָר גוטמוטיג אָבווישען דעם פּנים, זיך
פֿרעהליך אויסלאַכען פון דער נאַנצער וועלט: „וואָס זאָל דאָס
אינז אהרען? מאָרגען קומט די סאָציאַלע רעוואָלוציע און שאפט
אָב דעם עהר־בעגריף".

א בטלן איז ער געווען און איז געבליבען, דער סאָציאַל־רעוואָ־
לוציאָנערער „אתה־בחרתנו"־מענש! א בטלן דערפֿאר, וויל ער
לעבט ניט אין דער ווירקליכער וועלט, צווישען ווירקליכע לעבעדיגע
מענשען, נאָר אין אן אויסגעטראַכטער צוקונפטיגער צוקער־קאַנדעל־
וועלט, מיט אויסגעטראַכטע צוקער־קאַנדעל־מענשען. און ער בע־
מערקט ניט, דער ראַדיקאַלער בטלן, וויי זיי רייסען צווישען זיך אין
דער שטיל, האַלב מיט רחמנות, האַלב מיט פֿראַכטונג: „זאָגט
וואָס איהר ווילט: דעם אידען, הפּנים, פּעהלט פֿאָרט יענער חוש"...

דערצעהלען איך א מעשה? אן אמת'ען היסטאָרישען פֿאקט:

געווען א מאָל, אין דעם אָנהויב פון די אכציגער יאָהרען, א
אידישער רעוואָלוציאָנער, — אן א מ ת־ג ר ו י ס ע ר רעוואָ־

לוציאָנער. האָט ער געהאַט א פריינד, א גוי'אישען רעוואָלוציאָנער, אן אמת־גרויסען רעוואָלוציאָנער. האָבען זיי ביידע געפיהרט א מלחמה אנטקעגען אן אנדער רעוואָלוציאָנערע פּארטיי, וואָס איז אין א פּאָגראָם־צייט ארויס מיט אנטיסעמיטישע ארטיקלען.

איז נעקומען שפּעטער א צייט, וועלן די ביידע פּארטייען האָבען זיך געדארפט דורכרעדען. האָט דער איד באָרגעשלאָגען געהן פיהרען אונטערהאַנדלונגען מיט יענער פּארטיי. האָט זיך דער גוי פּעראָוואונדערט:

„אי ה ר? איהר וועט געהן רעדען מיט ז י י, וואָס האָבען זיך אזוי בענאָנגען מיט אייער פּאָלק!?"

האָט איהם דער איד ניט פערשטאַנען, און האָט איהם בעשולדיגט אין אנטיסעמיטיזם!

און קיין וואונדער ניט, וואָס ער האָט איהם ניט פערשטאַנען: זענען דאָך יענע רעוואָלוציאָנער־אנטיסעמיטישע העזּ־ארטיקלען פערשפּרייט געוואָרען אין פּאָלק אויך א דאנק א סך אידישע רעוואָלוציאָנערע בטלנים...

דער לעצטער ר א ד י ק א ל־נ א צ י א נ א ל ע ר ד ו ר, וואָס האָט איבערגענומען די היסטאָרישע ירושה פון דעם ראַדיקאַל־אסימילאַטאָרישען, ברענגט מיט זיין אויפגעוואכטען נאציאָנאַלען־געפיהל און דעם אויפגערודערטען עהר־געפיהל אויך א נייע שטעלונג צו די פּראָבלעמען פון דער אידישער נאציאָנאַלער עהרע און צו די התחיבות'ען, וואָס זי לענט אויף אונז ארויף. איצטער זענען שוין אונמענליך געוואָרען אויסלכע „מאוס'ע פערשטענדעניסען".

אָבער נאָך וויט־וויט ניט אריין אין פלייש און בלוט איז דער נייער נאציאָנאַלער עהר־נעפיהל ביי אונזער פּאָלק בכלל און ביי א סך פון זיינע פראָגרעסיוון פיהרער בפרט. דער ראַדיקאַלער „אתה־בחרתנו"־בטלן פיהרט נאָך דאָס גרויסע וואָרט אין דער אידישער גאָס, אפילו נאָך איצטער, וועלן די אידישע גאָס קלויבט זיך צו, ארויסצוטרעטען פאר דער גאַנצער וועלט און צו פאָדערן, וואָס אונז קומט, ווי א פּאָלק.

הערט זיך צו: ווי אפט קלינגט דא ארויס דאָס שטאָלצע נייע אידישע וואָרט? ווי אפט ווערט דא געזאָגט: „מיר זענען שולדיג

דינ אונזער עהרע, אונזער בעדייטונג און ראָלינ אין דער מענשלי̈כער געשיכטע ניט צו פאָדערן וועניגער, איידער דאָס, וואָס עס האָבען די בולגאָרען, וואָס עס האָבען די סערבען, וואָס פאר אויסגעצייכענטע חזירים־פיטערער זיי זאָלען ניט זיין?

און ווי אָפט הערט איהר אנשטאָט דעם די קלוגע אויסרעכענונגען: אויף וואָס פאר א פעטען בייגעלי̈ האָבען מיר די זיכערסטע אויסזיכטען?

דאָס ווערט איצטער אנדערש. אונזער עהר־געפיהל איז ערוואכט און פאָדערט זיין רעכט, און אלץ דרינגענדער ווערט זיין בעפעהל אויסצוארבייטען אונזערע פאָדערונגען ניט לויט דעם ענייות־דיגען פראָגראָם פון „באָנטשע שווייג", נאָר נאָך די לעבענס־נויטען פון א פאָלק, וואָס האָט ניט פערלאָרען די אכטונג צו זיך אלייו.

עס איז אונזער עהרע נפליכט, צו דערקלעהרען דער וועלט, אז עס איז אונז נמאס געווארען דאָס שקלאָפישע זיין, אז מיר ווילען זיין א פריי פאָלק, א זעלבסטשטענדיג פאָלק, ווי אלע פעלקער פון דער וועלט.

דער ערוואכטער נאציאָנאלער זעלבסטבעוואוסטזיין וועט פערשטארקען אונזער עהר־געפיהל און וועט מאכען איהם פאר דעם וויכטיגסטען פאקטאָר אין דעם קאמף פאר נאציאָנאלער ווידערלעבונג.

דער עהר־געפיהל וועט בעשטימען דאָס ציעל. דער עהר־געפיהל וועט אויסוועהלען די מיטלען. די עהרענפליכט וועט אונז צווינגען צו נעהמען אויף זיך די גרעסטע קרבנות.

4טען יולי, 1915.

דער פעלקער־טריבונאל און דער אידען־שטאַאט.

וואָס האָט זיך געענדערט?

א סך מענשען שטעלען אָט די פראַגע, ווען זיי זעהען, ווי ניט־ציוניסטען, און אפילו געגנער פון ציוניזם, נעהמען איצטער אויף די פאָדערונג פון ארץ־ישראל פאר אונזער פאָלק.

מיר ענטפערן:

— עס האָט זיך געענדערט די גאנצע לאַגע. א דאנק דעם וועלט־קריעג, האָבען זיך פון גרונט אויס איבערגעביטען אלע בע־דינגונגען. עס איז צום ערשטען מאל אין דער וועלט־געשיכטע בע־שאפען געוואָרען, — אָדער מוז באלד בעשאפען ווערען, — א רעכטמעסיגער טריבונאל, צו וועמען מען קאן זיך ווענדען מיט דער פאָדערונג פון א אידישען שטאַאט אין ארץ ישראל און עס זענען אריינגעטרעטען אין לעבען אומשטענדען, וואָס בערעכ־טיגען די האָפענונג, אז יענע פאָדערונג וועט בעפריידיגט ווערען.

אזא לאַגע איז נאָך קיין מאל ניט געווען. אפילו אין די גלעג־צענדסטע צייטען פון דר. הערצל'ס פאָליטישען ציוניזם איז ניט גע־ווען קיין רעכטמעסיגער טריבונאל, פאר וועלכען דאָס אידישע פאָלק זאל האָבען געקאָנט אָפען פאָרברענגען זיין פערלאַנג.

פאָלעסטינא איז א טערקישע פראָווינץ, און אין די נאָרמאלע צייטען פון פריעדען איז ניט געווען און האָט ניט געקענט זיין קיין אנדער באלעאָם אויף איהר, ווי נאָר די טערקישע רעגיערונג. וואָלט זי געוואָלט, וואָלט זי גע ק אָ נ ט געבען דער ציוניסטישער פאר־טיי א טשארטער אויף ארץ ישראל און אויך מסכים זיין צו יענער פאָדערונג הערצל'ס, אז דער טשארטער זאל גאראַנטירט ווערען מיט די אונטערשריפטען פון א פאָר אייראָפעאישע גרויס־מעכטע. פון א אידישען, פאָליטיש־געלבסטשטענדיגען שטאַאט האָט אויך יעמאָלט ניט געקאָנט זיין די רעד.

האָט אבער די טערקישע רעגיערונג ניט געוואָלט געבען אפילו

א טשארטער אויף אן „עפענטליך־רעכטליך געזיכערטע היים", האָט ניט געקאָנט זיין קיין איין מאכט אין דער וועלט, וואָס זאָל נעהן אנטקעגען איהר אין דער דאָזיגער פראָגע. דר. הערצל האָט זיך נע־ וועדט צו ענגלאנד, אָבער ניט ווי צו א ר ע ג ע ל מ ע ס י נ ע ן ט ר י ב ו נ א ל, וואָס קאָן, לויט דעם אינטערנאציאנאלען נעזעץ, זאָגען זיין דעה אין דעם ענין, נאָר ווי צו א זייטינער, אזוי צו זאָגען, „פריוואטער" רעגיערונג, וואָס מעג אלע מאָל נעבען נוטע עצות, און איבערלאָזען דעם טערק אליין, צי ער ווילּ פאלגען, וואָס א נוטער ברודער עצה'ט, אָדער ניט.

ענגלאנד האָט אפילו ניט נעוואלט נעהמען אויף זיך די רא̈ליע פון א פערמיטלער צווישען דר. הערצל און דעם סולטאן. אלע, וואָס ענגלאנד האָט נעקאָנט טהאָן, איז בעווייזען איהר נוטען ווילען און איהר סימפאטיע צו דעם נעדאנק פון א אידישען אויטאָנאָמען לאנד. און דאָס האָט זי גלענצענד דעמאָנסטרירט מיט איהר אוגאנדא־ פאָרשלאָג.

די משונה'דינע צום גליק שנעל איבערגעריסענע פערהאנדלונ־ גען מיט רוסלאנד האָבען אויך ניט נעקאָנט טראָגען קיין אנדער כא־ ראקטער. אויך רוסלאנד האָט דא̈ נעהאנדעלט און נעקאָנט האנד־ לען נאָר ווי א „זייטינע", „פריוואטע" רעגיערונג. זי האָט ניט נע־ האט קיין שום רעכט צו ב ע ש ט י מ ע ן פאר דער טערקיי, וואָס זי זאָל טהאָן אָדער ניט טהאָן אין דער פאלעסטינא־אנגעלענהייט. נאָר ווי א פריוואטער צר, האָט רוסלאנד נעקאָנט אנווענדען א דיפ־ לאָמאטישען דרוק אויף דער טערקיי, זי זאָל נאכגעבען דער אידישער אָבגעשוואכטער פאדערונג, און נאָר ווי א פריוואטער צר האָט זי נעקאָנט האָבען די חוצפה צו שטעלען די אונפערשעהמטע בעדינ־ גונג, אז די אידען זאָלען דערפאר אויפגעבען זייער רעוואלוציאנערען קאמף*).

א פרייער פאָליטישער ארויסטריט פון דעם אידישען פאלק איז אויך אין הערצלס צייטען נעווען אונמעגליך, און זיין „פ א לי ט י־ ש ע ר" ציוניזם איז אין תוך אריין נעווען א ד י פ ל א מ א ט י־ ש ע ר.

*) זעה אויבען מיינע ארטיקלען: „א פאָר שעה מיט דר. הערצל'ען".

די לאגע האט זיך ניט געבעסערט, נאר איז פאליטיש נאך ערנער געוואָרען מיט דעם אויסברוך פון דער טערקישער רעוואלוציע, מיט דעם נצחון פון דעם יונג־טערקישען קאמיטעט און זיין „נרויס־טערקישער", שאוועניסטישער פאליטיק. עס איז פאר דעם ציוניזם קיין אנדער אויסוועג ניט געבליבען, ווי נאר די, מיט קיין זאך ניט נארנטירטע פריוואטע קליין־קאלאניזאציע. וועגען דעם ווערטה און דער בעדייטונג פון יענער קליין־קאלאניזאציע האבען ביז צו דעם קריעג נעמאנט זיין פערשיידענע מיינונגען, און די אנטי־ציוניסטען (צו וועלכע עס גהערט אויך דער שרייבער פון די שורות) האבען נעמאנט ארויסטרעטען מיט א נאציעל פעקעל טענות אנטקעגען איהר.

אין מיינע אויגען האט די קליין־קאלאניזאציע, אונטער דער טערקישער אויבערהערשאפט, אבסאלוט און אומווידער־רופליך באנקראטירט מיט דעם פאקט פון דעם „דריטען חורבן", וואס איז אן אומבעשטרייטבארער פאקט. אבער מיר האבען זיך איצטער ניט וואס צו אמפערן וועגען דעם, עס האנדעלט זיך איצטער ניט וועגען קליין־קאלאניזאציע אין ארץ ישראל, ניט וועגען בעשאפען גינסטיגערע בעדינגונגען פאר איהר, ניט וועגען צושטעהן צו דער ציוניסטישער ארבייט, מיט איהרע „שקלים", קאנגרעסען, נאציאנאל־פאנדען, ארץ־ישראל־באנקען, קאאפעראטיוון אונטערנעהמונגען, פאליעסטינא־ארבייטער־אמטען, העברעאישע בילדונגס־אנשטאלטען און אזוי ווייטער, און אזוי ווייטער.

וועגען אט דער ארבייט, מיט אלע איהרע אינסטיטוציעס און פונקציעס, — קורץ, וועגען דעם גאנצען בויך־א־הערליכען ציוניזם,— בלייבען די מיינונגען פון די שטרייטענדע פארטייען, ווי געוואלן. ציוניסטען און אנטי־ציוניסטען בלייבען שטעהן אויף זייערע פריהערדינע פאזיציעס, ווייל דא האט זיך פרינציפיעל נאר נישט געענדערט.

געענדערט האט זיך די וועלט־לאגע. דער קריעג פיהרט לאגיש מיט זיך די בעשאפונג פון א נייעם רעכט־מעסיגען טריבונאל, צו וועלכען דאס אידישע פאלק ק א ן זיך וועגדען מיט דער ארץ־ישראל־פארערונג, — צום ערשטען מאל אין דעם משך פון די עוויי־טויזענט יאהר גלות־לעבען!

נאָך דעם קריעג, וואָס וועט זיך מ ו ז ע ן וועלן עס איז ענדי־
גען, וועט אויך מוזען צונויפקומען א פּריעדענס־קאָנגרעס. אין דעם
מאָמענט, ווי דער פּריעדענס־קאָנגרעס וועט זיך עפענען, וועלען לאָ־
גיש אויפהערען אַלע רעכט פון אַלע שטאָאטען אויף זייערע ביז־א־
הריגע בעזיצונגען. דער קאָנגרעס וועט ווערען ד י ה ע כ ס ט ע
א י נ ס ט א נ ץ, וואָס האָט א רעכט צו בעשטימען דעם גורל פון
אַלע פעלקער און אַלע לענדער, וועלכע זענען געווען בעטייליגט אין
דעם קריעג, און זיינע בעשטימונגען וועלען ווערען א הערשענדער
נעזעץ.

דער פּריעדענס־קאָנגרעס האָט א רעכט איבערצובויען אַלע
בעציהונגען פון לאַנד צו לאַנד און פון פאָלק צו פאָלק. און ער וועט
דאָס מוזען טהאָן. קיין צד לייקענט ניט, אז די ביז־א־הריגע בע־
ציהונגען זענען געווען אנאָרמאַל, אז אין זיי איז געלעגען די נעפאָהר
פון דעם וועלט־קריעג, און אז זיי מוזען פון גרונט־אויס איבערגע־
אנדערשט ווערען, כדי נאָך אמאָל זאָל אזא וועלט־קריעג ניט קאָנען
אויסברעכען אזוי גיך.

פאָלסטינא געהערט צו די לענדער, וואָס האָבען זיך בעטיי־
ליגט אין דעם קריעג, און איהר צוקונפטיגער פאָליטישער גורל איז
דורכדעם גופא איבערגעגעבן געוואָרען צו דער יוריסדיקציע און
דער בעשטימונג פון דעם נייעם טריבונאל. דאָס אידישע פאָלק גע־
הערט פ א ל ק ט י ש צו די פעלקער, וואָס האָבען זיך בעטייליגט
אין דעם קריעג, אזוי גוט, צ. ב. ווי די פוילען און די טשעכען. יורי־
דיש זענען מיר נאָך ערגעץ ניט אנערקענט ווי א פאָלק (א חוץ אין
דער טערקיי). אָבער דער העכסטער פעלקער־טריבונאל האָט דאָס
רעכט און די מאַכט צו געבען אונז די דאָזיגע אנערקענונג אומעטום.
צו איהם ק א נ ע ן מיר זיך וועגדען מיט אונזערע העכסטע פאָ־
דערונגען, און ער, דער העכסטער פעלקער־טריבונאל, ק א ן בע־
שטימען, אונז אויסצוהערען אָדער ניט אויסצוהערען, קאָן אונזערע
העכסטע פאָדערונגען בעפריעדיגען אָדער ניט בעפריעדיגען, (אָדער
נאָכגעבען זיי אין א בעשטימטער מאָס) — אַלץ ווי עס וועט זיך
איהם בעסער לויגען.

אָט דאָס איז די ערשטע גרויסע, היסטאָריש נאָך קיין מאָל ניט
געוועזענע ענדערונג, וואָס איז פאָרגעקומען, א דאנק דעם וועלט־

קריעג: זי האָט בעשאפען די פּאַקטישע מעגליכקייט פאר א גרויסער פּאָליטישער אקציאָן פון דעם אידישען פּאָלק. ערשט איצטער קאָן נערערט ווערען וועגען א פּאָליטישען ציוניזם, — אויב מען זאָל נאָך אָנווענדען דעם אלטען אויסדרוק „ציוניזם" אויף א פּאָליטישען שריט פון דעם אידישען פּאָלק, וואָס האָט מיט דער אלטער ציוניסטישער בעווענונג, — סאי אין איהר „חובבי־ציון" — פּעריאָד, סאי אין איהר דיפּלאָמאטישן דר. הערצל־פּעריאָד, סאי אין איהר לעצטער פאָזע פון קליין־קאָאָניזאציע, — לחלוטין גאָר נישט ניט וואָס צו טהאָן.

ציוניסטען און ניט־ציוניסטען און אנטי־ציוניסטען דארפען איצטער אין איינעם מאכען א נייעם שריט, אויף וועלכען קיינער פון זיי האָט זיך פריהער ניט געקאָנט ריכטען, וויל קיינער פון זיי האָט ניט געקאָנט פּאַראויסזהן בעפּאָר, וואָס עס וועט געשהן: אז עס וועט אויסברעכען דער איצטיגער וועלט־קריעג, אז די טערקיי וועט אין איהם וועלן אריינגעצויגען, אז רוסלאנד וועט אויפהויבען אן אינוועניגסטען קאמף אנטקעגען דאָס אידישע פּאָלק און אין דערזעלביגער צייט צווינגען עס, צו בעטייליגען זיך אין קריעג אויף איהר זייט, און אז עס וועט בעשאפען וועלטן א פעלקער־טריבונאל, צו וועלכען דאָס אידישע פּאָלק וועט זיך קאָנען וועגדען מיט זיינע פּאָדערונגען.

די נייע לאָגע דיקטירט א נייעם שריט, און דער נייער שריט צווינגט ארויף די נויטוועניגקייט פון א נייעם פּראָגראָם.

וועו דאָס אידישע פּאָלק געהט — צום ערשטען מאָל אין זיין געשיכטע — צו א פעלקער־טריבונאל פאָדערען זיינע רעכט, ווי א פּאָלק, קאָן עס ניט קומען אהין מיט מינימאָלע פּאָדערונגען. די פּאָדערונגען דארפען זיין צוגעפאסט צו דער גרויס און דער וויכטיגקייט פון דעם היסטאָרישען מאָמענט, צו דער אויפריכטיגקייט פון דעם פּאָלקס־וויל און צו די אינטערעסען פון דער אינטערנאציאָנאלער פּאָליטיק.

דאָ קאָן ניט זיין די רעדע וועגען לייכטער מאכען די עמיגראציע קיין ארץ ישראל, וועגען א „געזיכערטע היים אין ארץ ישראל", אפילו וועגען א „טשארטער אויף פּאָלעסטינא" אין דעם זין פון דעם „באזעלער פּראָגראָם". מען וועגדט זיך דאָ ניט צו דער טערקיי,

ניט דירעקט, ניט אינדירעקט. מען וועלט זיך דירעקט צו דעם פעלקער־טריבונאל, אלץ איינס, וואס פאר א ראלע די טערקיי זאל אין איהם ניט שפיעלן.

מיט די „דערלייכטערונגען", „הייסען", „עפענטליך־רעכטליך נעזויכערטע", אדער פשוט „נעזויכערטע", — מיט די אלע זאכען קאן זיך דער פריערענס־קאנגרעס פערנעהמען נאר ווי מיט פאלליאטיוו־מיטלען צו פערבעסערען די אידישע לאגע, אויב ער וועט זיין פער־אינטערעסירט אין דער אידישער לאגע.

מיר אבער דארפען זעהען, אז אויף דער טאגעס־אָרדנונג פון דעם פעלקער־טריבונאל זאל אוועקגעשטעלט ווערען די אידישע פראגע אין איהר גאנצער גרויס און ניט נאר פון אונזערט־ווענען, נאר אויך פון זיינטוועגען.

דאס קאן געשעהן נאר יעמאלט ווען מיר וועלען ארויסטרעטען מיט דער פאדערונג פון אן אבסאלוט פרייען, ניט־ראלען, פאליטיש־זעלבסטשטענדיגען אידישען שטאאט אין ארץ־ישראל.

א נייער נייטראלער אידישער שטאאט אין ארץ ישראל איז אן עלעמענט, וואס קאן ארויסגעצויגען ווערען אין חשבון ביי דער בע־שאפונג פון א נייעם פאליטישען גליידגעווידט אין דעם אינטערנאציאנאלען לעבען. אזא שטאאט קאן העלפען (אדער אויך שטערען) דער בעסערער אויסבאלאנסירונג פון די שטרייי־טענדע פאליטישע כוחות.

העלפען אדער שטערען? דאס וועט דארפען אויסגעפינען דער פעלקער־טריבונאל. אבער נאר אין אזא פארם בעקומט פאר איהם די פערענטפערונג פון דער אידישער פראגע דעם ערנסט פון א פאליטישען שריט, וואס האט אן אינטערנאציאנאלע בעדייטונג און וואס קאן ניט זיין גלייכגילטיג פאר איהם.

מיר גלויבען, אז אזא נייטראלער אידישער שטאאט קאן נאר העלפען אויסבאלאנסירען די שטרייטענדע כוחות, וואס זענען פאליטיש פראינטערעסירט אין סיריע און מעסאפאטאמיע; אין דעריבער גלויבען מיר אויך אין דער מעגליכקייט, אז דער פעלקער־

טריבונאל זאָל אָננעהמען אונזער באַרשלאָג. און וויבאַלד עס איז נענעבען נעווארען די מ ע נ ל י כ ק י י ט איז שוין דורכדעם אָנ־ נעצייכענט נעווארען דער חוב: ניט דורכצולאָזען דעם היסטאָרי־ שען מאָמענט.

24טער אויגוסט, 1915.

ציוניזם און ארץ־ישראל.

עס בעווענט זיך פּאָרט!

דאָס פער'חלש'טע אידישע פּאָלק הויבט אָן קומען צו זיך. און ניט נאָר איז ביי איהם דער לעבעג־אינסטינקט ערוואַכט געוואָרען, ניט נאָר דריקט ער אויף יעדען שריט אויס זיין ווילען צו א נאַציאָ־נאַלען זיין, נאָר דער ווילען זיינער הויבט זיך אָן צו קריסטאַליזירען אין בעשטימטע פּאָליטישע פּאָדערונגען.

אין צוויי פונקטען האָט ער, דער נאַציאָנאַלער ווילען נעפונען זיין קלאָהרסטען אויסדרוק: נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטינונג אין די גלות־לענדער און אָן אייגענע אידישע היים אין ארץ ישראל. מא־סען אידען פון א גאַנץ יאָהר, וואָס האָבען ביז אָהער ניט געהאַט די געלעגענהייט זיך צו בעשעפטיגען מיט כלל־זאַכען, זענען איצטער וועג דער היסטאָרישער מאָמענט האָט ארויסגעצוואונגען אויף זיי דעם חוב צו טראַכטען וועגען דעם כלל, צוגעשטאַנען צו יענע ביידע פּאָדערונגען, וויל זיי פיהלען אין פּערשטעהן, אז אין זיי וועלט אויסגערדיקט אלץ, אין וואָס עס נויטיגט זיך איצטער דאָס אידישע פּאָלק.

נאָר א טייל פון די גלות־נאַציאָנאַליסטען און די טעריטאָריא־ליסטען שטעהען נאָך פון דער וויים, און צו דעם טייל געהערט נאָך דערווייל דאָס רוב פון דער נאַציאָנאל־געשטימטער אידישער אר־בייטערשאפט. נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג — דאָס יע. אָבער ארץ ישראל? מען האָט דעם לאַוונג און די פּאַרטיי, וואָס האָט איהם ארויסגעשטעלט, צו לאַנג בעקעמפט, צו לאַנג געהאַסט, מען זאָל זיך קאָנען אזוי לייכט אויסאיינען מיט איהם.

— ארץ ישראל, — דאָס איז דאָך ציוניזם! שרייט מען אויס אין אנגסט! ווי קאָנען מיר געהן העלפען דעם ציוניזם?

איז אָבער „ארץ ישראל" ציוניזם?

דער ציוניזם, ווי ער האָט זיך היסטאָריש אויסגעבילדעט, בע־

שטעהט ניט נאָר פון דער פאָדערונג, ארץ ישראל זאָל געהערען דעם אידישען פאָלק. וואַרפט איהר אראָב פון חשבון א פאָר הייפלעך פועלי־ציון (פון דעם ראַדיקאַלען פליגעל) און א פאָר פאָליטישע ציוניסטען פון דעם אלט־הערצל'שען חדר און איהר טראַכט זיך אריין אין יענע גייסטיגע שטרעמונגען, וואָס בעלעבען די ציוניסטישע מאַסען, וועט איהר לייכט בעמערקען, אז דער ציוניזם איז ניט נאָר איין־איינציגע פאָליטישע פאָדערונג. ער איז א גאַנצע וועלט־אנשויאונג, פון וועלכע די ארץ ישראל פאָדערונג איז נאָר איין פונקט, — אמת א צענטראַלער.

די נשמה פון דעם ציוניזם איז די ראָמאַנטיק פון דער וויטער אידישער פערגאַנגענהייט, דער ציוניסט וויל צוריקקעהרען דאָס גאַנצע פאָלק צו יענער צייט, וועו אידען האָבען געלעבט אין ארץ ישראל, איידער דעם צווייטען חורבן; צוריקקעהרען צו אן עפאָכע, וואָס ליגט א פאָר טויזענט יאָהר הינטער אונז. פערשטעהט זיך, אז ניט אלץ, וואָס איז געווען לעבעדיג אין יענער עפאָכע וויל ער ווידער בעלעבען און ניט צוליעב דעם שלעפט ער אונז צוריק, כדי מיר זאָלען נאָך א מאָל דורכלויפען, אין אן איבערגעקעהרטען סדר, אונזער אלט נעשיבטלעך לעבען.

מיר זאָלען, זאָגט דער ציוניסט, זיך אומקעהרען צו דער בריכובא פעריאָדע, ניט כדי צו נעהן ווייטער צוריק, נאָר כדי אָנהויבען א נייעם וועג פאָראויס, — א נייעם וועג, אן איינגענעם וועג. די פאָרשטעלונג פון דעם אייגענעם וועג פאר דער אידישער היסטאָרישער ענטוויקלונג איז איינער פון די כאראקטעריסטישסטע שטריכען פון דעם מאָדערנעם ציוניזם. ער איז ניט צופריעדען מיט די וועגען, אין וועלכע די איצטיגע פראָגרעסיווע מענשהייט, רייסט זיך צו א בעסער־ער צוקונפט, ער לייקענט אָב יענע ציוויליזאציע, וואָס איז אויסגעווואקסען ביי די אריש פעלקער פון דעם אייראָפעאיש־אמעריקאנישען קולטור־קרייז.

דער ציוניזם גלויבט, אז די סעמיטען האָבען אן אייגענעם וועג, אייגענע, גאנץ אנדערע פרינציפען פון דער מענשלעכער קולטור, אריענטאלישע פרינציפען, וואָס שטעהען העכער פאר די מערב־אייראָפעאישע, אדער וואָס זיינען לפחות גלייכבערעכטיגט מיט זיי. פאר אונז, מיינט ער, איז דער סעמיטישער אריענטאליזם

בעטער אָנגעמאָסטען, אויבער דער אַרישער אייראָפּעאיזם, ווייל אין אונזערע אָדערען פליעסט דאָס רייגע אַריענטאַליש־סעמיטישע בלוט. פּסיכאָלאָגיש פיהלט ער זיך, דער ציוניזם, א סך נעהנטער צו דעם טערקיש אראבישען מאָהאמעדאַניזם, אויבער צו דעם אייראָפּעאיש־אמעריקאנישען קריסטענטום, און איז אינסטינקטיוו פיינדליך צו יענעם ראדיקאלען געדאנק, וואָס איז אויסגעוואקסען פון דער אייראָפּעאיש־אמעריקאנישער קולטור.

דערצו איז יעדער ציוניסט אין א געוויסען גראד אן אָנהענגער פון דער יודאאיסטישער רעליגיע. שוין נאָר אין אָנהויב פון דער בעוועגונג האָט דער ציוניזם אָנגעהויבען קאָקעטירען מיט איהר. „דער ציוניזם איז א צוריקקעהר צו דעם יודענטום, אויבער דער צוריקקעהר אין דאָס אידישע לאַנד", — האָט שוין דר. הערצל פאָרמולירט דעם געדאנק, און דער דאָזיגער צוריקקעהר איז געווען ניט נאָר א טאקטישער, א דעמאָנסטרישער אייגנרוף, כדי צו געווינען די פרומע מאסען פאר דעם פּאָליטישען אידעאל. דאָס האָט נענומען זיך אַרויסווייקלען פון דעם ציוניזם זיין אינוועניסטער פּסיכאָלאָגישער תוך. דאָס איז געווען זיין זיך־על־חטא־שלאָגען פאר דעם אייראָפּעאיזם, מיט וועלכען די נשמה האָט פריהער נעלעבט; א איך־אין־שטויב־וואַרפען פאר דעם אָרון־קודש, צום אויסדרוק פון דעם אַריענטאַליש־סעמיטיזם.

דער ציוניזם איז דעריבער תמיד געווען געגען אונזער גאנצען גלות־לעבען, וואָס האָט זיך אבנעשפיעלט, שפיעלט זיך אב און וועט זיך אבשפיעלען צווישען די אַרישע בעלקער פון דעם אייראָפּעאיש־אמעריקאנישען קולטור־קרייז. ער האָט פיינד דאָס גלות־לעבען. לויט זיין אינוועניסטער טבע, קאָן ער ניט שטעהן פאר נאַציאָנאלער גלייכבערעכטיגונג, ווייל דאָס גיט כהות דעם פּאָלק צו בלייבען אין גלות. אויף אונזער גאנצער געשיכטליכער לעבען צווישען די פעלקער קוקט ער, ווי אויף אין אינציגע פינסטערע פעריאָדע, וואו נאָר איין זאָך איז אין זיינע אויגען געווען גרויס און הייליג: די בענקשאפט נאָך ארץ־ישראל. דער ציוניסט אנערקענט דעם גלות נאָר אויף אזוי פיעל, אויף וויפיעל דער גלות לייקענט זיך אליין אב. און ער וויל ניט גלויבען, אז מיר זאָלען קאָנען ווייטער לעבען צווישען די פעלקער, ווי א בעוונדער פאָלק.

אט די אלע אינוועניגסטע מאמענטן פון דעם ציוניזם, — זיין עבר־ראמאנטיק, זיין אריענטאליזם, זיין אנטי־אייראפעאיזם, זיין יודאאיזם, — האבען איהם דיקטירט זיין שטעלונג אין דער ברענענדיגסטער פראגע פון אונזער צייט, אין דער שפראכען־פראגע. דער ציוניזם מוז שטעהן פאר העברעאיש, ווייל דער העברא־איזם איז דער קאנקרעטער אויסדרוק פון אלע יסודות, אויף וועלכע עם רוהט די ציוניסטישע וועלט־אנשויאונג.

העברעאיש איז א שטיק ראמאנטיק פון דעם עבר, און דאס בעסטע מיטעל צו פערבינדען אונז מיט דער גאנצער עבר־ראמאנטיק. ער איז דער אויסדרוק פון דעם אריענטאליישען סעמיטיזם, און איז די פאדם, אין וועלכער עס קאן זיך וויטער ענטוויקלען א אידישע אריענטאליש־סעמיטישע קולטור. די העברעאישע שפראך ניט כחות צו פעראכטען אידיש און צו האסען דעם אידישיזם.

און דעם אידישיזם מוז דער ציוניסט האסען, ווייל ער, דעו אידישיזם, איז דער לעבעדיגסטער פראטעסט אנטקעגען אלע יסודות פון דער ציוניסטישער וועלט־אנשויאונג און א געפאהר זאר זייער עקזיסטענץ.

די אידישע שפראך איז די אידישע געגענווארט, פול מיט אלע לעבענס־כחות פון דעם היינט; זי איז אזוי פערבונדען מיט דער אידישער געגענווארט, אז אפילו דער ציוניסט, וועו ער וויל עפעס אויפטהאן פאר זיין אידעאל, וועו ער איז געצוואונגען זיך אראבצולאזען צו די גלות־מאסען, האט ער קיין אנדער ברירה ניט: ער מוז צו זיי רעדען אידיש.

און די אידישע שפראך איז א שטיק אייראפעאיזם, א שטיק אריש נשמה, וועלכע מיר האבען אריינגענומען אין זיך און צונויפגעגאסען מיט דער אייגענער נשמה אזוי, אז זי איז שוין איצטער ניט קיין סעמיטישע נאר אן אריא־סעמיטישע, ווי אונזער גוף איז שוין ניט מעהר קיין ריין סעמיטישער, נאר אן אריא־סע־מיטישער, א דאנק די שטראמען אריש בלוט, וואס זענען אריינ־געפלאסען אין אונזערע אדערן אין דעם לאנגען משך פון אונזער לעבען צווישען די אריער.

דער ציוניזם האסט די אידישע שפראך אויך דערפאר, וואס זי איז א געפעהרליכער קאנקורענט פאר דעם „יודאאיזם", ווי פאר

דאָס איינציגע מיטעל, זיך צו דערהאלטען אין גלות. א פאלק קאן זיך דערהאלטען אין דער פרעמד אָדער דורך א קינסטליך אויפגעבויטער רעליגיע, אָדער דורך א נאטירליך וואקסענדער שפראך און קולטור. דער אידישיזם בויט די נאציאנאלע עקזיסטענץ פון דעם אידישען פאלק אויף דער אידישער שפראך. א קינד פון דעם ראדיקאלען, אייראפעאישען גראנק, זעהט ער צו מאכען די אידישע שפראך פאר יענער קראפט, וואס זאל אונז בעפרייען פון דער נויטוועניגקייט צו האבען אן אייגענע אידישע רעליגיע.

און די צוקונפט־דראמאנטיק פון אידיש איז א נעגען־ניפט אנטקעגען דער עבר־דראמאנטיק פון דעם העברעאישען ציוניזם, וויל דער לאגישער ענד־ציעל פון דעם „אידישיזם" בעשטעהט אין דעם, צו בעריכערען די מענשהייט מיט א נייער ארט אלגעמיין־מענשליכע, ד. ה. א י י ר א פ פ א א י ש ע, קולטור אין דער אידישער שפראך. דער אידישיזם מוז דעריבער זיין ניט נאר קאלט, נאר פיינדליך צו דער נאנצער עבר־דראמאנטיק פון דעם אריענטאליסטישען ציוניזם און צו זיין קאנקרעטען אויסדרוק, דעם העברשאיזם.

דאס פעשרטעהט און פיהלט דער ציוניסט און דעריבער קעמפט ער אזוי הארטנעקיג אנטקעגען דעם גלות־נאציאנאליזם און זיין קאנקרעטען אויסדרוק, דעם אידישיזם.

איהר זעהט: דער ציוניזם איז ניט נאר א פאליטישע פארעונג, „ארץ־ישראל פאר אידען". דאס איז א גייסטיגע שטרעמונג, מיט א סעמיטישען, אריענטאליש־דראמאנטישען גרונד־טאן. דאס איז א סיסטעם מיט א הויפט־פרינציפ, וואס בעשאפט א נעווייסע שטעלונג ניט נאר צו דעם אידישען לעבען, נאר צו די פראבלעמען פונ׳ם מענשליכען לעבען בכלל; דאס איז א וועלט־אנשויאונג, אויסגעבויט אין דעמזעלביגען סטיל, ווי דער פאנסלאוויזם אין רוסלאנד און דער פאנגערמאניזם אין דייטשלאנד.

דער, וואס איז א ציוניסט, מוז, פערשטעהט זיך, פארערן ארץ־ישראל פאר אידען. אבער מוז איינער, וואס פארערט איצטער ארץ־ישראל פאר דעם אידישען פאלק, ווערען א ציוניסט? אויב יעדער עפעל־בוים מוז זיין א בוים, מוז יעדער בוים זייז דוקא אן עפעל־בוים?

מוזען די דייטשע סאציאל־דעמאקראטען, וועז זיי זענען צו־

געשטאנען צו דער בורזשואזיע און דעם אדעל, כדי אין איינעם צו קעמפען פאר דעם פאָטערלאנד, וועלכער פאנגערמאניסטען? מוזען פּליעכאנאָוו און קראָפּאָטקין, בעת זיי האָבען זיך סאָלידאריזירט מיט דעם איצטיגען קריעג, וואָס די רוסישע רעגירונג פיהרט, אָנהויבען גלויבען אין דעם פאנסלאַוויזם?

ניין, זיי מוזען דאָס בשום אופן ניט! און אזוי וועט אויך די אידישע ארבייטערשאפט, אזוי וועלען אויך אידישע סאָציאָליס־טען, וועלכע זיי וועלען אויפהויבען, אין איינעם מיט דעם גאנצען אידישען פאָלק, די פאָדערונג פון ארץ־ישראל פאר אידען, האָלטען אין גאנצען פריי די דאָזיגע פאָדערונג פון א וועלכער עם איז ציוניסטישער בעפארבונג.

פאר די אידישע ארבייטער דארף ארץ־ישראל זיין ניט מעהר, ווי דאָס, וואָס עס לייגט אין דעם וואָרט „ארץ־ישראל": א א י־ד י ש ל א נ ד. עס האָט זיך היסטאָריש געמאכט, אז גראָד איצ־טער איז אויסגעוואקסען די מעגליכקייט, צו בעקומען א אידיש לאנד. עס האָט זיך היסטאָריש געמאכט, אז די מעגליכקייט איז איצטער פערבונדען נאָר מיט פאָלעסטינא; אז וויכטיגע טיילען פון דעם אידישען פאָלק טראכטען נאָר וועגען ד ע ם לאנד, און ניט קיין אנדערן; אז וויכטיגע פאָליטישע פאקטאָרען פון דער ניט־אידישער וועלט רעדען נאָר וועגען דעם לאנד, ווי א צוקינפ־טיגע אידישע היים, און ניט וועגען אן אנדער לאנד.

דער ציוניזם איז א וועלט־אנשויאונג ווי דער פאנסלאַוויזם און דער פאנגערמאניזם. „ארץ־ישראל" איז א טעריטאָריע, ווי אלע אנדערע טעריטאָריעס.

דער היסטאָרישער מאָמענט צווינגט איצטער די אידישע ארבייטער־שאפט, צו גיהן אין איינעם מיט דער ציוניסטישער בור־זשואזיע, כדי ניט דורכצולאָזען די אפשר איינציגע מעגליכקייט, צו בעקומען אין גיכען א לאנד. דאָס איז איהר חוב, און דעם נאציאָנאלען חוב איהרען וועט די אידישע ארבייטערשאפט מוזען ערפילען מיט ניט וועניגער איבערגעבענקייט, אייידער דאָס טהוט יעד־דער פראָלעטאריאט בנוגע צו די נאציאָנאלע פראָבלעמען פון זיין פאָלק.

מיר מוזען זיך מודה זיין, אז די ציוניסטישע בורזשואזיע האָט

אין דעם איצטינען מאמענט ארויסנשוויזען א סך פאליטישען שפּיל, א סך ערנסטע איבערגעבענקייט צו אונזערע אלגעמיין נאציאנאלע אינטערעסען.

נאנץ להיפך צו איהר אייגענער וועלט־אנשויאונג, שטעלט זי ארויף אויף איהר פראגראם די פאדערונג פון נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג אין די גלות־לענדער, וויסענדיג נאנץ גוט, אז א קאמף פאר נאציאנאלע רעכט אין א קאמף פאר דער נאציאנאלער שפראך, נאר פאר וועמעס רעכט מיר מוזען קעמפען, — נאר א י ד י ש.

דאס ניט די מעגליכקייט דעם אידישען פראלעטאריאט צו נעהמען האנד אין האנד מיט דער ציוניסטישער בורזשואזיע.

אבער אריינטרעטענדיג אין א פערבאנד מיט איהר, האט דער פראלעטאריאט קיין ברעקעל אינטערעס ניט, צו פערשמירען די נעגענזעצען, וואס עקזיסטירען צווישען זיין וועלט און דער רעאקציאנערער וועלט.

ער וועט נעהן אין דער פעראייניגונג מיט אן אפענעם אויזיר, מיט א פאנאנדערגעווויקעלטער פאהן. עס וועט ביי קיינעם קיין ספק ניט זיין, אז די אידישע ארבייטער קעמפען פאר אזא ישראל, ניט צוליעב דעם, מען זאל דארטען פערווירקליכען די סאציאליסטישע ראמאנטישע פון דער ציוניסטישער בורזשואזיע; נאר צוליעב דעם, כדי צו פערשאפען פאר מיליאנען פון אידען א פלאץ, וואו זיי זאלען קאנען פריי ארבייטען און פריי לעבען און וואו די אידישע ארבייטערשאפט זאל קענען לייכטער דורכפיהרען יענע היסטארישע מיסיע, וואס ליענט אויף די אקסלען פון יעדען פראלעטאריאט: אריינטראגען די באדערונגען פון דעם אלגעמיינמענשליכען פראגרעס אין אלעווינקעלעך פון דעם פאלקס־לעבען און אנפיהרען דעם קאמף פון דעם פראגרעס אנטקעגען אלע יענע רעאקציאנערע כוחות, וואס ווילען איהם דערשטיקען.

15טער יולי, 1915.

דאָס רעכט אויף ארץ־ישראל.

מיר אידן, דערפען האָבען אן אייגען לאנד.

עס מאכט ניט אויס, וואָס פאר א לאנד דאָס זאָל ניט זיין. אויב דאָס קאָן נאָר קולטיווירט ווערען מיט מעשנליכען שכל און מענשליבע הענד, וועלען מיר אָנווענדען אלע מיטלען, וועלכע די וויסענשאפט גיט אונז, כדי צו מאכען דאָס פרוכפּערויש, כדי צו בעשאפען דעמבן א היים פאר דעם ארבייטענדען אידן.

דאָס איז דער תכלית פון'ם טעריטאריאליזם. ווי מען זעהט, קומט עס אין פּרינציפּ ניט אויסשליסען ארץ־ישראל. ארץ־ישראל איז א לאנד, א טעריטאריע, אקוראט אזוי ווי אוגאנדא אדער אי־טאליע.

איז דאָס אזא לאנד, ווי איטאליע, ד. ה., א לאנד, וואָס האָט שוין א בעסטען באלאבאָם, א מעכטיגען אויבערהאר, א פאלק וואָס בעבויט עס, בעשירעמט עס און וועט עס בשום אופן ניט ניט ארויסלאָזען בון זיינע הענד, יעמאלט האָבען מיר, אידען, ניט צו טראכטען וועגען דעם.

אויב אָבער ארץ־ישראל איז נאָך ניט אין גאנצען „איטאליע", אויב עס האָט נאָך נעבוג פּלאץ פאר א אידישער בעפעלקערונג, וואָס זאָל קאָנען ווערען אין איהר א מאיאריטעט, אויב די רעכט און די מאכט פון אראבער איבער ארץ־ישראל, זענען ניט אזוי אבסאָלוט זיכער און אָנגעזעהן אין דער וועלט, ווי די רעכט און די מאכט פון די איטאליענער איבער איטאליע, יעמאלט טאָהר קיין טעריטאָריאליסט ניט זאָגען מיט אן אבסאָלוטער פעסטקייט, אז ארץ ישראל קאָן ניט ווערען דאָס לאנד פון א פאליטיש־זעלבסטשטענדיגער אידישער היים.

מיט אנדערע ווערטער הייסט דאָס, אז אונטער געווייסע אומשטענדען, קאָן ארץ־ישראל ווערען א פאדערונג אויף פאר דעם אידישען טעריטאריאליסט.

און אזוי איז עס באמת. דער טעריטאָריאליזם האָט נאָך קיין מאָל ערגעץ ניט דערקלערט, אז ער שליעסט לגמרי אויס ארץ־ישראל פון יענע לענדער, וואו עס קאָן נאָכאָנץ אָדער טיילוויז, פערווירקלעכט ווערען זיין אידעאל.

על־כל־פנים איז דאָס אן אינוועניגסטער סכסוך צווישען די טעריטאָריאליסטען גופא.

איניגע פון זיי קאָנען האלטען, אז ארץ־ישראל איז נאָך „בבחינת אוגאנדא", אנדערע וויערער קאָנען זיין איבערצייגט, אז פאלעסטינא איז שוין „בבחינת איטאליע", אָבער ביידע מוזען זיי צוגעבען, אז זיי זענען ניט קיין פרינציפיעל נענער פון ארץ־ישראל. די ארץ־ישראל פראגע איז א טאקטישע און א פראקטישע פראגע פאר דעם טעריטאָריאליסט. געפינט ער, אז אין דעם איצטיגען היסטאָרישען מאָמענט און אונטער געוויסע בעריכונגען קאָן פאלעסטינא ווערען אונזער פאָליטיש־זעלבסטשטענדיגע היים, וועט ער נעהן אין איינעם מיט דעם ציוניסט אויף אזוי ווייט, אויף וויפיעל זיי ביידע האָבען אין און דעמזעלבען ציעל: בעקומען ארץ־ישראל פאר אידען.

דערפון איז נעדרונגען, אז „ציוניזם" און „ארץ־ישראל" איז ניט איין און די זעלביגע זאך, און אז דער טעריטאָריאליזם בכלל איז ניט קיין סתירה צו דער ארץ־ישראל פאָדערונג.

די פאָדערונג נעהטט להיפך נאָר צו א קליינינקען טייל פון יענע טעריטאָריאליסטען, וואָס גלויבען באמונה שלמה, אז ארץ־ישראל איז שוין אויף אייביג פערלאָרען פאר אונז; אז אלע „אונאנדעם" זענען כשר, חוץ פאלעסטינא, ווייל זי איז שוין אוועקגענעבען געווארען דעם דעם אראבער בחופה וקדושין און אז דעריבער קאָנען אלע די, וואָס שרכנ'ען זיך צו איהר, נעשטרויכעלט ווערען רחמנא לצלן, מיט דער עבירה פון „אשת־איש".

איך בין אויך א טעריטאָריאליסט, נאָר אין דעם פאל האָב איך פאר יענער עבירה א ברעקעל קיין מורא ניט.

ס'איז אמת, איך האָב אליין געזאָגט: „ארץ־ישראל איז א שעהנע כלה, נאָר זי האָט שוין א חתן". אָבער קאָנסטאטירענדיג דעם פאקט, וואָס דער אראבער איז איצטער דער פאקטישער באלאָבאָם א י ן ארץ־ישראל, האָב איך קיין מאָל ניט נעהאט אין זין צו

בעהויפטען, אז ער איז דער רעכטליכער באלאָאם א ו י ף ארץ־ישראל.

און פון וועלכען שטאַנדפונקט וואָלט איך דאָס געקאָנט טהאָן? ניט דאָס אלטע פעלקער־רעכט, ניט דאָס נייע קאָנען דעם אראבער אזא שטעלונג ניט צושרייבען.

דאָס אלטע אינטערנאציאנאל רעכט איז געגרינדעט אויף דעם פרינציפ פון ערָאבערונג. „מיין" איז דאָס, וואָס איך האָב אייגענעמען „בחרבי ובקשתי". פון דעם שטאַנדפונקט האָט ארץ־ישראל שוין לאנג אויפגעהערט צו זיין אן אראביש לאנד. סיריען און פאלעסטינא זענען פון די אראבער אייגענעמען געוואָרען אין דער ערשטער העלפט פון דעם זיבעענטען יאָהרהונדערט; אָבער אין דעם אָנהויב פון דעם זעכצעהנטען יאָהרהונדערט זענען די לענדער אריבערגענאנגען צו דער טערקיי און פון יעמאָלט אָן געפינען זיי זיך, — מיט א קלייענעם איבערריים, — אין טערקישע הענד. אין 1832 האָט דער אראבישער פאשא, מוהאמעד אלי, אָבגענומען פאלעסטינא פון דעם טערק, אבער אין 1840 האָט טערקיי, מיט דער הילף פון דעם ענגלישען פלאָט, וויעדער צוריקגעריסען די הערשאפט צו זיך.

לויט דעם אלטען פעלקער־רעכט איז, פאלעסטינא דעריבער א טערקישע פראווינץ, און טערקיי קאָן מיט יענער פראָווינץ טהאָן וואָס זי ווילּ, פערקויפען אָדער אוועקשענקען, אָדער אויסבייטען אויף אן אנדער לאנד, זיך א בערעלּ ניט גערעכענט מיט דעם ווילען אָדער ניט־ווילען פון דער אראבישער בעפעלקערונג.

נאָך דעם איצטיגען קריעג וועט ארץ־ישראל נעהערען צו דעם, וועמען דער פריעדענס־קאָנגרעס וועט בעשטימען פאר איהר באלאָאם. עס איז נאנץ זיכער, אז דער פריעדענס־קאָנגרעס וועט זיך רעכענען מיט דעם ווילען פון די אראבער, אָבער ניט ווי מיט א צר, וואָס האָט א ר ע כ ט אויף סואווערעניטעט אין פאלעסטינא, נאָר ווי מיט א פאקטישער מאכט, וועמעס אינטערעסען מען דארף אריינרעכענען אין חשבון. „אריינרעכענען אין חשבון", אָבער ניט מעהר. פאָדערען קאָנען די אראבער נאָר, אז וואָר עס זאָל ניט זיין זייער נייער פאָלִיטישער באלאָאם, זאָלען ניט געשמעלערט ווערען יענע רעכט זייערע, וואָס זיי האָבען נעהאט ביז אהער, אז זיי

זאָלען אויסנעמליכען ווערען אין זייערע בירגערליכע, פּאָליטישע און נאַציאָנאַלע רעכט מיט די קינדער פון יענעם פּאָלק, ווועמען עס וועט איבערגענעבען ווערען די שטאָאַטליכע סוואווערעניטעט.

די פּרינציפּען פון דעם נ י י ע ם פּעלקער־רעכט קאָנ־ אודאי ניט בעטראַכטען דעם אַראַבער פּאַר דעם רעכטליכען באַ־ באָם אין ארץ־ישׂראל.

דאָם נייע פּעלקער־רעכט איז נאָך ערגעץ ניט אריין אין לע־ בען. אָבער ער איז שוין פּראָקלאַמירט געוואָרען אין דער טאָגיא־ ליסטישער טעאָריע, און מיר, סאָציאָליסטען, זענען מחויב צו האַל־ טען זיך פּאַר איהם און צו קעמפּען פּאַר איהם.

זיין נרונד־פּרינציפּ איז אריוסגעזאָגט און וויסענשאַפּטליך אָננעווענדעט געוואָרען אין דעם דריטען באַנד פון קאַרל מאַרקס' „קאַפּיטאַל". דאָרטען בעווייזט דער גרעסטער טעאָרעטיקער פון דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמיע און דעם סאָציאָליזם, אז ערד, לאַנד קאָן ניט זיין קיין אייגענטום, ניט נאָר ניט פון אייגצעלנע מענשען, נ אָ ר א ו י ך פ ו ן א ג א נ צ ע ן פ אָ ל ק.*)

ערד און לאַנד קאָנען נאָר זיין אין „ב ע ז י ץ", אָבער ניט אין „אייגענטום". דער בעזיץ־רעכט אויף ערד און לאַנד קאָן, לויט דעם נייען, סאָציאָליסטישען שטאַנדפונקט, שטאַמען ניט פון ערבערונג, ניט פון קויף־און פערקויף, ניט פון פּריוואַט־רעכטלי־ כע אָבמאַכונגען, נאָר איינציג און דורכאוים פון מ ע נ ש ל י כ ע א ר ב ע י ט.

נאָר דאָם, וואָס איך בעארבייט מיט מיינע הענד. נאָר דאָס איז „מיינע". קיין פּאָלק קאָן ניט אריינלענגען זיין האַנד אויף ניט בעארבייטע ערד און זאָגען, "דאָס איז מיין" און פערוועהרען וועמען עס איז צו קומען און צו בעארבייטען עס.

פון א סאָציאָליסטישען רעכט־שטאַנדפונקט האָבען די אַראַבער א רעכט אין ארץ־ישׂראל, נאָר אויף אזוי פיעל לאַנד, וויפיעל זיי בעארבייטען מיט זייערע אייגענע אראבישע הענד. עס איז אָבער דאָ אין ארץ־ישׂראל א היבשע מאַסע ניט בעזעצטע לענדעריין,

*) זעה באריכות וועגען דעם די בראשור: „ארץ־ישׂראל אין די אי־ דישע ארבייטערשאַפּט" דאָס קאָפּיטעל: „די אַראַבישע פּראָגע".

וואָס קאָנען, ביי אן אינטענסיוואר ווירטשאפט, געבען חיונה א סך א גרעסערער בעפעלקערונג, אויסער די איצטיגע אראבישע. און איך זעה ניט איין, מיט וועלכען יושר וואָלט מען געקאָנט פערוועהרען אידען צו פאָהרען אהין, צו בעארבייטען יענע לענדערייען, צו ענט־וויקלען אינדוסטריע און האנדעל אין די שטעדט און צו וועלען די מאיאָריטעט אין דעם גאנצען לאנד.

בעת איך האָב געזאָגט, אז „ארץ־ישראל האָט שוין א חתן", האָב איך דערמיט געמיינט, אז דער איצטיגער פאקטישער באַ־לאָאָם אין ארץ־ישראל, דער אראבער, וועט, אונטער דער טער־קישער הערשאפט, זיך ניט רעכענען מיט דעם יושר און וועט ניט דערלאָזען, אז אידען זאָלען וועלען די מאיאָריטעט. ער וועט דולדען אונזער קאָלאָניזאציע אזוי לאנג, ווי ער וועט קאָנען פראָפיטירען פון איהר, און אזוי לאנג ווי מיר וועלען נאָך זיין אין א פערשווינדענדען מיעוט. קוים וואקסט אָן אונזער בעפעלקערונג צו שטארק, אזוי דארפען מיר זיך רעכענען מיט אן אויפשטאַנד פון די אראבער און מיר קאָנען לכתחילה זיין זיכער, אז דער טערק וועט אונז ניט קאָנען בעשיצען פון זיי, ווייל עס וועט זיך איהם ניט לוינען אייניצורייסען זיך מיט די אראבער. דערפאר בין איך געווען געגען דעם, מיר זאָלען לעגען וועלכע עס איז טעריטאריאליסטישע האָפנונגען אויף ארץ־ישראל, אויב מיר קאָנען ניט געווינען די אראַ־בער אויף אונזער זייט.

איצטער איז אָבער די לאָגע א גאנץ אנדערע. די איצטיגע באַאָאבאַטים פון דעם ערד־באָל, די גרויס־מעכטען, וועלען דארפען בעשטימען דעם גורל פון אלע טערקישע פראָווינצען און אויך פון ארץ־ישראל. זיי קאָנען בעשטימען, אז פאַלעסטינא זאָל ווערען א פאָליטיש אונאבהענגיגער שטאַאט; אז די ניט בעזעצטע לענדערייען זאָלען איבערגעגעבען ווערען דעם אידישען פאָלק; אז יעדעם פאָלק, וואָס וועט וואוינען אין דעם נייען שטאַאט, זאָל זיין אויטאָנאָם אין זיין אינווענדיגסטען נאציאָנאל־קולטורעלען לעבען.

וואָס קאָן דאָ דער „חתן" טהאָן? ניט ער האָט א רעכט, זיך צו שטעלען אנטקעגען דעם, ניט ער קאָן האָבען די מאכט צו גרהן אנטקעגען דעם וויל־ען אן דעם בעשלום פון די גרויס־מעכטען.

מיר אָבער האָבען איצטער א רעכט צו באָדערן, אז מען זאָל אונז לאָזען גרינדען אין ארץ־ישראל א פאָליטיש־זעלבסטשטענדיגע היים, א ברעקעל ניט פערשמעלערענדיג יענע רעכט, וועלכע עם קומט על פי דין און על פי יושר דעם אראבישען פאָלק.

25טען יולי, 2915.

דער אַרבייטער און זיין פאַלק.

דער איצטיגער וועלט־קריעג וועט צווינגען די אידישע סאָ־ציאַליסטישע וועלט קריטיש איבערצוקוקען א סך פון איהרע אייג־געפונדעוועטע אני־מאמין'ס.

קיין חדוש ניט! די הערשענדע כאָציאַליסטישע טעאָריע איז א פּראָדוקט פון דעם ווירקליכן לעבען, אויסגעוואַקסען פון נע־ווייסע אומשטענדען. זי וויל פערשטעהן די הערשענדע אומשטענ־דען, בעליכטען מיט'ן שכל די קרעפטען, וואָס ווירקען אין דער גענזעלשאַפט, און בענרייפען די טענדענצען, וואָס וואַקסען פון זיי אַרויס.

בייטען זיך די אומשטענדען, קומען פאָר איבערראַשענדע ענ־דערונגען אין דער ווירקליכקייט, אזוי מוז זיך דאָס פריהער אָדער שפעטער אָברופען אויף דער טעאָריע. אַלטע גענאַנקען שטויסען זיך צונויף מיט נייע כאַקטען, און — וועה צו די גענאַנקען, וואָס דאַרפען אויסהאַלטען אזא צונויפשטויס! עס איז א צער־בעלי־היים אויף יענער טעאָריע, וואָס פערלירט דעם באָדען פון די פאַק־טען אונטער זיך. איהרע וואָרצלען קענען מעהר ניט ציהען קיין היונה, זי פערדאַרט און וועדט סוף־כל־סוף אַרויסגעריסען און אַרויסגעקעהרט פון דעם עפענטליכען בעוואוסטזיין, ווי א טויטע געוויקס, וואָס שטערט דעם אויפגאַנג פון נייע, לעבענספעהיגע פלאַנצען.

איך וואָלט געקאָנט אויסרעכענען א גאַנצען צעטל פון אזעלכע פערדאַרטע „אני־מאמין'ס", וואָס מען וועט מוזען אויסוואַרצלען פון דער אידישער כאָציאַליסטישער וועלט־אַנשויאונג. דא וויל איך מיך אָבשטעלען דערווייַל אויף א פּאָר אזעלכע „אמת'ען", וואָס פערצאַמען דעם וועג דעם אידישען פּראָלעטאַריאט אין דעם איצ־טיגען בערגענדען מאָמענט.

איך האָב דא אין זין די הערשענדע אנשויאונגען וועגען דער

פסיכאלאגיע פון דעם ארבייטער און וועגען זיין שטעלונג צו דעם נאציאנאלען פראבלעם.

די „פראלעטארישע פסיכאלאגיע" שפיעלט זעהר א גרויסע און וויכטיגע ראלע אין דער הערשענדער סאציאליסטישער וועלט־אנשויאונג. דער סאציאליסט איז בעשטרעבט צו־צופאסען אלע זיינע אידעען און בעשטרעבונגען צו „דער פסיכאלאגיע פון דעם פראלעטאריאט". ער וויל ניט נאר פערטיידיגען די אינטערעסען פון דעם ארבייטער, נאר אויך קוקען אויף אלץ מיט דעם ארבייטער'ס אויגען. ער זוכט אויסצוגעפינען וואס איז דער בענעהר פון דעם ארבייטער'ס האַרצען, און ווי אזוי מוז זיך אויסבאלאנסירן די וועלט אין דעם ארבייטער'ס מוח.

דער סאציאליסטישער טעארעטיקער (פון דער איצטער הערשענדער ריכטונג), וויל נאר ברענגען אין א סיסטעם און קלאר מאכען די האלב־אונבעוואוסטע גערעדנקען, די האלב־קלאהרע געפיהלען און שטרעבונגען, וואס ווערען געבוירען אין דעם פראלעטאריאט. ער זוכט אויסצוגעפינען, פאר וואס דער פראלעטאריאט מוז לעבען מיט אזעלכע געפיהלען און ניט מיט קיין אנדערע; פארוואס אויף זיין מוח מוזען האבען א שליטה נאר אזעלכע גערעדנקען און ניט קיין אנדערע. ער זעהט וויסענשאפטליך פארויסצוזעהן, וואס אזוינס מוזען זיין די האנדלונגען פון די ארבייטער, ווי א פראדוקט פון זייער הארצענס בעגעהר און זייער שכל'ס בעטראכט, און וואס פאר א ראלע די האנדלונגען מוזען שפיעלען אין דעם רעוואלוציאנערען איבערבוי פון דעם געזעלשאפטליכען לעבען.

קורץ, דער ארבייטער און די פסיכאלאגיע פון דעם ארבייטער קלאס איז איינער פון די וויכטיגסטע זיילען, אויף וועלכער עס רוהט די הערשענדע סאציאליסטישע וועלט־אנשויאונג.

צו די אמת'ען, וואס דער סאציאליסט האט אויסגעפונען וועגען דעם פראלעטאריער'ס נשמה, געהערט אויך יענער „אני־מאמין", אז דער ארבייטער איז בטבע ניט פעראינטערעסירט אין דעם נאציאנאלען פראבלעם, אז עס איז פאר אים קיין ברעקעל נפקא מינה, צו וועלכען פאלק ער אליין בעלאנגט אדער צו וועלכען פאלק עס בעלאנגען זיינע חברים ארבייטער. ער לייקענט ניט, אז עס זענען דא נאציאנאלע פערשיידענקייטען, — קיין בר דעת קאן זיי

ניט אָבלייקענען, — אָבער ער איז צו זיי אינדיפערענט. דער פּאקט, וואָס ער אליין איז א דייטש אדער א פראנצויז און וואָס די אנדערע פון זיין קלאס זענען דייטשען, פראנצויזן אדער מאַטערן, ריהרט איהם ניט א סך מעהר, איידער יענער אומשטאנד, וואָס ער אליין האָט בלאָנדע האָר און בלויע אויגען, בעת אנדערע האָבען שוואַרצע האָר און שוואַרצע אויגען.

די נאציאָנאלע פערשיידענקייטען בעשאפען פאר איהם ניט קיין בעזונדערע נאציאָנאלע אינטערעסען, וואָס זאָלען פעראייניגען אלע בלאָנד־האָריגע און בלאָה־אויגיגע מענשען אויף איין זייט אנטקעגען די שוואַרץ־האָריגע און שוואַרץ־אויגיגע מענשען אויף דער אנדער זייט.

אָט דער „אני־מאמין" וועגען דער פּראָלעטאַריישער פסיכאָלאָגיע, וועגען דעם ארבייטער'ס „קאָסמאָפּאָליטיזם", וועגען זיין אבסאָלוטער גלייכגילטיגקייט צו נאציאָנאלע פּראָבלעמען אין שוין לאנג אבגעפרעגט געוואָרען אין דער סאָציאָליסטישער וויסענשאפט ביי די אומות העולם. טעאָרעטישע אונטערזוכונגען און אפיציעלע ערקלעהרונגען פון די סאָציאָליסטישע נדולים אויף די אינטערנאַציאָנאלע קאָנגרעסען האָבען אין די לעצטע צוואַנציג יאָהר פּראָטעסטירט אנטקעגען אזא פאלשער אויסטייטשונג פון דעם אר־בייטער'ס פסיכאָלאָגיע. אָבער אויף דעם אידישען סאָציאָליזם, — דערהויפט דא אין לאנד, — האָט דאָס כמעט ווי ניט נעמאכט קיין ברעקעל רושם.

אויס עם־הארצות, אדער אויס פער'עקשן'מער טעאָרעטישער פערבלענדעניס, האָט דער אידיש־אמעריקאנישער סאָציאָליסט זיך בישום אופן ניט געוואלט שיידען מיט זיין קאָסמאָפּאָליטיזם און האָט ניט אויפגעהערט צו טענה'ן, אז דעם ארבייטער קאָנען ניט זיין טייער די אינטערעסען פון דער אייגענער נאציע, און אז אלע טעאָרעטישע אונטערזוכונגען, ווי איבערציינענד זיי זאָלען ניט זיין, און אלע אפיציעלע ערקלעהרונגען פון סאָציאָליסטישע נדולים, ווי קלאָר עס זאָל ניט זיין זייער מיין, אז דאָס אלץ איז ניט מעהר ווי א צייטווייליגער שגעון פון יחידים, וואָס האָט ניט צו טהאָן מיט דער אינוועניגסטער נאטור פון דעם ארבייטער און וועט דעריבער אייביג בלייבען פרעמד דער נשמה פון דעם פּראָלעטאַריאָט.

עס איז אויסגעבראָכען דער קריעג. ער האָט אויפגערודערט אלע שיכטען פון יעדען פאָלק, וואָס איז אריינגעצויגען געוואָרען אין איהם. די מאסען פון די ארבייטער האָבען בעקומען די מעגליכקייט ארויסצואווייזען די פערבאָרגענסטע כודות פון זייער נשמה, און — ווי זעהט איצטער אויס יענער „אני־מאמין" אין דעם ליכט פון דער ניי־געשאפענער ווירקליכקייט?

איז דעם ארבייטער באמת קיין נפקא מינה ניט, צו וועלכען פאָלק ער בעלאָנגט, אדער אין דעם ארבייטער'ס ברוסט לעבט ניט דערזעלבינער געפיהל צו זיין פאָלק, ווי אין דער ברוסט פון יעדען געווען־ליכען בשר ודם?

נאָר דער, וועמעס קאָפּ איז געריכט ארומגעוואקסען מיט דעם שפּינוועבס פון דער אלטער טעאָריע, קאָן נאָך האָבען דעם מוטה, בלייבען טריי צו דעם אלטען בליק אויף דעם ענין. אָבער יעדער איינער, וואָס שרעקט זיך ניט ארויסצוטרעטען מיט פערשטויבטע שפּינוועבס פון די אויגען, וואָס האָט דעם קוראזש אריינצובליקען דעם אמת אויג־אין־אויג, מוז צוגעבען, אז דער קאָסמאָפּאָליטיזם פון דעם ארבייטער איז געווען א ניט־געשטוינענע, ניט־גענפלויגענע בבא־מעשה.

עס קאָן זיין, אז אין די צייטען פון פריערען האָט זיך דער ארבייטער, — און אויך דאָס ניט יעדערער, — געקאָנט בערגינען דעם לוקסוס צו טעאָרעטיזירען און אפשר אויך צו פאנטאזירען וועגען א צוקונפטיגער מענשהייט, אין וועלכער עס וועלען זיין אָבגעמעקט אלע פערשיידענקייטען צווישען פאָלק און פאָלק. אָבער קוים איז זיין פאָלק אוועקגעשטעלט געוואָרען אין סכנה, אזוי האָט דער ארבייטער פלוצלונג ארָאבגעטרייסעלט פון זיך דעם קאָסמאָפּאָליטישען קאשמאָר און האָט זיך ווי א צורייצטער לייב א וואָרף געטהאָן פאר דער עקזיסטענץ, די זיכערקייט און די פרייהייט פון זיין פאָלק.

זאָגט ניט: „ער איז געפאלען אונטער די שמיץ פון דער רעגיערונגס־בייטש". די בעריכטען פון די קריעגס־לענדער האָבען אנגענומעלט אן אונגעהויערען מאטעריאל, וואָס לאָזט ניט איבער קיין ברעקל ספק אין דער פרייוויליגקייט, דער ערנסטקייט און דער טיעף פון דעם ארבייטער'ס פאטריאָטיזם.

דער שהנסטער ביישפיעל איז אפשר דער פאל מיט די אנארכא־סינדיקאליסטען אין פראנקרייך. א סך אזעלכע אנארכא־סינדיקאליסטען, וואס זיינען אנטלאפען פון מיליטער־דיענסט, האבען זיך תיכף ביי דעם אויסברוך פון דער מלחמה אומגעקערט צו זייער פליכט.

בעקלאגט זיך נאר גוט! אנארכיסטען, פערברענטע אנטי־מיליטאריסטען, וואס האבען זיך ארומגעטריבען אונלאנגל, וויל זיי האבען פרינציפיעל אבגעלייקענט יעדען קריעג און האבען מחמת דעם טעם ניט געוואלט גההן דיענען, האבען פלוצלונג פערוואנדעלט אלע זייערע טעאריין און זענען פרייוולינג צוגעשטאנען צו דעם קעמפענדען פאלק, ווי נאר דאס פאלק האט ארויסגעלאזען זיין רוף אין געבאהר.

דארף מען א בעסערען בעוויין, ווי אויבערפלעכיך עס זענען גלעזגען אויף דעם פראלעטאריער'ס נשמה די קאסמאפאליטישע פראזען, ווי טיף עס זענען אין איהר געוואן איינגעוואורצעלט די אינטערעסען פון דעם אייגעזעם פאלק?

און זאגט ניט: „דער קריעג־מאמענט האט איבערגעביטען דעם ארבייטער'ס טבע". קאנט איהר זיך פארשטעלען, אז א טבע פון א קלאס זאל זיך איבערבייטען איבער נאכט? קאנט איהר צולאזען דעם געדאנק, אז א רעגיערונגם־אויפרוף האט גובר געוואן אלע יענע עקאנאמישע, סאציאלאגישע און היסטארישע געזעצען, וואס בעשטימען די טבע פון א קלאס?

דער קריעג האט ניט איבערגעאנדערשט די נשמה פון דעם ארבייטער. ער האט נאר ארויסגערופען אויף דער אויבערפלעך דאס, וואס איז געווען פערבארגען אין דעם טיף. אפילו ביי דעם ארבייטער, דעם קאסמאפאליט, איז אויף דעם גרונד פון דער נשמה גלעזגען די ליעבע צו זיין פאלק. צונויפגעדרעהט אין דרייען איז גלעזגען אט דער טיפסטער אמת פון זיין הארצען, און אז עס איז געקומען דער נויטיגער מאמענט, האט ער זיך פלוצלונג אויסגע־גלייכט אין זיין גאנצער הויך.

דער וואס האט ניט מורא צו פארמולירען דעם אמת אזוי ווי ער איז, וועט, שטודירענדיג די ראזיע פון דער ארבייטערשאפט אין דעם איצטיגען קריעג, מוזען ארויסברענגען אן אורטייל, וואס

פּאטשט אין פּנים דעם אלטען „אני־מאמין", און וואָס זאָגט:

— אין די צייטען פון א פּאָלקס־געפּאַהר איז דעם ארבייטער'ס טבע אזא, ווי די טבע פון יעדען געזונטען, נאָרמאלען מענשען. עס ברויזט אין איהם אויף די אינסטינקטיוו ליעבשאפט צו זיין פּאָלק, ער פּערגעסט אויף זיך, אויף זיין ווייב און קינד, אויף טויזענדער געגלויבטע אָדער איינגעשמועסטע זאכען, און לויפט, ווי א צוריצטער לייב, צו בעשיצען די עקזיסטענץ פון זיין פּאָלק, די זיבערקייט פון זיין פּאָלק, די פּרייהייט פון זיין פּאָלק.

13טער אויגוסט, 1915.

דער אידישער קאָנגרעס און די אַרביטער.

די אונגעהויערע שרעקען פון דעם איצטיגען וועלט־קריעג פאַלען אויף קיין טייל פון דעם פאָלק ניט אזוי שווער, ווי אויף דער אַרבייטערשאפט און אויף יענע שיכטען, וואָס שטעהען נאָהענט צו איהר איז זייער עקאָנאָמישען מעמד.

נאָך שווערער דריקט די לאַסט פון דעם קריעג אויף דער אידישער אַרבייטערשאפט און די אידישע אַרעמע מאַסען, וויל קיין פאָלק ליידט ניט פון איהם אזוי פיעל, ווי אונזער אידיש פאָלק.

קיין פאָלק פון די, וואָס נעפינען זיך אין די קריעגס־לענדער, דאַרף ניט אויסשטעהן אזעלכע ביטערע ליידען, אזא אומפערדיענטע שפיחות־רמים, ווי דאָס אידישע. די רוסישע רעגיערונג וואָס האָט זיך אַוועקגעשטעלט פאַר א ציעל אויסצואוואַרצלען אונז פון רוסלאַנד, האָט ענדליך אויסגעפונען אונזער שוואַכסטען פונקט, וואוהין זי קאָן אומבעשטראָפט ציעלען איהרע ניפטיגע פייַלען: דעם אומבעשיצטען אידישען נאָמען.

פריהער מיט דעם אומגעלומפערטען בלוט־בלבול אין דעם בייַלים־פראָצעס און איצטער מיט דעם נאָך שרעקליכערען שקרבלבול, אז מיר זיינען א פאָלק פון שפיאָנען, האָט זי נאָר איין ציעל אין זין: פער'מאום'ען אונז אין די אויגען פון אלע אנדערע פעלקער, שטאַרקער מאכען דעם האס און די פּעראַכטונג, וואָס עקזיסטירט אנטקעגען אונז און אויף אזא'ן אופן פערענטפערען אלע רדיפות, וואָס זי וועגדט אנטקעגען אונז אָן, און ניט נאָר ניט געפינען קיין ערנסטען פּראָטעסט אנטקעגען דעם, נאָר אויך זיין זיכער, אז די גרויסע מאַסען פון די רוסלענדישע פעלקער וועלען דערפאַר סימפּאַטיזירען מיט איהר.

אין אזא לאַגע איז פאַר אונז קיין אנדער אויסוועג ניטא, ווי נאָר זעהן אָנצואוועגדען אלע מיטלען, כדי צו רעטטען אונזער עהרע און אונזער נאָמען.

אט דער ציעל קען דערגרייכט ווערען נאר יעמאלט, ווען מיר וועלען ״גלע ווי איין מען ארויסטרעטען אפען, ווי א פאלק, און פאר־דערעי וואס אונז קומט ווי א פאלק, אין קעמפען מיט דער גאנצער אנשי־ערנגונג פון אונזער קראפט באר אונזער בעפריאונג פין יענער ואציאנאלער קנעכטשאפט, אין וועלכער כ״ר געפינען זיך איצט, פון יענער נאציאנאלער קנעכטשאפט, וואס איז די אורזאך פון אלע :אונזערע לוידען, פון אונזער ניערריגען מעמד צווישען די פעלקער און פון אונזער שפל געוואָרענעם נאמען.

צוויי פאדערונגען דארפען מיר ארויסשטעלען, כדי אויסצו־נלייכען אונזער נאציאנאלע לאגע מיט דער נאציאנאלער לאגע פון אלע אנדערע פעלקער, און כדי דורכדעם אויפהויבען אונזער פרעס־ניוש אין די אויגען פון לער וועלט, אומקעהרען אונז אונזער פער־לארענע חשיבות און אויף אייביג פטור ווערען פון אלע רדיפות אין בעליידינונגען, וואס פאלען אויס אויף אונזער גורל.

די ערשטע פאדערונג איז: נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג איז אלע לענדער, וואו מיר געפינען זיך, ווי א מינאריטעט, די צווייטע פאדערונג איז — א פרייע אייגענע שטאאט.

נראד אין דעם איצטיגען היסטארישען מאמענט איז געבוירען געוואָרען די מעגליכקייט, אז די ביידע פאדערונגען זאלען פער־ווירקליכט ווערען: פון אלע זייטען דערגעהען צו אונז ידיעות, אז די קריעגם־פיהרענדע פעלקער זעכען ניט אבגעניגט, צוועקצו־ועבען אונז ארץ־ישראל. דורכדעם גופא, בעשטעטיגען זיי, אז מיר זענען א בעזונדער פאלק און בערעכטיגען אונזער קאמף פאר דער :צויסגלייכונג פון אונזער נאציאנאלער לאגע.

פון אלע שיכטען פון דעם אידישען פאלק דארף די אידישע ארבייטערשאפט זיין מעהר פאר אלעמען פעראינטערעסירט אין יענע צוויי פאדערונגען.

די בעדייטונג פון דער נאציאנאלער גלייכבערעכטיגונג שטעהט שוין קלאר פאר די אויגען פון דאם רוב אידשע ארבייטער און זי איז שוין ארויפגענומען געוואָרען אויף דעם פראגראם פון יענער ארבייטער־קאנפערענץ, וועלכע דער נאציאנאלער ארבייטער־קא מיטעט רופט צונויף.

אבער נאך גאר ניט קלאר איז פאר דעם אידשען ארבייטער

די וויכטיגקייט פון דער צווייטער פאָדערונג: פון אן אייגענעם אידישען שטאָאט. דער ארבייטער זעהט נאָך ניט איין, אז אן אייגענער שטאָאט וועט ברענגען ניט נאָר די פערענטפֿערונג פון דער אידישער פראָגע, אין וועלכער ער דארף זיין אינטערעסירט, ווי א טייל פון דעם אידישען פאָלק, נאָר אויך אז דער אידישער שטאָאט וועט ערשט געבען די מעגליכקייט דעם אידישען ארבייטער־קלאָס פריי צו ענטוויקלען זיינע סאָציאָלע קלאָסען־כוחות.

כל זמן אידען וועלען ניט האָבען קיין אייגענעם שטאָאט, וועלען אלע קלאָסען פון דעם אידישען פאָלק, ווי שטארק עס זאָל ניט זיין דער אנטאגאָניזם צווישען זיי, צוגעשמידט זיין איינער צום אנדערען.

אפילו אין אמעריקא, וואו דער דרוק פון אונזער נאציאָנאלער קנעכטשאפט פיהלט זיך ניט אזוי שטארק, האָט אויך ניט געקאָנט פאנאנדערנעריסען וועלן די קייט, וואָס האָט צוגעשמידט דעם אידישען פראָלעטאריאט צו דער אידישער בורזשואזיע. אויף שריט און טריט מוז דער אידישער ארבייטער אָנקומען צו דער הילף פון דער אידישער בורזשואזיע, און די הילף וועט איהם נעגעבען אין דער פאָרמע פון צדקה און טובות, וואָס דערנידעריגט דעם נעבער אין דעם נעהמער.

אמת, אויך אין אן אייגענעם שטאָאט פאלען אוים צייטען, וועלן דער ארבייטער וועט צוגעפֿגעשמידט אין אייגעם מיט דער בירזשואזיע, אבער דאָס זענען נאָר די זעלטענע צייטען פון אן אלגעמיינער נעפאָהר פאר דאָס נאנצע פאָלק, ווי צ. ב. אין דעם איצטיגען קריעג. אין די פריעדליכע צייטען קאָן זיך דער פראָלעטאריאט פריי בעווענגען, לויט די אינוועניגסטע טענדענצען פון זיין קלאס און לויט דער מדרגה פון זיין סאָציאָלישטישען בעווואוסטזיין. די הילף, וואָס ער בעקומט אין דער פאָרם פון א סאָציאלער נעזעצגעבונג, האָט ער דארטען צו בערואנקען ניט דער נוטהערצינקייט פון דעם בורזשואזען בעל־טובה, נאָר זיין אייגענער אָרגאניזירטער פאָליטישער טהעטיגקייט.

אין די נלות־לענדער איז אבער דאָס נאציאָנאלע לעבען אלע מאָל אין נעפאהר אין דעריבער האָט דער ארבייטער זיך קיין מאָל ניט בעברייען פון יענער קייט, וואָס שמידט צונויף די בורזשואזיע מיט

דער ארבייטערשאפט. דאס פערטונקעלט דעם קלאסען־בעוואוסט־זיין פון ־עם אידישען ארבייטער אין שוואכט אבּ זיין ענערגיע אין דעם קלאסען־קאמף.

עס זענען דאָ נאָך א סך אנדערע וויכטיגע מאָמענטען, וואָס בּרענגען דערצו, אז די ענערגיע פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאט זאָל זיך ניט קאָנען פּריי ענטוויקלען אין די גרויס־לענדער. ווי אלע שׁכּנים־הען נאָך ניט קלאָר פאר די אויגען פון דער אידישער ארבייטערשאפט. א דאנק איהר אבּגעשטאנענקייט פון דער אלגעמיינער פּראָלעטאַרישער ענטוויקלונג, הערשען נאָך ביי איהר אנשויאונגען, וואָס שטאמען פון די קינדער־יאָהרען פון דער סאציאַליסטישער בעוועגונג און וואָס רופען ארויס אין איהר א געגנערשאפט צו דער טעריטאריאַליסטישער פערענטפערונג פון דער אידישער פראגע בכלל און צו ארץ־ישראל בפרט.

אין דער איצטיגער צייט איז אבער אבסאָלוט נויטווענדיג פאר דעם אידישען ארבייטער־קלאס, סאי ווי א טייל פון דעם אידישען פאָלק, סאי ווי א בעשטימטען סאציאַלען קלאס, ער זאָל ניט נאָר ניט בלייבען הינטער דער בורושואזיע און נאכשלעפען זיך נאָך איהר, נאָר אז ער זאָל אריסטרעטען אין פראָנט און נעהמען אויף זיך די איניציאטיוו פון דער אידישער בעפרייאונג. ווי דער פּראָגרעסיוסטער קלאס פון אונזער פאָלק, דארף דער אידישער פּראָלעטאריאט אָנטרייבען די איבעריגע קלאסען, אז זיי זאָלען אין זייער עטאריאט אָנטרייבען די איבעריגע קלאסען, אז זיי זאָלען אין זייער עדע פאָדערונגען ניט אראָבפאַלען נידעריגער, איידער דאָס, וואָס מיר זענען שולדיג אונזער אייגענער עהרע, ווי א פאָלק; אז זיי זאָלען ניט פערשמירען און ניט פערוואַסערען די פאָדערונגען, וואָס דאר־פען אונז ברענגען די פולע און גאנצע בעפרייאונג.

עס איז פאר דעם אידישען פּראָלעטאַריאט אבסאָלוט נויטיג, אז ער זאָל זיך בעטיליגען אין דעם אלגעמיין־נאציאָנאלען אידישען קאָנגרעס זאָל קענען רעדען אין דעם נאָמען פון דעם גאנצען אידישען פאָלק, נאָר אויך כדי דער אידישער פּראָלעטאַריאט זאָל פער־וואנדלען די האלב־קלאָרע רייד פון דער בורשואזיע אין קלאָרע און בעשטימטע פאָליטשע לאָזונגען; אז אנשטאט „פולע" רעכט, וועגען וועלכע זי רעדט איצטער, זאָל קלאָר ארויסגעזאָגט ווערען:

„נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג" און אַז אָנשטאָט די מטושטשע וועגטער פון אַן אייגענער „היים" אין ארץ־ישראל, זאָל שארף אַרויסגעשטעלט ווערן:

א שטאָט אין ארץ־ישראל, וואו דאָס אידישע פאָלק זאָל קאָנען ווערען די מאיאָריטעט,—א שטאָט, וואָס זאָל זיין נעגרינדעט אויף די פראָגרעסיווסטע יסודות פון דער דעמאָקראַטיע און דער פולער נאַציאָנאַלער אויטאָנאָמיע פאר אלע פעלקער און שפראַך־גרופען, וואָס וועלען לעבען אין איהם.

17טן יולי, 1915.

דאָס פּראָגראַם פון דעם נאַציאָנאַלען אַרבייטער־קאָמיטעט.

די אידישע אַרבייטער קאָנען זיך ניט בענוגענען מיט דעם שריט, וועלכען זיי געהען איצטער טהאָן, — מיט דער קאָנוועננשאָן, וואָס וועלן צונויפגערופען פון דעם נאַציאָנאַלען אַרבייטער־קאָמיטעט.

דער שריט איז א צו קלייַנער, איך וואָלט זאָגען, א צו צי־טערינג־באַלעבאַטישער, אז דער אידישער פּראָלעטאַריאַט זאָל קאָנען זעהן אין איהם דעם גאַנצען אויסדרוק פון זיין וויללען אין דער איצ־טיגער צייט.

די אידישע אַרבייטער דאַרפען זיין די ראַדיקאַלסטע פּאַרטיי פון דעם אידישען פּאָלק. דאָס דאַרפען זיי אַלע מאָל זיין, און בפרט איצטער, ווען אויף דער טאָגעס־אָרדנונג פון דעם פּאָליטישען לעבען איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען דער נעשיכטליכער גורל פון א סך אונטערדריקטע פעלקער און צוווישען זיי אויך דער גורל פון אונזער אייגענער נאַציע. די ראַדיקאַלע אַרבייטערשאַפט מוז זעהן אָנוועגדען אַלע איהרע כחות, אז דאָס אידישע פּאָלק זאָל ענדליך אַרויסגעהן פון יענעם פּאָליטישען הין־הער־פּלעץ, אין וועלכען עס איז געלעגען ביז אַהער; אז דאָס זאָל פערלאָזען זיינע ביז־אַהעריגע פּאָליטישע גאַנגען פון קריכעריש שתדלנות און קבצנ'ישע צופריע־דענקייט מיט יענע פּאָר בײַנדלעך, וואָס מען וועט איהם צור־וואַרפען.

די אַרבייטער דאַרפען זעהן, אז דאָס אידישע פּאָלק זאָל אַרויסטרעטען אויף דער היסטאָרישער אַרענע, ווי א פּאָלק; עס זאָל ניט בעטען, נאָר פּאַדערען און קעמפען; און עס זאָל פּאַדערען אַלץ, אין וואָס ער נויטיגט זיך, ווי א פּאָלק, כדי די אידישע פּראָלע זאָל פערענטפערט וועדען ר א ד י ק א ל.

וואָס דען אַנדערש הייסט ראַדיקאַל, אויב ניט דער פּרינציפּ,

אז יעדע געזעלשאפטליכע קראנקהייט דארף געהיילט ווערען פון גרונד־אויס, דארף אויסגערייסען ווערען מיט די ווארצלען? אין וואס דען אנדערס שיידט זיך אב דער ראדיקאלער פראלעטאריאט פון די ליבעראלע באלעבאטישע קלאסען, אויב ניט אין דעם, וואס יענע ווילען היילען די קרענק מיט פאליאטיוון מיטלען, מיט פלעסטערליך און וועסערליך, בעת מיר פאדערען, אז עס זאל בעזייטיגט ווערען די אורזאך פון דער קרענק?

די לאגע פון דעם אידישען פאלק איז א קראנקע, זי פער'סס'ט ניט נאר אונזער אייגען לעבען, נאר אויך דאס לעבען פון יענע פעלקער, צווישען וועלכע מיר וואוינען. דער אנטיסעמיטיזם איז א לעבענס־געפאהר פאר אונז און א געפאהר פאר דער פראגרעסיווער ענטוויקלונג פאר זיי. מיר קאנען ניט ווארטען, ביז די סאציאלע רעוואלוציע וועט אבשאפען די עקאנאמישע קאנקורענץ און דערמיט פערשטאפען איינעם פון די וויכטיגסטע קוואלען, פון וועלכען עס פליסט דער פעלקער־האס.

מיר קאנען ניט ווארטען, ביז וואנען די הומאנע געדאנקען און געפיהלען וועלע פון די ניט־אידישע הערצער פערטרייבען דעם האס צו אונז, וואס האט זיך דארטען אנגעזאמלט פון דורות. איך רעד שוין ניט דערפון, וואס ביז עס וועט קומען די נחמה, קאן ארוים די נשמה. עס איז דא נאך אן ערגערע זאך. עס איז אין דער לעצטער צייט דערווייזען געווארען אזוי קלאר ווי דער טאג, אז די פסיכאלאגישע כאטיווען פון דעם אנטי־סעמיטיזם ווערען טאג־אויס, טאג־איין נעשפייזט פון דער פערשכטונג, וועלכע אלע קלאסען, אפילו די געבילדעטסטע, — האבען צו אונז, ווי צו א פאלק. און פון אט דער פערשכטונג וועלען מיר קיינמאל ניט פטור ווערען, כל זמן מיר וועלען ניט אנהויבען צו פיהרען אן אקוראט אזא נארמאלען נאציאנאלען לעבען, ווי אלע פעלקער פון דער וועלט.

עס איז פאר אונז ניטא קיין אנדער אויסוועג. מיר מוזען אויסגלייכען די נאציאנאלע לאגע פון דעם אידישען פאלק מיט דער נאציאנאלער לאגע פון אלע אנדערע פעלקער, און די אידישע ארבייטערשאפט, די רעדיקאלסטע פארטיי פון אונזער פאלק, מוז נעהמען אויף זיך אט די וויכטיגסטע אויפגאבע.

דער אידישער נאַציאָנאַלער ארבייטער־קאָמיטעט האָט אָבער די אַלע זאכען ניט געהאט אין זין. ער האָט אָנגענעמען א דירעק־טיוועס פאר די אידישע ארבייטער, וואָס שטעהט נידעריגער פון זייער וויכטיגער פון זייער לעבענס־נויט, נידעריגער פון זייערע כוחות.

דער נאַציאָנאַלער ארבייטער־קאָמיטעט ווייל, אז די אידישע ארבייטער זאָלען, נ י ט ווי א טייל פון דעם נאנצען אידישען פאָלק, נאָר ווי א טייל פון די אמעריקאַנער בירגער און ווי א טייל פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען פּראָלעטאריאט, זיך וועגדען צו דער אמעריקאַנער רעגיערונג און צו דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַ־ציאָנאַל מיט דער פּ א ד ע ר ו נ נ פון נאַציאָנאַלע גלייכבערע־טיגונג פאר ניט־אמעריקאַנער אידען.

קאָנען מיר דאָס בייַ דער אמעריקאַנער רעגיערונג פ א ד ע־ר ע ן? פ א ד ע ר ע ן קאָן מען נאָר בייַ דעם, וואָס איז אונז עפעס ש ו ל ד י נ. איז די אמעריקאַנער רעגיערונג שולדיג נא־ציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג די ניט־אמעריקאַנער אידען?

עס איז נענוג אוועקצושטעלען די פראָגע אין איהר ריכטיגער נעשטאַלט, כדי תיכף איינצוזעהן, אז מיר קאָנען ניט קומען צו דער אמעריקאַנער רעגיערונג מיט פ א ד ע ר ו נ נ ע ן וועגען נא־ציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג פון די ניט־אמעריקאַנער אידען. פון דער אמעריקאַנער רעגיערונג קאָנען מיר, ווי אמעריקאַנער, פאַדערען נאָר איין זאך: זי זאָל ניט האָבען קיין פאָליטשע און קאָמערציעלע בעציהונגען צו קיין איין לאַנד, וואו אידען האָבען נאָך ניט קיין גלייכע פאָליטישע און בירגערליכע רעכט. נאָר בנוגע צו פאָלי־טישע און בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג קאָנען מיר עפעס בייַ איהר פאַדערען. בנוגע אָבער צו נ א צ י א נ א ל ע גלייכבע־רעכטיגונג, וואָס איז נאָך ניט דורכגעפיהרט אפילו אין אמעריקא, קאָנען מיר צו דער אמעריקאַנער רעגיערונג ניט שטעלען קיין פ א־ד ע ר ו נ נ ע ן: דא דארפען מיר זי ב ע ט ע ן. בעטען בייַ איהר א ט ו ב ה, זי זאָל זיך מ ש ת ד ל זיין בייַ אנדערע, אז י ע נ ע זאָלען בעצאָהלען דעם חוב, וואָס עס קומט ז י י ע ר ע אידען, מיט וועלכע מיר, א טייל פון די אמעריקאַנער ארבייטער, סימפּאַטיזירען, וער וויים פאר וואָס.

דאָס איז אזא ריינע און קלאָרע שׂתדלנות־פּאָליטיק, וואָס קאָן ניט פּאַרמאַסקירט ווערען מיט קיינע הויכע רעדעוואָלוציאָנערע פּראָזען. מיר ווילען פּאָדערן און קלייבען דערצו אויס א וועג, וואָס קאָן אין בעסטען פּאַל צולאָזען א פּרינציפּליכע בקשה.

נאָכץ אַנדערש איז עס, פּאַרשטעהט זיך, מיט דעם צווייטען טייל פון דעם קאָמיטעט'ס פּראָגראַם, מיט דעם וועגען זיך צו דעם אינטערנאַציאָנאַל. דאָ האָבען מיר באמת א רעכט צו פּאָדערן. דער אינטערנאַציאָנאַל האָט ניט איין מאָל עפענטליך ערקלעהרט, אז ער האַלט פּאַר זיין חוב אָנצונעהמען זיך פּאַר אַלע אונטערדריקטע פעלקער, צו אונטערשטיצען זיי אין זייער קאַמף פאַר זייער פרייהייט און גאַנצער בעפרייאונג. מיר, אידישע אַרבייטער, זענען א טייל פון'ם אינטערנאַציאָנאַל, די אידען פון „יענע מקומות" זענען אין אונטערדריקט פּאָלק: פּאָדערן מיר, אז דער סאָציאַליסטישער אינטערנאַציאָנאַל זאָל טהאָן זיין חוב, אינזער חוב.

דאָס איז א לאָנישער שריט פון דעם אידישען פּראָלעטאַריאַט אין אמעריקא. אָבער ווי איז, אז דער אינטערנאַציאָנאַל וועט אונז ענטפערען בזה הלשון:

— ס'איז אמת, מיר דאַרפען אונטערשטיצען דאָס אידישע פּאָלק אין זיין קאַמף פאַר זיין פרייהייט און גאַנצער בעפרייאונג. און מיר וועלען דאָס טהאָן. אָבער וואָס רעכענט איהר אַלזין צו טהאָן אין דעם ענין? אָדער מיינט איהר אפשר, אז א נאַציאָנאַלער קאַמף קאָן געפיהרט ווערען פּאָר פּאָלמאַכט „מיר, די אונטערצייכענטע אידישע ארבייטער פון אמעריקא, בעפּאָלמעכטיגען דעם אינטערנאַציאָנאַלען פּראָלעטאַריאַט אויסצוקעמפען פאַר אונזער פּאָלק נאַציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג". גלויבט איהר ניט, אז איהר בעליידיגט מיט דעם אייער פּאָלק? זאָגט אונז, וואָס ווייל אייער פּאָלק אליין טהאָן אין דער אנגעלעגנהייט. זאָגט אונז, וואָס געהט איהר טהאָן אין איהר, און מיר וועלען אייך געבען אונזער בריידערליכסטע שטיצע און הילף.

אזוי וועט צו אונז רעדען דער אינטערנאַציאָנאַל. און אויב ער וועט דאָס ניט זאָגען אפען, וועט זיין נאָך ערגער, ווייל טראָכ-

טען דאָס וועט ער מוזען. און אין אָט דעם טראַבטען וועט ליעגען די ערנסטע בעלײַיגונג פֿאַר אונז, די פֿעראַכטונג צו א פֿאָלק, וואָס שיקט אַנדערע, זיי זאָלען קעמפֿען פֿאַר איהם.

אין אזא לעכערליכער לאָגע בנוגע צו דער אַמעריקאַנער רעגיערונג (געהן פֿאַדערען זון איהר א ט ו ב ה!), אין אזא ענטוויקלונגענדער לאָגע בנוגע צו דעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאַל פֿערזעצט אונז דער נאַציאָנאַלער אַרבייטער־קאָמיטעט דערפֿאַר, וויל ער האָט ניט דעם מיטה צו קיקען דעם אמת אייג אין אויג.

דער אמת איז, אז דער אידישער אַרבייטער קאָן דאָ ניט אַרויסטרעטען ווי א טייל פון אמעריקאַנער בירגער; אז ער קאָן דאָ ניט אַרויסטרעטען בלויז ווי א טייל פון דעם אינטערנאַציאָנאַלען פּראָלעטאַריאַט; אז ער מוז דאָ אָפּען אַרויסגעהן, ווי א טייל פון דעם אידישען פֿאָלק, וואָס דאַרף איצטער אויפֿהויבען דעם קאמף פֿאר זיין פוליער און גאנצער בעפֿרייאונג; ווי א טייל פון א פֿאָלק, וואָס דאַרף, אין איינעם מיט אַלע אַנדערע טיילען זיינע, נעהמען אויף זיך די גרויסע היסטאָרישע אויפֿגאבע.

דאָס פיהלט דער אידישער פּראָלעטאַריאט. דאָס פיהלט אויך דער נאַציאָנאַלער אַרבייטער־קאָמיטעט, וואָס לאָזט דורכבליקען, אז ער איז געניגט צו געהן האַנד אין האַנד מיט אַלע אַנדערע אידען צוליעב דעם געמיינזאמען נאַציאָנאַלען ציעל.

ער איז געניגט דאָס צו טהאָן, וועז אפילו ער וויים, אַדער מ ו ז וויסען, אז דאָס איז די רייכסטע „כל־ישראל"־פּאָליטיק. די אידישע אַרבייטער זיינען שוין איצטער געצוואונגען אויפֿצונעהמען די ענטשיידענסטע „כל־ישראל"־פּאָליטיק, און נאָר פּאָליטישע אלפּבית־אינגלעך וועלען זיך דערשרעקען פֿאר אזא פּערספּעקטיוו. אין קיין סאָציאַליסטישען שלחן־ערוך איז ניטאָ אזא דין, וואָס זאָל פֿערזועהרען „כל־ישראל"־פּאָליטיק, ד. ה., אַלגעמיין־נאַציאָנאַלע אַקציאָן. און אויב עס וואָלט ערגעץ וואו געווען אזא שלחן־ערוך, וואָלט איהם דער אַרבייטער געדאַרפט פֿערברענען און דעם אש צוגעשפּרייטען איבער אַלע ים'ען, וויל ער פּאַטשט אין פּנים דער לעבעדיגער ווירקליכקייט און געהט להיפּך צו דער נאַטור פון דעם אַרבייטער.

יעדע אַרבייטערשאפט אַיז א טייל פון א בעשטימטען פֿאָלק.

די אידישע אַרבייטערשאפט איז פּלייש פון פּלייש און ביין פון ביין פון אונזער אידישען פֿאָלק. דעם פֿאָלקס ליידען זענען איהרע לייד־רען. דעם פֿאָלקס בעפרייאונג וועט זיין איהר בעפרייאונג. אויף איהר לייגט דער חוב אָנצוהויבען דעם בעפרייאונגס־קאמף און אַרייַנציהען אין איהם דאָס גאַנצע פֿאָלק.

אָהן „כלי־ישראל"־פּאָליטיק קאָן זיך דער אַרבייטער ניט בע־גהען אין זיין בעפרייאונגס־קאמף. דאָס פיהלט דער אידישער אַר־בייטער און ער וועט ניט קוקען אויף קיינע שלחן־ערוך'ס, וועט אפילו זיי וואָלטען דאָס איהם פערוועהרט, און ער וועט ניט פֿאָלגען זיינע געוויסענדעלטע דרדקי־מלמדים, וואָס קאָנען קיין איין שריט ניט מאַכען אין דעם לעבערינגען לעבען, וואו זיי וועלען ניט געפינען קיין הכשר דערויף אין א וועלכען עס איז טויטען ספר.

דער אַרבייטער פיהלט און הויבט שוין אָן קלאָר צו פערשטעהן, אז זיין קאַנוועגשאָן איז ניט מעהר ווי א ן ע ר ש ט ע ר ש ר י ט; אז אויף יענער קאַנוועגשאָן וועט ער מוזען בעשטימען דעם צווייטען וויכטיגסטען שריט: די פּראַייניגונג מיט אַנדערע טיילען פון דעם אידישען פֿאָלק, צוליעב א געמיינזאמער נאַציאָ־נאַלער פּאָליטיק.

אין עס וואָקסען פּאר איהם אויס פּראָגען:

מיט וועמען זיך פּראַייניגען? אין וואָס פּאר א פּאַרם? צוליעב וועלכע ציעלען?

17טער אויגוסט, 1915.

„קאָנפערענץ" אדער „קאָנגרעס"?

—מיט וועמען זיך פעראיינינען? אין וואָס פאר א פאַרם? צוליעב וועלכע אלגעמיין־נאציאָנאלע ציעלען?

אט דאָס זיינען די פראגען, וואָס בעשעפטיגען איצטער דעם נעדאנק פון דעם אידישען ארבייטער, האַרבע שאלות, אויף וועלכע די ארבייטער־קאָנוועגשאן דארף נעבען אן ענטפער.

פון איין זייט רופט איהם צו א „קאָנפערענץ" א גרופע פון מענשען, צו וועלכער ער האָט קיין כאָל ניט נעהאט קיין איבריגען צוטרוי, וועלכע ער האָט אלע מאָל נעהאסט, ווי זיינע סאציאלע נעגנער, אבער צו וועמען ער האָט אלע מאָל אין דער טיעף פון דעם האַרצען נעהאט, אפשר אומבעוואוסט, א נעפיהל פון רעספעקט צוליעב זייער רייכטהום און מאכט.

דער ארבייטער מוז אבער פעריאָגען פון זיך אפילו דעם שאטען פון א נעדאנק, אז ער קאָן נעהן אינאיינעם מיט יענע העכסט־פראקטישע און זעהר אינפלוסרייכע לייט.

עס איז איהם נאָר נעגונג, זיך צו דערמאָהנען, פאר וואָס זיי ווילען דוקא א „קאָנפערענץ" און ניט קיין פאלקס־קאָנגרעס, און וויפיעל מיה עס האָט נעקאָסט, ביז זיי האָבען נעגעבען זייער הסכמה צו א קאָנפערענץ.

פון יענער זייט ים האָבען נענומען בעשטורמען אונז ידיעות, אייגע שרעקליכער פאר דער אנדערער. אין דעם נעפילדער פון דעם וועלט־קריעג האָט די רוסישע רעגיערונג גראָד נעפונען די פאסיג־סטע צייט, צו דערוועלטיגען דאָס אידישע פאלק, און ניט נאָר צו דערוועלטיגען עס — בערעקען זיין נאָמען מיט אן אייביגען שמאָך.

און אז מיר האָבען זיך דאָ דערוואוסט דערפון האָבען מיר נעוואלט ארויסשרייען פאר דער גאנצער וועלט אונזער צאָרן און אונזער פראָטעסט. דאָס גאנצע פאלק זאָל זיך צונויפקומען אינ־

איינעם. — האָט געפֿאָדערט יעדער איינער פֿון אונז. זאָל דאָס גאַנצע פֿאָלק, ווי איין מאַן, נעבען אַן ענטפֿער אונזער בלוטיגען פֿיינד. זאָל די גאַנצע וועלט אויפֿגערודערט ווערן! מיר קאָנען שוין מעהר ניט דערלאָזען, מען זאָל אונזער פֿאָלק בעהאַנדלען ווי א גע'פֿנר'טע נבילה, וואָס מען האָקט זי אויף שטיקער און מען וואַרפֿט דאָס פֿאַר די הינט.

אָט דעם אויסגעשריי אונזערן צו דערשטיקען, האָט נענומען אויף זיך די יענע גרופּע פון העכסט־פֿראָקטישע און זעהר איינפֿלוס־רייכע מענשען, וואָס רופען צונויף די קאָנפֿערענץ.

קאָן דער אידישער ארבייטער, זאָל זיין אויף א מינוט, א טראכט טהאָן, אז ער זאָל נעהן האַנד אין האַנד מיט זיי?

דאָס איז אבסאָלוט אויסגעשלאָסען.

דער אידישער ארבייטער וועט אויף זיין קאָנוועגשאָן זיי שעהן בעדאַנקען פֿאַר זייער פֿראָקטישקייט און גאַנץ העפֿליך זיך אָבזאָגען פון זייער איינפֿלוס.

פון דער אַנדער זייט רופען דעם אידישען ארבייטער די מיט־לערע באַלאַבאַטישע קלאַסען צו אַן אַלגעמיין־אידישען דעמאָקראַ־טישען קאָנגרעס.

און אויף דעם קאָנגרעס האָט דאָס רוב איצטינע פיהרער פון דער אידישער ארבייטערשאפֿט בענעגענט מיט חשד און אָפּטמאָל מיט פֿראָטעסט.

די הויפּט־אורזאַך דערפון איז געווען דער פֿאַקט, וואָס די ערשטע אָרגאַניזאַציאָנען און פֿערזאָנען, וועלכע האָבען אויפֿגעהויבען די אידעע פון א דעמאָקראַטישען קאָנגרעס, האָבען אַרויסגעשטעלט די פֿאַדערונגען, אז נאָר דער זאָל האָבען א רעכט צו שיקען א פֿער־טרעטער אין דעם קאָנגרעס, וואָס גלויבט אין דער נויטוועגדינקייט צו פֿעמפֿען פֿאַר „פּולער גלייכבערעכטיגונג אין די גלות־לענדער און א נעזויכערטע היים אין ארץ־ישראל".

איך וואָל נעקענט בעווייזען, אז אפילו וועז די קאָנגרעס־בערופער וואָלטען נעבליבען ביי זייער אלטער פֿאַדערונג פון א בינדענדען פֿראָגראַם מיט די אויבען דערמאָנטע בינדענדע פּרינציפּען, וואָלטען די אידישע ארבייטער אויך יעמאָלט נעדארפט נעהמען דעם ענער־גישסטען אנטייל אין דעם קאָנגרעס, ווייל פאקטיש איז אין יענעם

פראגראם, אביסעל מטושטש און אבנעשוואכט, ארויסגעזאגט נע־ווארען דאס, וואס עס מוז איצטער זיין די פארדרעונג פון דעם אידי־שען פראלעטאריאט. אבער צוגעבען וואלטען מיר יעמאלט געמוזט, אז דאס וואלט ניט געווען קיין דעמאקראטישער, א ל ג ע מ י י ן - נאציאנאלער קאנגרעס, ווייל פון איהם וואלטען לכתחילה געווען אויסגעשלאסען אלע יענע נאציאנאלע ריכטונגען, וואס זענען געגען דער פארדרעונג פון ארץ־ישראל.

איצטער אבער האט די גאנצע פראגע פערלאירן איהר פראק־טישע בעדייטונג. דער קאנגרעס ווערט צונויפגערופען אויף אן אפענער פלאטפארם, פון וועלכער קיין ריכטונג פון דעם אידישען גראנק ווערט ניט אויסגעשלאסען.

דער קאנגרעס וועט זיין א פ א ל ק ס - קאנגרעס, און ניט א פארטיי־קאנגרעס. אויף איהם וועט זיך אויסקריסטאליזירען דער ווילען פון דעם פאלקס מאיאריטעט, און קיין מאכט קאן קיינעם ניט פערוועהרען צו פערטיידיגען פאר די פערטרעטער פון דעם גאנצען פאלק יענע פראגראם, וואס ער רעכענט, אז דאס זאל וועל־רען דער ווילען פון דעם גאנצען פאלק.

וואס פאר אן אויסרייד קאן מען איצטער האבען אויף ניט צו בעטייליגען זיך אין דעם קאנגרעס?

על־פי־שכל איז ניטא קיין זיין אויניגער טעם, פאר וואס די ארבייטערשאפט — די פראגרעסיוועסטע, ראדיקאלסטע פארטיי פון איהר פאלק — זאל ווערען אונטריי צו איהר חוב, און איבער־לאזען די ענטשיידונג איבער די וויכטינסטע פראבלעמען פון אונזער לעבען אין די הענד פון די ניט־פראלעטאריש־ע ריכטונגען און קלאס־סען.

און פון דעסטוועגען הערען די קאנגרעס־געגנער פון צווישען אייניגע ארבייטער־פיהרער ניט אויף צו קעמפען אנטגעגען איהם און צו דיסקרעדיטירען איהם אין די אויגען פון די ארבייטער.

אויבער אן אויסרייד זייערער איז, אז דער קאנגרעס וועט זיין א „מאסמיטינג" און ניט קיין געשעפטסמעסיג ארבייטענדע קער־פערשאפט.

אסור, אויב מען קאן פערשטעהן וואס זיי ווילען דערמיט זאגען. א מאסמיטינג איז א פע־יאמלונג, צונויפגעקומען פון איין

אייניציגער ריכטונג, וואו אַלע רעדנער רעדען, אָדער דאַרפען רעדען, אין איין און דעמזעלביגען גייסט. וואו די צוהערער האָבען נאָר צו־צוהערען און דערנאָך אָבשטימען איבער א פּאַרטיגער רעזאָלוציע. דיסקוסיאָנען מיינונגס־פערשיעדענהייטען און פּאַרטיי־קעמפּע וועלען אויף א מאַסמיטינג ניט צוגעלאָזען.

אין אזא מאַסמיטינג וואָלט זיך די פּאָלקס־פערטרעטונג פערוואַנדעלט, וועלן זי וואָלט לכתחילה צונויפגערופען געווארען אויף א פּראָגראַם, וואָס פעראייניגט אַלע פּאַרטייען, לאָמיר זאָגען, אויף דעם פונקט פון בירגערליכער גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע אידען אין די מלחמה־לענדער.

די זיצונגען וואָלטען זיך אָבגעשפּיעלט זעהר רוהיג און זעהר געשעפטסמעסיג, אָבער גראָד אויפֿכע זיצונגען וואָלטען געטראָגען דעם אמת'ען כאראַקטער פון א מאַסמיטינג. אויסגעהערט, בעגייסטערט געוואָרען פון די רעדעס, אָנגענומען די רעזאָלוציעס און זיך פאַנאַנדערגענגען.

ניין. וואָס מיר ווילען און דאַרפען איז א פּאָלקס־קאָנגרעס, וואָס דארף אויסארבייטען און פּאָרמולירען דעם ווילען פון דעם איצטיגען מאָמענט. דער ווילען פון דעם פּאָלק, — דאָס איז דער ווילען פון דער מאיאָריטעט: קיין אַנדער אויסטייטש קאָן ניט זיין אין אונזער איצטיגער דעמאָקראַטישער צייט. און דער ווילען פון דער מאיאָריטעט קאָן זיך ניט בענוגענען מיט א פונקט, אויף וועלכען אַלע אידען זאָלען זיך פּאראייניגען.

דאָס פערשטעהן גאַנץ גוט די ארבייטער־פיהרער אליין. זיי וועלען נאָר נישט האָבען אנטקעגען דעם, אז אויף דעם קאָנגרעס זאָל אוועקגעשטעלט ווערען די פראַגע פון נאציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג, כאטש עס קאָן דאָך פאַר זיי קיין ספק ניט זיין, אז ניט דאָס נאנצע אידישע פּאָלק איז פּראייניגט אויף דער פּאָרדערונג. זיי האָבען אָבער, אז פאַר דער פּאַרדערונג וועט זיך ארויסזאָגען די מאיאָריטעט, און דאָס איז פאַר זיי גענוג.

דער צווייטער אויסרייד איז, אז אן אלגעמיין־נאציאָנאלער דעמאָקראטישער קאָנגרעס קאָן ניט זיין קיין אלגעמיין־נאציאָנאלער דעמאָקראטישער קאָנגרעס, ווי באלד אויף זיין טאגעס־אָרדנונג ווערט אוועקגעשטעלט א פּראָגראַם־פונקט, אין וועלכען עס איז

פעראינטערעסירט א געוויסע פארטיי. דאס וועט פערוואנדלען, זאגען זיי, דעם קאנגרעס אין א „פארטיי־קלייזל".

קיין גרעסערער אונזין און קיין גרעסערע פאליטישע עס־הארצות איז נאך קיין מאל ניט ארויסגעזאגט געוואָרען, ווי אט דער אויסרעד. נאר פאליטישע אלף־בית־אינגלעך קאנען מיינען, אז א פארטיי־זאך איז א פרינציפ. א פאליטישע פארטיי איז ניט קיין פריוואטער פעראיין, וואס טהוט זיך זיין ארבייט אין די איטערעסען פון זיינע מיטגליעדער. א פארטיי־זאך איז א פאלקס־זאך. יעדע פארטיי איז מחויב צו זעהן, אז דאס גאנצע פאלק (ד. ה. מאיאריטעט) זאל אננעהמען איהר פראגראם, וויל איהר פראגראם איז בעשאפען געוואָרען ניט פאר דער פארטיי, נאר פאר דעם פאלק.

דאס פאלק דארף בעשטימען זיין ווילען, אננעהמען א בע־שטימטען ענטפער אויף די וויכטיגסטע פראבלעמען פון זיין לע־בען, מוז עס אויסקלייבען צוויישען די פערשיעדענע פארטייען. און וואס פאר אן ענטפער דאס פאלק זאל ניט אננעהמען וועט דאס זיין אן ענטפער פון א בעשטימטער פארטיי.

זאל די מאיאריטעט פון דעם קאנגרעס בעשליסען אז די פער־אנטוואָרטליכע פאלקס־פערטרעטער זאלען פארדרען נאר בי־גערליכע גלייכבערעכטיגונג און ניט נאציאנאלע, וועט דאס זיין א טריאומף פון א פארטיי־קלייזל", א נצחון פון דער אסימילאטא־רישער ריכטונג. און זאל די מאיאריטעט אננעהמען נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג, אדער בפירוש ניט אן אייגען לאנד, וועט דאס וויעדער זיין א טריאומף פון א בעשטימטער „פארטיי־קלייזל", — פון די גלות־נאציאנאליסטען און די בונדיסטען. ניט שוין זעהט מען דאס ניט איין? און פונדעסטוועגען האט מען די העזה צו רעדען וועגען „פארטיי־קלייזלעך".

אבער ווי וועט זיין, וועז ניט דאס גאנצע פאלק וועט אננעהמען די פארדערונג פון דעם בונדיסטישען „פארטיי־קלייזל" און די אסימיליאטאריש מאיאריטעט וועט זיך אבשטעלען? האט־בען די בונדיסטען א טראכט געטהאן וועגען דעם? זענען זיי פערציטערט גענוארען פון דעם געדאנק?

איך גלויב ניט, אז די אויסזיכט זאל האבען אריינגעיאגט א

שרעק אין זייערע ביינער. אויב די אסימילאַטאָרישע מינאָריטעט וועט אַוועקגעהן פון קאָנגרעס, וועט זי אַוועקגעהן, מעהר נאָר נישט. דער ווילען פון פאָלק וועט זיין אויסנעדריקט אין דעם זין פון נאַציאָנאַלער גלייכבערעכטיגונג און די אויסדרוועהלטע פון דעם פאָלק וועלען וויסען, וואָס זיי האָבען צו טהאָן.

און דאָס אייגענע וועט, פערשטעהט זיך, זיין מיט דער פאָרדערונג פון ארץ־ישראל. אויב די בונדיסטען און גלות־נאַציאָנאַליסטען ציטערען, טאָמער וועט דער ווילען פון פאָלק זיך ארויסזאָגען פאָר ארץ־ישראל, איז דאָס קיין גרונד ניט, פאָר וואָס דאָס פאָלק זאָל זיך ניט צונויפקומען ארויסזאָגען זיין ווילען.

אויב זיי ציטערען אזוי פאָר דעם פאָלקס־ווילען, טאָרען זיי, ווי דעמאָקראַטען, ניט קעמפען אנטקעגען א דעמאָקראַטישען קאָנגרעס, ניט קעמפען אנטקעגען דעם, אז דאָס פאָלק זאָל זיך ארויסזאָגען וועגען די וויכטיגסטע פראַבלעמען פון דעם פאָלקס־לעבען. ווי סאָציאַליסטען און דעמאָקראַטען, דארפען זיי געהן צו די אר־בייטער־מאסען און זעהן, אז די מאסען זאָלען שיקען פערטרעטער, וואָס וועלען שטימען אנטקעגען ארץ־ישראל.

און מיר וועלען אויך געהן צו די ארבייטער־מאסען און דערצעהלען זיי, פארוואָס מען מוז דוקא שטימען פ א ר ארץ־ישראל.

די וואהלען וועלען בעווייזען, ווער פון אונז איז געווען גערעכט אין די אויגען פון די ארבייטער, און דער קאָנגרעס וועט בעווייזען, וואָס איז דער ווילען פון דעם גאנצען פאָלק.

עס איז א סקאנדאל, אז מען דארף נאָך רערען וועגען אזעלכע אלף־בית־אמת'ען און האמפערן זיך וועגען זיי מיט וועמען? — מיט סאָציאַל־דעמאָקראַטען!

27טען אויגוסט, 1915.

א פאַנטאַסטישער חלום.

„דער מזל", האָט אייגער אייגמאָל ערגעץ־וואו געזאָגט, „איז גוט און לייטזעליג צו אלעמען גלייך. דער אומגליקליכער איז אָבער אומגליקלעך דערפאר, וואָס ווען דער מזל קלאפט איהם אָן אין דער טהיר, דערקענט ער איהם ניט און לאָזט איהם ניט אריין".

עס איז א שטיק אמת אין דעם, סאי אין דעם לעבען פון דעם אייגצעלנעם, סאי אין דעם לעבען פון די פעלקער. ווער וויים, ווי־פיעל גלעגענהייטען עס האָבען זיך געמאכט אין אונזער געשיכטע, פּטור צו ווערען פון אונזערע צרות, און מיר האָבען זיי דורכגעלאָזען, וויל מיר זענען — „שלומיאל'ס", ד. ה., מענשען, וועמען דער מזל קלאפט אין טהיר און זיי דערקענען איהם ניט.

עס קאָן גרייליך זיין אז אויך איצטער לעבט אונזער פאָלק דורך אזא פאל. עס קאָן גרייליך זיין, אז קיינמאל האָט דער מזל ניט געקלאפט אזוי העפטיג אין אונזער טהיר, ווי גראָד איצטער, און עס קאָן זעהר געמאָלט זיין, אז מיר וועלען — שוין א מזל אזא! — איהם ניט דערקענען און איהם ניט עפענען.

דער לעזער שטויסט זיך געווים אָן וועגען וואָס מיר רעדען: אלץ מאקי וועגען ארץ־ישראל.

עס קאָן דאָך בייַ קיין בר־דעת קיין ברעקעל ספק ניט זיין, אז אויב מיר וואלטען איצטער בעקומען א פאָליטיש־זעלבסטשטענדיגע היים אין ארץ־ישראל, וואלט דאָס געווען אזא גליק, וואָס וועגען דעם האָט דאָס אידישע פאָלק... איך האָב שיער ניט געזאָגט: „קיין מאָל ניט געטרויעט". דעם אמת איז, אז וועגען דעם גליק האָט דאָס אידישע פאָלק קיינמאָל ניט אויפגעהערט צו טרויעען.

האָבען מיר א פאָליטיש זעלבסטשטענדיגע היים, איז יעמאָלט אונזער טראגישע נאציאָנאלע פראגע פערענטפערט. עס ווערט דער־מיט אַוועקגעלעגט דעם פונדאמענט צו דעם פאָלקאָמענעם אויס־

גלייך פון אונזער נאציאנאלער לאגע מיט דער נאציאנאלער לאגע פון אלע אנדערע פעלקער.

אבער ניט נאר וואלט דערמיט געזיכרט דער פולער ענטפער אויף דער נאציאנאלער פראגע, דער נארמאלער בוי פון אונזער צוקונפט. אויף ברענענדיגע נויטען פון דער איצטיגער שווערער צייט קאנען יעמאלט בעפריעדיגט ווערען אויף א נאטירליכען אופן.

מיר ריכטען זיך אלע אויף א גרויסער עמיגראציע פון רוסלאנד און גאליציע. וואוהין זאלען זיך די מאסען א לאז טהאן? ווידער קיין אמעריקא? וואו די טויערן פון אריינפאהר ווערען אלץ ענגער און ענגער? וואו מען הויבט שוין אן אויף אונז צו קוקען מיט קרומע אויגען?

האבען מיר אן אייגענע אידישע ר ע ג י ע ר ו נ נ אין אונזער אייגענעם אידישען לאנד, קאן זי שוין איצטער, אויפ'ן שטעל, בעשאפען די מעגליכקייט פאר א מ א ס ע ן - ע מ י ג ר א צ י ע קיין ארץ-ישראל.

קלאר און צווינגענד האט דעם נעדאנקען ענטוויקעלט יצחק אייזיק הורוויטש אין זיין רעדע אין קופער יוניאן.

נאר א ר ע ג י ע ר ו נ נ קאן דאס טהאן, ניט קיין פארטיי, ניט קיין פריוואט-קאפיטאליסטישע געזעלשאפט. א רעגיערונג קאן מאכען א הלואה פון הונדערטער מיליאנען, וואס זאל זיך אויסצאהלען אין דורות אין דורות; זי קאן אויף איהר אייגענעם חשבון אויפנעהמען די נראנדיעזסטע עפענטליכע ארבייטען, וועלכע זאלען שוין אויפ'ן שטעל געבען בעשעפטיגונג פאר צעהנדליגער טויזענדער און אפשר פאר הונדערטער טויזענדער ארבייטער: בויען אייזענבאהנען, שאסעען אין וועגען; קאררירגירען דעם לויף פון דעם ירדן; מאכען נוצבאר פאר דער אינדוסטריע זיין אומגעהויערע וואסער-קראפט; דורכפיהרען די אירריגאציע פון דעם לאנד; אויסטריקענען די זומפען; פלאנצען וועלדער; עקספלאאטירען די נאטירליכע רייכטימער פון דעם ים-המלח און אפשר אויך פון די בערג (אויב זיי זענען רייף אין מעטאלען).

קאן אזא אויסזיכט שוין, אט איצטער, פערווירקליכט ווערען, אדער איז דאס נאר א פאנטאסטישער חלום? — דאס איז די

צענטראל־פראגע, ארום וועלכער עס דאַרף זיך דרע
הען די דיסקוסיע וועגען ארץ־ישראל.

אויב דאָס האָט אפילו נאָר א הונדערטל שאנס אויף אריי
טרעטען אין לעבען, איז יעמאָלט מוזען אלע, סאי ציוניסטען, סא
ניט־ציוניסטען, — איינפרעסען זיך מיט צייהן און נעגעל אין דע
הונדערטל טיל פון א שאנס און ניט אריסלאָזען איהם, ביז ע
וועט ניט מקוים ווערען, אָדער, פערשווינדען. ווייל, א חוץ אלע
מען, האנדעלט עס זיך דאָ וועגען פערזאָרגען מיט ברויט און מי
רוה און מיט א געזיכערטער היים א פאָר מיליאָן אידען, וואָס האָבע
ן־יך גוט אָנגעלייטען אין דער לעצטער צייט.

אויב אָבער דער אויסזיכט אויף אן אייגענער, געזיכערטע
היים אין ארץ־ישראל און אויף אן אייגענער אידישער רעגיערונ
וואָס זאָל לכל הפחות זיין אויטאָנאָם און עפענטליך־רעכטליך גע
שיצט אין די אינוועניגסטע אנגעלעגענהייטען פון אויפבויען דאָ
לאנד, — אויב אזא אויסזיכט, זאָג איך, איז ניט מעהר, ווי א וויכ
טער חלום, יעמאָלט בלייבט די ארץ־ישראל־פראגע שטעהן, וואו
איז געווען ביז אהער און פערשיידענע פארטייען מעגען האָבען וו
גען איהר פערשיידענע מיינונגען.

וואר זאָל פערענטפערען די דאָזיגע שאלה וועגען דער מעגליכ
קייט אָדער דער אונמעגליכקייט פון ארץ־ישראל פאר אידען אין דע
זיין, ווי מיר האָבען דאָס נאָר וואָס ענטוויקעלט?

עס זענען דאָ ביי אונז, פובליציסטען, וואָס זענען ארויסגע
פראָטען מיט דער בריטקייט פון אן אומפעהלבארער אויטאָריטע
און האָבען קאטעגאָריש פערענטפערט די שאלה: „דאָס איז לחלוט
אונמעגליך! דאָס איז א וויסטער חלום!"

פון וואנען נעהמט זיך ביי זיי די דאָזיגע בריטקייט? אל
וואָס זיי האָבען געקאָנט אונז זאָגען ביז אהער, זענען ארגומענט
פון דעם „שכל הישר", פון דעמזעלביגען באלאבאטישען „שכ
הישר", וואָס הייסט אונז קוקען מיט אָפענע אויגען, כדי מיר זאָל
תיכף איינזעהן, אז די ערד איז פלאַך, אז זי שטעהט אויף איין אָרמ
אז די זון דרעהט זיך ארום איהר, און אז אלץ, וואָס די אסטראָנא
מען זאָגען וועגען דעם ענין, זענען ניט מעהר ווי ווייסטע פנאטאזיע
און דמיונות.

אין אסטראנאמישע פראגען דארף מען זיך צוהערען צו דעם, וואס עס זאגט דער אסטראנאם. אין פראגען פון אינטערנאציאנאלער פאליטיק זענען מיר אלע, אהן אן אויסנאהם, עם־הארצים גכורים, און מיר טאהרען זיך ניט פערלאזען אויף דעם שכל הישר פון דעם כתרילעווקער באלאבאם, מיט זיינע חשבונות וועגען וואס עס איז מעגליך און אומעגליך אין דער איצטיגער אינטערנאציאנאלער לאגע. דא דארף מען זיך גוט איינהערען אין דעם, וואס עס זאגט דער שטאטסמאן און דער פאליטיקער פון בערוף. ע.ר איז די אויטאריטעט און מיר דארפען פערבויגען דעם „שכל הישר", וועלכע מען קאן קירעווען אי אהער, אי אהין.

עס איז כאראקטעריסטיש באר דער איצטיגער לאגע, אז וויכטיגע שטאטסלייט האבען געלאזט דורכבליקען די מעגליכקייט פון ארץ־ישראל פאר אידען. דאס איז דער נייער פאקט, וואס צווינגט אונז איבערצוקוקען אלע אנדערע חשבונות ביז אהער. ווען שטאטסלייט אין וואשינגטאן, ווי דאס האט מיטגעטיילט די אידישע פרעסע, בעטראכטען די איצטיגע לאגע פאר גינסטיג צו אונז אין דעם פרט, איז יעמאלט דארף דער „שכל הישר" מיט אלע זיינע לאגישע ארגומענטען זיך בעהאלטען הינטער'ן אויווען, און אויב ער ווייל דאס ניט, האט ער נאר אין אויפנאבע: א פרוב טהאן צו פערשטעהן מיט זיינע היימישע כוחות, ווי אזוי איז דאס פאקט מעגליך.

און אויב ער וועט א פרוב טהאן, וועט ער אפשר איינזעהן, אז ער האט וועגען דער איצטיגער דיפלאמאטיע, דער דיפלאמאטיע פון דער גרויסער צייט, אין וועלכער מיר לעבען א פאלשע און אייגזיטיגע השגה. עס קאן איהם אפשר וועלען קלאר, אז אזוי גוט, ווי דער קריעג האט ניט געקאנט געפיהרט וועלען אהן דעם ענטוזיאזם פון די גרויסע פאלקס־מאסען, אזוי וועט אויך די נייע אדרנונג ניט קאנען אריינגעפיהרט וועלען אין לעבען אהן דער צושטימונג פון דער עפענטליכער מיינונג; אז די עפענטליכע מיינונג איז גראד איצטער געווארען אפשר דער הויפט־פאקטאר אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק און אז רי עפענטליכע מיינונג קאן זיך ארויסזאגען צו אונזער גונסטען, וויל דאס וואס מיר פאדערן נעהמט ביי קיינעם גאר נישט ניט און

גיט צו דער גאנצער מענשהייט אזוי פיעל: מיר ווילען פערוואנדלען מדבריות אין א מענשליכען, קולטורעלען ישוב, מיר ווילען אז מיליאנען עקזיסטענצען, רואינירטע דורך דער קריעג, זאלען קאנען אנהויבען פיהרען א מענשליכען, קולטורעלען לעבען.

פאר וואס זאל דער „שכל־הישר" דוקא אננעהמען. אז די עפענטליכע מיינונג וועט זיין געגען דעם? אז די דיפלאמאטיע וועט זיך ניט רעכענען מיט איהר?

אויף יעדען טעם, פאר וואס „ניט", קאן מען ברענגען א טעם, פאר וואס „יע".

דער „שכל־הישר" האט אבער זיך געמעגט פערטראכטען וועגען נאך א נייעם פאקט פון אן אונגעהויערער בעדייטונג און וויכטיג־קייט פאר אונזער ענין, וואס איז בעקאנט געווארען נאר אין דער לעצטער צייט. איך האב דא אין זין דעם פאקט, וואס דער נעווע־זענער פרעמיער־מיניסטער פון איטאליע לואידזשי לו־צאטי איז צוגעשטאנען צו דער איטאליענישער ארץ־ישראל בעווענגונג, ווי א פארקעמפער און פיהרער.

און וועז מיר דערווייסען זיך, אז אין דעם אנהויב פון דעם קריעג האט לוצאטי ניט געוואלט הערען פון א אידישען פראבלעם, ניט געוואלט וויסען פון נאציאנאלע אידישע אויפנאבען, און אז ער איז ערשט, נאך א לאנגען טראכטען און איבערטראכטען צוגע־שטאנען צו דער זאך, בעקומט זיין צוטריט די בעדייטונג פון א פאקט וואס פערענטפערט די שאלה.

דאס הייסט ניט, אז וועז לוצאטי האט זיך געזומען פאר דעם ענין, איז שוין ארץ־ישראל געזיכערט פאר דאס אידישע פאלק. א, נאך לאנג ניט. דאס הייסט אבער אט וואס:

וועז מיר שטעהען פאר דער פראגע, צי איז די פערווירקליכונג פון דער ארץ־ישראל פאדערונג א מעגליכע זאך אין דער איצטיגער אינטערנאציאנאלער פאליטיק, אדער ניט, און עס געהט ארויס פון איין זייט הערר א. ליטוואק מיט דער קאטעגאריישער פערזיכערונג: „אבסאלוט אונמעגליך!" און הערר אלגין טרעט צו און זאגט נביאות, אז „דאס וועט זיך ענדיגען מיט אן אויסגעבלאזענער אייר" און הערר מ. כץ דערקלעהרט מיט'ן שכל הישר, אז דאס איז א „פאנטאסטישער חלום", און פון דער אנדערער זייט טרעט ארויס

איין אייניציגער אלטער אידעל, וועמעס נאָמען עס איז ל ו א י־ ד ז ש י ל ו צ ע ט י און וואָס זאָגט, אז עס איז מעגליך, וועט אונטער אזעלכע אומשטענדען פאר קיינעם ניט זיין שווער צו ענט־ שיידן, וועמען ער זאָל בעסער גלויבען...

איך וויל, איהר זאָלט מיך ריכטיג פערשטעהן. איך וואָר דאָ ניט נתפּעל פון לוצאטי, דעם גרויסען מאן. עס קאָן זיין, אז וואָס א הערר ליטוואק בערמאָגט אין זיין מינדסטען נאָנעל, פערמאָגט דאָס ניט א לוצאטי אין זיין מיניסטאָרישען קאָפּ. דער הערר ליטוואק אָבער, ווי אויך אלע אויבענדערמאָהנטע, זעהר בכבוד'ע העררן, זענען ניט קיין בר־סמכא'ס אין דער אינטערנאציאָנאלער פּאָליטיק. זיי האָבען זיך מיט דעם ענין ניט בעשעפטיגט, און אויב בעשעפ־ טיגט, איז נאָר טעאָרעטיש, ביי זיך אין שרייב־צימער. לוצאטי אָבער האָט נעלעבט אין יענער אטמאָספערע, אין וועלכער עס שפּיעלען זיך אָב די האָנדלונגען פון דער אינטערנאציאָנאלער פּאָליטיק, ער איז בעקאָנט מיט די קרעפטען, וואָס רופען זיי ארויס און קאָן דע־ ריבער וויסען אויף קלאָר, וואָס דאָרטען איז מעגליך און וואָס ניט.

לוצאטי מוז דערווייל באר אונז זיין די איינציגע אוטאָריטעט, און זיין ענטפער דארף בעטראכט ווערען באר דעם איינציג־זיכערען ענטפער אין דעם איצטיגען שטאָדיום פון דער פראגע. ניט די ציוניסטען, ניט די בונדיסטען און ניט קיין אנדער פּארטיי אין דער וועלט, קאָנען איצטער יענעם ענטפער ניט אָבלייקענען: — ארץ־ישראל פאר אידען איז, א דאנק דער איצטיגער לאָגע, געוואָ־ רען מ ע ג ל י ך, און כלי־זמן אזא לאָגע וועט אָנהאלטען, טאָהר מען ניט רעדען וועגען ארץ־ישראל ווי וועגען א „פאנטאסטישען חלום".

מען קלאפט אין אונזער טהיר. עס קאָן זיין, ס'איז אונזער מזל. לאָמיר אויפהערען צו זיין שלומיאל'ס: לאָמיר לפּחות ארויס־ געהן א קוק טהאָן, וועט דאָס איז.*)

*) באריכות וועגען דעם רעד איך אין דער אויבען־ציטירטער בראָ־ שור „ארץ־ישראל און די אידישע שרבייטער שאָפט". זעה דאָס קאָפּיטעל: „די מעגליכקייטס־פראָגע".

אַלערליי טענות.

קיינער פון אונז האָט קיין רעכט ניט צו קומען צום פּאָלק מיט דער אָפּטימיסטישער פערזיכערונג, אז ער דאַרף זיך נאָר „א הויב טהאָן", און עס וועט דערפילט ווערען זיין בענעהר: ניט די, וואָס זענען פאר נאציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג, ניט יענע, וואָס פּאָדערען דערצו נאָך אַן איינגען אידישען לאנד.

מיט קיינער פון אונזערע פּאָדערונגען קאָנען מיר ניט זיין זיכער, אז זי וועט אין דער איצטיגער צייט בעפרידיגט ווערען. קיין נעבראָטענע טיבעלעך האָט מען פאר אונז ערגעץ ניט אָנגעגרייט. פאר יערען בענעהר אונזערן דארפען מיר אָנשטרענגען אונזערע כוחות, און קיין נאראנטיע אויף ערפאָלג קאָן אונז קיינער ניט געבען.

פאר ביידע פּאָדערונגען זענען נאָר דא ש א נ ס ע ן, און עס איז שווער צו בעשטימען, וועלכע פון זיי האָט מעהר שאנסען אויף איהר זייט.

די נאציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג אין פערבונדען מיט דעם אריינמישען זיך אין די אינוועניגסטע אנגעלעגענהייטען פון מדינות, וואָס זענען פיינדליך צו אונז. זיי קאָנען ניט ערווארטען קיין וועלכע עס איז פאזיטיווע טובות פאר זיך, וועז זיי וועלען אונז בעפריען פון אונזער נאציאָנאלען יאָך. עס איז דעריבער א גרויסע שאלה, צי די ענטשיידענדע מאכט־פאקטאָרען, צו וועמען יושר מיר דארפען אָנקומען, וועלען זיך שטעלען אויף אונזער צד אנטקענען דעם צד פון אונזערע נעגנער. וועז די רוסען און די פוילען (אָדער אין זייער נאָמען, די עסטרייכער) און די רומעניער וועלען דערקלעהרען פור־פלאט, אז אידישע נאציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג איז פאר זיי אן אונמעגליכקייט, — איז יעמאלט א גרויסע שאלה, צו די איבעריגע מעכטען וועלען דעריבער אבערעכטען די פערהאנדלונגען און וועלען נעהן קעמפען פאר אונזערע רעכט.

מיר ווערען אָבער דערפון ניט נתפּעל און מיר זאָלען דערפון ניט נתפּעל ווערען. מיר ווייסען לכתחילה גאָנץ גוט, אז מיר געהען דאָ ניט אויף אַן אייזערנעם בריק. מיר בויען דאָ ניט אויף אונזער מאַכט. מיר האָבען נאָר ש א נ ס ע ן. די שאַנסען בעשטעהען אין דער האָפענונג, אז די ע פ ע נ ט ל י כ ע מ י נ ו נ ג ווערט זיין פאר אונז און אז אונטער דעם דרוק פון דער עפענטליכער מיינונג ק א נ ע ן די רעגיערונגען גע־צוואונגען זיין, זיך צו־צו־הערען צו דעם ווילען פון אונזער פאָלק.

נאציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג איז א מ ע נ ל י כ ק ײ ט, און נאָר א מענליכקייט. און דאָס איז נענוג פאר אונז, מיר זאָלען פיהלען אונזער חוב, ניט ארויסצולאָזען די מענליכקייט פון אונזערע הענט.

ווער עס זאָל ניט קומען צו אונז און זאָל ניט זאָגען, אז די נאציאָנאַלע גלייכבערעכטיגונג איז שוין גאַראַנטירט, ווי באַלד מיר, אידען, ווילען זיי פאָדערען, איז א פאָליטישער שארלאַטאַן, ווייל נאָר א שארלאַטאַן קאָן צוזאָגען מעהר, אײדער ער האָט.

דאָס זעלבע איז מיט דער פאָדערונג פון אן אײנענעם לאַנד. זי איז פערבונדען מיט דעם בעדינג, אז א בעשטימטע מדינה זאָל אונז אוועקגעבען א בעשטימטע פראָווינץ. עס איז א גרויסע שאלה, צי די ענטשיידענע פאקטאָרען ווילען זיך שטארק דערהיצען פאר אונזער פאָדערונג, אויב יענע מדינה ווערט א זאָג טהאָן קאטעגאָ־ריש: „לא מיט אן אלף!"

אָבער מיר האָבען ש א נ ס ע ן. מיר האָבען שאַנסען צו בעווייזען יענער מדינה, אז זי האָט דערביי גאָרניט ניט וואָס צו פערליזען און א סך צו געווינען. עס קאָן געפונען ווערען אן אויס־ווג, וואָס זאָל גאַראַנטירען יענער מדינה, אז אלע פאָליטישע און פינאַנציעלע פאַרטייען, אויף ווילכע זי האָט א רעכט צו רעכענען פון יענער פראָווינץ, זאָלען איהר, דורך געווינס אָבמאַכען און התחיבות'ען פון אונזער זייט, צוגעזיכערט ווערען אויך יעמאַלט, ווען די פערוואַלטונג ווערט איבערגעהן אין אונזערע הענט.

מיר האָבען א שאַנס ביי דער ע פ ע נ ט ל י כ ע ר מ י־נ ו נ ג, וואָס ווערט אונטער אזעלכע בעדינגונגען אפשר שטאַרק אונטערשטיצען אונזער פאָדערונג. אונטער דעם דרוק פון דער

עפענטליכער מיינונג, וועט דער ווילען פון יענער מרינה און פון אלע אנדערע ענטשיידענע פאקטאָרען זיך ארויסזאָגען צו אונזער גונסטען.

אויב עס איז אזוי, זענען די שאנסען פאר אן אייגען אידיש לאנד נאָך שטארקער, איידער די שאנסען אויף נאציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג: ביי דער בעשאפונג פון א אידישען לאנד, קאָנען פרטיטירען אלע צדדים. ביי דער נאציאָנאלער גלייכבערעכטיגונג וועלען פיעלע צדדים זיך אפשר געפינען פערגעוואלטיגט.

און פון דעסטוועגען זענען דאָס ניט מעהר ווי ש א נ ס ע ן. דאָס בעקומען פון אן אייגענעם לאנד איז ניט מעהר ווי א מעגליכקייט. אָבער, וויל דאָס איז שוין א מעגליכקייט, איז דאָס נעניג באר אונז, מיר זאָלען, ווי ביי דער נאציאָנאלער גלייכבערעכטיגונג, פיהלען אונזער חוב, ניט ארויסצולאָזען די מעגליכקייט פון אונזערע העכסטן, כדי קיינער פון אונז זאָל נאכדעם ניט דארפען מאכען זיך אליין דעם פאָרוואורף: „עס וואלט ג ע ק א נ ט זיין! אָבער עס איז גאָר נישט ניט געווארען דערפון, וויל מיר האָבען ניט געהאָלפען, ניט געטהאָן אלץ, וואס מען בעראַף, אָדער נאָך ערגער: אין אונזער בלינדער עקשנות נעשטערט."

אָט פאר וואס איך זאג: די צענטראל־פראנע וועגען ארץ ישראל איז איצטער ניט די פראגע וועגען א גאראנטירטער זיכערקייט, נאָר וועגען א גרעסערער אָדער קלענערער מעגליכקייט. און אָט פאר וואס עס איז נאך עד היום נויטיג זיך אבסאָלוט קלאָר צו מאכען, אז אלע ארגומענטען אנטקעגען יענער מעגליכקייט האלטען ניט אויס קיין ברעקעל קריטיק.

איך האָב געגוי פערפאָלגט די פאָלעמיק וועגען דעם ענין, און איך מוז קאָנסטאָטירען, אז, א חוץ נערוועאישע מיסשטימונג, איז ניט ארויסגעזאָגט געווארען קיין איין־אויסצינער ערנסטער ארגומענט, פאר וואס מיר זאָלען קאָנען זיין זיכער, אז „דאָס איז אונמעגליך", און מיילא זיך קאָנען בעפריען פון יענעם חוב, וואס ליגט אויף אונז.

הערר א. ליטוואק האָט ארויסגעשטעלט פיער טעמים, פאר וואס אין ארץ־ישראל איז אונמעגליך א אידיש לאנד. ערשטענס זיז דאָס לאנד וויסט; צווייטענס איז עס בעזעצט (פון די ארא־

בער); דריטענס וועלען אידען ניט פאהרען אהינצו, ווייל זיי זענען פראָלעטאריער און זיי זוכען א גינסטיגען מארק פאר זייער ארבייטס־קראפט; און פערטענס וועלען די שטאָטען ניט צושטימען צו א אידישען לאנד.

דאָס לאנד איז וויסט. דאָס איז אמת. אָבער דערוויף בויען מיר אונזער פאָדערונג. וואָלט זי געווען בעזעצט און בעבויט, וויי איז טאָליע אָדער שווייצאריע, וואָלט דאָרטען ניט געווען קיין פּלאַץ פאר אונז.

דאָס לאנד איז וויסט. אָבער די דייטשע קאָלאָניזאציע און שפּעטער די אידישע האָבען בעוויזען אזוי קלאָר, ווי די זון, אז מען קאָן דאָרטען וויסטע לענדער פערוואנדלען אין א מענשליכען ישוב. דערצו דארף מען נאָר האָבען קאפּיטאל, ארבייט, וויסענשאפט און דעם גוטען ווילען. קאפּיטאל, ארבייט און וויסענשאפט קאָנען מיר האָבען ניט וועניגער איידער אלע אנדערע פעלקער. א אידישע פערוואלטונג, וואָס וועט איבערנעהמען אויף זיך די אויפּגאבע צו קולטיווירען די וויסטע לענדערייען, וועט ניט זיין אין פערלעגענהייט, וואו צו געפינען קאפּיטאל, ארבייט און וויסענשאפטס־לייט. און קיין שטאַרקערען ווילען דערצו קאָן קיינער ניט האָבען, ווי דאָס אידישע פאָלק. אנדערע פעלקער וואָלטען אפשר געטרייבען געוואָרען אהינצו נאָר דורך אן עקאָנאָמישען נויט, און אונזער פאָלק דארף דורך אן אייגען לאנד בעפריעדיגען די אָנגעוואוהטאָגטע בעדירפנים פון זיין לעבען, די נאציאָנאלע נויט. וואָס עס וואָלט זיך עקאָנאָמיש אפשר ניט געלוינט פאר דעם יחיד, — דעם אידישען אָדער דעם ניט־אידישען, — וועט זיך לוינען און בעצאָהלען דעם אידישען פאָלק, ווי א כלל.

אויב עס איז איצטער דאָ אויף דער וועלט א וועלכעס עס איז פאָלק, וואָס זאָל זיין בעראינטערעסירט און זאָל האָבען די מיטלען צו קולטיווירען די וויסטע לענדערייען פון ארץ־ישראל, זענען דאָס נאָר מיר, אידען. און דערפאר וועלען מיר זיך מיט דער דאָזיגער פאָדערונג צו די פעלקער, און דערפאר קאָנען מיר האָפען, אז זיי וועלען אונזער פאָדערונג אָננעהמען.

און ווייל דאָס לאנד איז וויסט, איז עס ניט בעזעצט. די אראבער האָבען לפי ערך א קליינעם טייל לענדע־

רייען, וואָס קאָנען בעארבייט ווערען מיט דער הילף פון די פּרימי־טיוועטע מעטאָדען. מיט דעם אַרויספיהר פון אַן אינטענסיווער קולטור אין דעם לאנד (די אראבער אליין ק א נ ע ן דאָס ניט טהאָן. מיר דארפען דאָס טהאָן), וועט אויפגעהויבען ווערען דער ווערט און די פּרוכפּערקייט פון די אראבישע לענדערייען. עס וועט זיי לוינען צו פערקויפען אונז מינימום א העלפט פון זייער בעזיץ, כדי מיט דעם געלט צו פ ע ר פ י ע ר פ א כ ע ן די פּראָדוק־טיוויטעט פון זייער אייגענעם באָדען.

און אויב זיי וועלען ניט וועלען, זאָלען זיי בלייבען ביי זייער ערם. אַן „עפענטליך־רעכטליך גענוכערטע אידישע פערוואלטונג" (זעהט, ווי פאָליטיש־פּאָרזיכטיג איך הויב מיך שוין אַן אויסצו־דריקען. איך האָב אייגענטליך געוואָלט זאָגען: „א זעלבסטשטענ־דיגע אידישע רעגיערונג", אבער די ווערטער זענען געפעהרליך עפענטליך צו געברויכען) אַן „עפענטליך־רעכטליך גענוכערטע אי־דישע פערוואלטונג" וועט ביי קיינעם נאָר נישט ניט צונעהמען מיט גענוואלד: קיינער וועט דאָס ניט דערלאָזען. אבער זי וועט קאָנען, א חוץ די וויסטע לענדערייען פאר אגראר־קאָלאָניזאציע, נאָך אויס־נוצען די שטעדט פאר מלאכה און אינדוסטריע, — אַן אונטער־נעהמונג, וואָס קיין פּאָרטיי און קיין פּריוואט־געזעלשאפט וואָלט אָהן איהר הילף ניט געקאָנט דורכפיהרען. און אויף דעם פעלד פון אינדוסטריע האָט דער אראבער אודאי קיין רעכט ניט אריינצורעדען אין אונזערע עסקים.

דער אידישער עמיגראנט איז א פּראָלעטאריער, וואָס וועט פאָהרען אהין, וואו ער וועט האָבען בעסערע ארבייטס־בעדינגונגען. נאָנץ זיכער, און דעריבער וועט ער פאָהרען קיין ארץ־ישראל א סך ווילליגער אויפער קיין אמעריקא, צ. ב., ווייל, ערשטענס קאָסט פון אדעס קיין יפו ניט מעהר ווי דרייצהן רובעל און צווייטענס וועט ער, ביי די ארבייטען, וואָס אן „עפענטליך־און־זאָ־ווייטער געזי־כערטע" וועט אונטערנעהמען און ביי דעם ניוואָ פון ארבייטס־בע־דינגונגען, וועלכע זי וועט בעשאפען, האָבען לפי ערך אזעלכע אר־בייטס־בעדינגונגען און אזעלכע שכירות, פון וועלכע א קנעפעל־נעהער פון ניו־יאָרק טאָר נאָך דערווייל נאָר ניט חלום'ען.

איהר זעהט: די אלע טענות פון דעם הערן א. ליטוואק זענען

אַרויסגענומען געוואָרען פון דעם אַלטען אַרסענאַל פון די אַלטע אַר־
גומענטען אַנטקעגען דעם אַלטען ציוניזם, וואָס בויט זיינע האָפ־
נונגען אויף דער לאַנגזאַמער קלײַן־קאָלאָניזאַציע, זיי פערליערען
אָבער יעדען זין אין דעם ליכט פון יענער פאַרערונג, וועלכע דאָס
אידישע פאָלק דאַרף אַרויסשטעלען איצטער.

בלייבען די שטאַטען. וואָס זיי דענקען וועגען דעם וועלען מיר
זיך דערוויסען, ווען מיר וועלען שיקען אונזערע אָפיציעלע פער־
טרעטער, זיך דורכרעדן מיט זיי. קיין אַנדער וועג דערצו איז
ניטאָ.

6טער סעפּטעמבער, 1915.

דער אינטערנאַציאָנאַל נאָכּן קריעג.

פֿאר דער אידישער ארבייטערשאפט איז, א דאנק דעם קריעג אויסגעוואקסען א נייער פֿראבלעם: וועלכן זיך צו דער סאָציאַליסטישער ארבייטער־וועלט און פערלאנגען פון איהר, אז זי זאל פערטיידיגען די רעכט פון דעם אידישען פֿאלק, אומעטום וואו זיי ווערען געטראָטען מיט די פֿיס. די אידישע פּראגע וועט מוזען ארויפגעבראכט ווערען אויף דעם סדר־היום פון יענעם סאָציאַליסטישען אינטערנאַציאָנאל, וואָס וועט צונויפגעזעצט ווערען אויף מאָרגען נאָך דער בעענדיגונג פון דעם קריעג.

עס איז פאר אונז ביז דערווייל קיין נפקא מיניה ניט, אין וואָס פאר א פ א ר ם דאָס וועט געשען: אין דער פֿאָרם פון אן אייגענער אידישער פערטרעטערשאפט אדער אויף א וועלכער עס איז אנדער ארט. ווי וויכטיג די פראגע זאל ניט זיין לאָזען מיר זי דאָ אָן א זייט. עס איז אונז איצטער נאָך וויכטיגער צו געווינען א קלאָרען בליק אויף דער בעדייטונג פון׳ם צוקונפטיגען אינטערנאַציאָנאל און אויף יענער פאָליטישער וואָג, וואָס מוז באלד נאָכּן קריעג אויספאלען אויף זיין גורל.

דער אינוועניגסטער קאמף פאר דער אדער יענער פֿאָרם, אין וועלכער דער ווילען פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט זאל מיטגעטיילט ווערען דעם אינטערנאַציאָנאל, — אזא קאמף ווערט געפיהרט צווישען די פערשיידענע אידיש־סאָציאליסטישע ריכטונגען, — וועט אין זיין העפטיגקייט מוזען אבהענגן פון דעם, ווי הויך מיר ווילען אבשעצען יענע בעדייטונג און וואָג, וואָס דער סאָציאליסטישער אינטערנאַציאָנאל קאָן האָבען אויף דעם גאנג פון דער אל־וועלטלעכער פאָליטיק.

אויב דער אינטערנאַציאָנאל וועט האָבען ניט מעהר מאכט, איידער ער האָט געהאט פריהער, אדער אויב ער זאל אַרויס מיט

נאָך א קלענערען פּרעסטיזש און איינפלוס אויף דער פּאָליטישער וועלט, ווי ער האָט געהאט, איז יעמאָלט לחלוטין ניטא זיך וואָס צו היצען אזוי שטארק ד ו ק א א י צ ט ע ר וועגען די פּאָר־מען פון דער אידישער פערטרעטערשאפט אין איהם.

נאָנץ אַנדערש אבער, וועז מיר זאָלען אָננעהמען, אז דער אינטערנאַציאָנאַל וועט זיך צוריקקעהרען צו זיין ארבייט ניט נאָר ניט אָבגעשוואכט אין זיין פּאָליטישער מאכט, נאָר אין א גרויסער מאָס פערשטארקט, יעמאָלט קאָן דער וויל פון דער אידישער ארבייטערשאפט, אויב ער זאָל געמאכט ווערען צו דעם וויל פון דעם אַל־וועלטליכען פּראָלעטאריאט, דירעקט ארייננגרייפען אין דעם נאנג פון די פאסירונגען און ביז צו א געוויסען גראד שוין איצטער בעשטימען די פערבעסערונג פון אונזער לאגע.

די פראגע וועגען דער אידישער פערטרעטערשאפט, וועגען דער פאסענדער פאָרם, ווי אזוי זי זאָל לאָזען וויסען די נויטען און דעם וויל פון דעם אידישען פּראָלעטאריאט, געווינט אין אזא פאל אן אלגעמיין־נאציאָנאל בעדייטונג און א ד ר י נ ג ע נ ד ע דערצו, ווייל מען וועט דאָרפען שמיעדען דעם אייזען, כל זמן ער איז היים, און דורכפיהרען פאָדערונגען אין לעבען, כל זמן די יסודות פון דעם נייען פּאָליטישען זיין וועלען נאָך ניט פערגליווערט וועט אין בעשטימטע פאָרמען. דער קאמף פאר דער אָדער יענער ארט אידישע פערטרעטונג וועט אין אזא פאל מוזען געפיהרט וועט מיט א בעזונדערם שטארקען אימפעט.

בכן: וואָס האָבען מיר צו דענקען וועגען דער פּאָליטישער בעדייטונג און וואָג פון דעם וויעדער בעלעבטען אינטערנאציאָנאל?

וועגען דער פראגע זענען שוין ארויסגעזאָגט געווארען א סך מיינונגען, וואָס זענען סותר איינע די אנדערע. פעסימיסטען און אָפּטימיסטען גלייכען דא אויס די וואָג: דער אינטערנאציאָנאל איז טויט; דער אינטערנאציאָנאל איז אונשטערבליך. עס וועט נעדויע־רען יאָהרען, ביז ער וועט קומען צוריק; ער וועט זיך צונויפקלייבען אויף מאָרגען נאָך דער מלחמה. ער וועט קומען א צושלאגענער, אן אָהנמעכטיגער; ער וועט קומען מיט א בענייטער גבורה און קראפט.

מילא וועגען די, וואָס האָבען שוין אָבגעזאָגט קדיש דרבנן

נאָך דעם וועלט־פּאַרלאַמענט פון דעם פּראָלעטאַריאַט, האָבען מיר דאָ ניט קיין סך וואָס צו רעדען. זיי האָבען זיך מסתמא פּאַרנעגשטעלט, אז די פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פלענען זיך צונויפּפּאָהרען, כדי צו ערקלעהרען זיך אין ליעבע איינער צו דעם אנדערען און כדי אויסצוגעפּינען מיטלען, ווי אזוי די פעלקער פון דער וועלט זאָלען זיך אין קאָסמאָפּאָליטישער דביקות צונויפּניכטן „לבשר אחר", אין איין גוף און איין נשמה. און היות ווי די פּראָלעטאַריאַטען פון די וויכטיגסטע פעלקער האָבען אזוי מאוס צובלוטיגט איינער דעם אנדערען אין דעם איצטינען קריעג, וועלען זיי שוין מעהר גאָר ניט וועלען אָנקוקען איינער דעם אנדערען.

א קינדישע, נאַרישע פּאָרשטעלונג. דער אינטערנאַציאָנאַליזם, — די סאָלידאַריזם אַרויסטרעטונגען און געמיינשאפטליכע ארבייטען פון די פערשיידענע פעלקער, — איז צו דעם סוף פון דעם נייצעהנטען יאָהרהונדערט געוואָרען דער לעבענס־אָטעם פון מענשליכען פּראָגרעס. דער קריעג האָט נאָך אויף א ווייל פערכאפט דעם אָטהעם, און ווי נאָר ער וועט זיך ענדיגען, אזוי וועלען די זעלביגע לעבענס־נויטען, וואָס האָבען, אַיידער דעם קריעג, בעשאַפען די אלע אינטערנאַציאָנאלע אָרגאַניזאַציעס ניט נאָר ביי דעם פּראָלעטאַריאַט, נאָר כמעט אויף אלע פעלדער פון דער מענשליכער קולטור, וויעדער אָבפרישען זייער לעבענס־קראפט און מאכען העפטיגער שלאָגען זייער פּולס.

ניט צולעצט ליעבעס־דערקלעהרונגען פלענט זיך צונויפּפּאָהרען דער אלוועלטליכער פּראָלעטאַריאַט. ער פלענט דאָס טהאָן, נעטריבען פון לעבענס־וויכטיגע נויטען אויף אלע פעלדער פון זיין עקאָנאָמישען און פּאָליטישען קאמף, געצוויגען פון יענע פרינציפּען, וואָס ליגען אין דעם יסוד פון זיין געשיכטליכער בעוועגונג. נאָך דעם קריעג וועלען יענע נויטען זיך לאָזען פיהלען נאָך שטארקער, זיין קאמף וועט מוזען וועלען אינטענסיווער, און נאָך בולט'ער וועט מוזען אַרויסטרעטען פאר איהם די געשיכטליכע ראָלע פון זיין בעוועגונג. ער וועט זיך מוזען נעהמען פאר זיין אינטערנאַציאָנאלער ארבייט, אן אָנגעלערנטער, א בערייכערטער מיט ביטערע ערפאהרונגען.

וועט ער קומען אן אבגעשוואכטער, אדער א פערשטארקטער?

אויף וויפיעל מען קען איבערהויפט וואָס עס איז פאַראויס זעהן אין א פערפּלאָנטערטען היסטאָרישען פּראָצעס, רעכטן איך, אז מיר האָבען א רעכט צו גלויבן, אז דער אינטערנאַציאָנאַל וועט זיך אומקעהרען צו זיין אָרבייט אי אָבגעשוואכט אין איין פּרט, פערשטאַרקט אין אן אנדערען.

ווי א רעוואָלוציאָנערע קראפט, וואָס דארף סאָלידאַריזירען און האַרמאָניזירען דעם אויפשטאַנד פון דעם פּראָלעטאַריאט אנטקעגען אלע יסודות פון דער קאפּיטאַליסטישער ציוויליזאַציע, ווי א בויער פון דעם צוקונפטיגען לעבען פאר דער נאנצער מענשהייט, האָט דער אינטערנאַציאָנאל שוין פון לאנג אן נעגומען פערלירען זיין שארפּקייט, אויסגעהאלטענקייט און זיין אָנגעשטרענגטע ענערגיע. דער פּרינציפיעלער רעוואָלוציאָנאריזם פון דעם אינטערנאַציאָנאל, ווי פון דער נאנצער סאָציאליסטישער בעוועגונג אין איירָפּא, האָט נעהאלטען אין איין פאלען, און אין דעם פּרט זעה איך ניט איין, ווי אזוי די לאנג נאָך דעם קריעג קאָן דאָ אויפהאלטען איהר ווייטערדיגען וואוקס.

אדרבה! דער איצטיגער קריעג האָט בעשאפען אזא לאנג, פון וועלכער דער פּראָלעטאַריאט מ ו ז ארויסגעהן פאָליטיש געשטארקט, מיט א סך א גרעסערער וואָג אין דעם פאָליטישען לעבען, איידער ער האָט וועז עס איז פריהער נעקאָנט האָבען.

— לאָזט מיך גלייך דערקלעהרען, פאר וואָס איך רעכטן אזוי.

וואַרפט איהר א בליק אויף דער פאָליטישער נעשיכטע פון אירָפּא זינט דער גרויסער פראנצויזישער רעוואָלוציע, אזוי בעמערקט איהר, אז די פאָליטישע מאכט פון א וועלכען עס איז געזעלשאפטליכען קלאס איז ניט נאָר א פּראָדוקט פון זיין עקאָנאָמישער קראפט, פון זיין ראָליע אין דעם עקאָנאָמישען לעבען פון זיין לאנד, נאָר אויך א פועל־יוצא פון זיין נ א צ י א נ א ל ע ר ראָליע, פון זיינע פערדינסטען אין דער בעפריעדיגונג פון די נ א צ י א נ א ל ע נויטען וועלכע זיין פאָלק און לאנד, — אלץ איינס, צו יענע נויטען וועלכע וועלכען פון איהם פערשטאַנען ריכטיג אָדער פאלש.

די אריסטאָקראַטיע, וואָס האָט אין דייטשלאנד אזוי גוט ווי אין פראנקרייך, כמעט גלייך אויסגעשפיעלט איהר עקאָנאָמישע

ראָליע, האָט אבער אין ביידע לענדער א גאנץ פערשיידענע פאָליטישע בעדייטונג. אין פראנקרייך, וואו די בורזשואזיע האָט אָנגענומען א לינקע נאציאָנאלע אויפגאבען פון דער אריסטאָקראטיע און איז געווארען נאָך מעהר שאָוויניסטיש, איידער די לעצטע איז געווען, האָט די אריסטאָקראטיע כמעט אין גאנצען פערלאָרען איהר פאָליטישע בעדייטונג.

אין דייטשלאנד אָבער, וואו די בורזשואזיע האָט אין אָנהויב נאָר מיט גרויס ווידערווילן געשטיצט די נאציאָנאלע אויפגאבען פון דער אריסטאָקראטיע, איז די לעצטערע כמעט אומעטום געבליבען די היטערין פון די נאציאָנאל־היסטאָרישע טראדיציעס, די קעמפערין פון דער אונאבהענגיגקייט פון דעם לאנד און ממילא אויך דער אויבערהערשענדער פאקטאָר אין דעם פאָליטישען לעבען. די פאָליטישע ערפאָלגען פון דער דייטשער בורזשואזיע הויבען אָן וואקסען אין דער זעלביגער מאָס, אין וועלכער זי ווערט אליין דורך און דורך נאציאָנאל.

פאר דעם, וואָס איז פערטרויט מיט די גרונד־קרעפטען, וואָס טרייבען אָן דעם מענשליכען פראָגרעס, זענען אוועקבא ביישפיעלען, וואָס קענען פערמעהרט ווערען אין אילוסטרירט ווערען מיט הונדערטער אויסצוגע פרטים, נאָר א ברעקעל ניט קיין חדוש. ער ווייס, אז נאציעס זענען אייגענארטיגע אָרגאָניזמען, וואָס קעמפען פאר זייער קיום מיט דער אָנשטרענגונג פון אלע זייערע קרעפטען. אזא אָרגאניזם קאָן פאָליטיש זיך לאָזען פיהרען נאָר פון אוועקבא עלעמענטען זיינע, אויף וועלכע ער קאָן זיך פערלאָזען, אז זיי וועלען בשום אופן ניט פערקויפען די אינטערעסען פון דעם נאציאָנאלען קיום אין די צייטען פון נעבאהר.

דער פראָלעטאריאט האָט ביז אהער ניט געהערט צו אוועקבא עלעמענטען פון דעם פאָלקס־ארגאניזם. אדרבה, אין זיין יונענד האָט ער קאָקעטירט מיט זיין גלייכגילטיגקייט צו אלע נאציאָנאלע פראָבלעמען פון דעם געזעלשאפטליכען לעבען און ניט נאָר מיט זיין גלייכגילטיגקייט, נאָר אויך מיט זיין דירעקטער פיינדליכער שטעלונג צו אלע, וואָס האָט געשמעקט מיט נאציאָנאליזם. דאָס פאָלק, וי א גאנצעס, האָט דעריבער ניט געקאָנט האבען קיין פולען צוטרויען צו איהם. ער האָט איהם אפט געשענקט זיינע

טימען אין די צייטען פון פריעדען, און געשטיצט איהם אין די אינוועניגסטע אנגעלעגענהייטען פון דעם לאַנד.

אָבער עס פלעגט באלד ארויסווייזען זיין טיעפען מיסטרויען צו איהם, ווי נאָר אויף דעם האַריזאָנט פלעגט זיך בעווייזען א גרויסע ברענענדיגע נאציאָנאלע לעבענס־פראגע.

דער איצטיגער קריעג האָט טאַטאל איבערגעבימען די לאַגע אין די שטעלונג פון פאלק צו דעם פּראָלעטאריאט. ווער עס זאָל ניט האָבען ארויסגערופען דעם קריעג, ווי נערעכט אָדער אומגערעכט ער זאָל ניט זיין, דער פּראָלעטאריאט פון די אייראָפּעישע קריעגס־פיהרענדע לענדער האָט זיך מיט מסירת־נפש אַ ווּאַרף נעטהאַן אויפ'ן שלאכטפעלד, כדי כּוח זיין גוט און בלוט צו בעשיצען זיין פאלק פון א נידערלאגע.

דאָס איז ארויסגעקומען אינסטינקטיוו, אונערוואַרטעט, להיפך צו אלע טעאריען און אבמאכונגען, בלינד און כמעט אומבעוואוסט, ווי אלע גרויסע היסטאָרישע בעוועגונגען, וועלן די מאסען טרייסלען אראָב פון זיך דאָס אויסגעלערנטע, אויסגע'מוח'עטע און אנטפלעקטען פאר אונז זייער אינוועניגסטען תוך.

דער פּראָלעטאריאט איז אומעטום געוואָרען ניט נאָר נאציאָנאל: דאָס איז ער געוואָרען שוין פון לאנג אָן, נאָר אויך דער ה י ט ע ר ען ק ע מ פ ע ר פאר דער נאציאָנאלער עקזיסטענץ. ער איז דער גרעסטער און וויכטיגסטער טייל פון יענער קראפט, אין וועלכען דער פאלקס־אָרגאניזם נויטיגט זיך און אויף וועלכער ער קאָן זיך פערלאָזען.

זיין פאָליטישע וואָג איז דעם נעוועלשאפטליכען לעבען וועט דעריבער מוזען אויסוואקסען אין דערזעלביגער מאָס, אין וועלכע עם האָט נעמוזט אויסוואקסען דער אינסטינקטיווער צוטרוי פון דעם פאלקס־אָרגאניזם צו זיין ראַליע אין דעם נאציאָנאלען לעבען.

און אָט מיט דער אָנגעוואקסענער פאָליטישער וואָג וועלען די פּראָלעטאריאטען פון די קריעג־פיהרענדע, מערב־אייראָפּעאישע לענדער קומען צו זייער אינטערנאציאָנאלען פּראָלאמענט, און וועלען בעשאפען פון איהם א נייעם מעכטיגען פאקטאָר אין דעם פאָליטישען לעבען פון אייראָפּא.

80טער אפריל, 1915.

אונזער זועגדונג צו דעם אינטערנאַציאָנאַל.

אין דער רעזאָלוציע, וועלכע די ארבייטער־קאָנוועגשאָן האָט אָנגענומען, זענען אויסגערעכענט יענע שריט, וועלכע די אלגעמיינע ארויסטרעטונג פון דעם אידישען פּאָלק דארף איצטער אָנגעהמען אין דעם קאמף פאר אידישער גלייכבערעכטיגונג, און צו דער צאָהל פון יענע שריט געהערט אויך די וועגדונג צו דעם סאָציאָליסטישען אינטערנאַציאָנאַל.

עס איז אין דער רעזאָלוציע ניט אויסדריקליך געזאָגט געוואָרען, אז אויך דער שריט דארף געמאכט ווערען פון דעם אלגעמיין־אידישען קאָנגרעס. אבער דער איגדרוק, וועלכען די רעזאָלוציע לאָזט איבער, איז גאנץ בעשטימט אזא, אז דער פונקט ווערט אויך אריינגערעכענט אין דער צאָהל פון יענע מיטלען, וואָס די פעראייניגטע כוחות פון דעם גאנצען אידישען פּאָלק אין אמעריקא דארפען אָנווענדען, כדי צו דערגרייכען דעם בשותפות'דיגען ציעל.

איך וויים לחלוטין ניט, וואָס מען וואָלט געקענט אינווענדען אנטקעגען אזא שריט.

עס מעג דעם גאנצען אידישען פּאָלק אָנשטעהן פאָרצוליגען זיינע קריוודעס אויך פאר דעם טריבונאַל פון דעם אלוועלטליכען פּראָלעטאריאט.

דער סאָציאָליסטישער אינטערנאַציאָנאַל וועט נאָך דער מלחמה גאנץ זיכער שפּילען די ראָלע פון א וויכטיגען מאכט־באקטאָר אין דער וועלט־פּאָליטיק. זיין בעדייטונג וועט בלי־ספק זיין א גאנץ אנדערע, אידער די, וועלכע ער האָט געהאט ביז פאר'ן קריעג. פריהער איז ער אין אלע פרטים געשטאנען, אזוי צו זאָגען, „מחוץ למחנה". די גאנצע ניט־סאָציאָליסטישע, באלעבאטישע וועלט האָט ער בעטראכט ווי א פיינדליכע פעסטונג, וועלכע ער בעלאגערט אין וועלכע ער וויל אראפּשלעפּען פון דער ערד. און נאָך מעהר האָט די באלעבאטישע וועלט געקיקט אויף אירם, ווי אויף א פיינדליכער

ארמעע, וואָס האָט אויפגעהויבען איהר „פערבערעכערישע" האנד אויף אַלע הייליגע יסודות פון דער איצטיגער געזעלשאפטליכער אָרדנונג און אויף אַלע „הייליגסטע גיטער" פון די נאַציאָנען. די באַלעבאַטישע וועלט האָט ניט איינמאָל פאָרגעווארפען דער סאָציאַליסטישער, אז זי בעשטעהט פון „פאטערלאנדסלאָזע געזעלען", וואָס ווילען אונטערגראבען די עקזיסטענץ גופא פון די איינצעלנע פעלקער.

אין דער דאָזיגער בעשולדיגונג איז, לאָמיר זאָגען, ניט אַלץ געווען ריכטיג, אפילו אין דעם פּרט פון דעם סאָציאַלען קאמף האָט מען שוין לאנג פערלאָרען דאָס רעכט צו פערגלייכען די סאָציאַליסטישע פּארטייען מיט אן ארמעע, וואָס שטעהט ד ר ו י ס ע ן פון דער בירגערליכער געזעלשאפט און בעלאגערט זיך, ווי א פיינדליכע פעסטונג. דער פערגלייך קאָן נאָך אפשר האָבען א זין, ווען מען רעדט וועגען דער טאַקטישער וועלט־אנשויאונג פון דעם סאָציאַליזם און די יסודות פון זיין ריין פרינציפיעלער פּראָפאַגאנדא. אין דער פראקטישער ארבייט, אין דעם טאָג־טעגליכען קאמף פון דעם פּראָלעטאַריאט, האָט ער זיך שוין לאנג אריינגערישען אין יענער פעסטונג, איז שוין לאנג געוואָרען א גלייכבערעכטיגטער תושב איהרער מיט אַלע אנדערע פּארטייען, וואָס קעמפען דעם אינוועניגסטען קאמף פאר „דעם וואָס אן בעסטען" פון אַלע איינוואָהנער. אין דעם פּראגראם־מינימום פון יענע סאָציאַלע און פּאָליטישע רעפאָרמען, וועלכע די ארבייטערשאפט פאָדערט פון דער איצטיגער געזעלשאפט, געהט זי זיך כמעט אין א האָר ניט פאַנאנדער מיט דעם פּראָגראם־מאקסימום פון יענע ראדיקאַלע פּארטייען, וואָס זענען קיינמאָל „מחוץ למחנה" ניט געשטאַנען.

אָבער — ווי די מעשה זאָל ניט זיין אין דעם ענין פון סאָציאַלע און פּאָליטישע רעפאָרמען, — בנוגע צו די נאַציאָנאַלע פּראָבלעמען האָט די אַלטע וועלט אודאי קיין רעכט ניט געהאט חושד צו זיין דעם אינטערנאַציאָנאַל, אז ער בעשטעהט פון „פאטערלאנדסלאָזע געזעלען", פון מענשען, וואָס ווילען אונטערגראבען די עקזיסטענץ פון נאַציאָנען.

רעכענט מען אראָב פון חשבון אייניגע קאָסמאָפּאָליטישע טהעארעטיקער, וואָס האָבען זיך שוין איצטער אגב אַלע אָבנעוואָנט

פון דעם קאָסמאָפּאָליטיזם, און בעטראכט מען די פּארטייען, וואָס געהען אריין אין דעם אינטערנאַציאָנאל, און אלע זיינע אָפּיציעלע ארויסטרעטונגען, מוז מען קומען צו דעם שלוס, אז דער אינטערנאַציאָנאל פּלעגט ביי יעדער גלעגענהייט, ווידער־אמאָל און אָבער־אמאָל דערקלעהרען פּאר דער גאנצער וועלט, אז די עקזיסטענץ פון די פּעלקער מיט זייערע פערשיידענע קולטורען איז איהם טיי־ער און אז עס איז ז י י ן עיקר, איינע פון זיינע וויכטיגסטע אויפגאבען, צו זעהען, אז זיי זאָלען אלע זיין גלייך, אלע זיין פריי, אלע זיין זעלבסטשטענדיג.

די אייניגיג אויסנאהם פון דעם כלל האָבען אפשר פּאָרגע־שטעלט מיט זיך די אידישע ארבייטער, ביי וועלכע די אידעאָלען פון דעם אלטען, בורזשואזען וועלט־בירגערטהום, האָבען זיך גע־האלטען לפּי ערך לענגער איידער אומעטום, אָבער אויך דאָ קאָנען מיר בעמערקען דעם כאַראָקטעריסטישען פאקט, אז אויף וויפיעל די אידישע ארבייטערשאפט איז פערטראָטען אין דעם אינטערנא־ציאָנאל, איז זי בישום אופן ניט געווען קאָסמאָפּאָליטיש און אפילו ניט „פאטערלאנדס־לאָז".

די אידישע פערטרעטונג אין דעם אינטערנאַציאָנאל איז ביז אהער בעשטאנען פון דעם „בונד" און דעם „סערפּ".

דער „בונד" איז דורך־און־דורך א י ד י ש און אין דערזעל־בער צייט דורך־און־דורך „פאטער־לענדיש" („רוסלענדיש"), אויף אזוי פיעל „רוסלענדיש", אז ער האָט געקעמפט אנטקעגען דעם, מען זאָל צולאָזען צו דעם אינטערנאַציאָנאל (צו דער רוסישער סעקציע) די סאָציאליסטען־טעריטאָריאליסטען אין דעם „סערפּ", מחמת זיי ביידע זענען ניט געגוג „רוסלענדיש", שטעהען נאָר מיט איין פוס אין רוסלאנד".

נאָר אויב וועגען דעם כאַראָקטער פון דעם „בונד" קאָנען נאָך זיין ספקות, און זיין „רוסלענדישקייט" קאָן אויסגעטייטשט וע־רען אין א וועניגער „פאטערלענדישען" זין, איז וועגען דעם נאַציא־נאל־אידישען אין „פאטערלענדיסטישען" כאַראָקטער פון דעם „סערפּ" דאָך אודאי ניטא וואָס צו רעדען: ער וויל, אז א טייל אי־דען, אויב דאָס איז אונמעגליך פאר דעם גאנצען פאָלק, זאָל האָבען אן א י י ג ע ן פאטערלאנד.

דער אינטערנאַציאָנאַל האָט קיינמאָל ניט געקעמפט אַנטקעגען דעם נאַציאָנאַליזם בכלל, ד. ה., אַנטקעגען דעם בעשטרעבען פון יעדען פֿאָלק צו זיין פרייַ און זעלבסטשטענדיג און פיהרען אַן אייגענעם נאַציאָנאַלען לעבען. אין דעם פרט איז ער, אַרבא, אַלע מאָל געשטאַנען אויף דעם פעסטען באָדען פון נ א צ י א נ א ל י ז ם.

נעקעמפט האָט ער נאָר אַנטקעגען דעם רעאַקציאָנערען, דעם שאָוויניסטישען נאַציאָנאַליזם, וואָס וויל ניט וויסען פון א פעלקער־בונד, פון פעלקער־ברודערשאפט און פעלקער־גלייכהייט און וואָס מיינט, אז איין פֿאָלק האָט א רעכט צו געוועלטיגען איבער אַן אַנדער פֿאָלק.

אָט דעם קאמף זיינעם אַנטקעגען שאָוויניזם און רעאַקציאָנערען נאַציאָנאַליזם, — א קאמף, וועלכען דער אינטערנאַציאָנאַל וועט, לויט זיין אינוועניגסטער טבע, אייביג מוזען פיהרען, — האָט די אלטע וועלט געזוכט אויסצוטייטשען, ווי א קאמף אַנטקעגען דעם נאַציאָנאַליזם בכלל. דאָס איז געווען אַן אבסאָלוטער ממזר־בלבול, און דער איצטיגער וועלט־קריעג האָט געמאכט פון איהם א תל. די גאנצע וועלט זעהט איצטער איין, אז דער קאָסמאָפֿאָליטיזם איז ביי דעם אינטער־נאַציאָנאַל ניט מעהר, ווי אַן אונטערגעוואָרפענער ממזר, צו וועלכען ער האָט קיין ברעקעל מגע ומשא ניט.

און וויל דאָס איז אזוי, האָט איצטער קיין פּאַרטיי קיין רעכט ניט צו זאָגען, אז די נאַציאָנאַלע אינטערעסען פון איהר פֿאָלק זענען איהר טייערער, אַיידער דער אַרבייטערשאפט. דאָס פערשטאַרקט אונגעהויער די בעדייטונג פון דער אַרבייטער־פּאַרטיי אין דעם אינוועניגסטען לעבען פון א פֿאָלק און כמילא מאכט דאָס אויך שוועכער די פֿאָליטישע וואָג פון דעם אינטערנאַציאָנאַל, וואָס אַרף האַרמאָניזירען און קאָנטראָלירען די אינוועניגסטע פֿאָליטיק פון אַלע אַרבייטער־פּאַרטייען. צו זיין שטים וועלען די מאכט־האָבער זיך איצטער מוזען צוהערען נאָר מיט אַן אַנדער אויפמערקזאמקייט.

פון דעם נעזאָנטען איז קלאָר, אז דער אינטערנאַציאָנאַל איז נראָד יענע אינסטאַנץ, צו וועלכען דאָס אידישע פֿאָלק מעג זיך וועגדען אין זיין קאמף פאר נאַציאָנאַלע רעכט וויל עס ליעגט אין

די אויפגאבען פון דעם אינטערנאַציאָנאל צו בעשיצען די נאַציאָנאַלע רעכט פון אַלע פעלקער.

און עס ווערט אויך קלאָר, אז עס לויגט זיך דעם אידישען פאַלק פאַרצוברענגען זיין ענין אויך פאר דעם אַלוועלטליכען פראָלעטאַריאט, ווייל דאָס איז א מאכט, מיט וועלכען אַלע אַנדערע פאקטאָרען וועלען זיך מוזען רעכענען.

עס פערשטעהט זיך, אז צ ו ו י נ ג ע ן אונזערע באַלעבאַטישע פאַרטייען, זיי זאָלען אויפנעהמען די וועגדונג צו דעם אינטערנאַציאָנאל, ווי אייגעם פון יענע שריטען, וועלכע אויך זיי דארפען מאכען אינאיינעם מיט דער אידישער ארבייטער־פאַרטיי, קאָן מען ניט. אָבער עס איז אונזער חוב צו פראָפאַגאַנדירען פאר זיי דעם דאָזיגען שריט און צו בעווייזען, ווי נויטיג ער איז אין די אינטערעסען פון דעם גאַנצען אידישען פאַלק.

און אויך דאָס דארף מען ניט דערקלערען בעזונדערס, אז די וועגדונג צו דעם אינטערנאַציאָנאל אין דעם נאָמען פון דעם גאַנצען אידישען פאַלק בעפרייט ניט די אידישע ארבייטערשאפט פון איהר חוב, זי זאָל זיך אליין און אונאבהענגיג פון אלעמען זיך וועגדען צו איהם, ווי א טייל פון דעם אַלוועלטליכען פראָלעטאַריאט.

14טען סעפטעמבער, 1915.

אַ אידישע סעקציע אינ׳ם אינערנאַציאָנאַל.

אין דעם פּאָריגען אַרטיקעל („אונזער וועגדונג צו דעם אינ־טערנאַציאָנאַל") האָב איך געפּרואווט בעווייזען, אַז עס וואָלט זיך דעם אידישען פּאָלק געלוינט, זיך צו וועגדען, ווי אַ פּאָלק, צו דעם אַלוועלטליכען אַרבייטער קאָנגרעס, דעם „אינטערנאַציאָנאַל", כדי צו דערמאָהנען איהם אָן זיין חוב וואָס ער איז שולדיג דעם אידישען פּאָלק.

אויב אונזער אידישער קאָנגרעס אין אַמעריקאַ וועט פּרינצי־פּיעל גוט הייסען אזא שריט, איז יעמאָלט ניטאָ וואָס צו מפלפל זיין וועגען די פּאַרמען, אין וועלכע דער שריט זאָל געמאַכט ווערען. דאָס קאָן נעשען אָדער אין דער פּאַרם פון אַ מעמאָראַנדום, וועל־כען דער קאָנגרעס זאָל צושטעלען דעם אינטערנאַציאָנאַל, אָדער אויך אין דער פּאַרם פון אַ קאָמיטעט, עקסטרא נעשיקט צו איהם, וואָס זאָל זיך מינדליך וועגדען צו דעם פּלענום און אונטערשטיצען די טהעזען פון דער צוגעשטעלטער שריפט. אָבנעזאָגט זיינם, וועט דער קאָמיטעט פערלאָזען דעם זאָל און איבערלאָזען דעם גורל פון זיין אנגעלעגנהייט אין די הענט פון דעם אינטערנאַציאָנאַל.

מיר האָבען שוין אָבער אויך באמערקט, אז דאָס קאָן ניט בע־פּריען די אידישע אַרבייטערשאַפט פון דעם חוב, וואָס עס ליגט אויף איהר אלײן אַרויסצוטרעטען פאר דעם אינטערנאַציאָנאַל ניט נאָר ווי אַ טייל פון דעם אידישען פּאָלק, נאָר ווי אַ טייל פון דעם אַלוועלטליכען פּראָלעטאַריאט.

עס פערשטעהט זיך, אז מיט אַ מעמאָראַנדום און מיט אַ קאָ־מיטעט, וואָס דרשנ׳ט אָב זיין דרשה און גיהט אראָב פון בימה, קאָן זיך די אידישע אַרבייטערשאַפט דערבי ניט בענוגענען. דאָס האָט אַ רעכט, ווי אַ טייל פון דעם אינטערנאַציאָנאַל, זיך אריין־צומישען אין די דעבאַטען וועגען דער אידישער פראַגע און נעהמען

אן אנטייל אין דער אָבשטימונג, ד. ה., צו זיין פערטראָטען אין דעם אינטערנאַציאָנאַל צוגלייך מיט אלע אנדערע פעלקער, וואָס דאַרפען אַרויסטראָגען זייער גזר־דין וועגען אונזער קאמף פאר גלייכע רעכט.

אויב וועט עס איז פאר דער אידישער ארבייטערשאפט געווען א בלוטיגע נויט, צו האָבען א איינענע פערטרעטערשאפט אין אן אלוועלטליכען ארבייטער קאָנגרעס איז דאָס גראָד איצטער, גראָד ביי דער ערשטער זיצונג פון דעם בעגייטען אינטערנאַציאָנאל. די אידישע ארבייטערשאפט וועט דאַרטען מוזען פיהרען א ה א ר־ט ע ן ק א מ פ אנטקעגען יענע לענדער און פעלקער, וואָס זענען פאר אידישע בירגערליכע גלייכבערעכטיגונג, אָבער קאָנען נאָך ער־היום בשום אופן ניט מסכים זיין אויף אידישע נאציאָנאלע אינסטיטוציעס, וואָס זאָלען אויך דעם אידישען פאָלק גארַאנטירען די מענליכקייט פון אן אומגעשטערטער, נאציאָנאלער ענטוויקלונג.

אין ערשטער ליניע וועט מען דאָ בענגענען דעם העפטיגען ווידערשטאנד פון פוילען און רומעניען, אָבער אויך מיט דער דייטש־עסטרייכער סעקציע איז מען ניט זיכער, אזן — ווייסט איהר? אפילו מיט רוסלאנד שטעהט דאָס נאָך אויך ניט אזוי גלאַט. אמת, די סאָציאל־רעוואָלוציאָנערע סעקציע וועט גאנץ בעשטימט וואָ־טירען פ א ר אידישע נאציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג, די צרה איז אָבער מיט דער סאָציאל־דעמאָקראטישער סעקציע, וואָס האָט געקעמפט אנטגענען דעם „בונד" גראָד דערפאר, וואָס ער, דער „בונד" האָט געהאט די העזה צו פאָדערען ניט נאָר בירגערליכע, נאָר אויך נאציאָנאלע רעכט פאר דאָס אידישע פאָלק.

די אידישע פערטרעטערשאפט וועט דאַרפען אויסשטעהן א שווערע באטאַליע, איידער זי וועט אריבערציהען אויף איהר זייט די מאָריטעט פון די שטימען. אָבער אין דער פאָרם, אין וועלכער זי נעפינט זיך איצטער, קאָן זי ווערען בערויבט אפילו פון דער מענליכקייט ארויסצוטרעטען פאר דעם פלענום אין איהר אייגענער אנגעלעגנהייט.

די אידישע ארבייטער זיינען דערווייל אפיציעל פערטראָטען נאָר אין דער רוסישער סעקציע: דער „בונד" אין דער סאָציאל־דעמאָקראטיע און דער „סערפ" ביי די סאָציאליסטען־רעוואָלוציאָ־נערען. מען מעג אפשר אננעהמען, אז ביידע סעקציעס וועלען זיין

אזוי אויסעל און וועלען בעשלוסען, אז אייער קאמיסיע וועגען דער אידישער פראגע (אויב אזא קאמיסיע וועט בעשטעלט ווערען), זאלען דעלעגירט ווערען אויף פון די חברים פון די אידישע ארגאניזאציעס. א רעכט אבער צו פארדערען דאס פון זיי האבען מיר נישט און אויב עס וועט זיי ביידען, אדער אייגער פון זיי לוינען, אז די אידישע שטים זאל ניט געהערט ווערען, וועלען זיי ביידע אדער אייגע פון זיי, שוין ניט קוקען אויף אידעלקייט. אזוי איז ליידער דער מנהג אין פאליטיק און אפילו סאציאליסטען זיינען אין דעם ענין ניט קיין גרעסערע צדיקים, אייסער די טריפה'נע בורזשואזע וועלט.

א חוץ דעם איז דא דער קאמף פון גלייכבערעכטיגונג ניט נאר אן אינוועניסטע רוסלענדישע אנגעלענהייט, און עס איז קיין יושר ניט, אז די אינטערעסען פון דעם גאנצען אידישען פאלק, וואס דארפען אויסגעקעמפט ווערען פון דעם אידישען ארבייטער קלאס, זאלען איבערגעענטפערט ווערען אין די הענט נאר פון צוויי רוסישע אידיש פארטייען, וואס האבען געהאט דעם מזל אריינצוכאפען זיך אין דעם אינטערנאציאנאל, וויל זיי האבען געהאט „א יד" ביי זייערע פריצים.

אין דער פערטיידיגונג פון די אידישע רעכט וועלען די אידישע ארבייטער פון אלע לענדער און אלע סאציאליסטישע פארטייען דארפען ארויסטרעטען וויא א געאייניגטע מאכט, און דאס איז מענליך נאר יעמאלט, וועז די דעלעגאטען פון אלע אידישע ארבייטער ארגאניזאציעס וועלען לכתחילה בילדען א ן א י י ג ע נ ע א י ד י ש ע ס ע ק צ י ע.

וועט דער אינטערנאציאנאל אזא סעקציע צולאזען?

נאר קיין ספק ניט, אז יא. און דאס איז ניט נאר מוחזק א י צ ט ע ר איז פאר אלעמען קלאר געווארען דער נאציאנאל כאראקטער פון אונזער פאלק אין זיין רעכט אויף א פערטרעטער שאפט, ווי אלע אנדערע פעלקער. אויף וויפיעל איך בין פערזענליך בעקאנט מיט די פיהרענדע כאקטארען אין דעם אינטערנאציאנאל, קאן איך פערזיכערען, אז דאס אידישע פאלק וואלט שוין לאנג געהאט אן אייגענע סעקציע אין איהם, אויב דער „בונד" וואלט ניט געארבייט אנטקעגען. און אין דערין ליגט איצטער די גאנצע

שווערקייט פון דעם ענין, וויל עס איז מיט א מאל געוואָרען א פרינציפּ־פראגע פאר דעם „בונד" ניט צו דערלאָזען צו א אידישער סעקציע.

איך וועל נאָך רעדען וועגען דעם. דערווייל לאָזט מיר איך מיטטיילען דעם פאקט אז אין דעם יאָהר 1904 (אויף דעם אמסטער־דאמער קאָנגרעס) האָט נעהאלטען זעהר נאָהענט צו דער גרינדונג פון אן אייגענער אידישער סעקציע: דער „בונד" האָט נאָר גע־דארפט אויסשטרעקען די האנט נאָך איהר.

די לאגע איז אָבער יעמאָלט געווען אזא, אז דעם „בונד" האָט זיך דוקא פערוועלט פיהרען קאָנטרעס מיט דער פּארטיי סאָציא־ליסטען־רעוואָלוציאָנערען און זעהן אוועקרויבען ביי איהר יעגעם פּלאַץ אין דעם אינטערנאציאָנאל ביורא, וואָס האָט על פּי שכל אין על פּי יושר נעדארפט געהערען צו איהר. איך וועל וועל עס איז אן אנדערס מאל דערצעהלען באריכות די אינטערעסאנטע געשיכטע פון יענעם קאמף, וועלכען דער אידישער „בונד" האָט נעהאלטען פאר זיין חוב צו פיהרען אנטקעגען דער רוסישער סאָציאל־רעוואָ־לוציאָנערער פּארטיי און יעמאָלט וועט זיך בעסער פאסען איבער־צונעבען די פּרטים פון דעם עפיזאָד, וואָס האָט זיך אָבגעשפּיעלט אויף דעם אמסטערדאמער קאָנגרעס, און וואָס האָט זיך געענדיגט מיט אזא קלעגליכען און נארישען פיאסקא פאר דעם „בונד".

דאָ וויל איך נאָר דערצעהלען, אז איך האָב מיך יעמאָלט גע־וועגדעט צו די פערטרעטער פון דעם „בונד" מיט דעם פּראָטעסט, זיי זאָלען פערלאָנגען אן אייגענע אידישע סעקציע, און האָב אויפ־געוויזען אויף די זעהר גינסטיגע שאנסען, וואָס זיינען גראָד יעמאָלט געווען אין דעם אינטערנאציאָנאלען ביורא פאר אזא שריט. און איך מוז קאָנסטאָנטירען, אז מיין פּראָטעסט איז אויפגענומען געוואָ־רען ניט חלילה, ווי א שרעקליכע אפיקורסות, נאָר אדרבה, ווי זעהר און זעהר א וואויל זאך, וועגען וועלכער מען דארף זיך נאָר מיישב זיין.

ליידער האָט זיך דער ישוב הדעת געענדיגט מיט דעם, וואָס דער „בונד" האָט זיך אָבגעזאָגט. פאר וואָס? „לאָזען פריהער געזאָגט, „און דערנאָך וועלען מיר ארויס מיט אונזער פּראָטעסט". די ארמעניער בעקומען א סעקציע", האָבען מיר זיינע פערטרעטער

די ארמעניער האבען שוין לאנג בעקומען אן אייגענע סעקציע, נאר דער „בונד" האט נאך אלץ געווימט ארויסצושטעלען דיזעלבע פאדערונג. און ניט נאר האט ער זיך ניט געאיילט אויסצופיהרען די „נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג פון דעם אידישען פאלק" אי"ם אינטערנאציאנאל, נאר ער איז פלוצלונג געווארען א העפטיגער נעגנער פון אזא נאציאנאלער אויסגלייכונג.

וואס מיט איהם איז פלוצלונג אזוינס געשעהן, וועט אפשר דער קינפטיגער היסטאריקער קאנען דערצעהלען אין אלע פרטים. דער פאקט איז אבער, אז זינט ביי דעם אידישען פאלק האבען זיך בעווייזען די נאציאנאל־סאציאליסטישע ריכטונגען און פארטייען. — די פועלי־ציון, די ס. ט. און די „סיימאווצעס" („דער סערפ"), און זינט דער „בונד" האט אויפגעהערט צו זיין „דער בן־יחיד אויף דער אידישער גאס", האט ער תיכף געמאכט די ענטדעקונג. אז אן אייגענע אידישע סעקציע אי"ם אינטערנאציאנאל געהט להיפך צו זיינע פרינציפען.

און אויך דא ניט לאנג אין אמעריקא, אויף דער ערשטער בעראטונג פון די סאציאליסטישע כלל־טהוערס, וואס איז צונויפגעקומען אויף געוואלען אויף דער איניציאטיווע פון הערען קאפלאנסקי — פון איהר, אגב, שטאמט דאס דער נאציאנאלער ארבייטער־קאמיטעט, — האבען די פערטרעטער פון דער אידישער סאציאליסטישער פעדעראציע דערקלעהרט, אז אויף אן אייגענער אידישער סעקציע אי"ם אינטערנאציאנאל קאנען זיי בשום אופן ניט איינגעהן. דאס געהט להיפוך זייערע פארטיי־פרינציפען.

מילא, איהר קאנט געווים קיינעם ניט צווינגען, ער זאל וועלען אונטרויי צו זיינע פרינציפען, אבער אין דער איצטיגער צייט האט די ארבייטערשאפט א רעכט צו פערלאנגען פון יעדער פארטיי, אז זי זאל עפענטליך געבען צו פערשטעהן דעם טעם פון איהרע פרינציפיעלע בעשלוסען.

א אידישע סעקציע איז, דוכט זיך, אזוי נויטוועניג פאר דעם אידישען פראלעטאריאט אין דעם קאמף באר זיינע נאציאנאלע אינטערעסען, אז דער „בונד" און די אַרגאניזאציעס, וואס זיינען דורכגעדרונגען מיט זיין גייסט, האבען געדארפט זיין די ערשטע

צו פאַרערעז זי און דורכצופיהרען זי אין לעבען. לסוף, זיינען זיי גאָר נעגען דעם. פאַר וואָס?

בענרינדען זיי דאָס מיט די אינטערעסען פון דעם אידישען פראָלעטאַריאַט? אָדער מיט וועלכע עס איז טאַקע וועגען דעם מהות פונ'ם סאָציאַליזם? אָדער מיט א וועלכער עס איז אויסרעכנונג וועגען דעם גאנג פון דער היסטאָרישער ענטוויקלונג?

די אלע טעמים דאַרפען אויפגעקלעהרט ווערען, כדי די ארבייטערשאפט זאל קאָנען אָבשאַצען זייער ווערטה און זעהן, אויף וויפיעל זי איז באמת מחויב זיך צו רעכענען מיט זיי.

16טער סעפטעמבער, 1915.

מיינע „אויסגעמישטע פּראָגראַמען".

„דר.זשיטלאָווסקי האָט שטענדיג געהאַט א שוואכקייט צו פעראייניגונגס־פּראָגראַמען. די כונה זיינע איז דערביי שטענדיג געווען זעהר א גוטע: צו וואָס זאָלען זיך אידען קריעגען? — די מיטלען זיינע זענען אָבער ניט געווען אזעלכע גוטע. אָנשטאָט צו פעראייניגען די געזעלשאפטליכע פּארטייען אין לעבען פלעגט ער זיי פעראייניגען בלויז ביי זיך אין קאָפּ; אָנשטאָט צו פעראייניגען זיי ארום פּראקטישע טהאטען, פלעגט ער שאפען אויסגעמישטע פּראָגראַמען".

מיט דער כאראקטעריסטיק פון מיין געזעלשאפטליכער טהעטיגקייט הויבט ער, הערר מ. כץ, אָן זיין פּאָלעמיק אנטקעגען מיין ארטיקעל „ציוניזם און ארץ־ישראל".

די פּראָגע וועגען דעם גרונד־שטריך פון מיין פּאָליטישער אר־בייט איז פאר מיר זעהר אן אינטערעסאנטע בכלל און דאָפּעלט אינטערעסאנט נראָד אין דער איצטיגער צייט.

איך מוז מיך פרעגען: „איז דאָס אמת, אז איך זוך אלע מאל צו פעראייניגען זאכען, וואָס זענען לחלוטין פיינדליך איינע צו די אנדערע? אין אויב אָט דער פעהלער („די שוואכקייט"), שטעקט כיר אין די גליעדער, איז אפשר טאקע גלייכער, איך זאל זיין מעהר אָבגעהיט אין דעם פּרט און צוהערען זיך צו די מיינונגען פון שאר־פערע דענקער, איידער איך, וועז זיי לאָזען ארויס זייער גור־דין וועגען א וועלכען עם איז ענין און פסקן'ען אָב, אז „ד א ס, ברודערלע, קאָן ניט פעראייניגט וועדען".

און איך לאָז פערבייציהען אין מיין זכרון מיין עפענטליכע טהעטיגקייט און פרוב אויסגעפינען, אויף וויפיעל שטארק איז אין כיר יענע „שוואכקייט", וועגען וועלכער עם רעדט הערר מ. כץ, און וואָס זענען די רעזולטאטען, צו וועלכע זי האָט געפיהרט.

און איך געפין, אז ס'איז אמת. אזא „שוואכקייט צו פעראי־

ניגונגס־פּראָגראַמען" איז אין מיר דאָ. די וויכטיגסטע עטאַפּען איז מיין געזעלשאפטליכער און פּאָליטישער טהעטיגקייט זענען פּערבונדען מיט אזעלכע פּראַייניגונגס־בעשטרעבונגען. דאָס ערשטע פּראַייניגונגס־פּראָגראַם, וואָס ליעגט אויף טעאָרעטישען געוויסען, איז די צונויפשמעלצונג פון אזעלכע צוויי „פּיינדליכע" בעגריפען, ווי „סאָציאָליזם" און „נאַציאָנאַליזם". „דער וואָס איז א סאָציאָליסט קאָן ניט זיין קיין נאַציאָנאַליסט און דער וואָס איז א נאַציאָנאַליסט קאָן ניט זיין קיין סאָציאָליסט". אזוי האָט געגלויבט כמעט די גאַנצע וועלט אין יענער צייט, ווען איך בין, נאָך א גאַנץ יונגער מאַן, ארויס אויף דעם פעלד פון עפענטליכע פּאָליטישע ארבייט.

איך האָב מיך יעמאָלט געפרעגט: איז דאָס אמת, וואָס די וועלט זאָגט? מוז איך אויסקלייבען נאָר איינס פון די ביידע: א ד ע ר סאָציאָליסט, א ד ע ר נאַציאָנאַליסט? ווי איז, אז איך פ י ה ל, אז איך בין ביידע זאכען מיט אמאָל? מיט וואָס פאר א רעכט וויל די וועלט פאַנאַנדערריסען מיין הארצען אויף צווייען?

און איך האָב געגומען אבֿיסעל קריטישער צוקוקען זיך צו דעם, אין וואָס די וועלט" גלויבט, און בין געקומען צו דעם רעזולטאַט, אז די וועלט געהט אויף א טאָטאל פאַלשען וועג. זי שמעלצט צונויף זאכען, וואָס האָבען לחלוטין איינע מיט דער אַנדערער ניט וואָס צו טהאָן, און גראָבט אויס תהום'ען צווישען זאכען, וואָס קאָנען איינער אָהן דער אַנדערער ניט עקזיסטירען.

„מען דארף איבערמאכען די וועלט", האָב איך מיר געזאָגט: „לכל הפחות, די גערַאַנקען פון דער וועלט. מען דארף פאַנאַנדערריסען דאָס, וואָס איז מיט אומרעכט צונויפגעבונדען, און צונויפגעבונדען דאָס, וואָס איז מיט אומרעכט פאַנאַנדערגעריסען געווארען".

און אזוי איז בעשאפען געוואָרען מיין ערשטער „אויסגעמישטער פּראָגראַם": דער סאָציאָליסטישער נאַציאָנאַליזם.

אָבער שוין אין יענעם פּעריאָד פון מיין טהעטיגקייט האָט זיך ארויסגעוויזען נאָך אן אנדער „שוואכקייט" מיינע: פאַנאַנדערצוריסען צונויפגעוואקסענע זאכען. מיין „סינטעז" פון סאָציאָליזם

און נאציאנאליזם איז געווען פערבונדען מיט דעם פאנאנדער־רייסען פון יענער אידעען־פערבינדונג, וואס האט אין א משך פון דורות צונויפגעשמאלצען אין איינעם די בעגריפען: „אידישע נאציע" און „אידישע רעליגיע".

אויב הערר מ. כץ איז, לאז זיין, א ביסעל בעקאנט מיט דער געשיכטע פון דעם אידישען סאציאליזם, מיט דער גייסטיגער אטמאספערע, אין וועלכער דער נייער סינטעז האט געדארפט קעמפען, מיט די מאטיוון, וואס האבען איהם ארויסגערופען אין לעבען, וועט ער אפשר פערשטעהן וואס פאר א געוואלטיג רעוואלוציאנערע נייעס יענער „אויסנעמישטער פראגראם" איז געווען, בפרט וועז מען דערמאהנט זיך, אז די צארלויפער פון יענעם סינטעז, — משה העסס און די טעארעטיקער פון דעם ערשטען אינטערנאציאנאל,— האבען ניט נעקענט זיין בעקאנט יענעם סאציאליסטישען דור אין רוסלאנד, צו וועלכען איך האב געהערט.

אמת, אז איך האב יעמאלט ניט פעראייניגט די נעזעלשאפט־ליכע פארטייען אין לעבען, — די יעמאלטריגע „חיבבי־ציון" מיט די אידישע „נאראדאוואלצעס". איך האב מיך נאר ניט געיאגט נאך דעם, זיי זאלען זיך פעראייניגען, וויל אין דער אמת'ן ארט מיר ניט, וואס „אידען קריעגען זיך", און זאג מיך אליין אויך ניט אב פון פארטיי־פאלעמיק און פארטיי־קאמף, אויב איך געפין, אז דער יושר איז אויף מיין זייט. א „רודף־שלום" צולויעב שלום בין איך קיינמאל ניט נעווען.

אויך דאס איז אמת: דער סינטעז איז געווען „בלויז ביי מיר אין קאפ". אבער א פרוב, צו בעשאפען אן איינעע פארטיי, וואס זאל שטעהן אויף דעם באדען פון יענעם „אויסגעמישטען" פראגראם, איז שוין געמאכט געוואָרען אין 1885.

דער זומער 1915 ווערט גראד 30 יאהר, זינט עס איז געגרינ־דעט געוואָרען די ערשטע אידישע נ א צ י א נ א ל־רעוואלוציאנערע גרופע „תשועת ישראל". וואס דער גרונד־געדאנק פון יענער גרופע, —די פעראייניגונג פון „סאציאליזם" און „נאציאנאליזם", האט אין דעם משך פון די 30 יאהר אויפגעטהאן פאר דער סאציאליסטישער וועלט בכלל און פאר דער אידישער בפרט, — ליעגט אפען פאר יע־דען, וואס וויל זיך אינטערעסירען מיט דעם ענין. איך קאן דעריבער

פאר יעדען איינעם איבערלאָזען, ער זאָל ענטפערען פאר מיר, צי איך האָב מיך מיט וואָס צו שעהמען מיט מיין ערשטען „אויסגע־כוישטען פּראָגראָם".

א צווייטען פערבראכען, וואָס בעווייזט די זעלבינע „שוואכ־קייט" מיינע צו „אויסגעמישטע פּראָגראָמען", בין איך בעגאנגען א צעהן יאָהר שפּעטער, אין 1894 מיט דעם אויסאַרבייטען פון יענעם „אויסגעמישטען פּראָגראָם", וואָס איז געווארען דער יסוד פון דער רוסישער „פּארטיי סאָציאַליסטען רעוואָלוציאָנערען".

אין צווי פיינדליכע ריכטונגען איז יעמאָלט געווען פאָנאַנדער־געשפּאָלטען דער רוסישער רעוואָלוציאָנערער געדאַנק: אין דער ריכטונג פון דער „נאַראָדנאיא וואָליא", וואָס איז אין יענער צייט דעגענערירט געוואָרען כמעט צו א ריינעם „באָמביזם", און אין דער ריכטונג פון דער רוסישער יונגער סאָציאַלדעמאָקראַטיע, וואָס האָט שוין יעמאָלט געזומען אויסארטען אין כמעט ריינעם „עקאָנאָמיזם". ווי ער האָט זיך שפּעטער ארויסגעווויזען אין דער „ראבאָטשאיא מיסל". בערג און בערג פון טעאָרעטישע פּלפּולים זענען געווען אָנגע־וואָרפען אויף די צווי פּראָקטישע פּראָגראָמען. אין דעם צענ־טער פון אלע יענע פּלפּולים איז נעשטאַנען א זאַץ, אין וועלכען ביידע צדדים האָבען געגלויבט, אז דער וואָס איז א סאָציאַליסט, מוז זיין א מאַרקסיסט. מען האָט זיך נאָר געמפּערט וועגען דער שאלה: צו וועמען וואָלט איצטער געהערט קאַרל מארקס? צו די נאַראָדאָוואָלצעס, וועלכע ער האָט געזומען אין שוץ אין דער צייט פון זייער גלאַנץ, אדער צו די סאָציאַל־דעמאָקראַטען, וואָס זענען אויסגעוואקסען אויף די רואינען פון דער „נאַראָדנאיא וואָליא"? דער וואָס האָט זיך פערטיעפט אין יענע פּלפּולים, האָט ארויסגע־מאָגען די זיכערסטע איבערצייגונג, אז די צווי פּראָגראָמען זענען צווי היפּוכים, וואָס קאָנען קיין מאָל ניט צונויפּגעגאָסען ווערען אין איינעם ניט אין דער טעאָריע, ניט אין דער פּראַקטיק.

פאר מיר איז דאָס אבער געווען א נייער בעוויז, אז „די וועלט" דענקט קאָפּויר; אז מען דארף פאָנאַנדערריסען דאָס וואָס זי האָט צונויפּגעבונדען אין צוזאַמענדען דאָס, וואָס זי רייסט פא־נאַנדער. דער פּרינציפּ פון אַקטיווען פּאָליטישען קאמף אנטקעגען

דער רעגיערונג מוז ווערען איינער פון די יסודות פון א רוסישער סאציאליסטישער פארטיי ווי דאס פערלאנגען די נאראדאוואלצעס. און אקוראט אזא וויכטיגער יסוד מוז זיין דער פראלעטאריישער קלאסען־קאמף, ווי דאס פאדערט די סאציאל־דעמאקראטיע. אבער די צונויפגיסונג פון די צוויי היפוכים איז ניט געגנוג. מען דארף צוגעבען נאך א דריטען היפוך, וועגען וועלכע די רעוואלוציאנערען פון יענעם דור האבען שוין פערגעסען צו טראכטען, דעם גרונד־פרינציפ פון דער אבגעשטארבענער „זעמליא אי וואליא", די ארבייט צווישען די רוסישע פויערים, פון וועלכע ניט די נאראדאוואלצעס, ניט די סאציאל־דעמאקראטען האבען ניט געוואלט עפעס ווייסען.

מיין ביכעל: „סאציאליזם אי באבא זא פאליטישעווסקוויו סוואבאדו" (דער סאציאליזם און דער קאמף פאר פאליטישע פרייהייט", אבגעדרוקט אין 1898 אונטער דעם פסעוודאנים „ס. גרי־נאראוויטש") האט צום ערשטען מאל באמולירט יענעם „צומישטען פראגראם" פון די סאציאליסטען רעוואלוציאנערען. אין איהם איז שוין אבער דורכגעפיהרט געווארען דער פאנאנדערריים פון יענער צונויפגעוואקסענער אידעע, אז נאר דער קאן זיין אן אמת'ער „ווי־סענשאפטליכער" סאציאליסט, ווער עס איז א מארקסיסט.

געווים, איז אויך דער סינטעז א לאנגע צייט געווען „נאר ביי מיר אין קאפ", אבער איך רעכען, אז אויך הערר מ. כץ וועט ניט וועלען אבלייקענען, אז ער האט געפיהרט צו „פראקטישע טהא־טען" און צו נאנץ ערנסטע „פראקטישע טהאטען".

ווי איהר זאלט ניט קוקען אויף דער „פארטיי סאציאליסטען רעוואלוציאנערען, איינס וועט איהר צוגעבען, אז איהר טהעטיג־קייט, לויט דעם „צומישטען פראגראם", איז געווען איינער פון די וויכטיגסטע פאקטארען אין דער געשיכטע פון דער רוסישער רע־וואלוציע.

עס גיהען אריבער נאך א יאהר צעהן. איך וואר נעהנטער צו דער אידישער ארבייט אין אמעריקא און — שוין א מזל אזא! — עס וואר פאר מיר וויעדער קלאר, אז די גייסטיגע וועלט, אין וועל־כער איך בעווינ מיך איצטער, איז אנגעפילט מיט פאלשע היסטא־רישע אידעען־פערבינדונגען; אז אויך דא מוז מען פיעלעם צו־

רייסען, וואָס איז צונויפגעוואקסען אין אייגעם און פיעלעם צונויפ־
בינדען, וואָס איז צוריסען אויף מעסערס.

עס ווערט מיר קלאָר, אז דער אידישער סאָציאליזם מוז זיך
צוועקשטעלען די אויפגאבע אויסצונלייכען די נאָציאָנאלע לאָגע
פון דעם אידישען פאָלק מיט דער נאָציאָנאלער לאָגע פון אלע
פעלקער; אז לויט די אומשטענדען, אין וועלכע מיר נעפינען זיך
איצטער, קאָנען מיר לעת־עתה אפילו ניט חלום'ען וועגען א „קבוץ
גליות" פון אלע אידען אין איין לאנד; אז די לעבענס־אינטערע־
סען פון דעם אידישען פאָלק פאָדערען, מיר זאָלען האָבען ערגעץ
וואו א לאנד מיט פאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט („ציוניזם"),
מיר זאָלען האָבען ערגעץ־וואו א פרייע טעריטאָריע פאר דעם גרוי־
סען אידישען עמיגראציאָנס־שטראָם, אפשר אויך עטליכע אזעלכע
טעריטאָריעס, („טעריטאָריאליזם") און אז מיר זאָלען זיך אומע־
טום צושלאָגען צו נאָציאָנאלע גלייכבערעכטיגונג („גלות־נאָציאָנא־
ליזם").

מיר וועלען אפשר אויף לאָנג און לאנג בלייבען צוזייט אי־
בער דער נאנצער וועלט, אבער פעראייניגט זאָלען מיר זיין אומע־
טום דורך דער איין־אייניציגער אידישער קולטור אין דער איין־אייני־
ציגער אידישער שפראך, וואָס זאָל זיין די הערשענדע ביי אונז, סאי
אין אונזער סוואוערענעם שטאָאט, סאי אין די אידישע טעריטאָ־
ריעס, סאי אין די גלות־לענדער, וואו מיר וועלען בלייבען לעבען,
ווי א נאָציאָנאלער מעוט. („אידישיזם").

א נייער „צומישטער פראָנראָאם". אָבער דאָס מאָל האָב איך
באמת נעמאכט א פעהלער. אנשטאָט אויסצופיהרען דעם פראָג־
ראם און זיינע טעאָרעטישע יסודות, אנשטאָט ארומצוטראָגען זיך
מיט איהם „ביי זיך אין קאָפ", און דערנאָך זעהען גרינדען א נייע
פארטיי אויף זיין באזיס האָט זיך מיר אויסגעדוכט, אז מען קאָן
פעראייניגען די אלטע אידישע סאָציאליסטישע פארטייען ארום
„פראקטישע טהאטען", וואָס זענען בשום אופן ניט קיין סתירה,
איינע צו דער אנדערער.

דאָס איז געווען א פעהלער. איך האָב פערגעסען, אז מען
גיסט ניט קיין נייען ווין אין אלטע לאָגלען, אז יעדער פערזוך
צו פעראייניגען פארטייען, מוז פיהרען צו קאָמפראָמיסען, און אז

קאמפראמיסען זענען נויטוועניג נאר אין צייטווייליגע קאליציעס, אבער אבסאלוט שעדליך פאר א נארמאלער פארטיי־לעבען.

מיין לעצטער „צומישטער פראגראם", — דער פעראיניגונגס־פראגראם פון די פועלי־ציון, — איז טאקי באמת א „צומישטער", אבער ער איז ניט מ י ן נ ע ר: ער איז אויסגעארבייט געוואָרען אין א ק א מ י ס י ע, וואס איז בעשטאנען פון פועלי־ציון, סאציאליסטען־טעריטאריאליסטען און סערפיסטען. אלע דריי ריכטונגען טראגען די שולד פאר זיינע פעהלערן, וויל אלע דריי האבען זיך א לאז געטהאן אויף דעם בארג־אראפ פון קאמפראמיסען.

22טער יולי, 1915.

תענית׳ים און היסטעריקע

א קליינע עראינערונג פון מיין קינדער־צייט שווימט ארויף אויפ׳ן זכרון.

שבת פארנאכט. מיר זיצען צו „שלש־סעודות" מיט א סך אורחים ארום טיש. אלץ אייגענע מענשען: פעטערס, קרובים, מחותנים. עס איז שוין גאנץ טונקעל. שוין אבגעזונגען דעם „בני־היכלא". נאר די מאנסביל׳ען האלטען נאך אין א לעבעדינען שמועס א פריייען, אין וועלכען עס זענען אויסגעמישט אי וועלט־זאכען, אי תורה־ענינים.

די תורה פערשטעה איך ניט, ווען אפילו גערעדט ווערט אין א שהנעם קלאַרען אידיש, הלואי אויף אונז געזאָגט געוואָרען. איך פערשטעה זי ניט, ניט קוקענדיג, וואָס איך בין שוין א נמרא־אינ־נעל, וויל גערעדט ווערט ח ס י ד י ש ע תורה, מיט אזא שווערער טערמינאלאגיע, מיט אזעלכע אומרערוואַרטעטע שפרינג פון איין ענין צו דעם אנדערען, ביז מען קומט פלוצלונג וויעדער ארויף אויף דעם ערשטען ענין.

און פונדעסטוועגען הער איך מיך אזוי נייגעריג איין אין דעם שמועס. ניט וויל מיך אינטערעסירט דער ענין, אדער וויל איך האָף, איך וועל פאַרט וואָס עס איז פערשטעהן פון איהם. איך וואַרט אויף די אינטערוואל׳ען, אויף די קליינע פאוזעס. איך וויים, אז נאך יעדער פאוזע וועט עמיצער אדער מאכען א וויץ, אדער אויס׳חוזק׳ען די עם־האַרצות פון די פוילישע „גוטע אידען", אדער מאכען א בעמערקונג אין „מילין דעלמא", וואָס האָט א שיכות צו דעם פריהערדיגען געשפרעך און ניט שטאָף פאר א נייעם ג׳ע־לערנטען שמועס, אדער נאר דערצעהל׳ען עפעס אן אינטערעסאנטע מעשה׳לע.

„בשעת נאפאל׳עאן איז אריין אין רוסל׳אנד, — הויבט איינער פלוצלונג אן דערצעהל׳ען נאך א קליינעם שטיל־שווייגען, — בשעת

נאפאלעאן איז ארײן אין רוסלאנד, איז ער אריין אין וואַרשע. איז דאָס געווען דוקא תשעה־באב. נעהט ער אזוי איבער די גאסען, ערשט ער הערט, פון א סך הייזער טראָגען זיך קולות און יללות. נעהט ער צו צו אזא הויז, בליקט אריין אין א פענסטער: זיצען אידען אין זאקען אויף דער ערד און מען קלאָגט.

„האָט דאָס איהם פערדראָסען. סטייטש, ביי איהם איז אזא שמחה, — א קלייניגקייט? וואַרשע איז זיינע, — און דאָ טרויערט מען נאָר. הייסט ער תיכף זיין געגנראל, ער זאל אריין אינוועניג און פרענגען, וואָס איז דער מעהר מיט זיי. קומט אריין דער נענעראל און פאלט דאָס אָן מיט כעס: „ווי דערוועגט איהר זיך צו טרויערן אין אזא יום טוב?!"

„דערצעהלען איהם די אידען: „אזוי און אזוי, אין דעם טאָג איז ביי אונז חרוב געוואָרען ירושלים, מיר זענען פערטריבען געוואָרען אין גלות, ווייגען מיר אויף אונזער בראָך".

„גיט דאָס איבער דעם נענעראל נאפאלעאן: „אדוני סעניג, דאָס זענען אידען; זיי ווייגען, וויל זיי ווילען צוריק האָבען ירושלים".

„אז ער לאכט זיך דאָס ניט פאנאנדער אויפ'ן קול, נאפאליאן. כא־כא־כא־כא! זיי ווילען צוריק ירושלים — זעצען זיי זיך אויף דער ערד און ווייגען! גיעה, זאָג זיי, אז זיי זענען שוטים. אויב זיי ווילען ירושלים, דאַרפען זיי ניט זיצען אויף דער ערד און קלאָגען. זאָלען זיי נעהמען ביקסען אין די הענד און פיהרען מלחמה, ווי איך, — וועלען זיי האָבען ירושלים".

דער נאנצער עולם ארום טיש האָט זיך פרעהליך פאנאנדערגעלאנכט. און איך האָב פערשטאנען, אז דאָס לאכט מען ניט מ י ט נאפאלעאנען פון די אידישע „טכסיסי מלחמה", נאָר אז דאָס לאכט מען פ ו ן נאפאלעאנען מיט זיין גוי'אישען שכל.

האָסט נעהערט אן איינפאל פון א גוי? נעהם א ביקסל און גיעה, שים! ער פערשטעהט ניט, דער גוי, די טיעפע סודות, וואָס לינגען אין דעם אידישען גלות, דער אידישער נעדולד, דעם אידישען צער און דעם אידישען תענית. ער נעהמט דאָס אלץ אויף אויף זיינע נראָבע, נשמיות'דינע כלים.

— אט דאס איז דאך, וואס איך זאג, — רופט זיך אב איינער ביים טיש: — אחור וקדם יצרתנו!

און עס פערפיהרט זיך וויעדער א נעלערנטער געשפרעך מיט די שוועכע וועלטער פון חסידות און קבלה, און איך פערשטעה עד היום נית, וואס פאר א שיכות עס האט געהאט דער פסוק: „אחור וקדם יצרתנו" צו דער מעשה'לע מיט נאפאלעאנען.

די קליינע עראינערונג איז מיר ארויפגעשוואומען אויפ'ן זכרון, בעת איך האב איבערגעלייענט העררן דר. ש. לעווינ'ס ארטיקעל וועגען „גוזר־תענית־זיין" און דעם ליט־ארטיקעל, וואס א צייטונג האט שוין אנגעשריבען אין א צושטימענדען זין.

הייסט עס, נאטירט אין ערנסט, נאר אהן א ברעקעל שפאס, כאטש מען אונז דעם פארשלאג, מיר זאלען זיך אוועקזעצען קלאגען.

וואלט אזא געדאנק ארויסגעקומען פון אן אמת פרומען אידען, ווי יענע אידען פון ארום מיין פאטער'ס טיש, וואלט איך געהאט דעם גרעסטען רעספעקט צו אזא פארשלאג. איך וואלט געוואוסט, אז פאר דעם פרומען אידען איז א תענית־צבור א סך א וויכטיגערע אין ממשות'דיגערע קראפט, איידער א נאכצער חיל, אנגעפיהרט פון א נאפאלעאן. און עס קאן זיין, אז איך וואלט אליין געקאנקען אין שיהל אריין הערען „ויחל", און איך וואלט מיך געפיהלט גיט צוויי־שען יענע פרומע אידען, ווייל איך וואלט געוואוסט, אז דאס זענען ערנסטע מענשען, וואס טהוען אין אן ערנסטער צייט אן ערנסטע זאך, לויט זייער איינענעם שכל און פערשטאנד.

דר. לעווין אבער...

איך האב צופיעל רעספעקט צו העררן דר. ש. לעווינ'ען, איך זאל מיר ערלויבען צו זאגען עפעקטליך אלץ, וואס איך האב אי־בערגעטראכט, לייענענדיג זיין ארטיקעל. איך וויל נאר בעמערקען, אז איך זעה אין יענעם ארטיקעל זיינעם א העכסט בעדויערליכע שוואכקייט, אויב איהר ווילט, א „צולאזענקייט", א ריין אידשע „צולאזענקייט", וואס וויל זיך נאר איצטער פערגינען דעם תענוג, נעשמאק זיך אויסצואווייגען אין דורכדעם וווייכער מאכען דעם שטיין אויפ'ן הארצען.

ממה נפשך! לויגט איצטער ביי איינעם א שטיין אויפ'ן

האַרצען, איז — זאָל ער איהם טראָגען, זאָל ער פיהלען זיין דרוק! זאָל ער זוכען צו בעפרייען זיך פון איהם מיט ט ה א ט ע ן, מיט ערנסטע נעזעלשאפטליכע ארבייט, לויט זיין אייגענעם שכל און פערשטאנד.

אלא — ער פ י ה ל ט נאָר די נאנצע שווערקייט פון אונזער לאָגע. איז — זאָלען מיר איהם איינרעדען א שטיין אויפ'ן האַרצען? און דערנאָך איינלאָדען איהם, ער זאָל עפענטליך „מאכען פּיסקעס" אין זיך היסטעריש פאנאנדער־יאכמערן, כדי ער זאָל נאָכדעם קאָנען נעהן שלאָפען א בערוהיגטער, א זיך גוט אויסגעווייטער?

ניט צו היסטעריק דארפען מיר רופען אונזער פאָלק. מיר דארפען געדענקען די ווערטער פון דעם רוסישען דיכטער: „ניע־קאָגדא פלאקאט! ניע וורעמיא סטאנאט! נאדא אשיבקי אטצאוו פאפראווליאט!" („קיין צייט ניט צו ווייטען, קיין צייט ניט צו קלאָגען: מיר דארפען פערריכטען די פעהלערען פון דורות!").

און אויף דר. לעווינ'ען וואונדערט מיך מעהר, איידער אויף אלעמען. ער געהערט צו די, שוין נאָר ניט וועניגע, פון אונזער דור און אין אונזער לאַנד, וועלכע ווייסען, ו ו א ס מ ע ן ד א ר ף ט ה א ן. דער וועג, אין וועלכען מיר דארפען נעהן, איז בעשטימט און קלאָר: מיר דארפען פערריכטען די פעהלער פון אלע פריהערדיגע דורות: דעם פעהלער פון לאָזען זיך קריכען אויפ'ן קאָפּ און דעם פעהלער פון לייקענען די אייגענע נאציאנאלע עקזיסטענץ.

וואָס עס זאָל אונז ניט קאָסטען, מוזען מיר איצטער ארנאנזירען אונזער פאָלקס־וויללען און מוזען ארויסטרעטען פאר דער וועלט מיט אונזערע פאָלקס־פאדערונגען.

ניט מיט זעק אויף די לענדען, ניט מיט אש אויפ'ן קאָפּ, ניט אין צופלאָסענער אהנמאכט, וואָס קאָן נאָר ארויסרופען א „צער־בעלי־חיים" צו אונז, — די גרעסטע בעליידיגונג אין דעם איצטיגען מאָמענט! נאָר מיט דעם האַרצען שטאָלענעם וויללען צו מאכען אייניאָל פאר אלע מאָל א סוף צו אונזערע ליידען; מיט דער אייז־קאלטער פאדערונג, מען זאָל אונז געבען, וואָס אונז קומט. און קומען קומט אונז א סך: ניט וועניגער ווי נאציאנאלע גלייכבע־

רעכטיגונג אומעטום און א זעלבסטשטענדיגע פאליטישע היים אין ארץ־ישראל. די מענשהייט איז דאס אונז שולדיג פאר אלע לויפען וואס מיר האבען אריבערגעטראגען ביז אהער, פאר די אונמענשליכע יסורים, וואס מיר טראגען איצטער אריבער.

די ארגאניזירטע, עפענטליכע פאדערונג פון דעם אידישען פאלק, — דאס איז דער אייניציגער וועג, וואס איז אונז איצטער נעבליבען. די לאגע איז אזא, אז מיט קליינע מיטלען און מיט צייטווייליגע הילף קאן מען גארנישט ניט אויפטהאן, און אז מיט דעם אויפרוף צו אזעלכע מיטלען, און צו אזא צייטווייליגער הילף קאנען מיר גאר ניט קומען צום פאלק. דאס געפינט ניט אין וועט ניט געפינען קיין אבקלאנג אין זיין ברוסט, ווייל עם וויים, אז מיט זיי קאן מען איצטער גארנישט ניט אויפטהאן. אינסטינקטיוו ווארט דאס פאלק אויף דאס גרויס ע, אויף דאס בעפרייענדע.

די קללה, וואס ליעגט אויף אונזער פאלק, איז די נידערגעשלאגענקייט, דער ניט־גלויבען אין די איינענע כחות, א פראדוקט פון דעם ניט־גלויבען אין דעם אייגענעם ווערטה.

מיר, די אלע, וואס האבען זיך בעפרייט פון יענער קללה, ווייל מיר האבען זיך דערוואוסט פון אונזער ווערטה און עס איז אונז קלאר געווארען אונזער כח, מיר טארען אויף א רגע ניט לאזען הענגען אונזער קאפ, און מיר דארפען בעפרייען פון יענער קללה דאס גאנצע פאלק.

יעדע שורה, וואס מיר שרייבען, דארף עטהעמען מיט דעמזעלביגען מוטה, דעמזעלביגען שטאלערנעם ווילען, דעמזעלביגען גרויסען, ניט צושטערבארען גלויבען, וואס לעבט אין אונזער ברוסט.

מיר טארען ניט ווארען היסטעריש!

וועג דער צוקינפטיגער היסטאריקער וועט זיך נראבען אין די דאקומענטען פון אונזער צייט, און ער וואלט געפינען אזא בעריכט:

„אין 1915 האט זיך אין ניו־יארק בעוויזען אזא שטרעמונג צו ארגאניזירען דעם פאלקס־ווילען און ארויסצוטרעטען עפענטליך מיט דער פאדערונג פון נאציאנאלע גלייכבערעכטיגונג אומעטום און א זעלבסטשטענדיגע פאליטישע היים אין ארץ־ישראל, אבער

יענע שטרעמונג איז זיך פערפלאָסען אין זאמד. די מאסען זענען ניט צוגעשטאנען צו איהם. אָנשטאָט צו שיקען פערטרעטער אין דעם קאָנגרעס, האָבען די אידען, אין גרויס פערצווייפלונג, געשלאָגען זיך קאָפ אין דער וואנד, האָבען צובראָכען זייערע מעבעל, צורייסען די קליידער אויף זיך, און אָבגעשלאָסענע ארומגעלאָפען איבער די גאסען, ארויסשטויסענדיג היסטעריש ילליות"...

וואָלט דער היסטאָריקער ג ע ג ל ו י ב ט. ער וואָלט דאָס פערשטאנען. די לאָגע, וואָלט ער זיך געזאָגט, איז געווען אזא, אז א נאציע פאָלק האָט זיך געריהרט פון זיינען.

און וועו אין דעם בעריכט וואָלט געשטאנען גאָר אזוי:

„צו דער קאָנגרעס־בעוועגונג זענען די מאסען ניט צוגעשטאָגען. קאָלט אין גלייכגילטיג צו דעם גורל פון זיין אייגענעם פאָלק, האָט זיך יעדערער בעשעפטיגט מיט זיינע טאָג־טעגליכע אינטערעסען".

וואָלט דאָס דער היסטאָריקער אויך געגלויבט. ער וואָלט דאָס פערשטאנען. די לאָגע, וואָלט ער געזאָגט, האָט אזוי דערשלאָגען אַ נאציע פאָלק, אז זיין נאציאָנאלער געפיהל איז פערגליווערט געוואָרען. ווי א גולם, האָט יעדע איד וויטער געלעבט זיין פריוואָטדיגען לעבען, ניט וויסענדיג, אויף וואסער וועלט ער איז, אויסער כח צו בענעהמען, וואָס מען וויל פון איהם.

אָבער וועו דער היסטאָריקער וועט איבערלייענען אין דעם בעריכט:

„די קאָנגרעס־בעוועגונג האָט ארויסגערופען העפטיגע געגנער צווישען א סך אינטעליגענטע, איידעלע און איבערגעבענע קינדער פון דעם אידישען פאָלק. אויסגעהערט, וואָס עס וועלט פון זיי פערלאָנגט, האָבען זיי מיט א סקעפטישען שמייכעל געענטפערט צוריק מיט א פרעג:

— „און ווי איז, כדומה למשל, אז טאָמער וועט אפשר זיך, חלילה, ניט אויסלאָזען, ווי איהר האָט, אן ערך, אויסגערעכענט?"

וועט דאָס דער היסטאָריקער ג ו י ט גלויבען.

ער וועט דאָס פשוט ניט פערשטעהן.

6טער אויגוסט, 1915.

אונמענליכקייטען.

ביי דושעק לאנדאן'ען איז פאראן א קליינע טיעפע און טרויעריגע דערצעהלונג פון דעם אינדיאנער־לעבען: „נאם־באק, דער לינגער".

נאם־באק, א יונגער אינדיאנער פון א פישער־דארף אין דעם וויטען צפון, פון א שבט וואס איז נאך ניט געקומען אין בעריהר מיט דער מאדערנער מענשליכער קולטור, איז א מאל אין א שיפל פערטראגען געוואָרען מיט דעם ברעג־ווינד וויט אויפ'ן ים, וואו אן אמעריקאנער שקונע האט אים גערעטעט און האט אים נעבראכט אין אמעריקע.

פיעלע יאהרען האט נאם־באק אבגעלעבט צווישען די וויסע און האט זיך לסוף פערבענקט נאך דער אלטער היים. עס האט אים געצויגען צו זיין געבירט, צו די מענשען פון זיין שבט, וועמען ער האט נעוואלט דערצעהלען פון די פיעלע וואונדערס, וואס ער האט זיך אנגעזעהען אין זיין לעבען.

אבער ניט אויף פרייד איז ער נעקומען צוריק צו זיין אייגענעם פאלק. דאס אלטע לעבען, פון וועלכען ער האט געטרוימט אין דער פרעמד, האט ארויסגעפונען אן עקעל אין אים, וועו ער האט עס נאך א מאל פערזוכט. זיינע דערצעהלונגען וועגען א נייעם לעבען, וועגען די וואונדער, וואס האבען אנגעפיהלט זיין הארצען מיט שטאלץ, האבען אים נאך פרעמדער געמאכט די קרובים און די פריינד. מען האט אים ניט געוואלט גלויבען, וויל מען האט אים ניט נעקאנט פערשטעהן.

שוין זיין ערשטער טריט אין דער אלטער היים, וועו ער איז ארויסגעשפרונגען אויפ'ן ברעג פון זיין שיפל, האט ארויסגערופען א טיעפען חשד ביי זיינע אייגענע. עס האט זיך זיי ניט נעגלויבט, אז א מענש, וועמען דער ברעג־ווינד האט פערטריבען פון דער יבשה, זאל קענען א לעבעדיגער קומען צוריק.

— דו ביסט געשטאַרבען, נאם־באָק, — זאָגט איהם אפי־קואן. נאָר נאם־באָק לאכט: „איך בין פעט". אפי־קואן מוז מודה זיין, אז מתים זענען ניט פעט, אָבער גלויבען, אז נאם־באָק איז א לעבע־דיגער איז פאר איהם א ו נ ם ע נ ל י ך. די גלייכסטע סברא פאר איהם איז — אז דאָס איז דער שאָטען פון דעם אמאָליגען נאם־באָק, וויל שאָטענס קאָנען יע קומען צוריק. אזוי גלויבט אפי־קואן.

אומזיסט דערמאָהנט איהם נאם־באָק, אז יענעס'ס אייגענער זיידע איז אמאָל פערפאָלגען געוואָרען אויף לאנג און האָט זיך דער־נאָך וויעדער אבנעפונען א לעבעדיגער. סא משל, — זאָגט אפי־קואן: יענער האָט דאָך ניט געהאט קיין עסקים מיט'ן ברעג־ווינד. „ער איז אוועק טיף אין לאנד, און עס איז א ד ר ך ה ט ב ע, אז א מענש קאָן געהן אלץ ווייטער און ווייטער איבער דער ערד".

וועג ניט זיין אלטע מוטער, וואָס האָט נעבענקט נאָך איהם די גאנצע צייט און האָט נענלויבט אין זיין קומען צוריק, וואָלט מען נאם־באָק ניט אריינגעלאָזען א היים.

ער דערצעהלט פון דער שקונע, וואָס האָט איהם נערעטעט אויפ'ן ים, — א גרויסע שיף אָהן רודערס, נעטריבען פון ווינד. שוין דאָס אליין קלינגט אין די אויערן פון די אינדיאנער ניט נאָר ווי א גוזמא, נאָר ווי א פורער לינגען.

„די שקונע האָט געהאט אזוינע פלינלען", פרובט דערקלעהרען נאם־באָק, און מיט נרויס מיה ניט זיך איהם איין מסביר צו זיין דעם אומגלויביגען עולם, ווי אזוי א ווינד קאָן טרייבען האסטיג א שיף. אבער דער שכל מיט די זענלען אין דעם ווינד האָט נאָך קלאָרער נע־פאכט פאר די אינדיאנער, וואָס פאר א נעוואלטיגער כוזן דער בחור דארף זיין. מענשען זאלען זיך פערלאָזען אויף דעם קאפריז פון דעם ווינד! די שיף, זאָגט ער, נעהט אויך א נ ט ק ע נ ע ן דעם ווינד! וואָס טרייבט דען די שיף אנטקעגען דעם ווינד? אויך דער ווינד? ווינד, וואָס בלאָזט פון דרום קיין צפון, זאל טרייבען די שיף ניט קיין צפון, נאר קיין דרום! אדער איין־און־דערזעלבינער ווינד בלאָזט אין איין־און־דערזעלבינער צייט אי אהין, אי צוריק? דאָס איז שוין א זאך, וואָס נעהט להיפך צו דעם מענש־ליכען שכל, א קלאָרע, ריינע אונמענליכקייט!

און פון א דאמף־שיף האָט ער דערצעהלט, וואָס איז נעבויט

פון הייליע אייזען! איז דאָס ניט א פאטש אין פנים אליע נעזעצען פון דער נאטור?

— „ניין, ניין, נאָם־באָק", טענה'ט מען צו איהם, „ווי קאָן דאָס נעמאָלט זיין? אייזען נעהט אליע מאָל צו גרונד... עס איז אויף אליע דאָ א נעזעץ. עס האָט נאָך קיין מאָל נאָר נישט ניט פאַרמאָג מחוץ פון דעם נעזעץ. דאָס ווייסען מיר. און א חוץ דעם ווייסען מיר, אז אליע זאכען פון מין געהאָרכען איין נעזעץ. אל כן, נאָם־באָק אויב דו ווילסט מיר זאָלען האָבען א ברעקעל רעספעקט פאַר דיר, זאָג זיך אָב פון דיינע רעד.

— „ס'איז אָבער פאַרט אזוי", עקשן'ט זיך נאָם־באָק. „דער דאָמף־שיף איז דורכאויס פון אייזען אין ער נעהט ניט צו גרונד".

— ניין, ניין: דאָס קאָן ניט זיין".

— „איך האָב דאָס נעזעהען מיט מיינע אייגענע אויגען".

אנדערע אונמענליכקייטען האָבען די אינדיאָנער זיך דערקלערט דורך כישוף. זעהט איהר, כישוף איז ג־אָד א זאָך, וואָס לענט זיך דעם ווילדען אויפ'ן שכל. נאָר דעם לעצטען פונק גלויבען צו זיך האָט נאָם־באָק אויסגעלאָשען מיט דער דעצעהלונג וועגען „דעם גרויסען דאָרף", (מסתמא ניו יאָרק), וואו עס שוויבעלט פון מענשען נאָר אָהן א שיעור. דאָס קאָן זיך שוין נאָר ניט לענגען אויף די מוחות פון די אינדיאָנער. ווי קאָנען אזוי פיעל מענשען זיין אויף דער וועלט, בפרט נאָך אין איין אָרט? זייערע שיפלעך וואָלטען דאָך מוזען בערעקען דעם גאנצען ים, זיי וואָלטען דאָך געקענט אליע טאָג אויסכאפען אליע פיש פון וואסער און פאַרט זיך ניט אָנ־עסען צו זאט!

— „דאָס קאָן זיך איינעם אויסדוכטען", ענטפערט נאָם־באָק צולעצט, „און פון דעסטוועגען איז דאָס פאַרט אזוי. מיט מיינע אייגענע אויגען האָב איך דאָס נעזעהען".

לסוף איז ביי דעם עולם געבליבען, מען דאָרף נאָם־באָקען אוועקשיקען צוריק פון וואָנען ער איז געקומען. אויב די אליע אונ־מענליכקייטען, וואָס ער דערצעהלט, זיינען ניט אויסגעטראכטע, איז נאָר דאָ איין דערקלעהרונג פאַר זיי: נאָם־באָק איז א געשטאָר־בענער און קומט פון דער שאָטען־וועלט. די אליע זאכען, וואָס ער בעשרייבט, זיינען שאָטענס פון זאכען. אין דעם „גרויסען דאָרף"

וואוינען די שאָטענס פון די, וואָס זיינען געשטאָרבען, וויי מתים זיינען דאָך דאָ נעווייס א סך מעהר, איידער לעבעדיגע...

און מען זעצט איהם אריין וויעדער אין זיין שיפעל און מען פערטרייבט איהם אויף אייביג פון דער היים...

„מיר שיקען דיך אוועק צוריק", זאָגען זיי נאָם־באָק'ען, „כדי אונזערע מוחות זאָלען בלייבען קלאָר און שטארק און ניט מטושטש ווערען מיט אומדערקלעהרליכע זאכען"...

אָרעמער נאָם־באָק! אָדער, אפשר: אָרעמע אינדיאנער?

רושעק לאָנדאָן האָט געווייס ניט געוואָלט שרייבען קיין סאָטירע אויף די אינדיאנער, וואָם פערשטעהען ניט די געווענהליכסטע זאכען פון אונזער קולטור. דאָם, וואָם ער האָט אזוי מייסטערהאפט געשילדערט, איז ניט קיין כאראקטעריסטיק פון א בעשטימטער צייט, אָדער א געוויסען פאָלק. דאָם איז א שטיק טראגעדיע פון דעם מענשליכען פראָגרעס.

אין יעדען דור האָט דער מענש א בעשטימטען מאָסשטאָב פון „מענליך" און „ניט מענליך" פון „רעאל" און „פאנטאסטיש", פון נעווייסע אייביגע נעזעצען און אמת'ען, וואָם זיינען אויפגעבויט אויף דער אָנגענומעלטער ערפאהרונג און אויף די הערשענדע אידעען. אז מען האָט איינעם א פירסט פון דעם זוניגען אינדיען דערצעהלט, ווי קאָלט עס איז אין די צפון־לענדער, וואו מענשען נעהען אום אין פוטערס, און פון היטעל פאָלען אזעלכע קאָלטע פעדערן, וואָם בעדעקען די ערד קלאָפטער הויך, האָט ער סקעפטיש נעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ. אָבער אז מען האָט איהם נעזאָגט, דאָס וואָסער וועדט דאָרטען אזוי הארט און פעסט, אז עס קאָן אויסהאלטען די משא פון אן עלעפאָנט, האָט ער שוין ווייטער ניט געוואָלט הערען: וואָסער איז פאר איהם א צו בעקאָנטע זאך, ער זאָל קאָנען גלויבען אין אזא אונזין.

כדי אויפצונעהמען אן ערפאהרונג, וואָם געהט „להיפך דעם שכל", דארף מען זי זעהן מיט די אייגענע אויגען, ווי נאָם־באָק. אָבער אזוי ווי ניט אלע קאָנען זי זעהען, וועט מען בעסער גלויבען אז נאָם־באָק איז א ליגנער אָדער א דיבוק, איידער צוגעבען, אז אונמענליכקייטען קאָנען פאָסירען. אין בעסטען פאל איז ער א משוגע'נער פאָנטאָסט...

נאָך ערנער פערשטעהט זיך איז עס מיט א נייעם נעראַנק, וואָס מאַכט א תל פון אן אלטען אמת און וועלבען קיינער קאָן ניט אָנטאָפען מיט די הענד אָדער זהען מיט די אויגען. דאָ האָט דער „שכל הישר" פון דער צייט אודאי א רעכט אוועקצושיקען איהם צוריק אין זיין רוה אריין...

און פון דעסטוועגען האָט די מענשהייט א מענשליכע קולטור און א ציוויליזאציע און א פּראָגרעס. און יעדער דור האָט פערווירקליכט אין לעבען זאכען, וואָס זיינען געווען „אונמעגליך" פאר דעם פּריהערדיגען.

די נאַנצע געשיכטע פון דער מענשהייט קאָן מען דעפיניירען ווי א פּראָצעס, אין וועלכען „אונמעגליכקייטען" ווערען שטיקער־ראַליטעט, ווערען אזוי הארט און פעסט, אז זיי קאָנען אויסהאלטען די משא פון אן עלעמענט, בעת די אייביגע, „איינגעפּראַרענע" אמת'ען, פון דעם „שכל הישר", וואָס האָט געקעמפט אנטקעגען די „וויסטע פּאנטאזיעס", ווערען אזוי פערדאמפט, ווי דער טוי אונטער די שטראהלען פון א בדענדיגער זון.

נעווים מוז ניט יעדע „אונמעגליכקייט", וואָס בעצויבערט איינעם'ס פאנטאסטישע אויג, .וען עס איז ווערען א שטיק ווירקליכקייט. די אידעאלען פון דער טעכניק, און דער מאַראל, און דעם גאנצען לעבען זיינען ווי די קערנדלעך אין דער פלאנצען־וועלט, וואָס וואקסען אויס מיליאָנען־וויז און פון וועלכע נאָר אייניצעלנע האָבען דעם מזל אויפצוגעהן און איבערלאָזען יורשים נאָך זיך.

בעסער פאר אלעמען איז דאָ די אידעאלען פון דער טעכניק. אויב איינעם קומט ארויס אויפ'ן שכל א טעכנישער געראַנק, א בר קימא, ווער קאָן דאָ שטערען אויסצופיהרען איהם א לעבען, אוועקצושטעלען די וועלט פאר א פאַרטיגען פאקט, אז מען קאָן צוגעהן צו דער וואנד, הערען צו איהר, און אייער קול זאָל זיך הערען פאר טויזענדער מיל? די מענשהייט וועט יעמאלט זהען דעם פאקט, ווי נאָם־באָק, מיט איהרע אייגענע אויגען, און דאָס רוב פון איהר וועט זיך נאָר ניט פערטראכטען וועגען דעם, ווי אזוי איז אזא בעשיינפערליכע „אונמעגליכקייט" געוואָרען א ווירקליכקייט.

שווערער פאר אלץ איז אָבער דורכצופיהרען אן „אונמעגליכ־

קייט" אין'ם פּאָליטישען און דעם סאָציאַליזם לעבען. דאָ איז ניט נעמוג, א י ה ר זאָלט פערשטעהן, ווי וויכטיג עס איז און ווי מעג־ליך עס איז דורכצופיהרען אייער אידעאַל. איהר דאַרפט זעהען, אז אויך די אנדערע זאָלען דאָס וועלען, זאָלען זיין פּראַינטערעסירט אין דעם און זאָלען דאָס פערשטעהן. און כל זמן זיי טהוען דאָס ניט, די אנדערע, זייט איהר א דאָן־קיכאָט, א פאַנטאַסט, וואָס וויל דאָס טעלעפון הימעל, וואָס יאָגט זיך נאָך „אונמעגליכקייטען", וויל איהר אליין, קאָנט דאָס, פערשטעהט זיך, ניט דורכפיהרען, און זיי וויערער האָבען זייער „שכל הישר", דעם איינגעפּראַנעם אמת פון דער צייט, מיט זייַנע אייביגע געזעצען, וואָס לאָזען ניט צו, אייזען זאָל שווימען, א ווינד זאָל טרייבען אנטקעגען זיך גופא און אן עלעפאַנט זאָל שטעהן אויפ'ן וואַסער.

איהר דאַרפט דעריבער אויך ניט זיין איבערינם פער'חדוש'ט, וען מען „זעצט אייך אריין" ניט דוקא אין א שיפעל און מען טהוט אייך אייער רעכט, „כדי די מוחות זאָלען בלייבען קלאָר און שטאַרק און ניט מטושטש וועלען מיט אומדערקלערליכע זאכען".

אט פאַר וואָס דער פּראָגרעס אין דעם סאָציאַליזם און פּאָליטי־שען לעבען גאהט אזוי לאַנגזאם, בעת די טעכניק ענטוויקעלט זיך אזוי שנעל. אין דער טעכניק איז מען איצטער ניט אזוי אבהענגיג פון אפּי־קוראָ'ען, — דאָ קאָן די „אונמעגליכקייט" אויפ'ן שטעל בעווייזען איהר רעאָלע קראָפט. אין דעם גענזלשאפטליכען לעבען איז אבער אפּי־קוראָן דער באַלעבאָס, און ביז מען צופּלעט ז י י ן „שכל הישר" מוזען אוועקגעהן יאָהר־הונדערטער!

און וויבאַלד דער פּראָגרעס מוז אזוי לאַנגזאם ווירקען אין דעם סאָציאַליזם לעבען, קאָן אויך ניט זיין קיין שנעלער מ א ר א ל י־ש ע ר פּראָגרעס, וויל די מאַראַל איז אזוי שטאַרק פערבונדען מיט אלע יסודות און ערשיינונגען פון דעם גענזלשאפטליכען זיין.

אבער איין טרייסט האָבען מיר דערפאר. ווי לאַנג דאָס זאָל ניכ דויערן, — „זי בעוועגט זיך דאָך", די מענשהייט, און ווי דער „שכל הישר" פון הייַנט זאָל ניט דונערן אנטקעגען אונז, אז מיר יאָגען זיך נאָך „אונמעגליכקייטען", וואָס נעהען להיפּך צו דעם „דרך הטבע", — האָבען מיר א רעכט, זיי אלעמען א ביסעלע אבצוקיה־לען און צו זאָגען:

— ציעהט אויף א ווייַע מיט אייערע „אונמענליכקייטען" און אייערע „געוועלטיקונגען"! אויב ס'איז דאָ אין דער נעשיכטע א וואָסער עס איז געווען, איז דאָס דער וואָס זאָגט אז דאָס, וואָס איז „אונמענליך" אין איין צייט פאר איין דור, קאָן אין אַנדער צייט, פאר אַן אַנדער דור ניט נאָר ווערען „מענליך", נאָר אויך ארויסטרעטען ווי א צווינגענדער „מוז".

מיר דאַרפען דעריבער ניט נתפעל ווערען, ווען אַן אָפּי־קוּאַן פאָן־בערנהאַרדי בעווייזט אונז, אז דער אייביגער פריעדען איז „אונמענליך", ווייל ס'איז דאָ א געוועלט פון „קאמף פאר עקזיסטענץ": ווען די בורושואזיע בעווייזט אונז, אז דער סאָציאַליזם איז „אונמענליך", ווייל דער מענש איז „בטבע" א בריאה, וואָס לעבט נאָך פריוואַט־אייגענטום: ווען מען זאָגט אונז, אז לעבען ווי א נאַציאָנאַלער מעוט אין גלות איז „אונמענליך", ווייל, לויט א געווען „געוועלט", מוז א העכערע קולטור אינשלינגען א נידעריגערע: אז אַן אייגען־לאַנד פאר דאָס אידישע פאָלק איז „אונמענליך", ווייל... איך וויים שוין ניט, וועלכע „געוועלטן" דאָ שטעהען אין וועג: אז אויפבויען א שטאַרקע אימפּעריענדע אידישע אַגראַר־ווירטשאפט „איז געווען א פאַנטאַזיע און וועט בלייבען א פאַנטאַזיע", ווייל „א פאָלק, וואָס איז פון הונדערטער יאָהרען צוגעבונדען צום לעבען פון שטאָדט קאַן זיך ניט אומקערען צוריק אין דאָרף: אז...

אָבער קאָן מען דען אויסרעכענען אָלע „אונמענליכקייטען" און „פאַנטאַזיעס", פאר וועלכע עס קעמפט דער פּראָגרעס פון דער מענשהייט און דער פּראָגרעס פון אונזער פאָלק?

א נ ד ע ר ע ארגומענטען רוקט, זייט מוחל, ארויס אַנטקעגען אונז. דער אָפּי־קוּאַן־ארגומענט פון „אונמענליך" און „פאַנטאַסטיש", איז ווי די געשיכטע בעווייזט, א פאַנטאַסטישער, אונמענליכער ארגומענט.

8טער יאַנואַר, 1915.

צו פערשטאַרקען די אָבגעשוואַכטע הענד.

(אייניגע ווערטער צו אייניגע חברים פון דער פּען.)

אַן אַלטער אידישער ספר וועגען דער נעשיכטע פון אונזער פֿאָלק, דער „ספר הקבלה", ענדיגט זיך אומגעפעהר מיט אַזעלכע ווערטער (לייִדער געדענק איך זיי ניט אויף אויסוועניג):

„און אין אונזער צייט האָבען געלעבט די משוררים איבן גבירול און יהודה הלוי, וואָס האָבען מיט זייערע לידער נעשטאַרקט די אָבגעשוואַכטע הענד. זאָל זיי גאָט דערמאָהנען דערפֿאַר צו גוטען!"

דער מחבר פון דעם „ספר הקבלה" איז געווען אברהם איבן דאוד (דער „ראב"ד הראשון"), דער זעלביגער איבן דאוד, דער רענ־ער מיט דעם רעוואָלוציאָנערען קאָפּ, וועלכער האָט נעפיהרט אוא העפטיגען קאַמף אנטקעגען דער גאנצער פילאָסאָפישער ריכטונג, וואָס האָט אַרויסגעבראכט די איבן גבירול'ס און די יהודא הלוי'ס. דאָס איז געווען דער מאַן, וואָס האָט אָנגעוויזען רעם וועג, אויף וועלכען דער רמב"ם איז שפּעטער אַרויס מיט אוא גלאַנץ און מיט אוא טריאומף.

אין זיין פילאָסאָפישען חבור „האמונה הנשאה", „דער ערהאבע־נער גלויבען", אין וועלכען ער זוכט אויפצוויזען די אידישע רעליגיע אויף דעם יסוד פון יענע רעזולטאַטען, צו וועלכער עם איז נעקומען דער פילאָסאָפישער נעדאַנק פון זיין צייט, גרייפט ער אַן די וועלט־אַנ־שויאונג פון דעם עלטערן דור און גראָבט אונטער דעם פונדאַמענט פון יענעם פילאָסאָפישען גלויבען, וואָס האָט געלעבט אין די הערצער פון די גבירול'ס און הלוי'ס.

דערפֿאַר ווירקט אזוי סימפּאַטיש דער סוף פון זיין היסטאָ־רישען ווערק, דער וואַרעמער האַנד־דרוק, וועלכען ער גיט זיינע נעג־נער פֿאַר זייער אויסגעצייכענטער נאַציאָנאַלער ארבייט.

פֿאַרוואָס איך האָב מיך דערמאָהנט אין דער לעצטער צייט אַן יענעם קלייגעם ליטעראַרישען עפּיזאָד, קען איך אייך באמת ניט

זאָגען אויף קלאָר. הפּנים, אז ניט איין געדאַנק, נאָר עטלעכע האָבען געהאַט א וועלכע עם איז נאָהענטע אָדער ווייטע שיכות צו איהם, און זיי האָבען איהם ארויסגעשלעפּט פּאר מיר פון דעם אומבעוואוסטען זכרון.

די גבירול'ס און די הלוי'ס האָבען נעשטאַרקט די אָבנעשוואכטע הענד, — זאָל זיי דערפּאר גאָט דערמאָהנען צו גוטען...

וועט די שפּעטערדיגע געשיכטע פון אונזער פּאָלק אויך אונזער דיר אידשע שרייבער דערמאָהנען צו גוטען ? האָבען אויך מיר, אויב מיר האָבען ניט געקאָנט אויפּטהאָן קיין גרעסערעס, וועניגסטענס „געשטאַרקט די אָבגעשוואכטע הענד ?"

איך בין גרייליך מסופק אין דעם. איך האָב מורא צו זאָגען, אז די געשיכטע וועט האָבען א רעכט ניט צו בענשען אונז, נאָר נאָך אפשר צו מאָכען אונז דעם שארפסטען פאַרוואורף, אז ניט נאָר האָבען מיר ניט געשטאַרקט די אָבגעשוואכטע הענד, נאָר מיר האָבען נאָך די אַנדערע געשטערט, וואָס האָבען זיי געוואָלט מאָכען שטאַרקער.

דער נאָנצער טאָן פון אונזער היגער אידישער פּובליציסטיק איז א יאוש־טאָן. רעכענט איהר אַראָב א פּאָר אויסנאָהמען, זענען כמעט אלע — קלאָג־מוטערס, מוסר־זאָגערס, חוזק־מאַכערס. לייענט איהר זיי, דערהויפּט אונזערע סאַטיריקער, קאָנט איהר ניט אונטערדריקען דעם געפיהל פון חלשות, אזא מין שפּלע, נידעריגע, שטיקענדע אטמאָספערע הערשט אין אונזער סאַטירע, און עס שמעקט מיט וואַנצען.

ניט אין דערינען לייגט די בייז, וואָס איינער קלאָגט אויף אונזער לאָגע, גיסט אויס זיין צאָרן אויף אונזערע פעהלערען און שפּאָט אויס אונזערע שוואכקייטען.

דאָס זענען נויטוענדיגע עלעמענטען פון יעדער געזונטער עהרליכער פּובליציסטיק, צו וועלכער עם דארף אויך געהערען די מוטהיגע בייסענדע סאַטירע. דאָס זענען אויך די וויכטיגסטע עלעמענטען פון יענע אייביגע ליטעראַריש ווערק, וועלכע עם האָבען אונז יבערגעלאָזען בירושה אונזערע נביאים.

אויך די נביאים האָבען געקלאָגט אויף אונזער ביטערען גורל: זיי זענען אָבער ניט געווען קיין קלאָג־מוטערס. אויך זיי האָבען

מיט אָנגעברענטע אייזערנע קאָמען געריסען פֿאַסען־וועיז פונ׳ם פּאָלק פֿאר זיינע זינד: זיי זיינען אָבער ניט געווען קיין מוסר־זאָגערס. אויך זיי פֿלעגען ניט שפּאָרען קיין בייסענדען שפּאָט: זיי זענען אָבער ניט געווען קיין חוזק־מאַכערס.

פון די דאָזיגע געמיינהייטען און שוואַכקייטען האָט זיי אָבּ־געהיט זייער גרויסער גלויבען, זייער הימעל־הויכער אידעאַל, זייער אונענדלעכע ליעבע צום פּאָלק. און אָט דער גלויבען, דער אידעאַל, די ליעבע האָבען זיך קלאָר און שארף אַרויסגעוויזען אין די ריינע טרעהרען פון זייער געווויין, אין דעם לויטערען פייער פון זייער צאָרן און פון זייער קריטיק.

אין וואָס גלויבען אָבער אונזערע פובליציסטען? וועלכער אי־דעאַל שוועבט פאר פאר זייער בליק? וואָס ליעבען זיי און וואָס האַסען זיי אין דעם לעבען פון אונזער פּאָלק? — איהר וועט דאָס בשום אופן ניט אַרויסגעפינען פון אונזערע קלאָג־מוטערס, מוסר־זאָגערס און חוזק־מאַכערס.

און נאָך א זאַך. ווי שארף און שטרענג דער נביא פלעגט זיך ניט בענעהמ מיט׳ן פּאָלק, — די קריטיק איז נאָר געווען איין זייט פון זיין פראָפּאַגאַנדא. נאָך די שטראָף־רייד פלעגען אלע מאָל קו־כען די טרייסט־רייד, די צערטליכסטע ליעבע צו דעם געשטראָפטען פּאָלק, (הבן יקיר לי אפרים!) די גלענצענדסטע שילדערונגען פון א רייכער, געבענשטער צוקונפט.

דאָס איז געווען א פסיכאָלאָגישע נויטוועניקייט, — אן אינ־ויענישטע בעדערפנים פון דעם נביא׳ס האַרצען און א לעבענס־נויט פאר דאָס נאַנצע פּאָלק. וואָלט זיין נשמה ניט געווען פול מיט דער צארטעסטער ליעבע און וואָלט ער ניט נענליבט אין די לויכטענדע ציקונפט, וואָלט ער ניט געקאָנט נעהמען אויף זיך די פיינפולע שליחות אויפצורייסען די וואונדען פון פּאָלק.

די צערטלונג און די טרייסט האָט דער נביא ניט געטאָרט בעהאַלטען אין זיך. ער האָט זיי געמוזט ארויסזאָגען מיט דערזעל־ביגער קראָפט, מיט וועלכער ער האָט געשליידערט זיין פלאָמענדען צאָרן, אז ניט, וואָלט ער ניט געקאָנט אויספיהרען די וויכטיגסטע פון זיין שליחות צום פּאָלק: „צו שטאַלקען די שוואַך־געוואָרענע הענד".

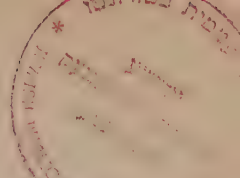

עס איז נאָך ניטאָ אויף דער וועלט אזא ש ט י מ ו נ ג ס - פ א ל ק, ווי דאָס אידישע. געגוג שטימונס־מענש איז דער פראָצויז, געגוג אומרוהיג אין פערענדעריש איז אויך זיין נשמה, אָבער אויך זי איז ניט בעקאַנט מיט אזוינע העפטינג אומרוערונגען, מיט אזוינע בליטץ־שנעלע איבערבייטען, מיט אזא ארומוואַרפען זיך צווישען עקסטרעמען פון געפיהל, ווי די וועלכע עס לעבט איבער דער מוטה פון דעם אידישען פאָלק.

אָטאָ וויינינגער האָט אונז אָנגערופען א ווייבער־פאָלק. עס איז פיעל אמת אין זיין כאַראַקטעריסטיק. אויך אויף אונז, ווי אויף דאָס ווייב, האָט די גרעסטע שליטה דאָס געפיהל, דאָס הארץ, אין נאָך מעהר פאַר דאָס די ש ט י מ ו נ ג. ווייניגער׳ס טעות איז אָבער בעשטאַנען איינמאָל אין דעם, וואָס ער האָט א טאָטאָל פאַלשע ווערטה־אָבשעצונג פון דעם פרויען־נעמיטה, דער עיקר אָבער אין דעם, וואָס ער האָט נעזעהן נאָר די איין זייט פון דעם מעדאָל, דעם כאַראַקטער פון דעם „עמא פזיזא", דעם לייכטזיניגען פאָלק, און האָט ניט נעזעהן די אַנדער זייט פון אונזער וויעדערשפרוכס־פולען נעמיטה: דעם „עם קשה עורף", דאָס פאָלק מיט דעם הארטען נאקען.

יע, עס שטעקט אין אונז פיעל פון דעם פרויען־נעמיטה. ניט אומזיסט פערגלייכט אונז אזוי אָפט דער נביא צו א פרוי. ניט אומזיסט איז אונזער ליעבלינגס־נעשטאַלט די מוטער רחל. אונזער הארץ איז אָפטמאָל צארט און ווייך.

דאָס וועהרט אָבער אויך צייטענווייז הארט, ווי א קיעזעל־שטיין.

און דאָס אלץ הענגט אָב פון דער שטימונג. עס פערשווינדען פון אונז פלוצלונג די שאָטענס פון אנגסט, און יעמאַלט איז אפשר ניטאָ קיין זאַך אין דער וועלט, פאַר וועלכער עס זאָל זיך קאָנען אָב־שטעלען אונזער העלדישער מוטה.

דאָס האָבען אונזערע ביהרער פון לאַנג אָן געוואוסט. עס וועט דיר קיין זאַך ניט זיין שווער, האָבען זיי נע׳טענה׳ט צום פאָלק. „רק חזק ואמץ", נאָר נעהם זיך אַליין אין די הענד און מאַך שטארק דיין נעמיטה, און צולאָז זיך ניט אין צו צערטעלטער, נערוועאישער שוואכקייט.

אָט פּאַר וואָס עס איז גראָד פּאַר אונזער פּאָלק אַזוי וויכטיג דער שטענדיגער צוּרוף צו מוטהיגקייט און האָפענונג; אָט פּאַר וואָס אונזער גרעסטע געפאַהר לויגט אין דעם אייגענעם יאוש.

אונזער לעבען איז א טראַגישער. אין די לעצטע דרייסיג יאָהר פון אונזער געשיכטע האָבען מיר ניט געהאט קיין אייניציגע בערוהיגטע מינוט. איך וויים ניט, אויב דער גאַנצער וועלט־קריעג, דער איצטיגער, האָט געקאָנט ארויסבערענגען אַזוי פיעל אינווי־ניגסטע לוידען, ווי די, וועלכע אונזער פּאָלק האָט דורכגעלעבט אין די לעצטע דרייסיג יאָהר. נאָכאַנאַנד ווערען מיר געצופט און ג־ריסען. פּאָגראָמען, אויפגעשלויצטע בייכער, אָנגעשטאָפּט מיט פּערערען. אויף העלפט צוריסענע קלייניע קינדער, אויגען מיט אַרייי־געשלאָגענע טשוועקעס אין זיי. מאַרך פון אידשע קעפּ, אויסגע־מישט מיט דעם שמוץ פון דער רינע. עמיגראַציע, — לויף, וואוהין די פים טראָגען! בעשפּייאונגען פון דעם אידישען נאָמען. אין שטויב צוטראָטענע ליכטיגע האָפענונגען. און דאָס אַלץ כסדר, אָהן אַן אויפהער, לאָז זיין אויף איבערכאָפען דעם אָטהעם.

אַן אַנדער פּאָלק, עס זאָל זיין אפילו פון שטאָהל, וואָלט שוין פון איהם קיין זכר ניט געבליבען, אָבער זעהט, וואָס דאָס אידישע פּאָלק האָט אויפגעטהאָן גראָד אין די לעצטע אונזערע ניהנום־יאָהרען!

דער „בונד" און אונזער וואונדערבארער פּרייהייט־קאמף אין רוסלאַנד: ס'איז דאָך ניט קיין פּראָצע, ס'איז דאָך דער פּורער אמת, אז מיר זענען געווען דער אוואַנגארד פון דער רוסישער רע־וואָלוציאָנערער ארמיע. דער ציוניזם. מיט זיינע אינסטיטוציעס, מיט זיין קאָלאָניזאַטאָרישער ארבייט. דער וואונדערבארער אויפ־בליה פון דעם אידישען ישוב אין אמעריקא, מיט זיינע נצחונות אויף אַלע פעלדער פון דער מענשליכער טהעטיגקייט, אויך אויף אוזלכע וואָס ער האָט פון זיי פריהער קיין ברעקעל השגה ניט געהאט. די נייי־העברעאישע ליטעראטור, מיט איהרע ביאָליק'ס און טשערני־כאָווסקי'ס. דער אמת'ער זעלטענער וואונדער פון דעם נעניאַלען וואוקס, וועלכע די אידישע שפּראַך און די אידישע ליטעראטור האָ־בען בעוויזען. די געבורט פון דער אידישער קונסט. די בעשאפונג

פון דער טעאָרעטישער פּובליציסטיק: די אחד־העם'ס, די דר. בירנבוים'ס, די דובנאָוו'ס.

און דאָס אַלץ מיט א מ י נ י מ ו ם אינטעליגענץ, וואָס איז נאָך ביי אונז געבליבען אין דער היים. די „אַנטלאָפענע" אינטעליגענץ האָט דערווייַלע איינגענומען די וויכטיגסטע פּאָזיציעס אין דער אַלגעמיין־מענשליכער קולטור, אומעטום אויף דער נאָכצער וועלט.

און דאָס אַלץ — אין דעם רעכטען מיטען בראָנד פון פּאָגראָמען און נאַציאָנאַלע קאַטאַסטראָפעס. און מיט אזא פּאַלק זענט איהר נאָך ניט צופריעדען! און צו אזא פּאַלק אין אזא לאַנג האָט איהר נאָך טענות!

גרויס און אומצערשטערבאר זענען די כחות פון אונזער פּאַלק. גרויס, אומדערקלערליך גרויס זענען די וואונדער, וואָס יענע כחות בעשאַפען. און זיי וואָלטען נאָך גרעסערע וואונדער בעווירקט, ווען זיי וואָלטען געקומען צום בעווואוסטזיין פון זייער אייגענער קראַפט, ווען די שטימונג פון אָבהענדיגקייט און אָבנעלאָזטקייט וואָלט ניט פּראָליזירט אונזער עפענטליכע ארבייט.

און אין דעם זענען מיר אַליין שולדיג. מיר, די מענשען פון דער פּען. מיר, די פּראָדוצירער און דערהאַלטער פון אַלערליי עפענטליכע שטימונגען. מיר, וואָס קאָנען פערשארבען די שאָטענס פון אָנגסט, וואָס לעבען אין דעם פּאַלק געמיטה, וואָס קאָנען אָבער בעווואוסטערהייד נעהמען זיך די איניציאָטיווע צו פערטרייבען יענע שאָטענס, אָנצופילען די נשמות פון דעם פּאַלק מיט מוטה, האָפענונג און גלויבען און „צו פערשטארקען די שוואַך געווארענע הענד".

אַלץ איינס, אין וואָס עס זאָל ניט זיין אייער גלויבען, אַלץ איינס, אויף וואָס איהר זאָלט ניט האָפען, — רופט דאָס פּאַלק צו טהאָט און מ ו ט ה!

— און ווי איז, אז מיר גלויבען ניט? — פרעגט איהר.

— איהר גלויבט ניט? איז — ה ו י ב ט א ן ג ל ו י ב ע ן! און אויב איהר קאָנט דאָס ניט, איז — הערט אויף צו שרייבען. אָבער א סוף דארף ענדליך געמאכט ווערען צו אייערע היסטעריש געווייגען, צו אייער דענערווירענדען מוסר, צו אייער חלשות'דינען חוזק!

30טער אויגוסט, 1915.

ע"ס ת"ר

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 4 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

2.252

2.252